EDIȚIA SOCIETĂȚII PSIHOLOGICE DE LA MOSCOVA SUPPORT PGN C,-II£T£РВЖИП FIZhIFSHGI) IBTSESTVT ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE PSIHOLOGIE JURNAL, fondat de prof N Ya Grotom și A A Abrikosov ANUL XV Sub redactia cărții S N Trubetskoy și L M Lopatin Cartea a V-a ( ) NOIEMBRIE - DECEMBRIE MOSCOVA Tvpo-igografia parteneriatului I Ts Kushnarev and Co str Ppmovskaya, suspin hoh Λ CONŢINUT Pagină Justificarea empirismului mistic (Sfârșitul primei părți) N Losekago Statul și legea (Sfârşit) P Novgorodtsev Credință în nemurire (Sfârșit) Carte S N Trubetskoy Teoriile criticii moderne (Aproximativ două cărți) (Sfârşit) S Askoldova luptă Despre realismul adevărat și imaginar (Referitor la "Eseuri despre o viziune realistă asupra lumii") S Kotlyarev-ekago Cea mai recentă metafizică rusă (Disputa despre posibilitatea metafizicii) Leonid Gabrilovich Despre noul idealism rusesc Nikolai Berdiaev Critică și bibliografie I Recenzie de cărți Dr Theodor Beer - Die Weltanschauung eines moderne^ Naturforschers Dresda u Leipzig S D Viktorova loseph Petzoldt -Einluhrung in die Philosophie der reinen Erfahrung I B Die Bestimmtheit der Seele II B Auf dem Wege zum Dauernden Lpzg - S - D Viktorova IV Pagină Autobiografie de Alexander Bain (p VIII - Londra,) HA Abrikosov II Pliant bibliografic III Revizuirea revistelor Revue philosophique nr - Zeitschrift fur Philosophie und Philosophisohe Kritik V Volkovich și Capitalul Materiale pentru statistica jurnalului Anunturi Justificarea empirismului mistic* Capitolul cinci Doctrina percepției directe a lumii trans-subiective în filosofia secolului al XIX-lea I Caracterul general al filosofiei postkantiene Teoriile individualiste ale cunoașterii, de ex teoriile bazate pe premisa că toate experiențele subiectului cunoaștere în ansamblu sunt starea sa de spirit și-au încheiat ciclul de dezvoltare până la sfârșitul secolului al XVIII-lea Empirismul individualist aproape că și-a epuizat conținutul în filosofia lui Hume Mill mai avea doar câteva de făcut pași și chiar și atunci în sfera particularităților Raționalismul, care presupune o substanțialitate închisă a sinelui, a atins apogeul dezvoltării sale în filosofia lui Leibniz În cele din urmă, Kant a făcut o ultimă încercare originală de a construi o teorie a cunoașterii fără a abandona premisa dezbinării dintre sine și lume După aceea, dezvoltarea ulterioară a teoriei cunoașterii a fost posibilă doar prin adâncirea fundamentelor semiconștiente ale filosofiei și extinderea orizontului acesteia, prin negarea individualismului epistemologic și recunoașterea posibilității cunoașterii intuitive Filosofia secolului al XIX-lea a introdus de fapt acest nou principiu și, astfel, și-a asigurat posibilitatea de a progresa în continuare) υΒοπρ Phil și TGsikh v nr Întrebări de filosofie, carte , n l o s s to ï i Principalele curente ale noii filosofii - empirismul, raționalismul și critica - conțin elementele eterne ale adevărului, dar fiecare dintre ele este tratat cu exclusivitate ostilă celorlalți, deoarece toate sunt unilaterale Dacă noul principiu este suficient de profund, atunci el trebuie să creeze un nou sistem de vederi, care să ia elemente de adevăr din toate aceste direcții și, după ce au înlăturat partițiile dintre ele, să le împace între ele, dizolvându-le în sine În a doua parte a acestei lucrări, vom încerca să arătăm că noul principiu are o astfel de putere de reconciliere Cu toate acestea, ca orice principiu profund, a apărut pentru prima dată în lume inconștient, semiconștient și, prin urmare, nu a fost folosit cu acea completitudine metodică și claritate, care este necesară pentru reconcilierea universală Mai degrabă, dimpotrivă, în secolul al XIX-lea a servit drept una dintre principalele surse de dispută De îndată ce a apărut pe Ea, toată vechea direcție a simțit

oportunitatea de a reînvia și chiar în secolul al XIX-lea, în al XIX-lea RAȚIONAL, empirismul și critica s-au desfășurat din nou pe arenele filozofiei, dușmănie între ei și nu închiderea, "că noul principiul dă același drept de a renaște doar pentru ca ei să se contopească într-unul singur Această posibilitate a contopirii lor provoacă apariția între ei a unei imense multitudini de Forme tranzitorii, acea bogăție de curente filozofice care distinge secolul al XIX-lea Cu toate acestea, nu ne vom ocupa de toate, ci ne vom concentra atenția doar asupra raționalismului, empirismului și criticii, fertilizate de principiul intuitivității cunoașterii Chiar dacă istoria filosofiei secolului al XIX-lea nu ar fi cunoscută, ar fi posibil să se contureze dinainte fizionomia fiecăreia dintre aceste tendințe Caracteristicile lor comune sunt următoarele Raționalismul reînviat - să-l numim mistic (Fichte, Schelling, Hegel și Schopenhauer, la granița acestei doctrine) - a fost cel mai profund exprimat și folosit JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC principiul cunoașterii intuitive Urmașii străluciți ai lui Kant, îmbătați de conștiința legăturii directe a spiritului uman cu întreaga lume și chiar cu Dumnezeu, se grăbesc să ascundă acoperirea de toate secretele vieții lumii Neștiind că noul principiu indică doar absența obstacolelor de netrecut în calea cunoașterii lumii, dar nu oferă deloc motive pentru a considera gândirea umană divin atotputernică: ei disprețuiesc nu numai vechile teorii ale cunoașterii, ci și metodele obișnuite de gândire lentă și minuțioasă, bazată pe intuiții parțial fragmentare ii Ei doresc, fără ajutorul unei selecții meschine de Fapte, să creeze toate cunoștințele dintr-o dată prin speculație, prin speculație, i e prin acea metodă în care facultatea de percepție mistică se regăsește în forma sa cea mai pură Ei chiar pun și chiar rezolvă astfel de probleme la care predecesorii lor nici nu îndrăzneau să se gândească, creează sisteme maiestuoase, bogate în revelații strălucitoare Cu toate acestea, unilateralitatea metodei și îndrăzneala excesivă a gândirii care s-a eliberat au avut un efect negativ asupra sistemelor lor Ei merg prea departe, se angajează, prin speculație pură, să rezolve probleme care sunt accesibile doar speculației, bazându-se pe ajutorul telescoapelor, microscoapelor și replicilor, și astfel discreditează marile creații ale gândirii lor în ochii mulțimii, care nu pot distinge în ele eternul de accidental Printr-o combinație de condiții pe termen scurt, ei au fost puși pe un piedestal de o mulțime care nu crescuse până la ei și au fost în curând răsturnați, nu pentru că mulțimea i-a depășit, ci pentru că încă nu învățase să-i înțeleagă O astfel de cădere nu poate fi definitivă; influența lor trebuie să fie înviată din nou și, într-adevăr, reînvie în FILOSOFIE Empirismul, care a izbucnit din nou din cușca strânsă a idealismului subiectiv al lui Hume și Mill în oceanul nemărginit al vieții naturii (Spencer, Mach, Avenarius), a încercat să n l o s s k y în primul rând, urmând vechile lor obiceiuri, să reînvie viziunea materialistă asupra lumii, deși cu o tentă idealistă, inevitabil cu asumarea cunoașterii intuitive Metoda acestui empirism - să-l numim empirism pozitivist în contrast cu empirismul mistic - se caracterizează, la fel ca metoda vechiului empirism, printr-o strânsă împletire a cercetării științifice inductive cu speculația, operând unilateral pe substratul experienței senzoriale , și lenea ca urmare a acestui lucru de a construi în ceea ce indiferent de ce, întregul univers este făcut dintr-un număr mic de materiale simple Această metodă de gândire se bucură întotdeauna de cea mai mare influență în cercurile largi ale societății și, prin urmare, este de sperat că tocmai empirismul pozitivist este cel care va insufla încet și treptat în societate ideea posibilității unei percepții

directe a lumea exterioară și deschid astfel calea și pentru empirismul mistic În fine, acel gen de critică care se caracterizează prin doctrina caracterului supraindividual al apercepției transcendentale (unii neo-kantieni, filozofie imanentă) - să-i spunem critică intuitivă - se caracterizează predominant prin idealism epistemologic sceptic, uneori cu tentă a materialismului idealist Din critica lui Kant, el păstrează prin moștenire o tendință spre intelectualismul excesiv și uscăciunea pozitivistă Această tendință este cea mai potrivită pentru a introduce doctrina percepției mistice în mintea specialiștilor filozofi și, astfel, pentru a pregăti printre aceștia o atitudine condescendentă față de empirismul mistic Pe lângă direcțiile filozofice generale, cele mai diverse alte căi pot duce la recunoașterea posibilității cunoașterii intuitive, cu atât mai mult cu cât fiecare dintre noi o admitem inconștient, cu cât în viața practică suntem cu toții realiști naivi Știința JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC în general, de fapt, aderă întotdeauna la realismul naiv și, prin urmare, în special, trebuie să ne așteptăm ca unii oameni de știință care lucrează cu succes în domeniul anumitor științe, trecând la un studiu filozofic al problemei cunoașterii, poate, chiar dacă nu tocmai decisiv, luați partea doctrinei percepției directe a lumii exterioare Poate că aceasta este, de exemplu, originea opiniilor lui Mach Trebuie să arătăm acum că punctele de vedere ale filosofilor enumerați conțin de fapt doctrina percepției mistice și, în consecință, prezintă asemănări cu empirismul mistic și în alte puncte mai speciale, dar importante Este de la sine înțeles că nu ne ocupăm de istoria întrebării și, prin urmare, nu vom urmări tot felul de nuanțe, transformări și verigi intermediare în dezvoltarea acesteia De la Kant vom merge direct la Fichte II Raționalism mistic Fichte, ca toți urmașii lui Kant, în fundamentarea sistemului său, opune criticii dogmatismului Dogmatismul este de nesuportat pentru că pornește viziunea asupra lumii de la lucruri în sine, de la lucruri din afara oricărei conștiințe și de acolo încearcă să treacă la intelect, ceea ce este imposibil; Critica elimină toate problemele insolubile care decurg din aceasta punând problema într-un mod cu totul diferit: ea investighează, în primul rând, intelectul și caută să explice întregul sistem al experienței sale din structura sa Din aceasta, însă, nu rezultă deloc că rezultatul va fi doar o doctrină a unui sistem de reprezentări, în timp ce toată viața reală va rămâne într-un fel de pământ invizibil al lucrurilor în sine Diferența profundă dintre Kant și Fichte este că Fichte nu este doar un idealist, ci și un realist Cu toate acestea, în realismul său, a reușit să se îndepărteze doar de un pas de Kant; strict vorbind, G II л о с GKI р a văzut doar latura reală a vieții ego-ului, deși a descris-o la o scară atât de grandioasă încât a depășit limitele individualității umane Nu este de mirare că realismul urmașilor lui Kant a luat exact această cale Kant a fost primul care a luat armele împotriva cunoașterii transcendentale, dar a mers prea departe în această direcție El a exclus din sfera cunoașterii nu numai lucrurile independente de eul uman, ci chiar și eul uman însuși; cunoaşterea imanentă a rămas doar cunoaşterea însăşi În orbirea sa față de intelectualism, Kant ajunge la concluzia că cunoașterea ar putea aborda realitatea vie doar în mintea ființelor care posedă putere creatoare divină (intuiția intelectuală), care transformă ideile într-o lume vie Cea mai ușoară cale de ieșire din acest impas a fost să vedem că eul gânditor, în măsura în care acționează în crearea experienței, se află, împreună cu activitățile sale, în Sfera experienței și, prin urmare, este accesibil observației, lucru pe care orice filosof care încearcă să o facă crea orice fel de

teorie trebuie să fie de acord cu cunoștințe Odată ce acest lucru este recunoscut, conceptul de intuiție intelectuală capătă un sens cu totul nou Rezultă că convergența dintre cunoaștere și realitate nu trebuie să urmeze neapărat o cale pur intelectualistă Este posibil și dacă în cunoașterea însăși există realități care nu sunt reprezentări Adevărat, Fichte a văzut această realitate direct inclusă în procesul conștiinței doar sub forma activităților Eu-ului, dar acesta este deja un pas uriaș înainte: datorită criticii, absența diferențelor fundamentale între experiența internă și cea externă a devenit atât de clară că afirmarea posibilității de cunoaștere directă a vieții Eu-ului este deja aproape echivalentă cu recunoașterea posibilității cunoașterii directe a lumii nu-Eului Cu toate acestea, în filosofia pre-kantiană și în toate direcțiile care și-au păstrat trăsăturile tipice, numai cunoașterea JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC Eu, chiar și cu 'yum raționament îndepărtat, sunt recunoscut ca mediocru, iar cunoștințele despre aceasta, în ciuda acestui fapt, și, de asemenea, fără raționament suplimentar, sunt considerate mediate Având în vedere acest lucru, înțelegem prin termenii intuiție și percepție mistică cunoaștere directă tocmai în lumea nu-eu Prin urmare, dorind să dovedim că sistemul lui Fichte recunoaște existența percepției mistice, nu ne putem limita la a ne referi la învățătura lui despre intuiția intelectuală, trebuie totuși să ne uităm la modul în care predă despre cunoașterea lumii non-sinelui Pe cealaltă parte a Sferei experienței exterioare, după Fichte, nu există lucruri în sine, deoarece obiectele experienței exterioare conțin întreaga realitate a lumii nu-l: este imanentă în procesul cunoașterii Dacă Fichte ar fi afirmat că aceste obiecte nu sunt doar cunoscute direct, ci și create de egoul uman individual, atunci în doctrina sa despre cunoașterea directă ar exista doar acele elemente care sunt deja răspândite în filosofia pre-kantiană Un pas înainte în direcția misticismului este făcut de el numai dacă obiectele lumii exterioare sunt create în conștiința supraindividuală și sunt date direct contemplării eului uman Tocmai aceasta este învățătura lui Fichte Cunoașterea, în opinia sa, este o singură lume vie); această lume, după cum sa dovedit pentru Fichte la sfârşitul activităţii sale filozofice, este oro-ul lui Dumnezeu, schema Boiei vii *) Sinele empiric individuale sunt ele însele obiectele acestei lumi, produsele ei; în raport cu ei, ca indivizi, această lume este un dat El le este dat ca una și aceeași lume care caută pentru ei) Eurile separate sunt individuale numai în contemplarea lor internă, iar în activitatea de contemplare exterioară sunt superioare) Colectați op IG Fichte Ed I H Fichte, secțiunea I, vol II Die Thatsachen des Bewusstseins (iSio), p) Ibid , Die Wissenschaftslehre in ihrem allgemeincn Umrisse fi io), p) Acolo yase, în esp Și S n Sunt despre CKI și shkShspialnostn, sunt incluse în comun pentru toți, o lume *) Totuşi, la Fichte există şi astfel de expresii care arată că el şi-a imaginat activitatea eului supraindividual ca activitate, deşi aceeaşi ca conţinut, dar diferită numeric la indivizi diferiţi *) Prin urmare, a insista că doctrina percepției directe face parte din filosofia lui Fichte este posibil în principal doar în măsura în care căci în el, în fiecare sine, eul supraindividual creator este separat separat de individ În general, la Fichte este imposibil să găsim o formulare clară a întrebării care ne interesează, deoarece, sistematizând filosofia lui Kant, el a pătruns doar în sfera vieții eului Viața reală a obiectelor experienței exterioare nu intră suficient în cercul conștiinței sale Cel mai apropiat obiect al experienței exterioare de om, natura, este lipsit de viață independentă în sistemul său, iar cel mai important

obiect al experienței exterioare, Dumnezeu, nu a fost încă înțeles de el în toată măreția sa extraumană și supraomenească Mai interesantă în acest sens este filosofia lui Schelling Schelling se sufocă în strânsă contiguitate El caută o ieșire în "câmpul liber deschis al științei obiective"; este interesat de natură și de Dumnezeu Dar în același timp, mai mult decât orice filosof, înțelege imposibilitatea dualismului dintre subiect și obiect, imposibilitatea de a fi transcendent în raport cu procesele de cunoaștere "Ființe ale lucrurilor care ar fi încă de cealaltă parte a lucrurilor reale, au acționat inițial asupra noastră și au furnizat materialul ideilor noastre Pentru a găsi o cale de ieșire din această situație, el mai întâi toate au aprofundat filosofia naturii a lui Fichte, la fel cum Fichte a aprofundat filosofia lui Kant Ch Ibid , Die Thatsaclien des Bewusstsevns, p) Vezi, de exemplu, ibid , p ju JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC VJ există doar un punct de intersecție a ideilor, eu sunt un spirit viu; în acelaşi fel, natura nu este doar un obiect pentru subiect, ea este, conform învăţăturii lui Schelling, un organism viu independent; dar acest organism, în ciuda independenței sale, nu se transformă într-un obiect absolut: este stadiul cel mai de jos al dezvoltării spiritului, istoria vie a spiritului, ale cărei produse se păstrează sub forma "un fel de înțepenit" intelectul" Nu numai produsele, ci însăşi activitatea creatoare a naturii se păstrează în "memoria transcendentală a minţii"; sub influența lucrurilor sensibile, activitatea acestei amintiri se trezește și datorită ei putem, contemplând produsele finite ale naturii, să înțelegem și originea lor Prin urmare, "ideea lui Platon că toată filozofia este amintire este corectă în acest sens; orice filosofare este o amintire a stării în care eram identici cu natura" x) Dacă natura este stadiul cel mai de jos al dezvoltării spiritului, cel mai scăzut potențial al eului, care se păstrează în sfera spiritului ca trecut, atunci de aici rezultă că, pentru a cunoaște natura, trebuie să ne abstragem de la noi înșine, de la propriul nostru sine și să contemplăm viața așa cum se dezvoltă ea în sine, fără mine, "cere," spune Schelling, "pentru scopurile filozofiei naturii, contemplare intelectuală, așa cum cere Știința științei a lui Fichte; dar în plus, cer în această contemplare și o abstracție de la contemplator, o abstracție datorită căreia rămâne latura pur obiectivă a acestui act, care în sine constituie un subiect-obiect pur, dar deloc egal cu eul") "În filosofia naturii, consider subiectul-obiect, pe care îl numesc natura, în autoconstrucția sa Pentru a înțelege acest lucru, trebuie să ne ridicăm la contemplarea intelectuală a naturii Empiristul nu se ridică * !) Schelling Sobr op Dep , vol IV , Allgemeinc Deduktion des dyna-misclien Prozesses, p) Acolo Ueber den wahreii Begriiï der Naturpliilosopliie, p p Și l o s s k y înaintea lui, și de aceea în toate explicațiile sale el ùìmò se dovedește întotdeauna a construi natura Prin urmare, nu este de mirare că ceea ce a construit el și ceea ce trebuia construit atât de rar coincid Întrucât Filosofia naturală ridică natura la independență și o forțează să se construiască pe sine, ea nu simte niciodată nevoia să opună natura construită (adică experiența) naturii actuale, să o corecteze pe una cu ajutorul celeilalte; natura constructivă nu poate greși; şi de aceea Filosofia naturală are nevoie doar de metoda potrivită, ca să nu o ducă în rătăcire prin amestecul ei ") Având în vedere această autoconstrucție a naturii, care duce la cunoașterea ei, putem spune că "natura nu cunoaște prin știință, ci prin esența ei sau într-un mod magic" Va veni vremea când științele vor dispărea treptat, iar în locul lor vor apărea cunoștințele directe Toate științele, ca

atare, sunt inventate doar din lipsa acestei cunoștințe; de exemplu, întregul labirint al calculelor astronomice există pentru că omul nu a fost capabil să perceapă direct necesitatea mișcărilor cerești, ca atare, sau să empatizeze spiritual cu viața reală a universului Au existat și vor continua să fie oameni inutili în știință, în care însăși natura arată și care ei înșiși în viziunea lor au devenit natură Aceştia sunt adevăraţi clarvăzători, empirişti veritabili, cărora empiriştii, care se numesc aşa acum, sunt ca nişte politicieni, care se revarsă din gol în gol, către profeţii trimişi de la Dumnezeu ") Fără îndoială, sub această cunoaștere directă, sub acest empirism autentic, ar trebui să înțelegem cunoașterea directă a lumii transsubiective în sensul deplin al cuvântului, adică, lumea lucrurilor, complet independentă) Ibid , p) Ibid , dep I, vol Vil, Kritische Fragmente, p JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC "; din subiectul cunoscător de fapt, deși Schelling consideră că toate lucrurile finite sunt Fenomene, și nu lucruri în sine, totuși, în opinia sa, aceste Fenomene nu sunt numai ideile mele, doar fenomene pentru mine: ele sunt justificate în cunoașterea absolută), iar în acest sens idealismul lui Schelling este idealism absolut Idealismul este adesea întâmpinat cu ridicol în felul următor: "Omul pe care îl întâlnesc acum crede că a părăsit casa de bună voie; cum este posibil ca el să fie în același timp pe stradă datorită activității mele productive necesare? sau: "cât de fericit este idealistul care poate considera ca creații ale lui operele divine ale lui Platon, Sofocle și ale tuturor celorlalte minți mari!) Aceste obiecții batjocoritoare pot fi periculoase doar pentru "idealismul derivat" (pentru idealismul subiectiv), dar deloc pentru idealismul absolut dezvoltat de Schelling Potrivit acestui idealism, ochiul sau urechea umană nu sunt deloc necesare pentru existența naturală fenomene: aceste fenomene există chiar înaintea omului în spiritul naturii "După părerile noastre", spune Schelling, "putem spune: toate calitățile sunt senzații, toate corpurile sunt contemplații ale naturii și natura însăși este, parcă , un intelect înțepenit cu toate senzațiile și contemplațiile sale") Cunoașterea absolutului poate fi susținută cel mai puțin din proprietățile și experiențele individului finit Prin urmare, trebuie să ne așteptăm ca în învățătura lui Schelling despre cunoașterea lui Dumnezeu să întâlnim afirmația) Ibid, dep I, vol II Ideen zu einer Philosophie der Natur, Zusatz zur Einleitung, pp -) Punând această întrebare, notează Schelling, <> criticului îi lipsește b și contează cât de mult este temperată această fericire de către alte creaturi, de exemplu, creaturi asemenea critici Acolo, dep I, vol IV, Ueber don wahren Begrift der Naturphilosophie, p S) Ibid , dep I, vol IV Allgenieine Deduktion etc , p n Eu despre CKI th din cunoașterea intuitivă în cea mai distinctă formă, și într-adevăr deja în Suplimentul la introducerea la "Ideen za einer Philosophie der Natur" el spune că gândirea filosofică despre absolut este gândirea absolută în sine și deloc gândirea care constituie apartenența individuală a unei persoane individuale) Prin urmare, cunoașterea despre ea nu poate consta doar din concepte abstracte care neagă Formele finite ale ființei și astfel creează treptat în mintea umană conceptul de absolut, ca produs al gândirii umane: cunoașterea vie a absolutului nu poate fi decât "contemplare imediată" " care este "depășește infinit orice definiție prin conceptul "* *) Această cunoaștere directă este, de asemenea, infinit mai mare decât toate experiențele individuale non-intelectuale, de exemplu, mai mare decât sentimentele care sugerează existența absolutului numai ea, și pe care orice limbaj uman este prea slab pentru a o descrie, el îl va considera

fără îndoială ca fiind complet disproporționat față de ea, nu ridicându-se la ea și chiar distrugând însăși esența ei, toate încercările de a o reduce la individ în individ prin credință, premoniție, sentiment etc ") Toate filozofiile care permit cunoașterea intuitivă sfârșesc cu învățături deosebite despre metodele cunoașterii umane, care sunt caracteristice empirismului mistic Unele dintre aceste învățături au fost deja conturate de noi în filosofia lui Schelling El acordă o mare importanță proceselor de discriminare; în opinia sa, noaptea necunoscutului se transformă în ziua cunoaşterii tocmai prin procesul discriminării) Reflecția conștientă nu este creație x) Ibid , I, P, pp b) Ibid , I, VI Philosophie und Religion, p) Ibid , p) Ibid , I, II Zusatz zur Einleitung JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC D> obiect; înainte de începerea activității intelectuale conștiente, obiectele contemplației sunt deja gata și date eului cunoaștere, prin urmare, "punctul de vedere al reflecției este punctul de vedere al analizei" Se poate chiar ghici că Schelling, în ciuda caracterului raționalist de bază al sistemul său, abordează atât de mult empirismul, încât explicarea realității printr-o simplă descriere a acesteia "În filosofia naturii", spune el, "explicațiile sunt la fel de nepotrivite ca și în matematică; ea pornește de la principii autosuficiente, fără a urma niciunul direcția prescrisă, de exemplu, fenomenele; direcția ei este însăși și cu cât o urmărește mai fidel, cu atât mai sigur cad fenomenele de la sine în locul în care pot fi considerate doar necesare, iar acest loc în sistem este singurul explicarea fenomenelor * *) Cu toate acestea, curentul empiric, ascuns în filosofia lui Schelling, nu iese suficient în exterior; acest lucru se explică prin faptul că Schelling este puțin interesat de procesele de cunoaștere, deoarece acestea se desfășoară în eul uman individual Epistemologia lui este epistemologia Absolutului însuși Prin urmare, dacă luăm punctul de vedere al individualității umane, nu este atât epistemologie, cât ontologie Nu negăm necesitatea unei astfel de științe, dar credem că la baza tuturor disciplinelor filozofice ar trebui să fie epistemologia, care își propune sarcini mai modeste, și anume, studiază procesele cunoașterii umane și, prin urmare, aproape că nu prejudecă întrebările de ontologie În acest sens, în comparație cu epistemologia ontologică a lui Schelling, teoria noastră a cunoașterii poate fi numită propedeutică Dacă Schelling ar fi izolat aceste două științe și ar fi preluat a doua dintre ele, nu avem nicio îndoială că asemănarea învățăturilor sale cu) Ibid , I, P System des transcendentalen Idealismi^, p) Ibid , I, II Zusatz zur Einleitung, p c Și Sunt despre CKI II empirismul mistic s-ar fi dezvăluit şi mai limpede Aceeași remarcă se aplică, desigur, următorului mare reprezentant al raționalismului mistic, Hegel La Hegel, tendința de a folosi speculația unilateral ca metodă generală este și mai clar exprimată decât la Schelling Prin urmare, din filosofia sa este și mai clar că adevărata speculație trebuie să fie într-adevăr vederea minții, adică pătrunderea directă în esența lucrurilor, testându-le chiar interiorul În acest sens, dialectica lui Hegel este în esență o metodă pur empirică de gândire; doar în aparență pare să contrazică cerințele empirismului Părerile lui Hegel asupra esenței procesului cognitiv confirmă pe deplin ideea noastră Potrivit lui, cunoașterea nu este un instrument care prelucrează și astfel schimbă natura absolutului; nici nu este un mediu, ca o prismă, prin care trece absolutul, fiind refractat și, în consecință, și schimbându-se Există o premisă falsă în aceste idei despre cunoaștere, "ca și cum absolutul stă de o parte, iar cunoașterea ar exista în sine de cealaltă parte" *) De fapt, absolutul este dat în

procesul cunoașterii, deși aceasta , desigur, nu rezultă că se dovedește imediat: se realizează treptat, prin adâncirea în sfera absolutului Procesul acestei aprofundări este următorul Obiectul ne apare în primul rând așa cum există pentru noi, dar nu suntem mulțumiți de această înfățișare a ei; distingem apariția ei de esența ei interioară, de ființa ei în sine și în această ființă în sine găsim o scară care arată ceea ce era fals în cunoașterea noastră, ca fenomen CH Hegel Sobr op II (ed a II-a) Phanonicnologie dos Geistes, Introducere, p p , - JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC există contradicții între ele, care ne obligă să trecem de la ideea originală a subiectului la una nouă La prima vedere, pare imposibil ca aprofundarea cunoașterii să aibă loc în acest fel: la urma urmei, acest proces presupune că două obiecte sunt supuse comparării, dintre care unul este dat, iar celălalt nu este dat și, prin însăși sa conceptul, ca ființă în sine, nu poate fi dat în niciun fel în conștiință; de aceea, în cel mai bun caz, nu putem decât să comparăm între noi cele două idei ale noastre despre subiect, dintre care una ni se pare standardul adevărului, deși este creată de noi înșine Această obiecție este valabilă, totuși, numai pentru cei care țin de premisa falsă că cunoașterea și obiectul cunoscut sunt separate unul de celălalt Hegel respinge categoric această premisă "Este esențial în toate cercetările să ținem cont de faptul că atât aceste momente, conceptul, cât și subiectul tortura pentru celălalt și a fi în sine; intra în cunoștințele pe care le investigăm și, prin urmare, nu trebuie să aducem standarde cu noi și să ne aplicăm invențiile și gândurile în studiu; tocmai când le lăsăm deoparte ajungem la punctul în care considerăm lucrul așa cum există în și pentru el însuși Adevărul deplin nu se ajunge printr-un singur act de comparație; privind îndeaproape acea ființă-în-sine, care în primul act de comparație a servit drept scară a adevărului, conștiința constată că "ceea ce era pentru ea atunci ființa-în-sine, de fapt, nu este ființa-în-sine, sau, mai degrabă, era în-sine-fiinţă, dar numai pentru conştiinţă**) De aici apare nevoia de a compara acest fenomen de a fi-în-sine cu un concept încă mai profund, și mai adevărat de a fi-în-sine, iar acest proces de comparație trebuie repetat până când obiectul este egal cu conceptul !) Ibid , p) Ibid , p G n l o s CKI y În Logica sa, Hegel luptă împotriva anumitor învățături despre imediata cunoaștere, dar, în același timp, nu neagă deloc dăruirea imediată a obiectelor cunoașterii Indică doar faptul că cunoașterea este un proces complex, iar elementele sale sunt corelate între ele, adică în acest sens, sunt mediate unul de celălalt De exemplu, Dumnezeu în adevărata cunoaștere este reprezentat ca un spirit, dar "Dumnezeu poate fi numit duh numai în măsura în care este cunoscut ca mijlocind cu sine însuși în sine Numai așa este el o ființă și un spirit concret, viu; în consecință, cunoașterea lui Dumnezeu ca spirit conține o mediere, dimpotrivă, totul "se caracterizează tocmai prin faptul că se referă la altceva în afara lui"; "numai această percepție că nu este independentă, ci este mediată de alții, o reduce la finitudinea și neadevărul ei Deoarece conținutul acestei înțelegeri implică mediere, cunoașterea este cea care conține medierea "* Din aceste exemple este clar că, deși afirmă medierea tuturor cunoștințelor într-un anumit punct de vedere, Hegel ar putea, într-o altă privință, să considere toate cunoștințele ca fiind directe Se arată într-un fel, spune Hegel, că faptele infirmă eroarea acestei doctrine, care crede că există cunoaștere directă, cunoaștere care nu conține un mediu, dacă acest mediu va fi relația obiectului cunoașterii cu alt obiect, sau dacă această relație va fi conținută în sine s-a arătat și cu ajutorul

Faptelor cât de fals este să credem că gândirea se limitează la determinări mediocre, finite și condiționate și că această formă mediocră de cunoaștere nu dispar pentru a trece în imediat un exemplu al căruia este lo-shka şi întreaga filozofie")) Ibid VT, I (ed) Ene der philos Wiss Logik, S , p c) Ibid , , p Trad Chizhova ¿ , p - JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC G Se poate spune că, potrivit lui Hegel, adevărata cunoaștere se caracterizează printr-o imediatitate și mai mare decât cea despre care vorbim în această lucrare: ea constă nu numai în darea imediată a obiectului cunoașterii, ci și în corelarea acestuia doar cu în sine; dar, desigur, un asemenea adevăr aparține numai absolutului "Conținutul poate fi numit adevărat numai în măsura în care nu este mediat de altul, deci mediat de el însuși, și astfel combină medierea și relația imediată cu el însuși" *) Această cunoaștere a absolutului, fiind cea mai înaltă formă a imediatei, nu aparține la spiritul meu subiectiv: este cunoașterea spiritului absolut însuși despre sine " Nu este doar relația spiritului cu spiritul absolut; aici spiritul absolut se referă la ceea ce noi, în contrast cu el, am stabilit pe de altă parte, astfel, mai precis, religia este ideea unui spirit care se raportează la sine, conștiința de sine a spiritului absolut** Așa cum adevărata cunoaștere a lui Dumnezeu este cunoașterea lui Dumnezeu însuși despre sine, deci închinarea lui Dumnezeu în adevărata sa formă cea mai înaltă este realizarea vieții lui Dumnezeu însuși în noi Dacă spiritul subiectiv poate conține chiar și această formă cea mai înaltă de cunoaștere și cea mai înaltă formă de viață, atunci nu este de mirare că nici în actele de cunoaștere finită despre lucruri finite nu este separat de aceste lucruri prin nicio partiție Adevărul tuturor lucrurilor finite este spiritul absolut, iar procesul însuși al vieții universului nu este altceva decât procesul de dezvoltare a spiritului absolut Prin urmare, când cunoaștem lucruri finite, cunoaștem Fenomene; dar se înşeală cel care crede că ele există numai pentru subiectul cunoscător "Conform filozofiei lui Kant", spune Hegel, "lucruri despre care !) Ibid , , p U-·) Ibid , XI (a ed) Vorlesungen über die Philosophie der Religion STR Întrebări de filosofie, carte N L O S S K I-lea ryh știm, esența este doar un fenomen pentru noi, iar experiența lor rămâne o altă lume inaccesibilă pentru noi O conștiință fără prejudecăți a luat întotdeauna pe bună dreptate o atitudine negativă față de acest idealism subiectiv, conform căruia ceea ce constituie conținutul conștiinței noastre este doar al nostru, doar stabilit de noi De fapt, adevărata relație constă în aceasta, că lucrurile direct cunoscute nouă sunt Fenomene pure nu numai pentru noi, ci și în sine, iar determinarea specifică a lucrurilor finite constă tocmai în faptul că ele au baza ființei lor nu în sine, ci în idee divină universală Această înțelegere a lucrurilor ar trebui numită și idealism, dar în contrast cu idealismul subiectiv al filosofiei critice, acest idealism este absolut * Întrucât în procesul de cunoaștere chiar și a lucrurilor finite, eul individual, ca atare, trebuie doar să compare fenomenele unui obiect aflat în conștiință cu ființa sa în sine în conștiință și nu creează deloc obiecte, procesul cunoașterii, după Hegel, este un proces de dezvoltare a experienței "Mișcarea dialectică", spune Hegel, "produsă de conștiință în sine, atât în cunoașterea ei, cât și în obiect, întrucât pentru conștiință de aici ia naștere un nou obiect adevărat, este tocmai ceea ce se numește experiență * *) "Nu se cunoaște nimic din ceea ce nu există în experiență sau, cu alte cuvinte, doar ceea ce există este cunoscut, ca adevăr simțit, ca etern revelat în interior, ca obiect sacru al credinței etc De fapt, experiența constă tocmai în

faptul că conţinutul în sine - cu alte cuvinte, spiritul - este o substanţă şi, în consecinţă, un obiect al conştiinţei Dar această substanță, care este spirit, este devenirea ei prin ceea ce constituie în sine; și pentru prima dată, ca și devenirea, reoculare Ibid , VI Logica, pagina) Ibid , II Phénoménologie des Gcìstes, p JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC înrădăcinată în sine, este cu adevărat yuh în sine Este mișcarea în sine, care este cunoașterea, - transformarea ființei în sine în ființă în sine, substanță în subiect al obiectului conștiinței în obiect al conștiinței de sine acestea într-un subiect sau concept anulat" J) Din aceasta rezultă clar că, oricât de mare ar fi puterea creatoare a spiritului subiectiv, totuși, cunoașterea lumii transsubiective este pentru el experiența acestei lumi, și în acest sens, din punctul de vedere al subiectivului) bum Hegel în teoria sa despre cunoașterea empirismului Spiritul adevăratului empirism se exprimă în caracterizarea sa a procesului corect de gândire "Când gândesc, renunț la particularitățile mele subiective, mă cufund în obiect, las gândurile să se dezvolte din ele însele și gândesc prost dacă adaug ceva din mine " În unele cazuri speciale, în doctrina cunoaşterii anumitor diviziuni ale realităţii, Hegel se dovedeşte a fi chiar mai empiric decât empiriştii înşişi ^^ Studiind subiecte precum conştiinţa şi fenomenologia dezvoltării ei, noi, după Hegel, sunt eliberați chiar și de nevoia de a compara: cognoscibilul obiectul însuși face această comparație și nu putem decât să notăm rezultatele acesteia "Nu numai în sensul în care conceptul și obiectul, scara și subiectul se află în conștiința însăși, nu este nevoie de orice adăugare din partea noastră", spune Hegel, "dar chiar și noi suntem eliberați de munca de a compara unul și celălalt și dintr-o investigație specială: întrucât conștiința se investighează pe ea însăși, atunci din această parte nu putem decât să privim atent") Pasajele citate caracterizează suficient raționalismul mistic al filosofiei post-kantiene și confirmă dezvoltarea treptată în ea a doctrinei *) Ibid , p s) Ibid , VI Logik, p Transl Cijov, p Acolo, II Phãnomenologie des Geistes, p * N L O S S K I și cunostinte intuitive Apropo, nu ne vom ocupa să evaluăm punctele de vedere ale lui Schelling și Hegel, deoarece scopurile epistemologiei lor și ale noastre sunt diferite, deoarece suntem angajați exclusiv în epistemologia propedeutică Cu toate acestea, în a doua parte a eseului, vom reveni în continuare la învățăturile lor Acum, nu atât pentru a caracteriza raționalismul mistic, cât pentru a confirma prevalența lui, să evidențiem elementele misticismului din filosofia lui Schopenhauer În filosofia lui Schopenhauer, misticismul, acolo unde apare, este subliniat mai puternic în cuvinte, dar mai puțin desfășurat în practică decât în Schelling și Hegel Prin urmare, putem spune că sistemul său se află la granița dintre raționalismul mistic și critica lui Kant Voința care stă la baza întregii lumi a fenomenelor, conform învățăturii sale, este una și datorită acesteia, chiar și în mijlocul fenomenelor individuale, există posibilitatea comunicării directe, depășirea granițelor timpului și spațiului și, în consecință, sărind peste cauzalitatea Lumii Fenomenale Această comunicare este de două feluri, teoretică și practică: clarviziune și magie Unele varietăți ale acestor forme de comunicare sunt relativ rare Cu toate acestea, există o formă a acestora, destul de răspândită în întreaga lume umană: aceasta este clarviziunea, care stă la baza activității morale și se exprimă în fenomenele de simpatie, milă, compasiune "Adevărata mea esență interioară", spune Schopenhauer, "se află în fiecare ființă vie la fel de direct pe cât se face cunoscută numai mie în conștiința mea de sine

Această cunoaștere, pentru care există o formulă constantă în sanscrită, tat-twam asi, i e "Esti tu", este exprimat în compasiune, pe care, prin urmare, fiecare autentic, adică, virtute dezinteresată și a cărei expresie reală este o faptă bună JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC binefacerea, orice ajutor desăvârșit și altruist, ca atare, are ca motiv exclusiv nevoia unei alte ființe și, dacă o examinăm până la ultimele sale temelii, atunci se va dovedi a fi, de fapt, o faptă misterioasă, o faptă practică mistic, deoarece ea, în cele din urmă, decurge din cunoaștere, care este esența întregului misticism adevărat și nu poate fi explicată cu certitudine în niciun alt mod Chiar și un astfel de act de a da pomană fără alt scop decât dorința de a reduce nevoia unei alte ființe este posibil doar în măsura în care o persoană recunoaște că el însuși este cel care își apare acum în imaginea tristă a unei ființe care cerșește de pomană, în măsura în care îşi recunoaşte esenţa în sine într-un fenomen străin De aceea, în capitolul anterior, am numit compasiunea marele mister al eticii " Oftând, se uită la zeul ei păzitor timp, care pe aripile lui îi aduce victoria și gloria, dar anvergura lui este atât de mare și de lentă încât individul moare între timp în ochii oamenilor care au primit o educație vest-europeană și sunt obișnuiți cu justificări complet diferite ale eticii Totuși, nu pot forța adevărul" Doctrina lui Schopenhauer despre contemplarea estetică sugerează, de asemenea, o formă de percepție care depășește sfera experiențelor individuale ale subiectului cunoaștere Contemplarea estetică este percepția ideilor care exprimă etapele atemporale și extraspațiale ale obiectivării voinței și realizării fenomenelor din lume într-o multitudine de indivizi nenumărați Cunoașterea subiectului) Colectați op Schopenhauer Ed Grisebach T, Sh Grundlage der Moral, p ss I L O S S K I și nu este întotdeauna capabil de această contemplare, ci numai în cazul în care în el are loc o revoluție, datorită căreia, cel puțin pentru o vreme, încetează să mai fie un individ "Posibilă, după cum am spus, dar numai ca excepție, trecerea de la conștiința obișnuită a lucrurilor individuale la cunoașterea ideii are loc brusc", spune Schopenhauer, "când cunoașterea este eliberată de slujirea voinței și a subiectului , ca urmare a acestui fapt, încetează să fie doar individual, devine deja un subiect de cunoaștere pur, slab de voință* "Când ne predăm cu toată puterea spiritului nostru vederii, cufundându-ne complet în ea și umplem întreaga noastră conștiință cu contemplarea calmă a obiectului viitor al naturii, fie că este un peisaj, un copac, o stâncă, un structura, sau altceva și, în expresia noastră gânditoare, ne pierdem complet în acest subiect, adică ne uităm individualitatea, voința noastră și rămânem doar ca subiect pur, o oglindă strălucitoare a obiectului, astfel încât ni se pare că obiectul există singur și nu există nimeni care să-l perceapă și nu ne mai putem separa privitorul din vedere, iar el celălalt se contopesc într-un întreg, deoarece toată conștiința este complet umplută și îmbrățișată de o singură imagine contemplată; atunci când, deci, obiectul în acest sens iese din toate relațiile cu ceva din afara lui, iar subiectul din toate raporturile cu voința, atunci ceea ce se cunoaște în acest fel nu mai este un lucru separat ca atare, nu, este o idee , Forma eternă, obiectivitatea imediată a voinței într-un stadiu dat; și, prin urmare, o persoană cufundată într-o astfel de contemplare nu mai este un individ, căci individul este deja pierdut în această contemplare: nu, este un subiect de cunoaștere pur, slab de voință, nedureros, atemporal* În momentul unei astfel de contemplări, subiectul poate spune în cuvintele lui Byron : *) Ibid , vol I Die Welt ais Wille und Vorstellung, p , Trad Yu Aikhenvalda, vol I, p s , JUSTIFICAREA

EMPIRISMULUI MISTIC Există munți, valuri, parte de cer Eu, sufletul meu, și eu nu fac parte din ei? Din păcate, în urma acestui lucru, Schopenhauer extinde prea mult despre stările minții care favorizează o asemenea contemplare pură Din aceasta, imediat apar ambiguități și îndoieli cu privire la dacă el poate, fără contradicție, să ducă la îndeplinire doctrina cunoașterii directe ca Factor al contemplației estetice Fără îndoială că aceste obscurități puteau fi eliminate fără a cădea în contradicții, dar Schopenhauer nu s-a ocupat de acest lucru și, prin urmare, curentul mistic din filosofia sa s-a exprimat mai puțin clar în estetică decât în etică După ce ai făcut cunoștință cu învățăturile lui Schopenhauer despre magie, clarviziune, compasiune și contemplare estetică, te aștepți ca învățătura lui despre cunoașterea lumii spațio-temporale a fenomenelor să se bazeze pe scară largă și sistematic pe presupunerea unei legături directe între individul care cunoaște și alți indivizi, cel puţin sub forma doctrinei cu caracter supraindividual ъ apercepţia transcendentală Cu toate acestea, aceste așteptări nu se împlinesc deloc Lumea spațio-temporală cunoscută de subiect este, după Schopenhauer, un fenomen pentru individul cunoscător și pentru individul cunoaștetor La sfârșitul doctrinei sale despre lumea reprezentată, Schopenhauer poate repeta aceleași cuvinte cu care și-a început sistemul: "Die Welt ist meine Vorstellung" Doar într-un punct Schopenhauer abordează aici un raționalism mistic El crede că voința subiectului nu este un fenomen, ci viața însăși, realitatea însăși, dată direct într-un act special de cunoaștere, care se caracterizează prin coincidența subiectului cu obiectul, iar în acest sens are loc un miracol ζατ εΞοχτ,ν Evaluând influența și prevalența raționalismului mistic, nu ne putem limita la gânditorii menționați, trebuie să ținem cont și de numeroșii lor adepți și, în plus, de reprezentanți relativ independenți ai raționalismului mistic precum n Eu despre CKI th Krause, care, este adevărat, nu se bucură de faima paneuropeană, dar totuși și-au creat școli pentru ei înșiși în unele țări individuale Mai mult decât atât, vorbind despre raționalismul mistic, trebuie să ținem cont și de faptul că începuturile lui au existat deja în raționalismul prekantian Sub influența lui Leibniz, aceste rudimente s-au dezvoltat într-o serie coerentă succesivă de idei în filosofia rusă și, prin urmare, despre această ramură a raționalismului mistic vom vorbi la sfârșitul capitolului III Empirism pozitivist Empirismul, în măsura în care încearcă să ofere o viziune asupra lumii, suferă de individualism chiar mai mult decât raționalism Raţionaliştii se consideră îndreptăţiţi să completeze tabloul lumii, obţinut din experienţa subiectivă, cu idei înnăscute, creativitatea spiritului, în timp ce pentru empiric aceste căi sunt închise; empiricistul vrea să-și construiască întreaga viziune asupra lumii din experiențele primite de la obiectul însuși, iar dacă consideră că lumea transsubiectivă nu este dată în experiență, atunci trebuie să interpreteze toate experiențele sale referitoare la lumea transsubiectivă în spiritul scepticismului, idealismului subiectiv, solipsismului , etc Pe aceasta calea este posibilă doar o emaciare din ce în ce mai mare a viziunii filozofice asupra lumii Prin urmare, recunoașterea posibilității experienței, care în mod direct și în sensul deplin al cuvântului conduce subiectul cunoscător dincolo de limite, este cu adevărat o sursă de renaștere pentru empirism, mântuire dintr-o moarte mizerabilă Empirismul individualist a fost întotdeauna caracterizat de o slabă dezvoltare a speculației; prin urmare, trecerea la empirismul mistic, care necesită o perspectivă clară în cea mai profundă esență insensibilă a lumii subiective și transsubiective, îi

prezintă dificultăți incredibile Nu este surprinzător, așadar, că fondatorii acestei tendințe își exprimă esența într-un mod neclar și contradictoriu, JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC nu trageți toate concluziile care pândesc în ea, iar în ontologia lor sunt infinit departe de orice asemănător cu ontologia misticilor Aceste observații se aplică în special învățăturilor lui Spencer, primul empiric care s-a abătut de la calea conturată de Bacon și dus la punctul culminant de Hume și Mill Spencer se opune cu hotărâre "idealismului", însemnând prin el acele învățături care descompun întreaga lume percepută externă în ideile subiectului cunoaștere și nu găsesc nimic mai mult în el În opinia sa, realiștii (filozofii care recunosc realitatea obiectelor percepției, independent de conștiința subiectului) își bazează viziunea asupra lumii pe dovezi directe ale conștiinței (pe percepție), iar idealiștii pe dovezi indirecte (pe raționament); dar dovezile directe ale conștiinței sunt mult mai puternice decât dovezile indirecte, iar preferința idealiștilor pentru aceasta din urmă este un fel de superstiție începeți de la kantieni El crede că realitatea lumii exterioare nu este doar realitatea reprezentării neapărat obiective a subiectului cunoscător Unele aspecte ale argumentului său împotriva lui Kant sunt deosebit de caracteristice pentru încrederea sa pe dovezile percepției "Să presupunem", spune Spencer, că conștiința spațială și conștiința timpului joacă într-adevăr rolul pe care Kant le-o atribuie și că, în consecință, trebuie să fim de acord cu el că sunt forme ale intuiției Forme subiective sau proprietăţi ale Eului I) H Spencer Un sistem de filozofie sintetică Principiile psihologiei, Ed Williams aud Norgate, ed a II-a T I, p În rusă II vol (pl ,) p N L O S S K I-lea realizezi sensul acestor cuvinte? sau este doar un grup de semne care par să conțină un concept, dar de fapt nu conțin nimic? O încercare de a construi acest concept pentru sine ne va arăta în mod viu că această din urmă presupunere este adevărată Gândiți-vă la spațiu, de exemplu chiar despre subiectul în cauză, și nu despre cuvânt Acum gândește-te la tine, adică despre ceea ce este conștient După ce v-ați imaginat clar ambele aceste obiecte, comparați-le acum împreună și încercați să-l imaginați pe primul ca pe o proprietate a celui de-al doilea Ce obții? Nimic decât ciocnirea a două gânduri care nu pot fi unite Această încercare este la fel de fezabilă ca și încercarea de a imagina un triunghi rotund Deci, valoarea acestei propuneri este mare?" *) Semnificaţia acestui argument este aceasta: dacă orice lucru este perceput ca nu-eu, atunci este de fapt nu-eu, adică ființa, independent de procesele de cunoașterea Spencer îi face pe kantieni, care au încredere în dovezile percepției, să aibă încredere în ea completă, și nu doar atâta timp cât le convine Într-o polemică împotriva lui Hamilton, îl prinde la cuvânt: Hamilton consideră drept pe oricine spune: "Nu pot să nu cred că lucrurile materiale există; Nu pot decât să cred că realitatea materială este un obiect cunoscut direct în percepție, deoarece aceste afirmații se bazează pe dovezi directe ale percepției, "dar în același timp Hamilton susține că spațiul este "doar legea gândirii, și nu legea lucrurilor "*) Spencer vede o inconsecvență aici: conștiința mărturisește irezistibil că lucrurile materiale sunt realități obiective, dar mărturisește și irezistibil că spațiul este o realitate transsubiectivă *) Ibid , p ; mai mult rusă p) Ibid , p ; mai mult rusă p JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC Lipsa generală de raționament metafizicieni **, după Spencer, este aceasta J Iostulat, de la care pleacă raționamentul metafizic, constă în faptul că inițial suntem conștienți doar de senzațiile noastre; că probabil știm că avem aceste erori; și că dacă există ceva în afara lor și le

provoacă, atunci poate fi cunoscut doar prin inferențe extrase din aceste senzații Nu îl voi surprinde puțin pe cititorul metafizician punând la îndoială validitatea acestui postulat; dar uimirea lui se va transforma în uimire extremă când voi spune că neg acest postulat în cel mai pozitiv mod Totuși, trebuie să spun asta Restricționând propunerea doar la acele senzații epi-periferice care sunt produse în noi de obiectele externe (căci doar aceste senzații sunt în discuție), nu văd alt rezultat decât afirmația că lucrul pe care îl recunoaștem inițial nu este ceea ce avem experimentat o senzaţie, dar faptul că există un obiect exterior" *) I Simpla conştiinţă a senzaţiei, necomplicată de nicio conştiinţă a subiectului sau a obiectului, este, fără îndoială, conştiinţă primitivă Prin intermediul diferenţierilor nemăsurat de lungi şi complexe și integrarea qij, Din astfel de senzații primitive și ideile derivate din ele se dezvoltă conștiința Eu-ului și a non-Eului care îi corespunde nu-Eu produs în el prin acțiuni A afirma că experiența se limitează la sfera subiectului înseamnă a contrazice Faptele și chiar direct *) Ibid , p ; în rusă b p) Ibid , p ; în limba rusă p Vezi și în limba rusă p n am despre s cu KI și certa-te "Printre numeroasele contradicții conținute în ipotezele anti-realiste, există o contradicție remarcabilă între afirmația că conștiința nu poate fi transcendentă (adică, existența în afara experienței) și afirmația că nimic nu există în afara conștiinței Căci dacă conștiința nu este transcendentă, adică dacă nu putem fi în niciun fel conștienți de ceva ce este în afara conștiinței, atunci cum putem afirma sau nega orice este în afara conștiinței? Și cum poate o astfel de negație să prindă contur în gândire? Însăși propoziția potrivit căreia conștiința nu poate fi transcendentă poate fi construită doar prin imaginarea unei limite pentru ea însăși și, prin urmare, implică conștiința a ceva în afara acestei limite Deci, ființa transsubiectivă este dată, după Spencer, în conștiință, chiar dacă uneori era desenată doar în contururi nedefinite "Investigatorul găsește că există în el o legătură inextricabilă între fiecare dintre acele stări de conștiință vii și definite, care sunt cunoscute sub numele de senzații, și o conștiință nedefinită, care este o formă de a fi existentă în afara conștiinței și separată de ea însăși Când ia o furculiță și își bagă cu ea o bucată de mâncare în gură, el este destul de incapabil să alunge din suflet noțiunea de ceva care rezistă forței pe care o folosește; și nu poate suprima gândul care se naște în el de o existență independentă care îi separă limba de cer și îi oferă acea senzație de gust pe care nu o poate genera în conștiință prin propria activitate Deși autocritica îi arată că nu poate ști ce este, ce se află în afara lui și, deși poate ajunge la concluzia că orice este incapabil să facă *) Ibid , p ; mai mult rusă p JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC Chiar dacă este imposibil de spus ce este, este o ficțiune, el descoperă totuși că autocritica nu reușește deloc să-și distrugă conștiința despre acest "ceva" ca despre ceva care există cu adevărat în afara lui, adică ca despre realitate Așadar, chiar dacă el nu ar putea să-și dea nicio relatare despre geneza acestei conștiințe, conștiința însăși ar rămâne totuși la fel de poruncitoare Nici măcar nu - și poate imagina că este neadevărat, fără să-și imagineze absența acelui principiu de coeziune prin care conștiința lui este ținută împreună " *) care este subînțeles sau inclus de agregatul viu" a) Știm deja că, dacă vreun Filosof are tendința de a afirma darea imediată a lumii exterioare în percepție, atunci aceasta se manifestă cel mai clar în doctrina cunoașterii absolutului Același lucru îl găsim și cu Spencer El crede că numai relativul este accesibil cunoașterii, dar argumentează împotriva lui

Hamilton, care spune că "absolutul nu poate fi reprezentat decât ca o negație a comprehensibilității", și împotriva lui Mansel, care susține că "absolutul și infinitul, ca și neînțelesul și imperceptibile, sunt cuvinte care denotă deloc obiecte de gândire sau de conștiință, ci doar absența acelor condiții în care conștiința este posibilă" *) "În însăși negarea capacității noastre de a ști ce este fiorosul", spune Spencer, "există deja presupunerea că acesta există Făcând o astfel de presupunere * *) Ibid , p ; în rusă pagini) Ibid , p ; în rusă pagini) Spensero Synthetic Philosophy, First Principies (Ed Appleton and Company), p Traducere rusă a lui Tyutchev, ed Ruoakina, p n l o s s to ï i Demonstrăm astfel că absolutul apare minții nu ca un nimic, ci ca ceva " J) Oricare ar fi forma definită de ființă la care ne-am putea gândi, el poate apărea ca definită, doar ca pe fundalul a ceva nedefinit, infinit, care stă întotdeauna în pragul conștiinței, dar nu poate fi niciodată epuizată, nu poate fi niciodată cuprinsă într-o formă finită Acest conținut infinit al conștiinței este absolut, este subiectul conștiinței religioase; fiecare formă în care religia, deoarece este religioasă, încearcă a fixa acest absolut, este o umilire pentru el), deși "este posibil și chiar probabil ca ideile de acest fel, în formele lor cele mai abstracte, să ocupe constant fundalul conștiinței noastre Probabil că va fi întotdeauna nevoie de da o formă acelei conștiințe nedeterminate a ființei de bază care constituie baza înțelegerii noastre*) S-ar părea că învățătura lui Spencer marchează o ruptură decisivă cu empirismul individualist și cu înclinația lui către idealismul subiectiv, scepticism etc De fapt, Spencer nu are această certitudine și nu poate fi După cum se știe, conceptele filozofice de bază nu au fost suficient dezvoltate; în plus, discipline filosofice atât de importante precum ontologia, epistemologia și psihologia nu sunt împărțite în el: el își expune realismul transformat, de exemplu în psihologie Nu are rost să încercăm să căutăm o distincție între transcendent în raport cu sine, în raport cu experiența și în raport cu conștiința; el nu se gândeşte la realismul idealist "Metaoizikov", cu care j) Ibid , p ; în rusă pagini) "Oarecum ciudată pare presupunerea oamenilor, de parcă cel mai înalt grad de venerare constă în a asemăna cu sine un obiect venerat a Ibid , p ; în rusă pagini Vezi și pagini; în rusă pagini) Ibid , p ; în rusă $ p JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC ol argumentează cu îndrăzneală, simplifică prea mult și dacă i-ar întâlni, nair, cu Yum, față în față, i-ar arăta ușor, profitând de jumătatea lui de inimă, că ar trebui să li se alăture De fapt, toate argumentele lui Spencer în favoarea realismului sunt valabile împotriva idealismului subiectiv numai dacă se recunoaște cu hotărâre că lumea transsubiectivă este percepută de subiectul cunoscător direct în original, și nu sub forma unei copii, nu sub forma de simboluri, nu sub forma unei experiențe individuale personale, chiar dacă forțate de o influență exterioară Între timp, Spencer, în ciuda doctrinei sale despre diferențierea subiectului și obiectului, ca fenomen secundar, nu are această doctrină a "dării", indistincitatea lumii transsubiective într-o formă clară Vorbind despre diferențierea subiectului și obiectului, ca fenomen secundar, Spencer înseamnă un proces care are loc în subiect: el crede că toate experiențele care intră în procesele de cunoaștere sunt doar "excitații subiective produse de activități obiective pe care nu le cunoaștem și care nu sunt cognoscibile pentru noi" ') Inițial, însă, aceste experiențe nu se referă nici la sine, nici la non-sine, adică, fiind în sfera subiectului, tot nu formează în el nici ideea de subiect, nici ideea de subiect obiectul; dar apoi, sub influența experienței, distincțiile dintre diferitele Forme ale

experiențelor subiective devin din ce în ce mai clare, iar experiențele încep să se dezintegreze în subiect în reprezentarea subiectului și în reprezentarea obiectului Cu o astfel de doctrină a subiectului și obiectului, nu este de mirare că rezultatele finale ale realismului reformat spencerian sunt aproape imposibil de distins de idealismul subiectiv "Acest realism pe care suntem obligați să-l acceptăm prin investigația noastră", spune Spencer, este un realism care pur și simplu afirmă o ființă obiectivă) Principiile Psicliologiei, p ; în rusă s p N L CCKI i existenţa ca separată şi independentă de existenţa subiectivă Dar el nu afirmă că oricare dintre Formele acestei existențe obiective este într-adevăr așa cum ni se pare și nici că legăturile dintre diferitele Forme ale existenței obiective sunt în mod obiectiv așa cum ni se apar Astfel, acest realism diferă într-o foarte mare măsură de realismul brut și, pentru a indica această diferență, ar putea fi numit realism transformat Acest realism transformat afirmă, cu alte cuvinte, că cunoașterea are un caracter transcendental, deși nu dă nici măcar o copie a realității , ci doar simbolurile sale Spencer compară această cunoaștere simbolică cu proiecția unui cub pe o suprafață cilindrică: o astfel de imagine a unui cub este "o simbolizare în care nici elementele constitutive ale simbolului, nici relațiile lor între ele, nici legile schimbării acestor relații sunt similare în cel mai mic grad cu elementele constitutive, cu relațiile lor reciproce și cu legile schimbării acestor relații în lucrul simbolizat Și totuși realitatea și simbolul sunt atât de strâns legate între ele aici încât fiecare o posibilă redistribuire în acel plex (întrețesere) care constituie primul dintre ele corespunde unei redistribuiri exact echivalente adică în plex (plex), care este o alta dintre ele "*) După ce a făcut cunoștință cu aceste rezultate ale teoriei cunoașterii lui Spencer, se poate diferenția ceea ce a rămas nediferențiat în mintea lui Diferența infinită dintre darea reală a realității transsubiective și asumarea necesară a existenței ei îl eludează În argumentarea sa, el dezvoltă pe primul, apoi pe al doilea dintre acestea toto genere diferit *) Ibid , p ; în rusă pagini) Ibid , p ; în rusă pagini fundamentarea empirismului mistic de învățături Mai sus am dat acele expresii ale acesteia care arată că era înclinat să privească idealismul ca pe o doctrină bazată pe o concluzie, iar realismul ca pe o doctrină, al cărei adevăr nu este o concluzie, ci o simplă declarație a ceea ce este dat în percepția directă, a ceea ce este acolo Acum putem cita tot atâtea afirmații de la el că realitatea transsubiectivă nu este dată subiectului, că recunoașterea ei este doar conjectura subiectului, deși una cu cel mai înalt grad de certitudine Mai mult, până la urmă această a doua doctrină a prevalat asupra primei Acest lucru este evident din caracterizarea lui Spencer a realismului transformat ca realism simbolic Prezența acestei a doua doctrine poate fi constatată și peste tot în cursul argumentării în favoarea realismului În justificarea sa negativă a realismului, Spencer pune constant unul lângă altul, într-o paranteză, ambele doctrine absolut diferite ale realismului, ca adevăr imediat și ca adevăr inferențial, și le opune împreună idealismului, ca adevăr inferențial și, în plus, mai mult complex inferenţial Mai departe, căutând un criteriu al adevărului, el spune deja direct că "conștiința pe care se bazează realismul se realizează prin intermediul unui act inferenţial; între timp, modul în care conștiința atinsă de idealism (după credința sa) este realizată prin el prin intermediul unei serii de acte derivative" *) Apropiindu-se de rezultatele învățăturii sale, Spencer exprimă același gând în următoarea formă:

"Astfel, procesele normale ale gândirii dau naștere în mod inevitabil acestei conștiințe inexprimabile, dar indestructibile, a existenței dincolo de conștiință, o existență care este în mod constant simbolizată de ceva ce se află în interiorul conștiinței") Deci, întregul argument al lui Spencer, conceput în linii mari,) Ibid , p ; în rusă pagini) Ibid , p ; în rusă pagini Întrebări de filosofie, carte - lea l o s c ìc i i care la început a pornit de la faptul că în conștiința originară nu există nici subiect, nici obiect, s-a redus în final la afirmația că nu putem renunța la ideea existenței realității transsubiective Având în vedere acest rezultat, putem spune că Spencer nu a făcut revoluția pe care și-a propus-o în teoria cunoașterii empirismului, nu a condus empirismul pe calea realismului bazat pe epistemologie Dacă toate procesele cognitive sunt experiențele individuale personale ale subiectului cunoaștere, atunci a demonstra că realismul este mai simplu, mai întâi, mai clar și mai irezistibil decât toate celelalte învățături, aceasta înseamnă stabilirea doar a valorii utilitariste și deloc a valorii epistemologice a realismului; rezultatul acestei învățături este că nu pot decât să gândesc așa, este cel mai util pentru mine să gândesc așa, dar toate aceste gânduri sunt doar stările mele și, prin urmare, existența realității în afara mea este încă nicăieri și nu este niciodată verificată în percepția, adică în experienţă directă Spencer nu este ajutat aici de referiri la procesul îndelungat de evoluție, care dezvoltă o adaptare a relațiilor interne la cele externe și creează, ca un sediment din toată experiența, acea adaptare la realitatea transsubiectivă, care se exprimă în Forma încrederii indestructibile în existenţa acestei realităţi Nu suntem deloc negativi față de încercările evoluționiștilor de a-și aplica teoriile la explicarea proceselor de cunoaștere Mai degrabă, dimpotrivă, în a doua parte a acestei lucrări se va constata că suntem înclinați să folosim legile evoluției stabilite de Spencer pentru a clarifica anumite întrebări epistemologice Cu toate acestea, credem că evoluția nu poate crea totul din nimic Orice evoluție trebuie să se bazeze pe ceva dat, iar întregul proces de dezvoltare este în mare măsură determinat în valoare și proprietăți de natura datei primare Când un geolog explică originea unei văi de munte prin acțiunea de erodare a apei, el JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC adună acest rezultat colosal din acte separate de eroziune, nesemnificativ în comparație cu rezultatul final, dar deja asemănător ca natură cu acesta La fel, în epistemologie Când Spencer, vorbind despre percepția rezistenței, se referă la mințile celor mai îndepărtați strămoși ai noștri animale, chiar și la mințile zoofiților), simpatizăm cu el Totuși, dacă el crede că impresiile sunt în întregime stări individuale ale subiectului cunoaștere, simboluri ale realității care apar în subiectul cunoaștere, atunci nicio referire la evoluție nu îl va ajuta să justifice definitiv realismul Întotdeauna va fi posibil să-i obiectăm că toată această evoluție este un proces intra-subiectiv, conducând la faptul că stările individuale ale subiectului se despart în mod necesar în el și pentru el în două grupe - în reprezentarea subiectului și ideea persistentă, dar nu mai puțin falsă, a existenței unei realități transsubiective imaginare Oricât de puțin conștient de realismul lui Spencer, lupta sa împotriva idealismului subiectiv conține deja sclipici ale unei noi tendințe în empirism Considerăm deloc întâmplător ca particularitățile învățăturii sale despre procesele cunoașterii să fie asemănătoare cu învățăturile care intră, ca element necesar, în empirismul mistic În procesul cunoaşterii, el aduce în prim-plan activitatea de comparare Cele mai înalte acte de

cunoaștere științifică în reprezentarea sa nu diferă în esență de cunoașterea cea mai primitivă, constând într-o descriere Există chiar indicii ale unei teorii empiriste a speculației în Fundamentele sale Există, de asemenea, elemente în doctrina sa despre un criteriu universal de certitudine care sunt în contact cu empirismul mistic Despre aceste detalii, mai multe vor fi spuse mai târziu în acea secțiune a lucrării, unde vom trece la o discuție mai detaliată) Ibid , p ; în rusă pagini * G fî l o s s to ï i privind procesele de cunoaștere Acum trebuie să trecem la succesorii lui Spencer pe calea fundamentarii noilor Forme de empirism Pentru a exprima principiile cu siguranță noi ale empirismului care eliberează epistemologia de individualism, trebuie să aveți o capacitate de speculație mai mare decât Spencer A fost posedat de Avenarius, fondatorul empiriocriticii Avenarius consideră adevărat doar un astfel de concept al lumii, care se bazează pe "experiența pură" nedistorsionată de știință și filozofie , "individuul se cunoaște pe sine sau se simte nu ca unul care "inventează", "compune", "inventează" , "își imaginează", dar unul care, tocmai pentru că doar "testă", găsește pur și simplu în numerar, "găsește * ceea ce exprimă ca "experiență" și în enunț doar "raportează"* ("povestește", "descrie" ", "afirmă") acest "x") Conceptul uman de lume, care se formează doar din "pregăsit", Avenarius îl numește natural Este necesar să se caute un astfel de concept, lipsit de invenții subiective, nu în mijlocul procesului de evoluție a cunoașterii , dar în original, adică în viziunea naiv-realistă asupra lumii și în viitorul perfect Toate celelalte etape ale evoluției distorsionează "conceptul natural al lumii", incluzând în el elemente care nu se regăsesc în experiență Totuși, în același timp, procesul de evoluție exclude din nou aceste elemente subiective din conceptul de lume și complică realismul naiv original cu câteva completări semnificative Prin urmare, când procesul de dezactivare a adăugărilor subiective se termină, nu vom reveni la original Avenarius Conceptul uman de măsură Traducere Өedorova, redactor M Filippova, pag JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC punctul de plecare, adică la realismul naiv, dar obținem o nouă viziune empirio-critică asupra lumii Diferența profundă dintre realismul naiv și empiriocritica va fi dezvăluită atunci când, fără a ne limita la descrierea experienței pure din partea personajelor ei, vom da următoarea definiție mai esențială a acesteia: experiența pură este "o propoziție care în toate părţile sale conţin doar elementele mediului înconjurător * *) O viziune naivă asupra lumii face ca afirmațiile (procesul mecanic) să fie direct dependente de mediu, întrucât, de fapt, depind indirect de mediu: între mediu și enunț există o serie de medieri: ele sunt cuprinse în corpul individului vorbitor și, mai ales, în sistemul său nervos Întrucât seria de medieri în sistemul nervos nu poate fi infinită, trebuie să admitem existența unor astfel de părți ale sistemului nervos, ale căror modificări determină direct enunțurile (partea centrală a sistemului nervos, sistemul C) Modificările din acest sistem depind nu numai de mediu (de exercițiu sub influența mediului), ci și de metabolismul din sistemul C (de nutriție), sau, mai degrabă, depind de o anumită relație între acești Factori Din aceasta rezultă clar că nu tot conținutul declarației se referă la mediu Există două grupuri diferite în conținutul enunțurilor: părți ale conținutului precum "verde", "albastru", "rece", "greu" și cum ar fi "plăcut", "neplăcut", "intens", "slab" ", "familiar", "necunoscut", etc Primul Avenariu numește "elemente", iar al doilea "personaje" Caracterele nu presupun prezența unor părți ale mediului, ci prezența anumitor stări ale sistemului

nervos central, de exemplu, caracterul de "cunoștință" i) Avenarias Kritik der reinen Erfahrung I, pagina) Ibid , I, p ib n l o o c k i d (Heimhaftigkeit) depinde de gradul de efort al sistemului nervos central în raport cu "oscilația"* corespunzătoare) Miercuri, dar din modificări ale metabolismului în organism (în S) Din aceste relaţii dintre enunţ şi mediu rezultă că conceptul de experienţă poate fi stabilit în sensul larg şi restrâns al cuvântului În sensul cel mai larg al cuvântului, termenul experiență poate fi folosit pentru a denumi toate conținuturile enunțurilor (lucruri, amintiri, imagini ale Fanteziei), deoarece acestea au un "caracter de poziționare" (Positional-Charak-ter) *) Dar în sensul restrâns al cuvântului, prin experiență, Avenarius înseamnă doar acele conținuturi ale enunțurilor care au "caracterul" unui lucru, iar acest conținut "de caracter" al enunțului are în acele cazuri când, din punctul meu de vedere de vedere, "trebuie să asum o parte componentă a mediului Rt R R ("culoare", "sunet", "presiune" sau altceva, de exemplu, o combinație de "culori" în mediu etc), ca o condiție suplimentară mai mult sau mai puțin simplă sau complexă pentru oscilația (condiționată periferic) a sistemului C, și să admită, ca dependentă, valoarea E (adică conținutul enunțului), care, pe scurt, poartă aceeași nume (adică același nume ca parte a mediului) Conceptul final al lumii trebuie să fie format numai din acele elemente care, în curs de dezvoltare, vor păstra definitiv "caracterul" experienţei în sensul restrâns al cuvântului)) Ibid , II s) Ibid , p p) Ibid , II , Cursivele în primul caz ne aparțin, în al doilea lui Avenarius) Ibid , II · JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC S teamă despre lume Realismul naiv își construiește conceptul despre lume din experiență în sensul larg al cuvântului, în timp ce empiriocritica își construiește conceptul despre lume din experiență în sensul restrâns al cuvântului Teoria experienței lui Avenarius este ușor de reprezentat sub formă de senzaționalism, bazat pe premisa dezunității dintre sine și non-sine și pe dependența experienței de efectele mediului asupra organismului Apoi, învățătura lui s-ar deosebi de Formele deja existente ale empirismului individualist prin completări nesemnificative împrumutate din doctrinele biologice despre adaptarea organismului și, în consecință, procesele sale de gândire la mediu, și nu ar merita să vorbim despre aceste completări, deoarece din precedentul este clar că o astfel de epistemologie evolutivă a cunoașterii transcendentale este realism, înrudit logic cu idealismul subiectiv Între timp, de fapt, Avenarius caută să ofere o teorie complet nouă a experienței: vrea să remodeleze toate obiceiurile gândirii noastre, aduse de teoriile moderne, și să ofere o viziune asupra lumii, pe de o parte, subtil nouă, iar pe de o parte pe de altă parte, revenirea la realismul naiv, la același realism, care se păstrează mereu și pretutindeni și în timpul nostru, întrucât nu teoretizăm, ci descriem relațiile noastre cu realitatea așa cum sunt trăite direct Prin urmare, pentru a clarifica diferența dintre teoria lui Avenarius și empirismul individualist, cel mai bine este să începem prin a descrie relația dintre experiență și realitate în spiritul realismului naiv, dar în termenii lui Avenarius În procesul rostirii trebuie să se distingă două laturi: enunțul, ca mișcare a organelor vorbirii cu toate consecințele sale mecanice, și conținutul enunțului, adică sensul enunțului, adică la ce se referă afirmația Conform ideilor realismului naiv, care nu cunoaște și nu se gândește la sistemul nervos, dacă doi oameni văd același copac și spun că îl văd, atunci în acest proces există următoarele elemente N l o s CKI și tu: două enunţuri diferite (două procese de mişcare în organele vorbirii) şi

unul, calitativ şi numeric acelaşi conţinut al enunţului; acest conținut al enunțului este un arbore, un arbore transsubiectiv însuși Spre deosebire de realistul naiv, mulți dintre filosofii moderni și aproape toți oamenii educați ai timpului nostru vor spune că acest proces este mai complex: este format din două enunțuri mecanice, din două reprezentări care alcătuiesc sensul enunțului și sunt în mințile persoanelor vorbitoare, a două procese din sistemul nervos, sistemul acestor fețe și dintr-un arbore real, care se află în afara minții vorbitorilor De partea cui stă Avenarius? Dacă luăm în considerare nu doar Critica experienței pure, ci și eseul Conceptul uman al lumii, se dovedește că Avenarius nu stă de nicio parte, dar în principiu este mai aproape de realismul naiv decât de învățăturile individualiste despre conţinutul declaraţiilor Acest lucru este clar dacă te uiți la învățătura lui despre introiecție Potrivit lui Avenarius, diferența esențială dintre realismul naiv și diversele învățături "animiste" și "idealiste" constă nu atât în învățătura despre procesele sistemului nervos, cât în învățătura că "în suflet" sau "în creier" ", sau în general "în interiorul" subiectului cunoaștetor este imaginea obiectului, ca stare mentală individuală a subiectului cunoaștetor Această inserare a "imaginilor" lucrurilor în interiorul subiectului cunoaștetor este introiecția Introjecția duce la o dublare a obiectului: în producerea lui, ne imaginăm că în procesul de a spune despre un copac, în primul rând, copacul ca lucru intangibil și, în al doilea rând, copacul, ca imagine mentală a unui copac, a participat Datorită acestei dubleri, sau, mai degrabă, sisteme de dubleri (pentru fiecare om), lumea se desparte în lumea exterioară și lumea interioară; accesibil experienței directe este pentru fiecare persoană doar propria sa lume interioară și de aici ia naștere JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC o serie de probleme de nerezolvat Deci, de exemplu, datorită acestei dublari, se dovedește că "experiența este produsă de experiență", "corporelul și spiritualul sunt incomparabile", trecerea de la subiect la obiect este imposibilă (problema relației gândirii) la ființă), întrucât "dacă pornim de la a fi, nu intrăm în conștiința obiectelor, ci dacă mergem din conștiință, atunci nu vom ieși în afara obiectelor "Nu doar aceste probleme generale, ci chiar și altele mai particulare , de exemplu, problema proiecției percepțiilor, duc la contradicții insolubile, și toate sunt cauzate de inutile și nu date în experiență prin dublarea lucrurilor, adică prin introiecție Nu trebuie decât să te eliberezi de introjecție și de toate aceste probleme dispar și, în același timp, conceptul de lume este eliberat de elemente fictive care nu sunt date în experiență, atunci doar două lucruri sunt date în experiență - eu și copacul, ca parte a mediului, și nu trei la toate - eu, arborele și percepția mea despre arbore; arborele "meu", ca ceva subordonat mie, ca produs al activității creierului meu sau a sufletului meu nicăieri în experiență; în experiență, ca prezent, există întotdeauna doar eul și mediul înconjurător coordonați și nu subordonați unul altuia; nu pot fi considerate subordonate între ele doar pentru că sunt complexe de elemente în esenţă omogene *) Dacă lângă noi o altă persoană se uită la același copac și spune că îl vede, atunci, pe baza experienței mele, trebuie să presupun că are și un mecanism *) Ibid , p p , , Vezi și p p) Ibid , În același mod, după Mach, eu și nu-eu sunt coordonați și în mod egal date imediat "Dacă cineva ar începe să considere "eu" ca pe o unitate reală, atunci nu ar scăpa de următoarea dilemă: ar trebui fie să se opună acestei unități cu lumea ființelor incognoscibile (care ar fi complet lipsită de sens), fie să ia în considerare întreaga lume care conține în sine "Eul" al

altor oameni doar ca ceva conținut în "Eul" nostru (pe care aproape nimeni îl decide serios; "" Mach "Eseuri de știință populară" tradus de Meyer, ed Engelmeyer, "Considerații antimetafizice ", p II l O cc k ï y actul ceh de rostire are același sens ca al meu, adică iar cu el afirmația mecanică se referă la același copac ca și la o parte a mediului Recunoscând acest lucru, am elimina introjecția și "dacă ar fi posibil să se evite introjecția, atunci s-ar evita scindarea (Spaltung) individului cu experiența sa și dublarea "lucrurilor" științe empirice, opinia că același constituent o parte a mediului meu este, de asemenea, o parte constitutivă a mediului altei persoane, ar fi acum, ca atare, valabilă Din aceasta însă nu rezultă deloc că întregul conţinut al celor două enunţuri va fi acelaşi: actul mecanic al enunţului depinde numai indirect de mediu, ci depinde direct de oscilaţia sistemului C; prin urmare, deoarece modificările diferitelor sisteme C au proprietăți individuale diferite, conținutul actelor mecanice ale enunțurilor legate de aceeași parte a mediului poate conține și elemente calitativ diferite (de exemplu, cinabru poate fi roșu pentru mine, dar negru pentru altul) persoană, pentru mine copacul este "familiar", dar pentru vecin este "necunoscut") *) Avenarius însuși formulează pe scurt acest gând după cum urmează "Dacă este permis să presupunem că în ambele aceste coordonări fundamentale contratermenul R este numeric același, atunci prin aceasta, desigur, ipoteza ulterioară nu este încă admisă că contratermenul R în coordonarea fundamentală) este calitativ la fel ca în coordonarea fundamentală (TR)us) Cu alte cuvinte, Avenarius nu neagă deloc existența elementelor individuale în conținutul declarațiilor și, în consecință, nu *) Ibid , p) Ibid , -) Ibid , p o JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC ne readuce la naiv? realismul cu contradicţiile sale naive Asemănarea dintre empirio-critica și mistic!, empirism, nu se oprește doar la doctrina dăruirii imediate a mediului în experiență Se extinde inevitabil mai departe, de exemplu, deoarece empirismul mistic în metodologia sa a științelor trebuie să conducă și la doctrina că întregul proces al cunoașterii este o descriere, sau în ontologie la doctrina că în compoziția mediului există toate acele elemente care sunt în componenţa lui I şi etc Dar marea diferenţă dintre empirismul mistic şi empiriocriticismul este aceasta Empirismul mistic în epistemologia sa nu prejudecă principalele întrebări ale ontologiei (de exemplu, ontologia sa poate admite existența materiei, dar o poate și respinge), deși, desigur, exclude unele viziuni sărace asupra lumii, de exemplu, materialismul (vorbim de mat erialism științific, și nu de hilozoism, care este bogat în conținut, deși nediferențiat)) Învățăturile lui Avenarius au un alt caracter A priori, trebuie să ne așteptăm ca empiriștii pozitiviști, gravitând mereu spre materialism și senzaționalism, să folosească doctrina dăruirii imediate în experiența lumii transsubiective în primul rând pentru a reabilita materialismul Acesta este modul în care a mers Avenarius Oricât de mult vorbește despre faptul că, conform învățăturii sale, în lume nu există nici spirit, nici materie, acea experiență completă include întotdeauna atât mediul, cât și eu și, prin urmare, se află deasupra acestor contrarii, totuși, de fapt, se dezvoltă teoriilor sale, el le-a dat o căptușeală îngustă biologic-materialistă și a întunecat atât de mult noile aspecte ale teoriei sale, încât nu pot fi prinse decât cu greu) Vezi despre acest Schelling, Bruno n, l o s s k y IV Critica intuitiva Critica intuitivă, ca și empiriocritica, are un caracter pozitiv, dar una dintre ramurile sale, și anume filosofia imanentă, se remarcă printr-o mare liberă gândire și a dus destul de clar la îndeplinire doctrina dăruirii imediate a lumii transsubiective în procesele cunoașterii Prin

urmare, asupra ei ar trebui să se concentreze atenția principală Însuși numele de filozofie imanentă sugerează faptul că reprezentanții acestei tendințe neagă posibilitatea cunoașterii transcendentale Ei consideră transcendent "tot ceea ce depășește sfera conștiinței sau procesul de apariție a cunoașterii"*) ar fi conștient și nu există nimic cognoscibil care să nu fie ființă", spune Schubert-Soldern *) Pe baza acestor considerații, unii dintre ei tind spre solipsism, în timp ce alții (de exemplu, Schuppe, Schubert-Soldern, Remke) își asigură accesul în zona lumii transsubiective, predând despre data imediată a acestei lumi în experimentul) Vom vorbi despre acești reprezentanți ai filozofiei imanente Deoarece ei cred că orice obiect cognoscibil poate exista doar în conștiința cuiva, atunci doctrina lor despre lumea transsubiectivă are următoarea formă: ei afirmă că "conștiința individuală are o parte comună a conținutului lor", iar partea convenită a conținutului individului conștiințe este independentă de indivizi ca atare *) Cu toate acestea, trebuie să fie un obiect pentru unii *) Schubert-Soldern Grundlagen einer Erkenntnisstlieorie, pagina $) Ibid , p) Vezi, de exemplu, Rehmke, Unsere Gewisslieit von der Aussenwelt) Schuppe, Grundriss der Erkenntnisstheorie und Logik, p , JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC I J), iar dacă conștiința individuală, ca atare, nu sunt purtătoare ale acesteia, atunci rămâne doar să presupunem că purtătorul ei este o conștiință generică supra-individuală, "conștiința în general" Obiectele acestui eu supraindividual sunt imediat date individului, întrucât individul conține întotdeauna eul generic și constituie doar o modificare a acestuia Filosofia imanentă, ca și empiriocritica și empirismul mistic, luptă cu hotărâre împotriva dublării obiectelor În teoria ei a percepției, ea este de acord remarcabil cu empirismul mistic chiar și în chestiunea senzațiilor: filozofii menționați mai sus consideră senzațiile *), cel puțin unele dintre ele (de exemplu, senzații de lumină, sunet etc) transsubiective Cu toate acestea, empirismul mistic elimină în același timp orice posibilitate de conflict cu datele moderne ale științelor private prin raportarea senzațiilor la aria lumii transsubiective intracorporeale, în timp ce filosofia imanentă, distingând doar două grupe de elemente de percepție, subiective și obiective (transsubiectiv), este forțat să includă senzații sau direct în sfera subiectului sau direct în sfera lumii extra-corpului transsubiectiv În general, filosofia imanentă, pe de o parte, este foarte asemănătoare cu empirismul mistic prin aceea că se bazează cel mai clar pe doctrina aceleiași imediate a cunoașterii despre lumea subiectivă și transsubiectivă, dar, pe de altă parte, pe metodele de fundamentare acest gând și concluziile din el diferă puternic de învățăturile empirismului mistic Aceste diferențe există mai ales în măsura în care teoria cunoașterii filozofiei imanente *) Ibid , p) Conceptul lor de senzație este mai larg decât este obișnuit în psihologie, dar vorbim aici de senzații în sensul restrâns al cuvântului n Sunt despre CKI și unilateral * predetermină unele întrebări de ontologie Astfel, atunci când se discută despre transcendență, reprezentanții filozofiei imanente înseamnă transcendență nu în raport cu procesul cunoașterii, ci în raport cu sine (când vorbesc despre transcendență în raport cu conștiința, aceasta nu înseamnă schimbare, deoarece termenul de conștiință printre ei are adesea același sens ca și termenul de sine) Așadar, deja în teoria cunoașterii, ei trebuie fie să ia partea solipsismului, coordonând toate obiectele cu eul lor individual, fie să admită, lansându-se pe ontologie, existența eului universal, ca purtător al

lumii transsubiective Empirismul mistic, în teoria sa a cunoașterii, argumentează despre transcendent numai în raport cu însuși procesul cunoașterii, de aceea nimic nu-l obligă în epistemologie să recurgă la doctrina eului universal; mai mult, empirismul mistic, în epistemologie, nu putea discuta deloc despre eu și nu-eu Intrând în domeniul ontologiei în problema transcendenței, filosofia imanentă decide inevitabil împreună cu ea și alte chestiuni ontologice, de exemplu, problema compoziției lumii, și ajunge la ideea că lucrurile există doar ca conținuturi ale conștiinței: de aici obținem idealismul și, mai mult, idealismul la intelectul alist În cele din urmă, în legătură cu înclinația reprezentanților acestei filozofii de a stabili doar o distincție formală între conținutul subiectiv și obiectiv al experienței, se află doctrina lor antifilozofică a criteriului adevărului: ei cred că criteriul obiectivității este acordul *) După cum am menționat deja mai sus, teoria cunoașterii empirismului mistic prejudecă întrebările de ontologie numai în măsura în care acestea depind de doctrina compoziției însuși procesului cunoașterii și tratează în acest eseu întrebări de natură ontologică despre raportul cunoașterii cu sine și cu trup, doar pentru că epistemologiile anterioare, păcătuind cu acest neajuns, fac imposibilă îndepărtarea de la tradiție: o lucrare impecabilă metodologic în sensul izolării complete de ontologie ar risca să rămână complet de neînțeles Schuppe Grundriss etc , pp ib BAZAT PE EMPIRICISM MISTIC W nefavorabile pentru diverși indivizi Vom vorbi mai detaliat despre deficiențele acelei învățături în partea a doua a eseului Parțial simpatizând cu empiriocritica, parțial cu filosofia imanentă, Rickert dezvoltă doctrina cunoașterii, care, aparent, este una dintre modificările criticii intuitive El admite, de asemenea, existența unei "conștiințe cuprinzătoare" care joacă rolul unui subiect seologic* * *; Acest subiect "nu conține nimic care să-mi fie propriu ca o anumită personalitate și numai acestui subiect impersonal poate fi atribuită lumea corporală * Din aceasta rezultă limpede că cei care spun că "lumea imediat dată este m-conținutul conștiinței" se înșală Din aceasta rezultă, de asemenea, clar că "toate astfel de presupuneri precum solipsismul" sunt complet insuportabile Cu o deosebită plăcere remarcăm diferența esențială dintre învățătura lui Rickert și teoria filozofiei imanente, care constă în faptul că Rickert, recunoscând "fiecare realitate care ni se dă" ca "proces în conștiință (Bewusstseins\ori tocilari, ci de cerințele unei conștiințe morale vii, stând în faţa plinătăţii definiţiilor vieţii Important este că se recunoaște puterea acestor definiții, că se recunoaște necesitatea restricțiilor morale și a controalelor pentru stat Cerințele morale sunt considerate o forță puternică care determină natura construcțiilor formale Astfel, în cea mai abstractă teorie a juriștilor, el declară) Allg Staatsl S - ; Rusă transl - p Novgorodtsev vocea lui autoritară conștiința morală Impinge formule juridice închise și uscate, introduce în ele sens moral, le oferă cel mai mare preț Avocații nu mai sunt supuși unui efort abstract-logic, ci influenței vieții însăși Dreptul natural este reînviat, se manifestă și trăiește în teoriile juridice moderne, încă într-o formă latentă, adesea ignorată și chiar persecutată Acesta este un fapt care reiese cu claritate în urma studiului atent al jurisprudenței moderne Iar pentru cel care a cântărit și a apreciat puterea acestui-Fapt, concluzia poate fi; numai unul: este necesar să-l recunoaștem deschis și să i-o dai exprimare consistentă și completă P Novgorodtsev Credința în nemurire O (Dedicat lui N Ya Grot) IV Dacă în conștiința spiritualității noastre se poate

căuta baza credinței în existența unui principiu spiritual independent de corp, atunci, așa cum am văzut deja, o astfel de conștiință nu poate servi în sine ca dovadă a nemuririi personale Cu siguranță mărturisește împotriva materialismului și a diferitelor varietăți de senzaționalism, dar nu dovedește nemurirea feței Am văzut că nici conștiința "sinelui" absolut găsit în adâncul "eu-ului" nostru, nici idealismul filosofic al lui Platon nu au servit drept o astfel de dovadă: argumentația lui Platon a fost recunoscută ca nesatisfăcătoare de propriul său student, Aristotel, care a stat pe picioare același teren cu el și a recunoscut în spiritul omului prezența unei energii eterne, suprasensibile Lăsați sufletul nostru, conștiința noastră personală "să participe" la acest început - este diferit de el; sentimentul nostru "eu" moare împreună cu toată individualitatea noastră fizică limitată prin el și împreună este limitat în această manifestare, își pierde puritatea, ca un raza care trece prin sticlă colorată mată?) "Încercare filozof și psiho *, nr S N TRUBETSKOY Dacă criticii lui Platon au insistat asupra opoziției dintre ideea universală și ființa umană individuală, atunci gânditorii vremurilor de mai târziu, într-un mod diferit, au ajuns la un rezultat negativ Deci, din punctul de vedere al idealismului critic, întreaga lume a fenomenelor, întreaga natură, ca obiect al experienței, este condiționată de Formele conștiinței noastre, percepției și înțelegerii noastre, sensibilității și rațiunii, care preced orice experiență "Eul" cunoscător (subiectul experienței) este astfel condiția a priori a întregii lumi temporal-spațiale (obiectul experienței), tot ceea ce numim natură sau fenomen Dar acest "eu" cunoaștere, acest presupus subiect al conștiinței, anticiparea fiecărei experiențe posibile și care o determină a priori, este încă departe de a fi identificată cu "Eul" nostru personal concret, care este el însuși obiectul experienței noastre interioare și este el însuși condiționat de "Formele a priori" ale conștiinței noastre Mai mult, experiența internă, după Kant, este condiționată și de experiența externă, deoarece toate schimbările noastre psihologice interne sunt legate de schimbările externe Urmașii lui Kant, marii idealiști germani, care au dezvoltat doctrinele "eului absolut", sau "spiritul absolut", voința lumii sau mintea universală, au distins cel mai decisiv aceste principii eterne și "absolute" de individualitatea umană limitată sistemele lui Schelling, Hegel, Schopenhauer, panteiste în esență, există puțin loc pentru nemurirea personală Între timp, acești gânditori au fost, fără îndoială, idealiști Dar nu trebuie să ne oprim asupra exemplelor istorice când întrebarea este clară în sine Dacă conștiința de sine teoretică ne convinge că în adâncul minții noastre cunoaștere se află un principiu spiritual suprafenomenal și că toată experiența noastră, prin care cunoaștem lumea, este condiționată de primordialul VѢRA ÎN NEMURITATE percepția și înțelegerea tami, sau, pur și simplu, auto-activitatea acestui principiu rațional, atunci o astfel de convingere încă nu ne permite să ajungem la nemurirea personală a sufletului, la eternitatea individualității noastre mentale În același mod, dacă din domeniul moral scoatem conștiința obligativității generale a normelor de bunătate și adevăr și conștiința valorii necondiționate a idealurilor morale, binecuvântările spirituale, care sunt recunoscute ca eterne în sensul lor interior , atunci acest lucru în sine nu dovedește deloc că "Eul" nostru personal Acest lucru nu este dovedit de creativitatea originală incontestabilă a spiritului, care creează și fixează valori ideale în domeniul estetic, adică în primul rând în domeniul artei, și apoi în general în domeniul percepțiilor senzoriale În acest sens, toate argumentele lui Platon și ale adepților săi se dovedesc a fi

neconvingătoare Toate discuțiile abstracte despre "afinitatea" sufletului individual cu "ideea" supraindividuală, universală, despre afinitatea individualității temporare cu spiritualitatea supratemporală, apar doar ca încercări de a lega prin imagini sau metafore concepte eterogene, care se exclud reciproc Și totuși aceste imagini și metafore servesc ca expresie a faptului principal, deși paradoxal, al vieții noastre mentale: nu cunoaștem mintea fără subiect, fără un eu conștient, gânditor, iar un astfel de subiect al minții este sinele nostru , propriul nostru subiect în sfera sa individuală, limitată conștiința În mod similar, nu cunoaștem nicio viață spirituală fără un astfel de subiect Dacă îl prețuim ca etern și necondiționat valoros, atunci aceasta se bazează pe experiența morală și înțelegerea personală; iar dacă recunoaștem natura suprafenomenală a minții sau idealitatea gândirii, atunci aceasta este din nou pe baza conștiinței personale de sine Putem vorbi abstract despre rațiune și idei, despre S N TRUBETSKOY valori morale, dar nu există nicio îndoială că toate acestea sunt trăite, trăite, recunoscute de noi în miezul vieții noastre spirituale personale Și dacă analiza ne arată limitările acestei conștiințe personale, atunci deja ne dezvăluie în ea principiul supraindividual; și în această măsură, în conștiința noastră personală, în realitatea noastră spirituală, sunt unite contrariile relativului și irelevantului, temporalului și supratemporalului, fenomenalului și suprafenomenalului, limitatului și transcendentalului Dacă ne ridicăm deasupra prezenței senzuale a conștiinței noastre, dacă nu înotăm și nu ne înecăm în fluxul de senzații, ci ne ridicăm deasupra lor, le înțelegem în percepțiile și conceptele noastre, le dăltuim în valori care le conferă un ideal adică, dacă dintre toate impulsurile și motivele senzuale care ne determină comportamentul, distingem între baza morală ideală a acțiunii, normele generale ale datoriei, atunci în toate acestea vedem Faptul principal al vieții noastre spirituale sau creativitatea constantă Iar acest Fapte trezește în noi conștiința spiritualității - nu rațiunea, nu numai gândirea, nu Funcțiile separate ale Euului nostru, ci întreaga noastră ființă conștientă inseparabilă, ridicându-se constant deasupra stărilor sale trecătoare, deasupra a ceea ce i se dă, deasupra a ceea ce este posibil Numiți-o un flux de conștiință Rădăcina credinței în nemurire se află astfel în conștiința noastră personală de sine Având în vedere conceptul de personalitate, putem observa cu ușurință că acesta denotă nu o simplă individualitate, ci o individualitate determinată de semne ideale, estetice și morale Personalitatea este înțeleasă ca o anumită persoană concretă - îi este asociată reprezentarea unui anumit aspect extern și moral; În cele din urmă, personalitatea este înțeleasă ca a VѢRA ÎN NEMURITATE o societate care are o valoare sau demnitate irelevantă, morală, ideală Astfel, însuși conceptul de personalitate denotă o combinație concretă a individului și a supra-individuului, a idealului și a singularului Viața spirituală este viața individului Și de aceea am încredere în nemurirea (spre deosebire de credința într-o viață de apoi fantomatică) se dezvoltă și crește odată cu creșterea personalității și a vieții sale spirituale V t Așadar, credința în nemurire este credința în personalitatea umană spirituală, asociată cu dezvoltarea conștiinței personale de sine și a conștiinței valorii personalității umane - o poziție confirmată de însăși istoria acestei credințe Deja printre popoarele care se află în stadii relativ timpurii de dezvoltare spirituală, "părinții" - cei mai dragi, valoroși și onorați dintre morți - sunt ceva mai mult decât simple fantome și servesc ca obiect al venerației religioase reverente Mai mult, sunt și indivizii care s-au

remarcat în timpul vieții prin înțelepciune specială (vrăjitori) sau cu putere și curaj (războinici, lideri), care au arătat puterea minții în timpul vieții lor subiect al venerației religioase, deveniți eroi, alăturați-vă nemuririi zeilor Așa cum am spus deja în primul articol, ei căutau nemurirea de la zei: ea i-a fost comunicată omului de la ei prin îndumnezeire^ - pentru că omul însuși era implicat într-o putere superioară, deoarece această putere superioară era recunoscută și onorată în el, ei au văzut în el chipul lui Dumnezeu Adevărat, această credință a căzut, împreună cu credința în zei, dintre care niciunul nu s-a dovedit a fi "adevăratul Dumnezeu", adică credința care justifică Dar, alături de aceste credințe religioase, le remarcăm și pe cele care, pe lângă religie, au fost rezultatul experienței morale și al creșterii vieții spirituale: o persoană primește o valoare ideală irelevantă, cum ar fi, de exemplu, personalitatea lui Socrate, care devine CH TROUVETSKO și nemuritoare în mintea lui Platon, îi dezvăluie secretul spiritualității ei, toate impregnate de idealul pe care îl slujea Oricât de insuportabile ar fi dovezile de nemurire oferite de Platon, ca artist, el a realizat ceea ce nu a reușit să realizeze cu dovezi abstracte: a creat imaginea personalității nemuritoare a lui Socrate, în care nu o idee abstractă, ci cea mai mare personalitatea spiritualizată concretă este ideal valoroasă Cea mai înaltă, necondiționată, dacă se poate spune că valoarea divină a personalității umane i-a fost revelată lui Platon nu numai din latura spirituală și morală, ci și în percepția estetică: a trăit această revelație în patosul iubirii sexuale, căreia i-a dedicat cele două dialoguri inspirate ale lui, Fedru și Sărbătoare În aceste lucrări, cu o profunzime și o putere artistică uimitoare, el arată momentul ideal al erosului: ființa iubită se deschide către iubit în lumina unei frumuseți nepământene copleșitoare, pe care nimeni, în afară de iubitul, nu o vede, nu o simte în mod adevărat ; împreună cu atracția senzuală, cu instinct animal, el experimentează o venerație pură "în fața sanctuarului frumuseții" și onorează involuntar obiectul iubirii sale , Care este pentru el un fel de ființă superioară Dacă iubește cu adevărat, iubirea lui este pură și altruistă, capabilă să depășească dorința josnică și îl mișcă pe iubit la cele mai mari sacrificii: el este gata să-și dea însăși viața pentru ființa iubită, nu pentru că vede în el o sursă de scurtă durată termenul de plăcere animală, ci pentru că el găsește în el cea mai mare valoare Un astfel de sentiment nobil este har pentru cel care iubește; îi inspiră sufletul, îl ridică deasupra vieții josnice și senzuale și îi oferă o pregustare a idealului etern Și, pe de altă parte, acest sentiment este capabil să trezească un răspuns în sufletul unei persoane dragi, făcând-o să simtă cea mai mare valoare pe care o poartă în sine BѢRA BЪ BESMORTIE Din nou, artistul Platon, care a văzut în eros o manifestare, o revelație a naturii superioare a personalității umane, un gaj al nemuririi personale, merge mai departe decât gânditorul Platon, care, pe baza teoriei sale a ideilor, caută să explice eros ca atracție către o idee pură, universală și atât de abstractă Conform doctrinei sale filozofice despre eros, subiectul acestuia din urmă nu este ființa individuală, nu personalitatea ființei iubite, ci ideea pură a frumuseții Când atracția erotică se trezește într-o persoană, el de parcă pleacă de la faptul că iubește trupurile frumoase și Formele frumoase, din ele se ridică la iubirea pentru frumos pe tărâmul moral și mental și, în cele din urmă, de aici trebuie să ajungă în vârful contemplației fără trup a mării nemărginite de "frumusețe în sine" frumoasă, pură, inteligibilă, lipsită de orice formă sau imagini specifice Oricât de sublimă ar fi

această contemplare ideală și oricât de artistică ar fi reprezentarea ei, ea nu ne poate face să uităm că frumusețea este de neconceput fără Forme concrete, sau fără un fenomen estetic Această teorie, care reduce totul la o idee abstractă a frumuseții și caută să abstragă frumusețea din aparență, subminează la rădăcina tuturor esteticii posibile Mai mult, ea contrazice reprezentarea artistică profundă a erosului dată de însuși Platon în Fedra sa, o reprezentare în care ființa absolut valoroasă, cea mai înaltă pentru iubit nu este o abstracție, ci întreaga personalitate vie a iubitului în forma sa spirituală și corporală Nimeni nu s-a apropiat mai mult decât Platon de misterul erosului și de misterul creativității estetice și artistice asociate acestuia Dar doctrina sa filozofică nu explică tocmai ceea ce a văzut și descris pentru prima dată cu o perspicacitate inspirată, acea revelație a celei mai înalte valori a personalității umane, acel fenomen !) Phaedr : S N TRUBETSKOY chipul lui Dumnezeu în fața unei ființe iubite, care, cu o putere atât de copleșitoare, cu un patos atât de puternic, este trăită într-o iubire sexuală proaspătă și pură, necoruptă În explicația filozofică a lui Platon, erosul își pierde integritatea vie în care este înfățișat de artistul Platon: se desparte în două momente opuse - contemplarea inteligentă a unei idei pure, în care nu există nimic erotic, și instinctul generic de reproducere, Atracție fizică, în care nu există nimic ideal Între timp, în erosul actual, în ciuda polarității aspirațiilor care se manifestă în el, granița dintre ideal și senzual este îndepărtată, iar frumusețea este manifestarea idealului în senzual, spiritualizare, transformare, iluminare a senzualului În teoria lui Platon, erosul, ca instinct natural de reproducere, determină conservarea sau nemurirea genului în schimbarea indivizilor trecători, pe moarte; iar deasupra acestor indivizi trecători, schimbători, posedând o ființă iluzorie, se ridică o idee abstractă, veșnic existentă, obiectul final al contemplației filozofice Aceasta este limita speculației abstracte Acea credință în nemurirea personală, pe care Platon a scos-o din comuniunea cu persoana lui Socrate, din revelația celei mai înalte valori a personalității umane, trăită în patos amoros - această credință nu se încadra în cadrul speculației sale și nu putea fi dovedit sau justificat prin argumentare abstractă Idealul abstract impersonal și individualitatea iluzorie - acesta este opusul din care lumea antică nu a apărut nici măcar în sfera religioasă: o existență iluzorie fără viață adevărată sau viața veșnică a nemuririi impersonale Și dacă, în cele din urmă, vrem să subliniem o astfel de doctrină religioasă, care destul de consecvent, fără a intra în contradicție internă cu ea însăși, recunoaște personal nemurirea reală ca viață veșnică VЪRA LA NEMURIRI Într-adevăr, nu vom găsi altă învățătură decât cea creștină Creștinismul, religia omului-Dumnezeu, este singura doctrină, singura credință care a dat o expresie completă, consecventă și, s-ar putea spune, absolută a credinței în nemurirea personală Faptul principal și împreună principalul paradox al conștiinței noastre personale - legătura continuă dintre senzual și ideal, temporal și supratemporal, fizic și spiritual - este ridicat aici într-un grad absolut, în recunoașterea unității, unirea lui Dumnezeu și a omului în fața lui Hristos și în cerința aceleiași legături, în afară de unitate sau umanitate divină pentru toți credincioșii, care în orice eșec apropiat sunt chemați să vadă chipul lui Hristos și în ei înșiși trebuie ~ să-L manifeste pe Dumnezeu lumii în cuvintele și faptele lor Din acest punct de vedere, personalitatea umană este ca ceva absolut valoros, potențial divin; A Așadar, nemurirea unei persoane care și-a îndeplinit chemarea,

a intrat în "viață", sau invers, excluzându-se de la adevărata "viață", din punctul de vedere al doctrinei creștine, pare a fi de la sine înțeleasă și absolut ca dacă este de încredere Nicio reinterpretare a textelor individuale în sensul panteismului spiritualist nu poate rezista nici criticii logice, nici criticilor istorice, având în vedere dovezile categorice ale întregului Noul Testament Evanghelia "duhovnicească" a lui Ioan nu face excepție: Hristos nu este doar "viața", ci și "învierea" suflet, ci întreaga personalitate concretă a omului Cea mai dogmatică învățătură despre Sf Treimea, care s-a dezvoltat ulterior și într-o formă abstractă exprimă credințele de bază ale creștinismului, conține și reprezentarea de bază și în același timp paradoxală a unei ființe personal-superpersonale, reprezentare care corespunde ideii de personalitate, care este dat şi de hristologia Bisericii Despre întrebări de filosofie, carte J S C IL TUBE Tocmai din acest motiv, viața însăși este înțeleasă ca viață reală, comunicare personală De aceea creștinismul este adevărata religie a nemuririi Nicio altă religie nu a dat credinței în nemurire conținut suficient sau fundament suficient Însuși credința din Vechiul Testament a Israelului, anticipând escatologia creștină în monumentele de mai târziu ale apocalipticului mesianic, s-a mulțumit inițial cu noțiuni vagi despre o împărăție iluzorie, Sheol, și nu cunoștea doctrina nemuririi Toate celelalte religii au oscilat în esență între viziuni despre viața fantomatică, agonia fantomatică și fericirea fantomatică și conceptul de eternitate impersonală Islamul însuși, după ce și-a împrumutat credințele vieții de apoi de la evrei și creștini, oscilează între noțiunile păgâne senzuale și misticismul panteist: în orice caz, nu poate aduce fundamentul religios al credinței sale în nemurire Baza credinței creștine în nemurire din punct de vedere istoric și logic este Hristos, persoana lui Hristos cu tot ceea ce a fost revelat credincioșilor în ea Și însăși credința în Hristos depinde de convingerea personală, de dacă vedem în El o valoare absolută, divină, dacă Îl recunoaștem pe Dumnezeu după Chipul Lui, cuvintele și faptele Lui? Aceasta este deja o chestiune de experiență și înțelegere spirituală personală, conștiință personală a lui Dumnezeu; și în funcție de modul în care decide, există și alte credințe asociate cu el Astfel ajungem la următoarele rezultate ca rezultat al raționamentului nostru) Credința în nemurirea personală nu se bazează pe fapte empirice precum vise sau apariții de fantome, pentru că visele și fantomele nu ar putea inspira (r) nu avem nimic altceva decât credință în vise și fantome) Argumentele abstracte ale psihologiei speculative, care nu depășesc tărâmul ideilor abstracte, nu pot servi drept bază pentru credința în nemurirea personală VѢRA ÎN NEMURITATE și nu poate dovedi viața nemuritoare a unei anumite persoane •) Credința în nemurire se poate baza pe credința într-o persoană sau pe revelarea unei personalități umane în spiritualitatea sau valoarea sa ideală Această revelație este trăită de noi în experiența noastră morală, în conștiința noastră personală de sine și în comunicarea cu alte personalități VI Strict vorbind, acesta este răspunsul la întrebarea despre rădăcina credinței în nemurire, oricât de diferite ar fi ideile religioase în care este proiectată Semnificația sa morală, practică este evidentă și nu ne vom opri aici Incomparabil mai dificilă și mai complicată este chestiunea valorii teoretice a unei astfel de credințe, întrucât ea are într-adevăr sursa indicată în conștiința de sine personală; căci oricât de adâncă și de puternică ar fi în noi, rămâne neîndoielnic că în domeniul filosofiei teoretice, nu numai nemurirea, ci însăși existența unui suflet personal este discutabilă și, în plus,

departe de a fi doar pentru materialiști Nu numai nemurirea, ci însăși existența sufletului individual este o credință și, la o examinare mai atentă, ambele credințe sunt strâns legate între ele și au aceeași sursă De fapt, recunoașterea sufletului individual ca ființă reală independentă nu este încă dată doar de credința în fantome - printre unele popoare dublul fantomatic sau umbra defunctului este direct diferită de spiritul său Mai mult, o astfel de recunoaștere nu este nici rezultatul filosofiei, ea se face independent de ea și în afară de ea Rămâne să căutăm sursa acestei recunoașteri - din nou în conștiința noastră personală de sine, în experiența noastră spirituală Să nu uităm că vorbim aici despre credința în nemurire, despre credința în existența sufletului și facem tot posibilul û C IL TRUBETSKOY pentru a determina sensul și semnificația acestei credințe fără a face vreo presupunere dogmatică: pentru unii această credință este o revelație, pentru alții este o iluzie care necesită o explicație psihologică Nu intenționăm să intrăm aici în întrebări și dispute dificile despre natura personalității și conștiința de sine personală Oricine este în vreun fel familiarizat cu mișcarea filozofiei și psihologiei moderne știe ce varietate incredibilă de opinii au fost exprimate cu privire la aceste probleme în ultimul deceniu Pentru unii, "unitatea conștiinței" este o iluzie psihologică, pentru alții, este o condiție "transcendentală" a experienței și a cunoașterii; pentru unii este o "unitate pur funcțională" în spatele căreia nu se ascunde nicio realitate metafizică - nimic altceva decât o multitudine de elemente fiziologice; evident, aici este departe de a fi conștiința noastră de sine, care ni se pare atât de imediat clară și transparentă Cunoașterea de sine reală Într-adevăr, indiferent dacă un subiect metafizic stă sau nu la baza conștiinței noastre de sine și oricare ar fi natura ei reală, trebuie în primul rând să admitem că nu ne cunoaștem "Eul", care ne apare ca ceva imediat cunoscut și că nu avem o idee clară despre asta Și de îndată ce începem să dezvoltăm un astfel de concept și începem să raționăm sau să filosofăm despre existența sau inexistența acestui obiect atât de aproape de noi, despre natura, idealitatea sau realitatea lui, ne încurcăm imediat în contradicții și nu putem veni la orice rezultate de încredere: nu vei găsi limitele sufletului, chiar dacă mergi până la capăt - este un raționament atât de profund", spune Heraclit VЪRA LA NEMURIRI esențial și inevitabil, deoarece ne aplicăm conceptele la lucruri care se află dincolo de limitele cunoașterii empirice și raționale, așa cum a susținut Kant? În primul rând, oricare ar fi teoriile, ipotezele sau încercările noastre de interpretare, trebuie să admitem că acest "eu", presupusul subiect al conștiinței, nu este obiectul experienței senzoriale, al senzației sau al percepției: experiența, percepția, senzația trebuie să facă cu o serie de stări conștiință; "Eu" este presupusul centru căruia îi aparțin toate stările și activitățile noastre, prezente, trecute, viitoare*, presupusul purtător al unității conștiinței Unitatea conștiinței, chiar dacă o acceptăm ca pur Funcțională, nu este reductibilă la nicio percepție senzorială sau serie senzorială: ea conține o condiție și, în plus, o condiție a priori, transcendentală, o sinteză, tot ceea ce este sensibil, tot posibil " rânduri senzuale" "Atunci, dacă doar admitem că în mintea noastră există concepte de relații care sunt diferite de materialul sensibil al conștiinței, că există în ea idei care sunt diferite de senzații sau un gând care înțelege percepția senzuală - chiar dacă doar pentru a înțelege ceea ce am numit "idealitatea rațiunii", atunci trebuie să admitem că res cogitans, eul nostru gânditor - indiferent dacă este ideal sau real, "funcțional" sau

substanțial - nu este un obiect al experienței senzoriale Dar nici nu este o idee pură sau un concept abstractizat dintr-o serie de Funcții sau stări Cu siguranță avem un concept de "eu" foarte complex și aparent variabil; dar în conștiința fiecăruia dintre noi, un astfel de concept servește doar ca semn al unei valori reale, acel subiect de gândire, de simțire, care se presupune că se află în spatele tuturor Funcțiilor și stărilor de conștiință, dar nu se limitează la acestea identifica acest subiect cu corpul nostru, sau cu o parte a corpului - sistemul nervos; anticii îl imaginau ca pe o a doua persoană, un dublu S N TP U BE C KO i sau omulețul care trăiește în primul om mare, ca în cazul lui; alții au dezvoltat idei mai rafinate despre spirit sau suflet - acel principiu care trăiește, respiră, simte și gândește într-o persoană, o mișcă Dar toate acestea sunt doar diverse încercări de interpretare a conștiinței noastre de sine, care leagă toate acțiunile și stările sale la centrul direct conștient - "eu": acesta din urmă nu este nici o stare sensibilă, nici o serie de stări, nici cel mai puțin totul, un concept abstract Adevărat, din moment ce o deosebim de stările concrete separate care constituie conținutul actual al conștiinței, ne putem întreba dacă acest "eu" nu este Forma generală a conștiinței, o Formă care există de la sine doar în gândirea noastră abstractă? Desigur, nicio "Formă pură" nu poate exista altfel decât într-un concept abstract Dar aceasta ridică o altă întrebare: este posibil să vedem în "Eul" nostru o asemenea "Formă pură" - o simplă unitate pur formală a conștiinței noastre? Într-adevăr, însăși "Forma", însăși unitatea conștiinței constă în atribuirea invariabilă a tuturor stărilor și actelor conștiinței noastre unui presupus subiect identic - gândesc, sunt conștient În același timp, însuși actul de a gândi sau conștiința nu este încă limitată; și chiar dacă "Eul" nostru este gândit de noi cu ajutorul abstracției, trecerea de la gândirea pură la existența reală stă la temelia, chiar în subiectul acestui gând: "Gândesc, Prin urmare, sunt " Ne grăbim să facem o rezervă că nu au fost încă exprimate aici definiții specifice cu privire la acest "lucru gânditor": întrebarea naturii sale, substanțialității sale rămâne deschisă, a fost corect să-l plaseze în fruntea ontologiei sale VЂRA ÎN NEMURITATE a fost critică, de unde toate abuzurile și neînțelegerile ei Și totuși, întregul sens al celebrului cogito ergo sum constă tocmai în ontologie - într-o tranziție necesară intern de la gândire la ființă În zadar unii dintre criticii lui Descartes caută să desființeze caracterul ontologic al acestei propoziții și să-l reducă la propoziția pur analitică "Gândesc - eu sunt gânditorul" nici o altă ființă decât gândirea nu poate fi dedusă Și totuși, nu mai puțin, Descartes vede în cogito ergo sum - mântuirea de universal - îndoielile raționalismului pur, piciorul ferm al ontologiei, adică trecerea de la gândire pură la ființă Se poate obiecta că, făcând o astfel de tranziție, gândirea noastră "depășește", adică depășește propriile sale granițe; și dacă ne menținem la un punct de vedere care se opune în mod abstract gândirii și ființei, o astfel de "transcendență" se dovedește să fie nu numai ilogic, ci * complet de neînțeles Cu toate acestea, la o analiză mai atentă a gândirii noastre, suntem convinși că această tranziție la existența reală constituie preconștientul de bază, presupunerea a priori a întregii noastre gândiri logice, a conștiinței noastre în general "Gândesc, deci sunt" este o referire la ipoteza imanentă de bază a gândirii Ce este acest "eu" care gândește, acest lucru nu poate fi încă dedus din propoziția carteziană Care este modul de existență reală a "Eului" nostru, nu putem ști acest lucru în mod direct, pentru că însăși existența "Eului" nostru este ceva care anticipează

experiența noastră și reflecția noastră rațională: este un subiect, nu un obiect al sentimentului şi s-a gândit, şi în acest sens, la el t) O dezvoltare mai detaliată a acestor gânduri este dată de mine în "Fundamentele idealismului" "a treia etapă a idealismului" și "existând ca obiect de credință" în cartea din "Întrebarea Fil ") și în articolul "În apărarea idealismului" (ibid , cartea , p și urm) S N TRUBETSKOY sunt cuvintele Upanishad-ului; Este invizibil și vede totul, inaccesibil pentru auz și aude totul, inaccesibil pentru rațiune și înțelege totul * "Eu exist" înseamnă că existența mea nu este un simplu fapt de gândire sau conștiință: nu este postulat de gândire sau conștiință, ci este asumat ca ceva primar În conștiința de sine vie, "eu" meu sau subiectul conștiinței este în mod constant obiectivat, este obiectul sentimentelor și gândurilor mele, se exprimă într-o serie continuă de acte, se simte într-o serie de stări; dar în același timp, întrucât ea însăși este conștientă, gândește și simte în conștiința, gândul și simțirea noastră, nu poate fi cunoscută nici ca obiect sensibil (reprezentare) nici ca obiect mental (concept), și de aceea, de-a lungul cu sensibilitate și gândire, trebuie să admitem un al treilea factor al conștiinței noastre de sine - certitudinea imediată Ceea ce gândește și simte în noi, subiectul care este obiectul încrederii noastre, nu este nici un fenomen, nici o idee, nici o reprezentare, nici un concept, deși avem reprezentări și concepte obiective ale acestuia, fără de care nu am putea gândi despre; el este determinat de aceste reprezentări și concepte, dar fiecare dintre aceste definiții rămâne inevitabil inadecvată și, ca să spunem așa, periferică, fără a atinge ființa însăși reală, care este dată imediat, la rădăcină, în profunzimea gândirii determinante în sine În alt loc x) am încercat să arătăm că credința sau certitudinea imediată este un factor nu numai al conștiinței noastre de sine, ci și al întregii activități cognitive a minții noastre în raport cu ființe, deoarece îi atribuim certitudinea și recunoaștem că tot ceea ce știm este cu adevărat dat pe - x) Fundamente, idealism VѢRA ÎN NEMURITATE ; tema pentru minte, gândurile și sentimentele noastre În special, am arătat că, dacă în conștiința noastră de sine "eu" nostru este recunoscut de noi ca o ființă reală, atunci toate ideile noastre despre "ființe reale", externe nouă și diferite de noi, sunt formate de noi prin analogie cu aceasta ne-a dat în mod direct realitatea propriilor "sine" și că existența reală a eurilor reale, "eu-uri străine", nu este un obiect al percepției senzoriale sau al gândirii abstracte, ci un obiect al credinței Alien Yaya", un tată extraterestru al conștiinței, care există în sine și pentru sine, nu se poate reduce nici la gândul nostru, nici la percepția noastră și există în afară de ele; și oricare ar fi încercările de a explica psihologic procesele complexe de percepere a realității externe, epistemologic recunoașterea realității "eului" altor oameni este inexplicabilă altfel decât cu ajutorul credinței, care este imanentă în întreaga noastră conștiință, deoarece se raportează la existent Nu este greu să ne asigurăm că recunoașterea noastră a sinelui altuia sau a "Eului" celuilalt este o analogie completă cu recunoașterea propriului sine Și ici și colo nu se referă la un fenomen sensibil - un o dovadă grosieră poate fi cel puțin credința în nemurirea acestui sine care supraviețuiește corpului; și împreună se referă și nu la o idee abstractă, ceea ce este dovedit de faptul că mulți resping nu numai nemurirea, ci însăși conceptul de suflet , deși nimeni nu poate refuza să creadă în realitatea "Eului" altuia, care există pentru sine la fel cum eu exist pentru mine Eu exist: cunosc individualitatea altcuiva în manifestările sale, în

cuvântul și acțiunea lui, în care se află mi-a revelat; Înțeleg sensul interior al acestor manifestări, gândul, sentimentul, voința care se exprimă în ele și împreună recunosc în spatele lor un eu real, un subiect diferit de subiectul meu Îl recunosc în ele ca pe un subiect gânditor, bolnav, dar împreună nu mă identific pe eró cu ei și dacă în același timp "depășesc" CH TROUBETSKOY Având în vedere experiența mea și limitele gândirii "pure", am arătat deja că o transcendență similară este realizată de noi în zona conștiinței noastre personale Din tot ceea ce s-a spus, este clar de ce existența reală a sufletului sau a spiritului nu poate fi un obiect al cunoașterii empirice sau raționale și de ce toate ideile și conceptele noastre despre el sunt doar imagini sau simboluri inevitabil inadecvate în care inefabilul, realitatea transcendentă este obiectivată sau desemnată Totalitatea relațiilor ontologice nu ne este cunoscută din experiența senzorială sau din concepte abstracte, deoarece sunt preconștiente și transcendente Relația internă, ontologică a spiritului nostru cu Plenitudinea existentului este transcendentă și preconștientă și în măsura în care în sine nu poate fi un obiect de cunoaștere obiectivă pentru noi: poate fi obiectivată, recunoscută, realizată numai în conștiința unui de ordin superior; dar pentru gândirea noastră individuală este transcendentă și ascunsă în profunzimea preconștientă a egoismului nostru Relația ontologică a "Eului" nostru conștient, spiritul nostru, care ne leagă de "esența lucrurilor", ne este la fel de ascunsă ca și această esență Aceasta este rădăcina ființei noastre: nu vedem această rădăcină, noi nu stiu cat de adanc se intinde si cum se uneste in adancul existentului cu radacinile altor fiinte Este posibil să avem o "rădăcină", cunoaștere intimă, spirituală a existentului, nu o cunoaștere exterioară, periferică sau abstractă, ci o cunoaștere, ca să spunem așa, "centrală" și esențială, o cunoaștere a ființei! Este posibilă gnoza și revelația mistică? Repetăm, în conștiința superioară se poate admite o astfel de cunoaștere ca imanentă; și numai prin mijlocirea conștiinței superioare, care îmbrățișează, pătrunzând în interior, inspirând individualitatea conștientă a ordinului inferior, poate că acest tip de cunoaștere "esențială", substanțială - intuiția, înțelegerea unei ordini transcendentale - le este accesibil unui măsură mai mare sau mai mică VЂRA ÎN NEMURITATE Pentru acest tip de intuiție sau revelație, ființa supratemporală a spiritului poate fi un obiect cu adevărat cognoscibil Dar pentru o filozofie pur rațională, speculativă, care nu cunoaște gnoza mistică și, rămânând fidelă cu sine, nu trebuie și nu poate face referire la nicio revelație specială, convingând - doar pentru cei care le-au "experimentat ei înșiși - pentru astfel de filozofii" oprire în pragul transcendentalului VIL Aparent, aici este limita speculației, limita gândirii pure Dar în același timp, unde ar fi acea filosofie speculativă, care într-o măsură sau alta nu ar lua în sine elementele experienței spirituale, nu ar ține seama de datele ei? Lăsați speculația pură în sine să nu o creeze și nici să nu o înlocuiască; într-un fel sau altul, ea trebuie să țină seama de el Există multe niveluri de viață spirituală și înțelegere spirituală, dar există, fără îndoială, o întreagă sferă de experiență spirituală în care transcendem granițele conștiinței subiective - o sferă care ne este revelată deja în conștiința noastră de sine și care îmbrățișează comuniunea noastră cu alte personalitati Să luăm, de exemplu, fenomenele pe care le-am remarcat despre unitatea spirituală a indivizilor, reverența față de individ, apropierea dragostei intime, înțelegerea reciprocă a indivizilor În toate aceste cazuri, comunicarea dintre ele, desigur, este mediată de tot felul de semne Fizice externe

care servesc ca expresie a conținutului spiritual; este mediată de gândire și de exprimarea gândirii, simțirii și voinței prin cuvinte și acțiuni Dar acolo unde personalitatea umană iese din singurătatea ei spirituală, acolo unde se leagă legături morale profunde între indivizi, acolo, fără îndoială, trebuie să ne confruntăm nu doar cu fenomene de ordin senzorial-empiric sau intelectual, ci cu o experiență spirituală specifică CH TROUBETSKOY volumul de revelație reciprocă cel puțin parțială sau de pătrundere reciprocă a personalităților, care la început apar ca fiind închise necondiționat unul pentru altul colegi de conștiință Acest fenomen, a cărui formă cea mai simplă este deja observată în însăși recunoașterea personalității altuia, nu poate fi explicat doar prin Factori empiric și intelectual x) După cum am spus mai sus, se explică doar prin "transcenderea" spiritului nostru conștient, care stă la baza întregii noastre activități cognitive, și împreună cu experiența noastră spirituală Pe baza acestei experiențe spirituale concrete se naște credința în sufletul omenesc nemuritor, în viața veșnică a acestui suflet Anumite convingeri pot fi privite ca premoniții vagi, reflectări mai mult sau mai puțin slabe ale realității spirituale în visele fanteziei noastre senzuale și în ideile rațiunii noastre Dar fără a nega importanța intuiției și a imaginației creatoare, nu putem ceda sugestiilor sale inconștiente Intuițiile creative sunt valoroase nu numai pentru mistici, ele luminează naturalistul științific, istoricul, filologul, conduc adesea la ipoteze și descoperiri corecte: dar pentru aceasta au nevoie de verificare științifică experimentală, comparație critică cu datele experienței și cunoștințe experimentale La fel, dacă nu mai mult, în domeniul speculației metafizice și al experienței spirituale, este necesară o atitudine critică față de intuițiile sau credințele individuale Și aici, pentru mintea gânditoare, este necesară o comparație critică cu acele date de analiză transcendentală și experiență spirituală, pe care avem motive să le considerăm de încredere J) În urmă cu câțiva ani acest lucru a fost dovedit de Prof A I Vvedensky în articolul său "On the Limits and Signs of Animation " Sankt Petersburg, În zadar a încercat să explice acest fenomen cu un fel de "sentiment moral" care se presupune că ne face să recunoaștem realitatea unui suflet străin sau un străin o persoană vie, deoarece un sentiment moral în relație cu o astfel de persoană poate apărea numai după ce suntem convinși de realitatea lui ВЕРА ÎN NEMURITATE După cum sa indicat, extragem astfel de date din analiza filozofică a cunoașterii noastre de sine și din comunicarea morală cu vecinii noștri, ceea ce ne oferă o înțelegere concretă mai mult sau mai puțin intimă și profundă a personalității Acea sinteză a idealului și a realului, a senzualului și a suprasensibilului, a individului și a suprapersonalului, acea unitate a imanentului și a transcendentului, care pare a fi limita speculației pure, nu se află aici în imaginile sau viziunile artistice creativitate, ci în trăirea reală și în experiența concretă, spirituală Cunoașterea de sine și comuniunea spirituală cu vecinii - aceasta este calea experimentală către cunoașterea adevărurilor spirituale, calea indicată de Socrate Cunoașterea de sine ne dezvăluie posibilitățile spirituale ale unei persoane, voința sa morală, mintea sa, ca abilitate a unui ideal Comuniunea spirituală cu vecinii noștri ne arată realizarea concretă a acestor posibilități într-o personalitate umană vie Și cu cât cunoaștem mai profund cele mai înalte posibilități spirituale ale unei persoane, cu atât mai intim și profund iubim și cunoaștem personalitatea umană, cu atât suntem mai impregnați de conștiința valorii sale divine irelevante, de acea frumusețe

inteligentă a ei, care, ca dacă într-o viziune, se deschide spre privirea iubitorului și captează personalitatea umană Credința în nemurire depinde de profunzimea și intensitatea acestei conștiințe Cel care a văzut "chipul lui Dumnezeu" într-o personalitate umană nu crede în distrugerea ei, nu crede în moarte și prin moartea fizică a unei persoane este condus la recunoașterea nemuririi personalității sale spirituale o contradicție și un neadevăr insuportabil și ne confruntăm cu întrebarea: ce să credem mai mult - Faptul material al decăderii, distrugerii vizibile, dispariției sau dovezi ale conștiinței noastre morale, pentru care personalitatea rămâne nepieritoare în ea S I TRUBETSKOY spiritualitate percepută, trăită, trăită de noi, în potențialul ei, sau divinitatea actualizată, cunoscută nouă? Aceasta este o întrebare la care știința nu poate da nici un răspuns pozitiv, nici negativ, o întrebare care nu poate găsi o soluție finală nici măcar în domeniul speculației, în măsura în care se ocupă de idei sau de imaginabile abstracte Aceasta este o chestiune de credință, pe care o decidem în funcție de experiența noastră spirituală morală personală; aici nimeni nu poate spune da sau nu pentru altul, pentru că aici este valoroasă și valabilă doar convingerea interioară, în care însăși cunoașterea este cuprinsă Vorbind despre experiența morală sau spirituală, respingem necondiționat orice dovadă morală și teologică în spiritul lui Kant, care a derivat nemurirea sufletului din "postulate" sau cerințe ale conștiinței morale Înțelegem certitudinea simplă, imediată, rezultată dintr-o cunoaștere morală intimă a persoanei și credința în persoană, așa cum, de exemplu, Platon nu putea să nu creadă în nemurirea lui Socrate Această credință în persoană poate fi puternică și imediată, independent de celelalte convingeri ale noastre Și poate fi semnificativă și justificată filosofic, deoarece are cea mai profundă fundație transcendentală la rădăcina minții noastre de cunoaștere și este clarificată de autocunoașterea filozofică, o analiză a capacităților spirituale ale unei persoane în domeniul teoretic și moral Dar nu filozofia este însă cea care îi conferă un fundament mai înalt și definitiv, întrucât cunoștințele abstracte aici sunt vădit insuficiente și nu ne pot satisface, chiar dacă ne-ar fi pe deplin convingătoare: credința cere realitate, nu imaginabilitate și posibilități Nu este suficient ca ea să fie convinsă de "cele mai înalte posibilități" ale unei persoane, ea cere realizarea lor Și acesta este motivul pentru care vedem expresia finală, absolută, consecventă intern a credinței în nemurire în creștinism, religia lui Dumnezeu ВѢRA Въ BESMORTIE o persoană care recunoaște nu numai potențialul, ci și unitatea realizată, actuală, a divinului și a umanului în persoana lui Isus Hristos, ca o revelație vie, în care oricine intră în comuniunea de credință este convins prin experiența morală personală, constiinta personala Aici, pentru cei care cred cu adevărat, Hristos nu poate fi o fantomă și nici nu poate exprima ideea abstractă a vieții - acea viață impersonală despre care vorbesc alți moraliști și în care, în esență, nimeni și nimic nu trăiește și tot ceea ce personal moare Aceasta este o persoană vie și nemuritoare, "Șeful" acelei vieți în care totul este viu, în care moartea și stricăciunea sunt desființate, viață deplină, care este învierea Și cel care "cunoaște" pe Hristos, nu-L cunoaște în mod abstract, ci intim, spiritual, ca persoană, se crede în El, nu crede ca o fantomă și nu ca o idee sau dogma, ci crede ca persoană, iar în această credință are norma și fundamentul credinței într-o viață nemuritoare reală și personală Kn S Trubetskoy Teoria noii critici "Preludiile" lui Windelband nu reprezintă nicio lucrare sistematică Aceasta este o

colecție de articole, dintre care doar câteva servesc ca expresie a opiniilor filozofice ale autorului Corespunzând pe deplin titlului lor comun, aceste articole au caracterul unor studii care preced doar o expunere sistematică a filozofiei Și din punct de vedere estetic, ele corespund pe deplin titlului lor poetic Acestea nu sunt doar articole filozofice pe care suntem obișnuiți să le citim în reviste și publicații separate, ci opere literare care captivează pozitiv cu frumusețea interioară și exterioară a gândirii Ni se pare că succesul acestei colecții se datorează în mare măsură meritelor sale estetice *) Ne vom limita să luăm în considerare doar câteva dintre punctele de vedere principale ale autorului În primul rând, ne vom opri asupra definiției date de Windelband a scopurilor și obiectivelor filosofiei și științelor în general Articole sunt dedicate acestei probleme: "Ce este filosofia" și "Immanuel Kant" Potrivit lui Windelband, sarcina științei și filozofiei s-a schimbat radical de pe vremea lui Kant "Înainte", spune Windelband, "aceasta sarcină era să oferim o copie a lumii care există independent de noi Kant a respins această sarcină, dovedind imposibilitatea cunoaşterii lucrurilor în sine "Deoarece lucrul și reprezentarea sunt incomensurabile", argumentează Windelband, "pentru că nu putem compara niciodată altceva decât) Nr "Întrebare Phil și Psych) Trebuie menționat că traducerea în limba rusă a lui G Frank nu este deloc diminuează aceste virtuţi (- ■ - Întrebări de filosofie, carte S ASKOLDOV atitudini cu reprezentări, atunci nu avem nici cea mai mică posibilitate de a decide dacă vreo reprezentare coincide cu altceva decât reprezentare Dar dacă da, atunci nu are rost să ceri științei să fie o copie a realității; conceptul de adevăr nu mai poate include coincidența ideilor cu lucrurile; se rezumă la coincidența reprezentărilor între ele - și anume reprezentările secundare cu cele primare, abstracte cu concrete, ipotetice cu senzuale, "teorie" cu "fapte" d) "Conexiunea" misterioasă a reprezentărilor cu obiectele", spune Windelband în continuare, "trebuie deci redusă la o altă relație, care ar fi lipsită de premise metafizice și de dificultățile asociate cu aceasta Kant găsește această relație în conceptul de regulă "Deci", că pentru o prejudecată obișnuită există un "obiect" care trebuie copiat prin gândire, apoi pentru o investigație imparțială există o regulă de combinare a ideilor") În general, potrivit lui Vindelband, Kant a distrus conceptul de contemplare a lumii De acum înainte, "filozofia este știința valorilor universal obligatorii", crede Windelband, înțelegând prin aceste valori norme sau legi universal obligatorii referitoare la domeniul cunoașterii, moralității și esteticii În toate extrasele citate ne întâlnim cu o viziune care a devenit foarte la modă în ultima vreme Multă lume vorbește acum despre naivitatea opiniei "populare" referitoare la copierea realității prin cunoaștere și necesitatea înlocuirii acesteia cu ceva mai profund și corespunzător formulării moderne a problemelor filosofice Este dificil să argumentezi împotriva acestui lucru, deoarece întrebarea este pusă într-o formă atât de clară: cunoștințele copiază realitatea sau nu? Este evident că opinia despre copierea realității nu poate fi susținută decât din punctul de vedere al realismului naiv sau al materialismului crud Dacă această opinie a fost parțial îndeplinită și de raționaliști, este foarte condiționată Atât Spinoza, cât și Leibniz au distins cunoștințele adecvate de inadecvate, vagi și obscure de distincte și, desigur, toate acele cunoștințe care) "Preludii", pp iob) Ibid , p și TEORIILE NOI CRITICI bazate pe percepții senzoriale, nu au fost considerate o copie a realității În general, a infirma teoria copierii în prezent înseamnă a sparge ușile

deschise Și, desigur, nu a fost această formulă extremă pe care Kant și adepții săi au avut în vedere atunci când au infirmat înțelegerea precritică a problemelor cunoașterii Nu este deloc o chestiune de a respinge punctul de vedere conform căruia realitatea externă este copiată de cunoaștere, ci că realitatea este înțeleasă, reflectată și reprodusă în cunoaștere Această ultimă opinie este complet liberă de acea extremă epistemologică și naivitate, care distinge opinia despre copierea realității prin cunoaștere Afirmând că cunoașterea reproduce sau reflectă realitatea, admitem doar că cunoașterea este condiționată de realitate și i se aplică mai departe, că conținutul acestei realități trece cumva în cunoaștere cu aceste sau alte modificări și completări Cum se face această tranziție, cât de deplin este reprodusă realitatea în cunoaștere și cât de semnificativ este schimbată de factorii subiectivi ai cunoașterii, este o întrebare diferită, o problemă rezolvată diferit de către filosofii individuali Dar, în orice caz, esența concepției infirmate de critică constă în recunoașterea condiționalității cunoașterii de către realitatea externă și în reproducerea relativă și parțială a conținutului acesteia Și tocmai cu această viziune trebuie să lupte critica De ce, atunci, în loc de viziunea declarată, este infirmată opinia naivă despre copierea realității prin cunoaștere? Da, pur și simplu pentru că, credem noi, este mult mai ușor să lupți cu fantomele sau cu un inamic deja învins decât să învingi un inamic real, neîntrerupt Cât de mult este purtat dl Windelband de speranța de a depăși punctele de vedere opuse printr-o critică victorioasă a cuvintelor și expresiilor se vede clar din analiza sa asupra comparației lui Leibniz a sufletului cu oglinda lumii Windelband critică această comparație pentru două pagini întregi (p și) Aici venerabilul profesor recurge chiar la inteligența jucăușă "Oglindă ciudată! - Windelband în mod ironic, - o oglindă care vede ea însăși imaginile reflectate de ea și care uneori chiar, miracol de miracole! - se reușește să se vadă!" Ciudată critică! spunem noi, critică care nu ezită să critice S ASKOLDOV chiar și comparații și neînțelegând sau nedorind să înțeleagă că orice comparație stabilește întotdeauna doar o asemănare sau o analogie parțială între obiectele comparate Păcat că Windelband nu a observat imediat că sufletul nu este din sticlă, ca o oglindă Este evident că Leibniz însuși, și oricine în general, care folosește această comparație, nu vrea să explice esența sufletului ca substanță care se cunoaște pe sine, ci doar raportul conținutului său cu lumea exterioară Prin această comparație ei doresc să arate că ființa lumii exterioare se reflectă în percepții și idei Dar o oglindă poate reflecta vag, neclar, poate distorsiona și modifica obiectele pe care le reflectă Și la fel de imperfect, sufletul poate reproduce în conștiința și cunoașterea sa lumea exterioară Tocmai asta se explică prin comparația figurativă a marelui raționalist Și tocmai asta nu a vrut să înțeleagă profesorul Windelband în critica sa la adresa gimnaziului Nu am găsit nicio respingere a esenței viziunii asupra reproductibilității lumii exterioare în cunoaștere în Windelband Da, asta, aparent, nu a constituit-o sarcini În general, Windelband în eseul luat în considerare nu confirmă sau susține critica, ci doar o explică Scopul său a fost de a elucida adevăratul sens al criticii, care era obscur pentru însuși fondatorul ei Windelband vede acest sens într-o respingere hotărâtoare a construcției unei viziuni filozofice asupra lumii și în stabilirea unei noi sarcini, care constă în găsirea și definirea unor norme universal obligatorii ale activității cognitive, morale și estetice În același timp, pentru Windelband pare deja dincolo de orice îndoială că Kant a dovedit incomensurabilitatea

lucrurilor și reprezentărilor, prioritatea cunoașterii noastre și incognoscibilitatea rezultată a lucrurilor în sine Windelband este destul de convins că dezvoltarea unei viziuni asupra lumii este un scop imposibil sau o prejudecată a filozofiei precritice și că filosofia critică a respins irevocabil această prejudecată Deși nu suntem deloc de acord cu acest lucru și credem că filosofia critică nu numai că nu a respins nimic, dar ea însăși a devenit iremediabil încurcată în complexitățile sale, cu toate acestea, nu ne vom ocupa aici în mod esențial de apărarea propoziției reproductibilității în cunoaşterea fiinţei exterioare Evident, această poziţie TEORIILE NOI CRITICI va fi pentru confirmarea ei a unei întregi teorii epistemologice, pe care nu avem ocazia să o expunem aici Iar cartea lui Windelband, care nu oferă o fundamentare reală a părerilor sale și își asumă deja în prealabil toate premisele criticii, nu necesită o astfel de critică capitală Pentru aceasta ar trebui să se întoarcă din nou la Kant Prin urmare, vom lua în considerare opiniile lui Vendelband, indiferent de justificarea lor În loc de viziunea asupra lumii, Windelband stabilește norme universal obligatorii ca scop al filosofiei Dar, ne întrebăm, de ce avem nevoie de aceste norme și de ce ar trebui să le studiem? Se poate ca obligatorietatea lor generală să le facă o valoare complet autosuficientă? Chiar sunt ei necesari doar pentru a fi siguri că așa cum gândesc și acționez, vecinul meu ar trebui să gândească și să acționeze? Este cu adevărat rostul cunoașterii și al existenței umane să se încadreze în limitele obligatoriuității universale și să se bucure când filosofia critică îți încununează solemn activitatea cu ștampila: "este universal obligatoriu"? Care sunt aceste norme care nu au alt scop decât normalizarea? Mărturisim că vedem în ele doar simpla autoconsolare a filosofiei critice, care s-a hipnotizat în gândul că s-a trasat un fel de linie vrăjită între ea și lumea exterioară Într-un astfel de cerc vicios, nu mai rămâne nimic decât să te angajezi în autocontemplarea și autocunoașterea Cunoașterea de sine este, desigur, marea sarcină a spiritului uman, lăsată moștenire nouă de vechiul Socrate Dar constă această sarcină numai în studiul normelor propriei activități, și nu în elucidarea adevăratei esențe și nucleu a spiritului uman? Mai mult, este acesta finalul autosuficient al filosofiei? Nu este necesar să privim testamentul înțeleptului grec în așa fel încât în cunoașterea de sine să găsim cheia cunoașterii și a realității exterioare? Indiferent ce ar spune criticii, efortul de bază și natural al minții umane este efortul din afară, spre înțelegerea lumii exterioare Și studiul propriei funcții, de asemenea, nu poate satisface mintea umană, la fel cum studiul procesului de digestie nu poate satisface stomacul gol Dacă totul ține de normele pe care mintea însăși le creează și în respectarea acestora fasole S ASKOLDOV norme, dacă conținutul cunoașterii este valoros doar pentru că este în concordanță cu normele generale obligatorii, atunci de ce avem nevoie de filozofie și știință, ne întrebăm Contează unde se creează norme obligatorii și activitate normativă - fie în percepțiile naturale, fie, de exemplu, într-un joc? Jocul de șah nu este supus unor norme universal obligatorii? Ce este mai rău decât norma care reglementează mișcarea unei regine sau a unui cavaler, norma care este respectată, de exemplu, de balansarea unui pendul sau de mișcarea planetelor în jurul soarelui Adevărat, o normă este artificială, iar cealaltă este naturală Dar ce înseamnă să fii o normă naturală din punct de vedere al criticii? Înseamnă a fi de acord cu legile ființei sau a urma din adevărata natură a lucrurilor? Nimic de genul: până la urmă, critica nu recunoaște nicio lege a ființei și nici natura lucrurilor Pentru el,

toate acestea sunt legi și reguli ale rațiunii Prin urmare, diferența dintre natural și artificial constă doar într-o generalitate și o obligație mai mare sau mai mică pentru toți oamenii Dar dacă da, atunci diferența dintre regulile jocului și normele cunoașterii nu mai este atât de mare și fundamentală, iar legile jocului de șah pot fi puse în siguranță la egalitate cu unele generalizări științifice particulare Până la urmă, amândoi nu au nimic de-a face cu realitatea exterioară și cu cunoașterea ei În general, existența unui critic ar trebui să fie sumbră Într-adevăr, în esență, întreaga lui viață ar trebui să constea în activități conform normelor, nu se știe de ce și pentru ce Pentru gloria normelor și universalitatea lor Din fericire pentru critici, ei înșiși, în adâncul sufletului lor, nu cred într-o asemenea izolare de ființa exterioară, iar la finalul cercetării lor intră de obicei în cea mai intima relație cu această ființă transcendentă Windelband vede în efortul subcritic pentru contemplarea lumii un fel de mândrie de cunoaștere "Oriunde după Kant, spune el, o fantomă a realizării, prin cunoașterea științifică, o imagine gata făcută a lumii, pictată acum într-o culoare materialistă, acum într-o culoare idealistă, este generată de diletantismul inconștient, care își imaginează să deseneze" filozofice" concluzii dintr-un departament de științe sau energia unui zbor înalt de gânduri - vedem întotdeauna în el amăgirea vechii mândrie a cunoașterii și nu mai suntem surprinși de eșecurile acestor încercări, care dau răspunsuri false la fals întrebări TEORIILE NOI CRITICI vѣty ") La noi, credem că dacă vorbim despre mândria cunoașterii, atunci cel mai probabil este tocmai punctul de vedere al criticii care suferă de ea La urma urmei, critica afirmă că mintea însăși creează lumea din jurul ei cu toate legile ei Din punct de vedere al criticii, reiese că principiile a priori determină nu numai cunoașterea, ci și experiența ei înșiși în relațiile sale spațio-temporale și cauzale Din aceasta rezultă, de exemplu, că, dacă astronomii observă o eclipsă de soare sau apariția unei comete, atunci apariția fiecărui astfel de eveniment la un anumit moment în timp se datorează unor forme a priori inerente minții astronomilor Deci, mintea umană controlează mișcările luminilor și, în general, întregul curs al universului Întreaga lume mare și frumoasă, reflectată în percepțiile umane, se mișcă și se dezvoltă după îndrumarea minții sale În esență, omul este Dumnezeu, creând lumea din adâncul spiritului său Ce smerenie uimitoare este punctul de vedere al criticii! Iar aspirațiile filozofilor necritici de a înțelege și reflecta cumva în cunoașterea lor despre lumea creată de Dumnezeu se numesc mândrie! Windelband a amestecat sensul acestor cuvinte? Pe lângă clarificarea fundamentelor epistemologice ale criticii, Windelband își stabilește ca sarcină interpretarea concepțiilor sale morale și religioase Cele mai strălucitoare și sincere articole ale colecției sunt dedicate soluționării acestei probleme: "Norme și legile naturii", "Despre principiul moralității", "Sanctuar", "Sub specie aeternitatis" În primul dintre aceste articole, Windelband pune cea mai perfidă întrebare pentru critică - întrebarea liberului arbitru Este redus de Windelband la definirea relației dintre legile naturii și norme Legile naturii sunt principiile cărora sunt supuse toate procesele naturii, în măsura în care devin obiecte ale cunoașterii științifice Normele sunt acele principii ideale prin care activitatea morală a unei persoane, ca ființă morală liberă, trebuie evaluată și reglementată Cum este posibilă această libertate morală în prezența legilor naturii este problema pe care Windelband o pune în acest articol Să vedem cum el Pagina itb și i S ASKOLDOV decide În primul rând, să cităm textual ce

înseamnă Windelband prin legile naturii, în acest caz legile cărora le este supusă viața mentală, și ce se înțelege prin norme morale sau "legi" "Astfel", spune Windelband, "legile psihologice sunt principiile unei științe explicative, din care trebuie dedusă originea faptelor individuale ale vieții mentale: ele descriu, conform unei convingeri de bază, în afara căreia nu există știință la toate, acele condiții generale în virtutea cărora fiecare fapt individual al vieții mintale trebuie să se reverse în mod necesar în forma pe care o posedă de fapt Psihologia, cu legile ei, explică modul în care gândim, simțim de fapt, dorim și acționăm Pe de altă parte, "legile" încorporate în conștiința noastră logică, etică și estetică nu au nicio legătură cu faptele la care se referă Ei vorbesc doar despre ceea ce trebuie să fie aceste fapte pentru a merita aprobarea universală ca adevărate, bune, frumoase Astfel, ele nu sunt legi după care desfășurarea fenomenelor trebuie realizată în mod obiectiv sau înțeleasă subiectiv, ci norme ideale, pe baza cărora se determină valoarea a ceea ce se realizează cu necesitate naturală Aceste norme sunt, deci, regulile de evaluare După ce a dat o astfel de definiție, Windelband dedică mult efort pentru a stabili relația dintre legi și norme și pentru a determina semnificația acestora din urmă în dezvoltarea și cursul vieții mentale În această clarificare găsim o ezitare semnificativă în Windelband Pe de o parte, el indică o diferență semnificativă între norme și legi, pe de altă parte, avertizează cititorul să nu vadă în ele două legi opuse În cele din urmă, Windelband se oprește la singura înțelegere posibilă, în opinia noastră, a normelor ca forme particulare ale legilor naturii "Deci", spune Windelband, "toate normele sunt forme speciale de realizare a legilor naturii Sistemul de norme este o alegere dintr-o masă nesfârșită de combinații în care pot apărea, în funcție de condițiile individuale, Pagina TEORIILE NOI CRITICI legile naturale ale vieţii mintale" sau mai departe: "Normele sunt acele forme de implementare a legilor naturii, care trebuie aprobate de oricine se străduieşte pentru valabilitate universală^) Acțiunea normelor constă în primul rând în evaluarea celorlalți și în stima de sine Dar semnificația normelor nu se limitează la faptul că ele dau o regulă de evaluare a acțiunilor proprii și ale altora Nu, au și o anumită putere "Conștiința datoriei poate deveni ea însăși o forță motrice în sufletul uman și, ca atare, se dovedește decisivă în lupta motivelor În acest caz, norma etică este, așadar, nu doar un principiu de evaluare, ci și o forță care guvernează activitatea voinței Astfel, normele logice și etice pot deveni într-o persoană care luptă pentru un anumit scop, gândind în mod arbitrar și dorind în mod conștient, determinând baza pentru combinarea ideilor și deciziilor volitive Și ei nu numai că pot face acest lucru, dar de fapt dobândesc un astfel de sens într-o măsură mai mare sau mai mică de fiecare dată când pătrund în conștiință Cu o astfel de înțelegere a normelor și a relației lor cu legile naturii, libertatea morală nu poate consta decât în a se subordona normelor morale "Libertatea", spune Windelband, "nu este altceva decât conștiința acelui efect determinant pe care o normă conștientă și recunoscută îl poate avea asupra mișcării gândurilor și asupra deciziei voinței " Și mai departe: "Numim neliber din punct de vedere moral pe cel care, în ciuda cunoașterii normei etice în voința și acțiunea sa, se află într-o asemenea măsură sub puterea motivelor, pasiunilor și afectelor sale individuale, încât conștiința nu poate deveni motorul decisiv în sufletul său ; libertatea morală este subordonarea conștientă a tuturor înclinațiilor unei legi morale cunoscute Astfel, potrivit lui Windelband, rezultă că o persoană poate fi liberă din

punct de vedere moral, adică subordonează acțiunile lor cunoașterii normelor, care, fiind o formă specială de legislație naturală, nu contrazic câtuși de puțin subordonarea omului față de legile naturii Toate acestea sunt în regulă atâta timp cât rămânem în limitele datelor lui Windel *) Pagina θ) Pagina) Pagina) Pagina p ASKOLDOV grupă de definiții prudente Dar admitem că aceste definiții în sine nu ne mulțumesc deloc Că o persoană poate fi conștientă de normele morale și poate fi ghidată de acestea, toate acestea sunt posibile și în toate acestea nu există nicio contradicție cu recunoașterea dominației nelimitate a legilor naturii Dar toate acestea, în opinia noastră, nu rezolvă deloc problema libertății morale Ceea ce este interesant nu este dacă o persoană poate sau nu să fie ghidată de standarde morale La această întrebare faptele înseși răspund categoric afirmativ Libertatea morală nu constă în posibilitatea abstractă de a fi determinată de norme morale, ci în posibilitatea concretă de autodeterminare morală în fiecare moment dat Întrebarea nu este dacă ne putem supune deloc normelor morale, ci ce determină tocmai această subordonare față de norme, ce determină puterea lor posibilă asupra cunoștințelor și acțiunilor noastre la un moment dat Această subordonare și dependență apar și în funcție de legile naturii, sau este determinată de o decizie volitivă, cel puțin relativ liberă de aceste legi În acest ultim caz, nu se poate decât, în opinia noastră, să vorbim de libertate morală Și tocmai această libertate nu se încadrează în cadrul criticii Acest lucru este în esență recunoscut de Windelband însuși El numește conceptul său de libertate determinist Dar o astfel de libertate, în opinia noastră, nu dă loc deloc responsabilităţii morale Această responsabilitate, și într-adevăr morala însăși, este de conceput doar atunci când există o posibilitate de alegere, când în ceea ce privește fiecare moment al dezvoltării morale se poate susține că din acel moment o persoană ar putea acționa atât în conformitate cu norma morală, cât și împotriva acesteia , și că alegerea unuia sau altuia decizia depindea de voința omului, cel puțin relativ liber de legile naturii Pentru această considerație, Windelband oferă explicații foarte spirituale *): "Totuși, nu putem rămâne tăcuți în legătură cu faptul", spune el, "că acest concept determinist al libertății este adesea contestat pe motiv că dedică prea puțin spațiu sentimentului de libertate responsabilitatea si natura responsabilitatii Dar motivul pentru aceasta este exclusiv Vezi p ȘI TEORIILE NOI CRITICI mai ales în obscuritatea incredibilă a conceptului obișnuit de responsabilitate Dacă cineva crede de obicei că responsabilitatea presupune o decizie a voinței necauzată, legal necondiționată, atunci există o contradicție indubitabilă ascunsă în aceasta Este absolut imposibil de înțeles cum poate cineva să fie considerat responsabil pentru altceva decât pentru cauza efectului său " "Dar ni se va obiecta", argumentează Windelband în continuare, "de fiecare dată când o persoană este responsabilă pentru ceva, se bazează pe presupunerea că "ar putea face sau vrea altfel", că ar putea îndeplini norma pentru încălcarea pe care el este condamnat Există o rădăcină a erorii în această propoziție condiționată "s-ar fi putut dori altfel" Căci singura condiție în care acest "ar putea" avea un sens real este următorul "dacă ar fi altfel" Cu toate aceste explicații ale lui Windelband nu putem fi deloc de acord Insistăm că responsabilitatea este de conceput doar în prezența acestui "șaizeci ai mei" Și nu este deloc adevărat că acest "ar putea" presupune prin condiția sa "dacă omul ar fi altfel" "Could" presupune o persoană diferită, nu în trecut, dar presupune posibilitatea de a fi diferit în fiecare moment dat O persoană care realizează acest "putere"

devine o persoană diferită doar din momentul acestei realizări Windelband își imaginează dezvoltarea morală a omului în asemănarea dezvoltării morfologice a insectelor Din cutare și cutare larvă se poate forma așa și cutare crisalidă, din cutare crisalidă doar cutare fluture Respingem complet o astfel de înțelegere zoologică a creșterii personalității morale și credem că în creșterea ei se autodetermina, adică ea creează diferitele faze ale dezvoltării sale, fiind doar parțial determinate de cea anterioară Negarea "puterii" în dezvoltarea morală echivalează cu negarea creativității în sfera moralității și afirmarea fatalismului moral Windelband crede că posibilitatea de a alege este echivalentă cu acțiune fără motiv Dar ideea este cum să înțelegem cauzalitatea Pentru Windelband, și pentru critici în general, a acționa pe o cauză este același lucru cu a acționa pe baza legilor naturii Dar adevărul este că conceptul de cauzalitate ca lege sau regulă a consecinței este o dogmă complet arbitrară a filosofiei critice S ASKOLDOV sophia Dar să nu ne oprim asupra conceptului de cauzalitate, un concept prea elementar pentru a fi atins în treacăt Rezumăm doar concluziile finale ale lui Windelband despre libertatea umană În esență, este o libertate complet fictivă, o libertate în care fiecare acțiune este absolut predeterminată de cele precedente Ceea ce este nevoie este ca indivizii și întreaga omenire, conform convingerii optimiste a lui Windelband, odată cu trecerea timpului să ajungă la conștiința normelor morale, în plus, aceste norme pot dobândi dominație completă în conștiința lor La urma urmei, la fel, acest lucru se întâmplă la om nu în mod liber, ci conform legilor naturii O persoană devine morală nu pentru că este autodeterminată din punct de vedere moral, ci pentru că, în cursul firesc al lucrurilor, legătura cauzală a evenimentului l-a condus la o renaștere morală Un om i se pare că a devenit moral din propria sa voință, adică că ar putea fi diferit în acel moment De fapt, crede Windelband și toți deterministii, întreaga sa ființă era deja predeterminată în direcția moralității de legile naturii, sau, ceea ce este la fel, de legea cauzalității Într-un cuvânt, omul a devenit moral din cauza inevitabilității acestui lucru la un moment dat în timp La fel ca un ceas care bătea douăsprezece pentru că era timpul să sune Această morală creată mecanic ne apare ca un fel de contradicție plângătoare Foarte corect, notează Windelband, că omul este responsabil pentru natura sa, pentru caracterul său, care determină acțiuni imorale Este vina omului că este așa și nu altfel Toate acestea sunt adevărate Dar totuși, spunem noi, el este vinovat de aceasta numai dacă este autodeterminat în caracterul său, adică, dacă ar putea fi diferit Dar dacă moralitatea sau imoralitatea lui este determinată de legea naturii, care este vina lui? La urma urmei, ceea ce este responsabil în ultimă instanță pentru tot este o legătură cauzală comună, în care persoana umană este doar o legătură nesemnificativă La această considerație, Windelband răspunde în următorul mod plin de duh: "Dar de ce nu ar avea sens să continuăm acest transfer pe linia de cauzalitate dincolo de personalitate? Ca răspuns la această întrebare TEORIILE NOI CRITICI constă o explicaţie a adevăratei naturi a responsabilităţii Impunerea răspunderii este o activitate oportună: scopul ei este de a aduce dominația la normă Când ne declarăm responsabili pentru ceva, acesta are scopul de a clarifica norma în mintea noastră mai precis și de a întări semnificația ei determinantă și formalismul Și însăși ideea de responsabilitate intră în lanțul cauzalității pentru el pentru a aduce triumful normelor Responsabilitatea întărește acțiunea normelor, spune Windelband, dar nici aici această întărire nu este ceva dependent de voința omului,

pentru că și conștiința responsabilității trebuie să fie predeterminată de o legătură cauzală comună Am ajuns la finalul concluziilor lui Windelband cu privire la problema libertății morale Este clar că atunci când vorbește despre libertate, despre posibila dominare a normelor morale, Windelband rostește cuvinte frumoase și promițătoare, care au un sens deplorabil În esență, Windelband este cel mai pur determinist Dar ca toți deterministii, el încearcă să împodobească și să însuflețeze fondul trist al tabloului mecanic-determinist cu gânduri frumoase și sublime despre victoria normelor morale, despre necesitatea interioară care domnește în conștiința morală, despre faptul că necesitatea și regularitatea sunt mai mari decât arbitrariul etc cu lucruri bune care se spun de obicei în același timp Dar determinismul rămâne determinism Morala este creată conform legilor naturii, nu în virtutea liberei alegeri, ci prin inevitabilitatea unei pietre care căde Astfel, sarcina filosofiei critice de a-și concilia epistemologia cu recunoașterea libertății morale de către Windelband este rezolvată doar în cuvinte, nu în fapte Pe măsură ce problema a fost rezolvată, Windelband a schimbat din ce în ce mai mult conceptul de libertate și, în cele din urmă, a lăsat acestui concept un singur cuvânt, înlocuindu-i un sens determinist Dar ce, poate, ne vor spune ei, dacă Windelband nu a păstrat acel concept de libertate, care a fost adoptat de fondatorul criticii, atunci acesta este doar a lui Pagina S ASKOLDOV merit; a eliminat dualismul ireconciliabil cuprins în concepţiile epistemologice şi etice ale lui Kant Poate că există ceva merit în asta, suntem de acord, dar în orice caz este cumpărat la un preț mare Etica fără libertate morală este transformată din știința a ceea ce ar trebui să fie în știința inevitabilului Și pe astfel de temeiuri, acel idealism etic, care a constituit câmpul caracteristic și cel mai sublim al criticii originale, nu poate exista Regatul libertății al lui Windelband este supus acelorași legi ca și regatul naturii, deoarece normele sunt, până la urmă, doar ramificații particulare ale legilor naturii Cât de falsă sună atunci frumoasa concluzie a articolului lui Windelband: "Tărâmul libertății este, în tărâmul naturii, acel tărâm în care doar norma domnește; sarcina noastră și binecuvântarea noastră este să dobândim o poziție stabilă în acest domeniu " Sarcina despre care vorbește Windelband poate fi numită a noastră? Prin această întrebare nu vrem să spunem că soluția deterministă a problemei liberului arbitru trebuie să aibă consecința quietismului și fatalismului practic Determinismul, desigur, nu neagă participarea voinței noastre la procesul mondial, dar reduce această participare la rolul unui fel de roată într-un mecanism de ceas Această roată, desigur, participă în esență la cursul general al acestui mecanism, dar această participare se reduce doar la continuarea mișcării deja începute și transferate mai devreme Nimic spontan, nicio influență de început de la sine nu poate fi transmisă de roată Cursul și puterea sa sunt în întregime predeterminate de ceea ce a primit în momentul precedent de la vecinii săi prin cauzalitate Până la urmă, această roată nu poate decât să se bucure că nu este un spectator indiferent al mișcării generale, ci mișcă și mișcă și alte roți într-o direcție care a fost predeterminată de legi imuabile din timpuri imemoriale Și această supunere plină de bucurie față de cursul unei mașini înfășurate care nu se abate de la ritm se numește moralitate! Ca toți deterministii, Windelband nu vede nimic valoros în libertatea de alegere "Libertatea", spune el, "nu este darul îndoielnic al danezilor - o abilitate de neînțeles, fără motiv sau plan, de a se repezi dintr-o parte în alta" !) Pagina J TEORIILE CELE MAI NOI CRITICI Dar degeaba

crede Windelband că apărătorii liberului arbitru, în sensul obișnuit al termenului, înțeleg prin aceasta posibilitatea unei aruncări nerezonabile și nemotivate dintr-o parte în alta Nimic de acest fel nu este presupus de conceptul de libertate Libertatea nu este altceva decât absența unei predeterminari complete de către evenimentele anterioare ale vieții externe și interne Dacă Wallenstein a fost liber din punct de vedere moral, pornind pe calea trădării, aceasta nu înseamnă că a acționat fără motive și fără motive, ci doar că forța coercitivă a acestor motive și motive nu a fost necondiționat predeterminant și că Wallenstein, rămânând cu adevărat el însuși, ar putea ar proceda altfel Dar care este o cauză care nu este tocmai predeterminată, ni se va spune, nu înseamnă asta că efectul a fost parțial necauzat? Nu înseamnă deloc, vom răspunde Ideea este că predeterminarea nu este un atribut necesar al conceptului de cauză Acest semn este inevitabil numai pentru înțelegerea fenomenală a cauzalității, care este caracteristică criticii și empirismului tradițional Dacă orice relație cauzală este o regulă de legătură între A și B, atunci, desigur, prezența lui A predetermina apariția lui B Dacă prin rațiune înțelegem orice principiu creativ care nu este complet legat în acțiunile sale de diverse reguli, atunci apariția dintr-o astfel de cauză creatoare a unei acțiuni nepredeterminate în prealabil este complet posibilă Astfel, conceptul de liber arbitru se dovedește a fi pe deplin compatibil cu legea cauzalității, în cazul în care prin ființă umană nu înțelegem o simplă conexiune a stărilor de conștiință, în întregime determinate unele de altele conform legilor naturii , ci o unitate creatoare care își creează actele într-o anumită măsură independent de toate stările anterioare, în conformitate cu motive, dar nepredeterminate de acestea O astfel de unitate creativă poate servi drept cauză pentru două acțiuni diferite la un moment dat, tocmai pentru că cauzalitatea în acest caz este creativă, inițiind de la sine o nouă serie de efecte cauzale În filosofia lui Kant a existat un concept care dă teren pentru înțelegerea libertății pe care am schițat-o Conceptul este un personaj inteligibil În el a fost conceput începutul, independent de seria cauzală a fenomenelor, capabile să creeze un efect cauzal S ASKOLDOV ieși din tine Kant a considerat acest caracter inteligibil ascuns fără speranță de cunoașterea și conștiința noastră, și totuși formând baza caracterului empiric și a libertății morale A existat, desigur, o contradicție majoră aici; dar în conceptul de personaj inteligibil s-a ascuns și o idee profundă și foarte fructuoasă, a cărei dezvoltare cea mai reușită a făcut-o Schelling Cât de important este ca viziunea filozofică asupra lumii să recunoască un astfel de principiu creativ este clar din faptul că, atunci când este negat, toată viața umană se transformă într-o interacțiune pur mecanică a elementelor, de exemplu într-o distribuție complet moartă a forțelor Diferența dintre vital și mort constă tocmai în reînnoirea constantă și creativitate Viața este o energie clocotită, adăugând în fiecare moment ceva care nu a existat deloc în momentele anterioare și, prin urmare, nu a fost predeterminat de aceste momente anterioare În fiecare persoană bate o astfel de sursă primară de energie vitală, deși poate fi un flux foarte slab Tocmai așa percepem viața în propria noastră ființă atunci când decidem, când acționăm, când ne manifestăm creativ în general În toate aceste cazuri suntem conștienți că noi înșine aducem ceva nou în existență, născut în mod liber de "Eul" nostru Și această conștiință poate fi pe deplin înțeleasă și justificată de mintea umană, deoarece nu se leagă de niciun fel de dogme pseudoștiințifice Dar tocmai critica a stabilit o astfel de dogmă în

legea a priori a cauzalității ca reguli ale consecinței Iar Windelband, în eforturile sale de a fundamenta libertatea morală, a descoperit în mod clar doar că acest concept este fatal pentru tendința etico-idealistă a criticii Cu toate acestea, această tendință a izbucnit totuși cu un flux proaspăt, deși extraterestru, în articolele finale ale Windelband Acest lucru este dezvăluit cu cea mai mare claritate în articolul "Sanctuar" Aici Windelband își expune părerile despre esența religiei În înțelegerea religiei și religiozității, Windelband este foarte aproape de Schleiermacher Multe locuri din acest frumos eseu par să fie direct inspirate de celebrele "oracole despre religie" Obiectul conștiinței religioase este "Sanctuarul" al lui Windelband Conținutul altarului este alcătuit din experiențe care transcend limitele lumii empirice Svya TEORIILE NOII Criticii tynya este conștiința adevăratului, bun și frumos, "experimentat ca o realitate transcendentă" "Religia este viața transcendentă" Cum apare atunci conștiința sfințeniei și cum este posibilă această viață transcendentă? Ca răspuns la această întrebare, Windelband dezvoltă o teorie a sentimentului mistic sau, după cum spune el, "sentiment transcendent" În esență, acesta este ceea ce Schleiermacher a numit "sentimentul de dependență absolută" Descriind diferitele momente ale originii acestui sentiment, Windelband spune: "În sfârșit, acest sentiment de dependență se datorează în mare măsură impresiei uimitoare pe care ne-o fac marile destine ale omenirii - indiferent dacă le trăim direct în acțiunile și suferințele noastre sau indirect, făcând cunoștință cu amintirile omenirii Și aici suntem conștienți de un dans incontestabil, vedem că toată înțelepciunea umană se confruntă cu evenimente și revelații de neînțeles: prin ciocnirea dezordonată a pasiunilor empirice, strălucește cea mai înaltă ordine a vieții Deci, impresia subtilă a "demonicului" în viața naturală și umană crește un sentiment de reverență pentru forțele nefolosite, de neînțeles, puternice ale copilului, acea "reverenta", pe care Goethe a descris-o în "anii salariului", ca bază a tuturor din punct de vedere cultural Cine nu o are, cine nu cunoaște această umilire, care în același timp este înălțare, este un adevărat ateu În aceste cuvinte, Windelband a exprimat frumos cea mai profundă esență a religiozității Baza ei este, desigur, sentimentul sau, să spunem în general, conștiința lui Dumnezeu Cine nu are această conștiință este un străin de religie, oricât de clar și distinct ar fi conceptul de Dumnezeu pe care nu îl are Trecând la întrebarea cum se naște cunoașterea transcendentală din sentimentul transcendent, Windelband vede în ideea lui Dumnezeu antinomii care sunt insurmontabile pentru rațiune Nu îl vom urmări pe autor în acest domeniu În esență, găsim aici dificultăți complet imaginare și inventate, pe care n-ar fi deplasat să le expunem aici Vrem doar să punem problema posibilității de a reconcilia recunoașterea) Pagina Întrebări de filosofie, carte S ASKOLDOV religiozitatea, ca conștiință a transcendentalului, cu fundamentele epistemologice ale criticii Negăm categoric posibilitatea doar acordului Critica pornește de la presupunerea izolării complete a conștiinței umane în sine Lumea transcendentă pentru el, din punct de vedere epistemologic, este o simplă posibilitate, și nu o realitate care ne afectează Niciun impact real al acestei lumi asupra conștiinței, de exemplu pe experienta, critica nu permite Dacă însă critica începe să recunoască această influență, atunci ea pierde tot terenul epistemologic, renunțând la prioritatea formelor de contemplare și a categoriilor de rațiune *) După cum am subliniat deja, critica rămâne însăși doar atâta timp cât menține prioritatea absolută a tuturor sintezelor de experiență și

cunoaștere Dacă, totuși, renunță la o astfel de prioritate absolută, atunci el devine fundamental imposibil de distins de empirism, așa cum am văzut în teoriile Prof Chelpanov Dar prioritatea acestor sinteze este posibilă numai cu condiția ca ele să fie complet dependente de mintea umană Orice influență din exterior distruge această prioritate Cu o formulare atât de strictă a fundamentelor sale epistemologice, critica nu poate în niciun fel, fără a se contrazice, să permită un fel de experiență transcendentală Este evident că în astfel de experiențe se presupune un impact asupra conștiinței și, odată cu aceasta, asupra experienței entităților transcendente Dar se poate spune că această influență se poate manifesta nu în acea experiență care are semnificație epistemologică, ci în sfera sentimentelor Dar, am răspunde noi, nu există o astfel de sferă de experiență care să nu fie asociată cu funcția de cunoaștere și să nu o influențeze În fine, Windelband însuși dă motive să creadă că transcendentul intră în noi și ne pune stăpânire prin cele mai obișnuite percepții "Ne confruntăm cu asta", spune S-ar putea obiecta că critica poate recunoaşte, fără a aduce atingere conceptului de prioritate, influenţa lumii lucrurilor în sine asupra materialului sensibil al cunoaşterii, care nu constituie forme a priori Dar indiferent de controversa unui astfel de efect izolat, acesta nu este admisibil pe baza legii cauzalității Influențându-ne și sentimentele, lumea transcendentă ar rupe legătura cauzală a lumii fenomenale, ale cărei elemente sunt aceste sentimente TEORIILE NOI CRITICI Windelband: - în relație cu natura în singurătate, în liniștea unei jumătăți de zi sub razele fierbinți ale soarelui, în momentele de frică "panică", când privim marea - întotdeauna ca un sentiment întunecat al nesemnificației și neputinței noastre, ca o conștiință inexprimabilă că suntem conectați cu viața misterioasă a întregului și înconjurați de ea Ne prinde atunci când privim cerul înstelat, iar dacă Kant ar putea compara această senzație cu impresia legii morale, atunci tertium comparationis era cuprins în sentimentul dependenței de marele, dincolo de toată experiența noastră, întregul inexplicabil al vieții Salutăm cu căldură această mărturisire sinceră a venerabilului critic Dar ar fi trebuit să-l întrebăm cum să explice o inconsecvență atât de ciudată în teoria lui Critica este gata să recunoască influența sacrului transcendent asupra noastră și neagă cu încăpățânare aceeași influență a lucrurilor cele mai obișnuite Critica este gata să vadă în soarele răsărit influența celei mai înalte lumi transcendentale asupra conștiinței noastre și nu vrea să admită că în percepția răsăritului soarelui experiența noastră în relațiile sale spațio-temporale este condiționată de o realitate exterioară Critica crede într-un sens vag al transcendentului și neagă acea conștiință clară și distinctă de a fi condiționat de lumea exterioară pe care o experimentăm în fiecare percepție Și mai contradictorie și mai inconsecventă este următoarea mărturisire a lui Windelband: "Aceste norme sunt ultimele și cele mai înalte dintre toate pe care le posedă conștiința noastră Ele sunt sacre pentru noi pentru că nu sunt produse ale vieții spirituale individuale și nu sunt roadele conștiinței sociale empirice, ci părți ale celei mai înalte realități ideale, pe care o putem recunoaște și experimenta în noi înșine"*) În acest gând se află cheia acelei îndumnezeire a normelor, care pătrunde în toate punctele de vedere ale lui Windelband Normele se dovedesc a fi insuflate în conștiința noastră de către lumea transcendentală superioară Și asta e o idee grozavă Dar cât de aproape devine aici critica de acele învățături pe care credea că le vor respinge pentru totdeauna f) Pagina și) Pagina * y * £ íïΛ'' ν ?K " S ASKOLDOV principiile cele mai generale și cele mai înalte ale

realităţii transcendente Da, doar în două moduri: fie prin impactul extern constant al acestei realităţi asupra conştiinţei noastre umane, fie independent de acest impact, prin asimilarea noastră internă a acestor principii din sursa lor primară Dar prima modalitate nu oferă o bază pentru nimic altceva decât o explicaţie empirică a cunoaşterii, a doua aduce problema cunoaşterii la rezoluţia care i-a fost dată de raţionalişti, în principal de Leibniz Fundamentele ideologice ale universului pot pătrunde în noi fie din exterior, fie din interior Ele pot fi date din exterior, doar prin experienţă Ele pot fi plantate în noi doar dacă spiritul nostru are ca sursă originară o minte superioară, care stă la baza universului, adică Dumnezeu Prin urmare, critica, dacă vrea să explice şi să fundamenteze cumva principiile ei a priori şi validitatea lor obiectivă, trebuie să ia fie din punctul de vedere al empirismului, fie al raţionalismului; într-un cuvânt, trebuie să se întoarcă în acelaşi loc din care a pornit cu atâta solemnitate Această întoarcere este cea mai bună dovadă că întreprinderea criticii a fost doar o rătăcire înşelătoare şi nu descoperirea unui nou teren ferm pentru gândirea filozofică Aceasta încheie discuţia noastră despre cele mai recente teorii ale criticii Considerăm că principala lor greşeală este conceptul de prioritate epistemologică, ca legislaţie autonomă a minţii noastre în sfera sintezei experimentale şi cognitive Acelaşi apriorism, în opinia noastră, a fost Πρώτον ψεύδος criticii lui Kant Totuşi, cât de firesc a fost pentru Kant să încerce această posibilitate de construcţie epistemologică care i s-a deschis înaintea lui, cât de neînţeles este susţinerea acestei teorii în vremea noastră, când toate neajunsurile şi contradicţiile epistemologiei criticii au fost de mult dezvăluite Ni se pare că succesul apriorismului în filosofia modernă se datorează, printre altele, faptului că teoria apriorităţii cunoaşterii poate fi desfăşurată, ca să spunem aşa, pe două fronturi Pe de o parte, apriorismul este un teren foarte favorabil pentru pozitivism Pentru pozitivism, apriorismul este o dobândire foarte valoroasă datorită certitudinii şi clarităţii cu care stabileşte limitele aşa-numitelor cunoştinţe ştiinţifice şi TEORIILE NOI CRITICI o separă de metafizică Pozitivismul empiric (englez) nu a putut niciodată să tragă atât de clar graniţele cunoaşterii experimentale şi supraexperimentale, aşa cum a făcut Kant pe baza epistemologiei sale a priori Mai mult, înclinaţia epistemologiei empirice spre scepticism este contrară caracterului general dogmatic al pozitivismului Nu este suficient ca pozitivismul să se îndoiască - trebuie negat Şi pentru asta ai nevoie de dogmă Pe de altă parte, aproape toţi idealiştii şi spiritiştii tind spre apriorism Această tendinţă pare să se datoreze diferitelor motive În primul rând, lupta constantă dintre spiritism, pe de o parte, şi materialism şi pozitivism empiric, pe de altă parte, joacă un rol important aici În această luptă, critica este în multe privinţe un aliat foarte valoros şi puternic În plus, această înclinaţie este determinată şi de afinitatea istorică a apriorismului cu idealismul şi spiritismul (în principal în persoana lui Leibniz) Dar în afară de terenul istoric, simpatia spiritismului pentru apriorism este condiţionată de anumite tendinţe generale ale ambelor De fapt, apriorismul presupune ca principiu raţional activitatea de sine şi autonomia spiritului Dar aceasta este în acelaşi timp o viziune pur spiritualistă În general, ceea ce presupune a priori este neobişnuit de potrivit metafizicii spiritualiste În esenţă, numai substanţele spirituale pot fi baza metafizică a a priori Astfel, spiritismul este asemănător cu apriorismul în spirit şi este de acord cu acesta în multe privinţe Şi totuşi, nu mai puţin, considerăm posibilă apărarea

epistemologiei empirice, ca singura posibilă pentru construirea unei viziuni spiritualiste asupra lumii Tot ceea ce în apriorism este asumat de viziunea spiritualistă asupra lumii poate fi inclus destul de liber în cadrul teoriei empirice a cunoașterii Empirismul este în esență o tendință extrem de largă și tolerantă Empirismul nu neagă deloc autoactivitatea spiritului El afirmă doar că această activitate de sine ia naștere pe baza experienței și constă în prelucrarea ei, dar nu într-o schimbare fundamentală Dimpotrivă, apriorismul, ca teorie a cunoașterii, este cea mai dogmatică și intolerantă teorie care a existat și poate exista Poziția spiritualistă asupra activității de sine a spiritului adusă S ASKOLDOV aici la o extremă urâtă, o extremă care pune o limită chiar și pentru autocunoașterea spiritului Dar, vom fi întrebați, cum este posibil să recunoaștem simultan activitatea de sine a spiritului și, pe de altă parte, să vedem în cunoaștere, într-un sens sau altul, reproducerea lumii transcendente Credem că această întrebare, care ar trebui să determine relația dintre spiritism și apriorism, este rezolvată foarte simplu Activitatea de sine a spiritului, sau unitatea conștiinței, nu se manifestă în mod egal în toate domeniile conștiinței umane - La urma urmei, ea nu acționează doar asupra lumii exterioare, ci și o experimentează sau o percepe Cunoașterea este tocmai regiunea în care spiritul uman este preponderent receptiv Autoactivitatea în acest domeniu constă în principal, în primul rând, în păstrarea și sistematizarea a ceea ce este perceput și, în al doilea rând, în completarea acestuia în conformitate cu totalitatea experienței Domeniul predominant al manifestărilor creative ale spiritului este moralitatea și activitatea artistică Și aceasta corespunde pe deplin scopurilor principale ale activității teoretice și practice: primul are sarcina de a înțelege și înțelege realitatea, al doilea este de a o schimba și transforma Prima sarcină poate fi îndeplinită numai prin sensibilitatea la influențele externe, păstrarea și coordonarea acestora, a doua cu ajutorul influenței active Zona intermediară o reprezintă diferitele stări ale evaluării interne Evaluarea apare în legătură cu procesele cognitive (senzații, percepții, idei, concepte) și determină manifestări pur active (voliționale) ale spiritului Aceasta este cea mai intimă, cea mai profundă regiune a spiritului - regiunea așa-ziselor sentimente Aici spiritul uman este cel mai conștient de propria sa ființă, agitat și perturbat de influențele exterioare și se repezi în lumea exterioară Cunoașterea și voința sunt zone de contact primar cu lumea exterioară - în primul caz, pasive, în al doilea, active Desigur, în cogniție se pot găsi și unele potențialități active sau predispoziții la forme cognitive Dar dacă ele pot fi recunoscute cu ceva drept, atunci în orice caz va fi necesar să se precizeze coerența lor completă cu structura generală a influențelor externe Acest lucru face să se vadă în ele ecourile acestor influențe, ca TEORIILE NOI CRITICI cele imprimate în sufletul omului Dar această prioritate pe care o avem în vedere nu are nimic de-a face cu apriorismul critic Suntem mai gata să recunoaștem o anumită cantitate de adevăr în conceptul platonician și ulterior raționalist al a priori, conform căruia a priori este împrumutat de sufletul uman din sursa primară comună a tot ceea ce este ideologic și rațional, adică Dumnezeu Acest concept vechi și necomplicat ni se pare mult mai adevărat și mai profund decât toate teoriile viclene ale criticii moderne Dar această concepție poate, în orice caz, să-și primească fundamentarea deja pe baza unei perspective asupra lumii, și nu în teoria cunoașterii S Askoldov Despre realismul adevărat și imaginar (Referitor la "Eseuri despre o viziune realistă

asupra lumii") Cuvintele Evangheliei "nu toți cei care zic: Doamne, Doamne, vor intra în împărăția cerurilor" sunt adesea amintite atunci când studiezi istoria și soarta diferitelor cursuri largi de-a lungul cărora gândirea umană s-a mișcat și se mișcă Cât de des cuvântul, care este sloganul unei mișcări ideologice date și care în nedeterminarea sa deschide spațiu pentru arbitrar, a atras cele mai diverse și eterogene tipuri mentale și cât de des au luat această confesiune verbală pentru adevărata lor credință! Desigur, motivele străine pot influența și aici, dar de obicei oamenii merg pur și simplu sub protecția acestui cuvânt larg și nedefinit, nu pentru a-și ascunde adevărata față spirituală, ci, dimpotrivă, pentru a-l manifesta, pentru a ajunge la sine -determinare Încrederea excesivă în cuvânt însoțește o persoană din momentul când se gândește pentru prima dată la întrebări despre lume și viață și abia încet, printr-o serie de dezamăgiri, învață scepticismul salvator, care însă, în curând, lasă din nou loc unui nou credință într-un cuvânt nou Realismul aparține, fără îndoială, categoriei unor astfel de cuvinte Se pare că nu există un astfel de colț al cunoașterii umane și al creativității umane, căruia să nu i se aplice și, în plus, cel care a văzut în acest cuvânt asigurarea adevăratei căi pentru gândirea umană, a crezut că aici a fost un clar strălucește lumină, din care tot felul de iluzii și fantasmagorii că aceasta este singura cale care duce pe un teren solid: odată ce o persoană o părăsește, cade într-o junglă de nepătruns, dar realismul nu este numai OBIECTUL REALISMULUI ADEVĂRAT ŞI IMAGINAR cale, dar și întreaga viziune asupra lumii realizată prin ea Evident, acesta din urmă trebuie să se distingă și prin claritate, certitudine și exactitate deosebite; nu mai decurge dintr-o combinare a unor vederi subiective, nu se bazează pe deducție artificială, ci vine direct din "rațiunea lucrurilor" Desigur, din acest punct de vedere, fiecare epocă are propriul realism, dar sarcina noastră nu include întrebarea largă și complexă a ceea ce se schimbă și ce rămâne în aceste viziuni consistente asupra lumii, definite printr-un singur cuvânt Sarcina noastră este mai simplă: viziunea asupra lumii, care este de obicei recunoscută acum ca realistă, satisface aceste calități? Are dreptul la acest nume? Cât de real este realismul lui? Aceste întrebări vin în mod firesc în minte, cu atât mai mult cu cât în prezent avem la îndemână material pentru un răspuns, material al cărui merit logic poate fi foarte discutabil, dar al cărui interes pur psihologic este indubitabil: acestea sunt Eseuri despre o viziune realistă asupra lumii , publicat anul acesta " Din această colecție aflăm ceea ce un număr de autori, aparținând unor specialități diferite, înțeleg printr-o viziune realistă asupra lumii Inutil să spunem că o vom considera exclusiv din punct de vedere pur teoretic "Realismul nu este un sistem cognitiv complet, ci o anumită cale către cunoașterea sistematică a tot ceea ce oferă experiența Și mai presus de toate, aceasta este calea muncii: pentru realism, cunoașterea este o luptă vie, directă cu natura pentru secretele ei Realismul nu crede în dreptul înnăscut al minții umane de a-și da legile naturii - el recunoaște doar dreptul câștigat prin luptă" (p V) Iată cuvintele care deschid cartea, care ridică imediat o serie întreagă de îndoieli În primul rând, dacă realismul nu este un sistem complet, ci doar o cale, este posibil, urmând exclusiv această cale, să creăm un sistem cognitiv complet? Că realismul nu crede în dreptul inerent al rațiunii de a da legi naturii este o expresie foarte vagă, însemnând probabil asta: tot ceea ce se știe este construit pe baza experienței, neexistând S KOTLYAREVSKY nu există nimic a priori Se poate obiecta că legile naturii există doar atunci când există o minte

care le cunoaște, că chiar și din punctul de vedere al empirismului extrem în psihologie, capacitatea de a cunoaște asemănările și diferențele sunt condițiile experienței în sine Dar în afară de aceste inexactități, se pare că interpretăm destul de corect gândirea autorului, recunoscând că viziunea realistă asupra lumii își extrage tot materialul din experiență, că calea realistă este o cale experimentală, toate celelalte sunt căi ale erorii "Adevărata luptă este severă în cunoaștere, ca și în viață; dușmanul este formidabil în măreţia sa elementară: nu cunoaşte milă Cel slab evită o întâlnire directă cu el, încearcă să-și creeze o formă diferită, mai convenabilă pentru luptă, un dușman diferit, mai înțelegător și mai blând - un dușman doar în aparență, dar nu în esență: așa se face lumea a viselor cognitive ia naștere natura gândului dat fanteziei Acest lucru a fost firesc și inevitabil în vremuri de reală slăbiciune a cunoașterii Dar în zilele noastre, realismul nu poate suporta asta: și orice apel la lumea iluzorie a metafizicii, la natura falsificată de ea, se stigmatizează ca un zbor rușinos, ca o slăbiciune care nu merită milă Dacă răspunzi la întrebarea cum se deosebește credința ortodoxă de alte confesiuni, răspunzi: pentru că este adevărată, și altele false - evident, un astfel de răspuns nu constituie o definiție; la fel, cuvintele de mai sus nu constituie definiţii: metafizica este evaluată în ele, dar nu definită Un exemplu de astfel de metodă a fost deja dat de Og Comte, care adesea a desemnat prin metafizică tot ceea ce nu-i plăcea, și cei mai noi realiști în această privință se pot referi parțial la autoritatea sa, în orice caz mai degrabă decât la logica umanității generale Este cu adevărat greu de imaginat că orice viziune asupra lumii ar recunoaște "lumea iluzorie" ca obiect al ei Este posibil sau altfel trata punctul de vedere ascetic al acestuia să-l respingi ca fiind rău, să interpretezi, ca și cum, închizând de la noi o altă realitate adevărată, poți supune îndoielnia generiologică a subiectului perceput - toate acestea nu deturnează experiența Pe fundal OBIECTUL REALISMULUI ADEVĂRAT ŞI IMAGINAR viziuni complet diferite asupra lumii, pot apărea o gândire științifică identică Să ne imaginăm doi geometri, dintre care unul vede în spațiu forma pură a experienței kantiană, în timp ce celălalt urmează Eseurile despre o viziune realistă a lumii și ia spațiul ca o abstracție din realitate; diferențele lor nu îi vor împiedica deloc să fie complet agreabil, deoarece ambele nu depășesc limitele geometriei Orice cred despre cauza originală, despre scopurile universului, acest lucru nu îmi afectează deloc munca, atâta timp cât ader cu strictețe la granițele științei Această considerație este foarte simplă și, între timp, ar putea salva mulți reprezentanți ai viziunii realiste asupra lumii de munca de apărare a intereselor științei, care sunt amenințate de însăși existența metafizicii Conflictul dintre știință și metafizică, precum și între știință și religie, începe doar atunci când începe uzurparea reciprocă Istoria gândirii umane este plină de astfel de conflicte, dar diversitatea lor extremă și chiar opoziția indică faptul că cauza lor este schimbătoare și temporară, că nu decurg din necesitatea logică și că este în puterea omului spirit de a le birui Și între timp, o astfel de uzurpare este una dintre cele mai grave și fatale greșeli ale realismului și pozitivismului obișnuit Metafizica exilată, religia respinsă se răzbună, pătrunzând din belșug în câmpul științei reale și întunecându-i mult realismul pur Și aici această eroare este parțial sfințită de legea celor trei etape, așa cum este formulată de Og Comte: dacă știința este moștenitoarea tuturor pretențiilor metafizicii și religiei, ea este și moștenitoarea tuturor uzurpărilor lor: ea caută să

umple întregul câmp de manifestări ale spiritului în același mod în care au căutat înainte predecesorii săi să umple Dacă în Evul Mediu criteriul decisiv pentru orice era cel religios, acum "pozitivul științific" devine un astfel de criteriu Cel mai periculos lucru este că această metafizică apare, ca să spunem așa, în mod inconștient, trece sub un steag fals Autorii Eseurilor despre o viziune realistă asupra lumii, aparent, nu realizează că scopul însuși de a construi o viziune completă asupra lumii sau o teorie generală a ființei este deja o sarcină esențial metafizică Nu este nimic ciudat aici: înainte S KOTLYAREVSKII în ce măsură acest element metafizic poate rămâne inconștient este cel mai bine arătat de exemplul materialismului economic, care este considerat de mulți drept cea mai înaltă expresie a viziunii realiste asupra lumii în domeniul științelor sociale Din punct de vedere, care afirmă că totul este relativ, că diferența dintre esențial și accidental constă în viziunea subiectivă a cercetătorului, despre economie, ca substanță a procesului istoric, ca fundament pe care diferite suprastructuri sunt ridicate, nu poate fi nicio îndoială: aceasta este o categorie împrumutată de la înțelegerea cauzalității, complet străină de această viziune asupra lumii Teoria materialismului economic este pur metafizică, așa cum este printre creatorii săi: numai odată cu popularizarea și vulgarizarea acestuia, această conștiință a fost ștearsă, iar adepții materialismului economic au putut să mențină o credință fantastică în omnipotența economiei, în timp ce la negând în acelaşi timp orice contact cu "lumea fantomă" b metafizica" Ei sunt destul de siguri că rămân strict în limitele cunoștințelor experimentale Nici măcar nu se jenează că caracterul cel mai universal al principiului acceptat, recunoscându-l ca o condiție necesară pentru interpretarea realității istorice, nu corespunde caracterului său experimental Acesta este unul dintre exemplele izbitoare ale modului în care o propoziție complet abstractă, creată prin muncă îndelungată asupra impresiilor reale, este declarată a fi ceva imediat și, prin urmare, fără îndoială - un fel de halucinație logică Și nu există într-adevăr o contradicție evidentă între natura întotdeauna relativă a cunoștințelor experimentale și completitatea viziunii asupra lumii, a cărei dobândire ne este promisă pe "calea muncii a realismului?" Avenarius, cu dragostea sa caracteristică pentru terminologia pretențioasă, care acoperă adesea un conținut foarte simplu și de mult cunoscut, vede principalul progres > al gândirii umane în trecerea de la "concept natural" prin "introiecție" la "conceptul universal de lumea " Cu toate acestea, acesta din urmă nu este absolut - este determinat de "momentele cele mai comune și repetitive ale mediului și starea finală a aparatului nervos central comun tuturor oamenilor" Domnul Suvorov, în urma lui Avenarius, merge mai departe "Momentul inițial al dezvoltării a fost pre- ÔÈ*b REALISM ADEVĂRAT ŞI IMAGINAR punând lumea ca haos, în care domină întâmplarea Momentul final este prezentarea conexiunii universale și necesare a fenomenului, ordinea uniformă și regulată a lumii ' cu alte cuvinte, înțelegerea existentului ca natură Natura constituie conținutul unui concept universal, care servește ca expresie a întregii sume și conexiuni generale a cunoștințelor acumulate, fixate în structura generală a gândirii umane Evident, însă, cunoașterea naturii este întotdeauna fragmentară De aceea nu poate exista un concept final aici Se poate susține că atâta timp cât cunoașterea rămâne cunoaștere, pot trece milioane de ani, dar pentru subiectul cunoscător, adevărurile de bază ale geometriei vor rămâne neclintite Și cât de repede se schimbă conținutul științei experimentale pozitive? Ce ar putea fi mai

instructiv în acest sens, chiar dacă numai prin schimbarea vederilor fundamentale din fizica modernă Nu este de obicei, în limitele cunoștințelor experimentale, prea multă completitudine și armonie a sistemului unei științe date, un prevestitor al unei revizuiri critice a tuturor fundamentelor sale? Dacă acest lucru este valabil pentru științele naturii, atunci este mult mai adevărat pentru științele sociale, în a căror istorie munca distructivă a minții a jucat cu greu un rol mai mic decât cea creatoare O astfel de variabilitate nu este o expresie a slăbiciunii, ci a forței cunoașterii experiențiale, a nevoii sale eterne de a merge înainte Este greu de imaginat ceva mai contrar dezvoltării noastre științifice decât efortul lui Og Comte să fixeze limitele cunoașterii pozitive despre natură - dorință care l-a condus, cu câțiva ani înainte de descoperirea analizei spectrale, la afirmarea imposibilității absolute a cunoașterii compoziției chimice a corpurilor cerești Din acest punct de vedere, ideea naturii ca existent nu poate servi nici măcar ca principiu regulator pentru noi, căci oricât de extinsă s-ar putea extinde cunoștințele empirice cantitativ, incompletitudinea ei decurge din esența ei calitativă A spune că ceea ce este, care se dezvăluie în cunoștințele noastre despre fenomene, este natură, înseamnă a spune o tautologie, periculoasă, ca toate tautologiile, pentru că pentru vorbitor poate apărea ca o judecată reală, extinzându-și cunoștințele și înțelegerea Așadar, aici gândirea pozitivă depășește competența sa, amenințând să cadă în S KOTLYAREVSKY "Lumea fantomatică a metafizicii" Dar întâlnește capcane și mai periculoase pe drum când construiește "forme de experiență senzorială universală și necesară" Chiar și epitetele de universal și necesar ar fi trebuit să încurce urechile pozitivistului Potrivit domnului Suvorov, "aceste forme nu pot fi derivate nici din experiența personală, care este limitată, nici din experiența generală a oamenilor, deoarece contemplarea senzorială este un fapt pre-social Ele pot fi deduse doar din organizarea generică a unei persoane, care îi este inerentă și care este comună din punct de vedere biologic tuturor oamenilor Principala formă de contemplare și reprezentare - timpul, spațiul, cauzalitatea - constituie forma conștiinței generice, fixat în însăşi natura personalităţii umane Aici am trecut în tărâmul nedivizat al metafizicii Dacă timpul, spațiul și cauzalitatea sunt forme de experiență, atunci ele pot fi la fel de puțin deduse din experiența generică ca și din experiența individuală - experiența generică nu este altceva decât totalitatea experiențelor individuale fixe A gândi altfel înseamnă a atribui timpului proprietăți care nu sunt cuprinse în timpul nostru empiric: indiferent cât de mult am crește coeficientul timpului, imposibilul logic nu va deveni posibil Vor trece milioane de milioane de ani, iar de două ori doi vor rămâne egali cu patru Sau, repetăm, trebuie să ne imaginăm că de foarte multă vreme există ceva diferit de ceea ce trăim, ceva mai asemănător cu infinitul decât cu finitul Dar cu un asemenea apel la infinit, aici încep astfel de abisuri ale gândirii transcendentale, de care nici un realist prudent și prudent nu ar trebui să se apropie El poate risca o asemenea plimbare doar dacă se eliberează complet de verificarea epistemologică Asta face domnul Suvorov Pornind de la o gândire foarte adevărată și sănătoasă că "trebuie distinse viziuni științifice și metafizice asupra lumii, în interesul autoconservării, cu atât mai mult cu cât ambele aparțin unor arii proprii foarte extinse", continuă: ignoranța" S-ar părea că regiunea ignoranței, care poate fi foarte extinsă, dar în același timp complet goală, nu este deloc o regiune, așa că OBIECTUL REALISMULUI ADEVĂRAT ŞI IMAGINAR ca bazat pe un concept pur negativ Într-adevăr, se

dovedește în continuare că domnul Suvorov nici măcar nu vrea să fie marenimos față de metafizică: i se dă domeniul nu numai al ignoranței, ci și al inexistenței "Viziunea științifico-filozofică asupra lumii stabilește în mod fundamental cognoscibilitatea a tot ceea ce există și, fără a trece dincolo de cognoscibil, evită iluzionismul metafizic> Deci, tot ceea ce există este cunoscut Dar ce este a fi? Ceea ce este cunoscut Iată teoria cunoașterii care stă la baza viziunii realiste asupra lumii Cu toate acestea, în ciuda conciziei și a inteligibilității sale aparente, deschide o serie întreagă de nedumeriri Înseamnă asta că totul este cognoscibil, pentru că "inexistent" nu există deloc? Înseamnă aceasta că gândul despre limitele cunoașterii este în esență o gândire metafizică? Dar nu vor veni "pretențiile iluzorii" în acest caz nu dintr-o perspectivă metafizică, ci dintr-o perspectivă realistă a lumii? Nu există o propoziție: tot ceea ce există este cognoscibil, complet metafizic? Și cuvintele domnului Suvorov, metafizica, știința, realismul în general, nu capătă un sens opus celui care le este dat în uzul obișnuit și pe care, se pare, și introducerea în eseuri le dă într-un asemenea curs de raționament? După o astfel de neașteptată inversare a conceptelor, suntem mai puțin surprinși că realiștii încep să interpreteze cu dispreț "ignorabimul laș al metafizicienilor" (p -) După aceasta, se poate chiar teme că însăși teoria cunoașterii nu este un semn de filozofie critică, ci pur și simplu lașă? Fireşte, dificultăţile îndurate de "realişti" cresc mult atunci când trec din domeniul filosofiei teoretice în cel al eticii Însă domnul Bazarov, autorul articolului despre "metafizica autoritară și personalitatea autonomă", aici ia o altă cale decât domnul Suvorov, o cale care nu poate decât să i se acorde preferință: el aruncă complet problema etică În orice caz, acest lucru este mult mai rezonabil decât a deriva "trebuia" din "cognoscibil-existent" Este imposibil să nu fii de acord cu cuvintele sale: "este evident, de fapt, că a fundamenta etica științific este o problemă, prin însăși formularea ei, complet fără speranță" S-ar părea că de aici există o cale naturală de ieșire către recunoașterea faptului că nu întreaga zonă a existenței umane poate fi fundamentată științific, că știința pozitivă S KOTLYAREVSKY atunci există limite de aplicabilitate Până la urmă, respingerea întrebării propuse de domnul Bazarov nu este încă soluția lui O astfel de respingere a întrebării este ideea de autonomie morală, cu care domnul Bazarov vrea să umple spațiul gol din sistemul de viziune realistă asupra lumii Dar cum rămâne cu manifestările personajului opus - manifestările "autonegației" conștiente? Între timp, viața morală a omenirii, revelată în experiența noastră istorică, se bazează mult mai mult pe tăgăduire de sine decât pe autoafirmare Organizaţiile morale fin dezvoltate au, de obicei, șanse mici de succes în lupta vieții Și cum să ne raportăm la faptul uimitor că uneori oamenii care resping în mod fundamental orice "imperativ categoric" se condamnă la o viață plină de privațiuni și suferință, de dragul unor scopuri care, fără îndoială, depășesc limitele existenței lor individuale Hedonismul, dacă nu vrea să recurgă la tot felul de exagerări și subterfugii, cu scopul de a dovedi că chiar privațiunile și suferințele până la moarte pot fi incluse în programul "cei mai mari încordări a vieții", trebuie totuși rămâne pe baza formulei Sf Pavel: să mâncăm și să bem, căci mâine vom muri Să ne bucurăm de artă și știință, să luăm parte la o viață socială interesantă, să gustăm bucuriile unei lupte reușite și satisfacția victoriei În general, să petrecem un timp interesant și semnificativ scurt care ni s-a alocat Nu este totuși evident că există ceva în

domeniul moral care nu poate fi acoperit de un astfel de program? În cele din urmă, cea mai morală împărțire, lupta, grea și dureroasă, despre care domnul Bazarov o presupune a fi lotul de "inimi flăcătoare, lași, care au nevoie de un balsam de liniște" - toate acestea au însoțit și însoțesc o persoană sub cele mai diverse latitudinile geografice și datele cronologice - și dacă primul semn al unei viziuni realiste asupra lumii pentru a găsi motive pentru fiecare grup de fenomene, corespunzând lor prin importanța și puterea lor, atunci domnul Bazarov, văzând aici un fel de neînțelegere a unui spirit bolnăvicios, degenerat , aproape spiritul "nobililor ruși penitenți", păcătuiește grav împotriva realismului Avea Augustin, de exemplu, "o inimă flăcătoare, lașă" și chiar arăta ca un "nobil pocăit?" DESPRE REALISMUL ADEVĂRAT ŞI IMAGINAR Așadar, domnul Bazarov este cu adevărat liber de reproșul metafizicii inconștiente, dar reușește acest lucru lăsând deoparte problema morală Cum, totuși, să facem față unei astfel de decalaje în construirea unei viziuni complete și complete? Realismul se află exact în aceeași poziție, deoarece neagă dreptul la creativitate religioasă și la contemplație religioasă independentă Acest lucru se vede cel mai bine și cel mai clar în exemplul fondatorului pozitivismului, care, în limitele tărâmului pozitiv, a creat nu numai o religie, ci și un fel de mitologie Evident, "umanitatea" Og Comte este o chestiune de credință, nu de cunoaștere empirică Istoria științelor care se ocupă de om este plină de exemple despre modul în care elementele credinței au fost adesea introduse inconștient în ele În sine, acest lucru este foarte firesc, căci nevoia ineradicabilă a spiritului caută satisfacție, dar, fără îndoială, o asemenea desfășurare sub steagul adevărurilor științifice care nu pot fi decât obiect al certitudinii religioase sau morale, amenință rigoarea și puritatea științificului metoda foarte semnificativ > Nu împărtășesc punctul de vedere conform căruia întreaga doctrină a progresului depășește limitele științei reale și este doar o problemă de credință: ci că conceptul unei ordini sociale perfecte, realizată ca urmare a dezvoltare, nu se încadrează în aceste limite, mi se pare fără îndoială Experiența istorică, singurul nostru profesor, în acest sens nu ne oferă astfel de indicații care, din punct de vedere al criteriilor științifice, să permită predicții Să spunem mai mult, tot realismul, înțeles ca o viziune asupra lumii, ia deja forma religiei În cuvintele prefeței, "viața cea mai completă și mai puternică este o viață întreagă și armonioasă; aceasta înseamnă că cunoașterea cea mai perfectă și mai puternică ar trebui să fie o cunoaștere unică și armonioasă; asta înseamnă că adevărul este monist Realismul modern este ostil eclectismului, îl consideră un semn al unei vieți mizerabile, dizarmonice El luptă pentru idealul monist al cunoașterii Nu este aceasta o religie? Numai pe temeiuri religioase poate fi atinsă unitatea căutată, numai credința și nu cunoașterea poate în niciun fel să depășească granițele naturale care separă funcțiile spiritului uman Știința nici-Întrebări de filosofie, carte , S KOTLYAREVSKY când nu a promis că va îndeplini o asemenea sarcină: acesta nu este un semn al slăbiciunii ei, ci al maturității ei Idealul monismului pentru realiști este idealul unei vieți puternice, armonioase Dorința de a lupta pentru această viață este, fără îndoială, cel mai atractiv aspect al viziunii asupra lumii Dar este complet lipit artificial împreună cu celelalte părți ale sale Voința poate acționa sub influența inspirației eroice în lupta pentru o viață mai bună, dar de ce această inspirație ar trebui să fie însoțită de o perseverență fantastică apărând premisele teoretice imaginare ale activității volitive? Se dovedește ceva

asemănător cu viziunea catolică, care pune recunoașterea de către o persoană a anumitor adevăruri dogmatice conditi cu privire la sine qua non a mântuirii sale eterne Și aici există un fel de monism și nu a fost nimicirea lui primul simptom al eliberării spirituale a popoarelor europene? Între timp, tocmai din punct de vedere cu adevărat realist tendința către monism presupune cele mai mari pericole, și probabil dacă Bacon de Verulam trăit în zilele noastre, el ar adăuga un al cincilea gen celor patru ale lui: idola monismi Monismul, așa cum este de obicei înțeles, se bazează pe o idee falsă a naturii umane Există o dizarmonie naturală, ireductibilă Este imposibil să măsurați construcțiile religioase, estetice, etice după criteriile cunoașterii experimentale A crea o personalitate armonioasă din această dizarmonie este cea mai mare sarcină de a educa atât o singură persoană, cât și rasa umană în ansamblu; dar o astfel de armonie nu este în nici un caz creată de întinderea artificială a naturii noastre pe patul procustean al monismului Dacă o astfel de recunoaștere este condamnată ca eclectism, atunci nu există nicio obiecție la acest epitet, deoarece poate fi obținută doar cu prețul amputării spirituale Și în această cerere de monism cu orice preț, nu este spiritul adevăratei științe reale de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, ci spiritul teocrației medievale Pentru a înțelege viziunea realistă asupra lumii așa cum este caracterizată în Eseuri, nu este suficient să-i subliniem trăsăturile formal-logice Rămâne de clarificat natura sa psihologică, iar această sarcină reprezintă, probabil, OBIECTUL REALISMULUI ADEVĂRAT ŞI IMAGINAR poate chiar mai mult interes Care este conținutul acestei viziuni realiste asupra lumii? Cum își aplică autorii înțelegerea principiilor generale ale filosofiei la anumite aspecte ale cunoașterii umane? Ce îi interesează aici și le oprește în mod special atenția? trecerea de la "teoria generală a ființei" este prea bruscă I", de la "morala autonomă" la polemici cu economia populistă, la studiul diferențierii satului rusesc Într-adevăr, o viziune realistă asupra lumii ar trebui să ne ofere premise generale aplicabile tuturor tipurilor de cunoștințe: dacă aici sunt oferite exemple de aplicare a acesteia, atunci cu drepturi egale ar fi posibil să introducem un articol despre radiu, despre fiziologia plantelor și despre nou a descoperit legile lui Gammurabi Evident, plasarea acestor subiecte nu poate fi explicată întâmplător: evident, aici avem în vedere, în primul rând, importanța practică a faptului că tocmai în aceste întrebări se îndreaptă gândirea pe o cale strict reală, iar în al doilea rând, prin faptul că în domeniul științelor sociale sunt recunoscute principalele realități fapte economice Este adevărat că această din urmă afirmație nu este făcută în Eseuri, dar o astfel de recunoaștere a devenit foarte răspândită și, fără îndoială, trebuie luată în considerare În literatura istorică modernă, în special cea care urmărește scopurile popularizării, se întâlnește foarte des afirmația că fenomenele juridice și culturale decurg într-un fel sau altul din cele economice Nu ne vom ocupa de problema valorii ideii care stă la baza materialismului economic Convingerea mea profundă este că această doctrină, în forma sa cea mai pură, apare cu siguranță ca un überwiindener Standpunct și încercările de a o reînvia au la fel de puțin reușite ca și încercările, prin galvanizarea unui cadavru, de a-l readuce la viață Forța materialismului economic și puterea care rămâne, desigur, nu constă în el, ci în programul practic construit pe el, a cărui valoare socială și morală ridicată poate fi recunoscută în multe feluri chiar și de către oameni care sunt complet străini de premisele sale teoretice Dar această conexiune este absolut * S KOTLYAREVSKII

artificial și nu este în interesul reprezentanților idealurilor practice, care, prin jocul întâmplării istorice, sunt legate de aceste presupuneri, la fel cum nu este în interesul unificării conștiinței publice să apărăm o astfel de șocheală fundație Acum, însă, ne interesează doar o întrebare pur teoretică: de ce văd ei o realitate superioară specială în faptele economice? De ce răspândirea creștinismului este un fapt mai puțin real decât criza agrară din Imperiul Roman? De ce sunt mai puțin reale doctrinele politice care au devenit sloganul Revoluției Franceze decât naționalizarea proprietății bisericești în timpul revoluției? Chiar dacă luăm punctul de vedere al unui materialism economic complet naiv și ne gândim că economia este cauza, iar orice altceva este efectul, atunci și atunci, se întreabă, de când a fost recunoscut efectul ca fiind mai puțin real decât cauza ? Dacă fenomenele economice sunt recunoscute ca fiind mai reale, deoarece sunt mai accesibile pentru studiu exact, atunci aceasta este o neînțelegere completă Fenomenele fizicii și chimiei, pe această bază, pot fi considerate mai reale decât fenomenele biologiei? Și însăși simplitatea și accesibilitatea fenomenelor economice nu este deloc atât de necondiționată: istoria economică este destul de plină de controverse Între timp, această credință în realitatea predominantă a fenomenelor economice a avut o influență foarte puternică și adesea departe de a fi benefică asupra literaturii istorice În loc de explicații verbale, pe care vechea școală de istorie culturală obișnuia să păcătuiască, au apărut și alte explicații, la fel de verbale: termenii au fost într-adevăr preluați din economie, dar conținutul nu a devenit mai bogat Cuvintele "economia de subzistență" și "economia monetară" s-au transformat în chei magice cu care părea posibil să se deschidă toate ghicitorile istorice Metoda avea o comoditate neîndoielnică, eliminând necesitatea unui adevărat studiu real al materialului istoric: în schimb, se dădeau formule gata făcute și scurte în slujba oricui dorea O întreagă literatură de invenții istorice s-a format pe temeiuri cvasi-sociologice, ai căror autori s-au considerat în serios realiști de rasă pură Este interesant să aflăm originea unei astfel de vederi asupra conținutului real al istoriei Atractia aceea indubitabila pentru OBIECTUL REALISMULUI ADEVĂRAT ŞI IMAGINAR Lucrarea problemelor socio-economice care caracterizează istoriografia științifică de la sfârșitul secolului al XIX-lea în fața celor mai mari reprezentanți ai săi, precum și influența sistemului grandios al lui K Marx, o pot explica doar parțial: ideea nu este numai că în mâinile oamenilor care nu au suficiente măsuri de tact și de simțire, principiile sociologice ale epocii au primit o imagine distorsionată și exagerată, ca niște obiecte într-o oglindă convexă Recunoașterea realității predominante din spatele laturii economice a vieții umane pare a fi o experiență a vremurilor de mare antichitate Gândirea omului primitiv, revelată în etnografie, nu recunoaște realitatea decât în spatele obiectelor materiale: animismul primitiv este în același timp materialism primitiv Limba noastră poartă încă pecetea acestor proprietăți străvechi ale gândirii și urme ale acestora se simt de-a lungul istoriei cunoașterii umane În esență, ceea ce, oricât de naiv ar fi această viziune, a inspirat ideea de a împărți calitățile lucrurilor în primare și secundare, dintre care primele, referitoare la extensie și formă, sunt obiective, iar a doua, referitoare la culoare, miros, sunet, subiectiv? De unde apare noțiunea, în mod constant, că senzațiile tactile au o realitate deosebită de preferat celor vizuale? Ce face atât de dificil să respingi așa-zisul realism naiv din filozofie, dacă nu acest instinct

al minții? Se pare că un instinct asemănător, moștenit de la strămoșii primitivi, s-a făcut simțit și în materialismul economic Acest nume nu este atât de întâmplător pe cât ar părea: logic nu are legătură cu materialismul filozofic, dar relația lor psihologică este de netăgăduit Nu este nevoie să ne extindem mult asupra cât de mult acest materialism instinctiv contrazice atât principiile teoriei cunoașterii, cât și spiritul științific foarte modern Cu toate acestea, consecințele acestei erori nu se limitează la o viziune falsă a locului fenomenelor economice în viața istorică: ele merg mai departe În economia însăși, un anumit număr de idei și propoziții încep să fie recunoscute ca reale prin excelență Vedem asta în recenta dispută, care și-a pierdut acum ascuțimea și a intrat într-o etapă mai fructuoasă, despre evoluția vieții economice a rusului S KOTLYAREVSKII satul sat - o dispută care renaște pe paginile Eseurilor Acest lucru îl vedem mai ales în controversa dintre reprezentanții teoriei valorii muncii și reprezentanții teoriei utilității marginale Pentru gândirea imparțială pare sigur că fiecare teorie se oprește asupra unui aspect particular al unui fenomen dat: nu există valoare fără muncă anterioară și nu există nicio fără nevoie reală sau potențială Este o altă chestiune despre care teoria poate explica mai pe deplin natura valorii - poate că este necesară o sinteză a celor două - dar, în orice caz, ambele sunt egale în fața tribunalului realismului științific Dar tocmai acest caracter subiectiv, psihologic, al teoriei utilității marginale este cel care inspiră cea mai mare neîncredere și teamă inexplicabilă în reprezentanții realismului economic Poate și aici și-a făcut efectul nefericita tendință de a aduce totul la un monism forțat, care se vede atât de ușor, încât fiecare fenomen are fațete și aspecte diferite Din nou, o astfel de selecție a unei anumite game de poziții, ca predominant reale, este foarte periculoasă: cercetătorul devine supus unei construcții schematice, condiționate și împiedicându-l să abordeze subiectul direct - și acest lucru este deosebit de periculos în științele sociale, unde este atât de ușor să vezi tot ce vrei Astfel, se creează un sistem ciudat, ca să nu spunem monstruos, de știință "ortodoxă", deși, s-ar părea, aceste două cuvinte sunt în contradicție ireconciliabilă unul cu celălalt, iar primul drept al gândirii științifice este dreptul la scepticism, la "erezie" În articolele Eseurilor întâlnim și o altă caracteristică și importantă în sensul aplicării metodei a unei viziuni realiste asupra lumii în domeniul social Această îngrădire a ideilor, stărilor de spirit și motivelor binecunoscute la grupuri sociale binecunoscute și clar definite este dispozitivul "criticii reale" Pentru un realist, gândirea și sentimentul nu există de la sine: sunt inseparabile de solul socio-psihologic pe care au crescut Fără îndoială, nimeni nu va nega această dependență și importanța clarificării ei: acesta este sensul studiului istoric al ideilor Dar dacă OBIECTUL REALISMULUI ADEVĂRAT ŞI IMAGINAR este important să știm cui aparțin aceste gânduri, nu este mai puțin important să știm ce fel de gânduri sunt, să le evaluăm meritul logic Între timp, critica realistă, concentrându-și atenția asupra primei sarcini, riscă să o piardă din vedere pe a doua Deja în articolul domnului Bogdanov, alături de obiecțiile de fond împotriva teoriei subiective a valorii, un loc foarte proeminent îl ocupă caracteristicile acelor motive, în virtutea cărora "încearcă" venerabilii critici ai teoriei muncii (p) Noi, la rândul nostru, am vedea în ei nu oameni de știință, ci apologeți conștienți sau inconștienți pentru relațiile existente ale "claselor conducătoare" Această teorie aparține categoriei adevărurilor burgheze: "motivul

principal al dominației lor efective în lumea departamentului este puterea intereselor de clasă care subjugă psihicul oamenilor" (p) În esență, o astfel de explicație, chiar dacă nimic nu este obiectat asupra corectitudinii sale psihologice, nu este deloc o critică: la urma urmei, s-ar putea spune cu drepturi egale că principalele motive pentru dominația teoriei muncii sunt forța altora , opus, dar totusi interese de clasa Aici sunt deja puse întrebările, care dintre aceste interese este mai înaltă în sens moral, social, care aparține viitorului și care reflectă trecutul care se prăbușește - dar deloc o discuție pe fond Dacă o logică umană generală, căi comune către adevăr, nu s-ar afla deasupra intereselor de clasă, atunci nici o știință nu ar putea exista: aceasta din urmă postulează în mod necesar existența unui astfel de adevăr, nu proletar, nu burghez, nu feudal, ci uman universal, pentru a la care se poate apela din toate contradicţiile şi ciocnirile ideologice ale acestui moment Dacă, totuși, aici nu se introduce nicio evaluare morală, ci se recunoaște legătura fatală a unui anumit cerc de idei cu un anumit grup social, atunci nu putem ajunge decât la un scepticism nemărginit, de negare de sine Cea mai critică metodă de substituire a diferitelor concepții sociale cu interesele de clasă trebuie folosită cu extremă precauție: această legătură nu este deloc atât de directă și direct definibilă Din fericire, avem destule exemple despre capacitatea unei persoane, atât în gândurile sale, cât și în acțiunile sale, de a se elibera de un astfel de interes Prea ușor pe partea cealaltă pe această cale S KOTLYAREVSKII critica nu se reduce la dezvăluirea inconsecvenței logice a adversarilor, ci la expunerea motivelor lor egoiste și egoiste Un astfel de amestec de știință și etică nu poate face, evident, parte din sarcina unei viziuni asupra lumii proclamată a fi realistă - care se teme atât de mult și ar trebui să se teamă de "încălcarea înșelăciunilor" - deși nu le caută întotdeauna la adresa potrivită Pericolele unor astfel de metode critice sunt încă mult sporite atunci când nu este vorba de doctrine sociale, ci de opere de artă Se pare că nu mai există nicio dispută că interesul principal este concentrat asupra lucrării și nu asupra circumstanțelor mai mult sau mai puțin îndepărtate legate de producerea acesteia Pentru o perspectivă realistă, s-ar părea că singura modalitate legitimă este să recunoaștem că arta este artă, un domeniu complet independent al creativității umane și să ai grijă doar ca interesele științifice și artistice pozitive să nu intre în conflict unele cu altele Cu toate acestea, autorii Eseurilor despre o viziune realistă asupra lumii nu cred așa Unul dintre ei, domnul Shulyatikov, scrie un articol lung "despre restaurarea esteticii distruse (?)" și vede în această restaurare ceva dăunător și dăunător pentru realismul sobru "Operele fictive încep să fie apreciate nu în măsura în care reflectă nevoile urgente ale realității, ci pentru că alături de lumea reală creează o lume specială, o suprastructură specială asupra realității Imaginile și ideile artistice, născute nu ca reflectări directe ale intereselor materiale ale vieții reale, ci doar legate de acestea din urmă prin intermediul psihologiei individuale, sunt declarate că trăiesc o viață independentă Fructele creativității dobândesc valoarea lucrurilor și blană Tărâmul artei devine un tărâm mistic al frumuseții "eterne" Există chiar și o doctrină a libertății nelimitate a imaginației estetice" (p) Motivul acestei schimbări pernicioase, în opinia domnului Shulyatikov, "este cauzat de îngustarea orizontului social al unor celule ale unei societăți inteligente", eșecul unor grupuri sociale Noua artă reînvie tradițiile "antichității feudale" Pentru a

răspunde la astfel de considerații cu gânduri despre inerente în fiecare-? OBIECTUL REALISMULUI ADEVĂRAT ŞI IMAGINAR la arta libertăţii, valoarea ei este tocmai an und fur sicii Nu este prima dată când se spune asta Viitorii critici realiști au o sarcină plină de satisfacții de a descoperi interesele de clasă exprimate în picturile lui Böcklin, muzica lui Ceaikovski, poezia lui Tyutchev, proza lui Maupassant Poate cineva chiar va urmări legătura lor cu economia naturală sau monetară De Domnul Fritsche, al cărui articol încheie Eseurile, urmează această cale; el stabilește relația dintre diversele manifestări ale impresionismului din noua literatură germană și proprietatea economiei sale capitaliste; el leagă chiar concentrarea producției, exprimată în sindicate, trusturi etc , și creșterea plasticității în detrimentul literaturii Astfel de afirmații provoacă o surpriză naturală: s-ar părea că simțul proporției ar trebui să fie o parte integrantă a unei viziuni realiste asupra lumii Reductio ad absurdum este mai degrabă privilegiul idealistului, odată ce acesta este absorbit de ideea sa - dacă vreți să deduceți din proprietatea lui, care este atât de aspru condamnată în prefața la Eseuri - din credința în dreptul înnăscut al rațiunii umane să-și dea legile naturii Dar nimic nu contrazice într-o asemenea măsură dorința de a rămâne un realist strict, adică în primul rând să observe realitatea, şi să nu substituie în locul ei paradoxurile propriei gândiri Revenind la domnul Shulyatikov, cineva pune involuntar întrebarea: este critica cu adevărat realistă, pentru care conținutul cel mai elementar al artei este secundar, iar principalul lucru este poziția socială și opiniile sociale ale artistului? Nu este oare frumusețea ceva ce ni se dăruiește, la fel de real ca lumina soarelui, care nu există doar pentru orbii înnăscuți? Și parcă primul semn de realism constă în a nu închide ochii la existent Din operațiunea critică pe care domnul Shulyatikov o efectuează asupra lui Cehov, se poate imagina care sunt idealurile criticii realiste pe care le înțelege "Un artist a intrat în prim-planul literar, nu numai fără a fi nevoit să rostească vreun cuvânt profetic, dar fără a avea stocul de sentimente și aspirații care caracterizează neapărat un cetățean progresist al vremii sale, nici măcar interesat de rolul unui simplu istoriograf al socialului tendințele epocii" S KOTLYAREVSKY (c) "Melancolia lui Cehov este astfel un compromis între disperarea pesimismului necondiționat și reconcilierea filistină cu haosul realității - o poziție într-o anumită măsură calmă și confortabilă" (p) Unde este Cehov, ca un artist? Aceasta este o circumstanță complet secundară; mai important, nu era un bun "cetăţean progresist" Este cu adevărat necesar să spargem propria natură artistică pentru a realiza acest ideal, este posibil ca în artă, considerată chiar și din punctul de vedere al unui utilitar grosolan, doar ceea ce este liber și sincer să nu aibă valoare? Unde este promisa "viață întreagă, armonioasă?" De dragul ei, domnul Bazarov elimină imperativul categoric, în timp ce domnul Shulyatikov vrea să facă obligatorie moralitatea comună Evident, "vandalismul" autentic este uneori luat drept "realism" La critique est aisée, l'art est difficile Este mai ușor să te eliberezi de erorile realismului imaginar decât să creezi o viziune reală asupra lumii Și se poate aștepta ca oamenii să renunțe la prejudecățile lor obișnuite atunci când în locul acestor prejudecăți își găsesc un loc gol? Sarcina de a construi o viziune realistă asupra lumii este sarcina de a putea pătrunde complet și profund în împrejurimile noastre Ea poate fi caracterizată mai mult negativ decât pozitiv, prin prisma obstacolelor care trebuie înlăturate pentru a deschide calea către o cunoaştere cuprinzătoare a realităţii Iar prima condiție, după părerea noastră,

aici este respingerea tuturor schemelor moniste, care îngustează inevitabil orizontul minții Împărțind funcțiile spiritului uman, dând fiecăruia dintre ele plenitudinea dezvoltării, nu încercând să reducem ireductibilul organic la unitate, obținem un set de relații umane la întreg, reflectate în conștiința sa ca viziune asupra lumii Acesta din urmă nu poate fi reprezentat ca un singur sistem Știința experimentală trebuie să fie strict pozitivă, fără nici un amestec de elemente metafizice, dar, desigur, contemplarea lumii nu poate fi epuizată de ea: alături de critica științifică stau gândirea metafizică, inspirația religioasă, creativitatea estetică, moralitatea OBIECTUL REALISMULUI ADEVĂRAT ŞI IMAGINAR autodeterminarea naturală - și toate aceste aspecte ale activității spirituale umane necesită libertate egală În general, a face viața umană plină, strălucitoare, bogată - acesta este stimulul principal care decurge dintr-o viziune reală asupra lumii - și este complet opus idealului sectar de a face această viață monotonă, monotonă, de a o conduce într-un mod preadoptat schemă, dincolo de care nu există mântuire De asemenea, este necesar acel simț profund al realității, comunicarea constantă cu aceasta, fără de care o persoană își ia ficțiunile pentru realitate - prin urmare, adevăratul profesor al unei viziuni realiste asupra lumii va rămâne întotdeauna nu o carte, ci viața, cu toate contradicțiile și conflictele ei , cu toată diversitatea sa capricioasă și mișcarea constantă Realismul este mai real decât imediat Numai un astfel de realism face posibilă aplicarea principiilor ideale în viață, realizarea lumii valorilor în lumea cauzalității O persoană care ignoră legătura dintre aceste lumi nu poate atinge un echilibru între elementele ideale și reale ale viziunii sale asupra lumii: el este lăsat fie să se complacă într-un vis fără rezultat, fie să se încline în fața forței brute a faptului Cunoașterea noastră reală poate fi folosită în scopuri imorale, dar este o precondiție necesară pentru orice fel de mare activitate morală Acesta este răul moral și social profund al răspândirii oricăror opinii cu privire la falimentul științei: o societate în care credința în știință și interesul pentru știință ar fi subminate ar fi condamnată la un declin rapid Simpla datorie a dreptății cere ca mulți reprezentanți ai unei viziuni asupra lumii, al cărei realism este extrem de discutabil, să aibă un idealism incontestabil al voinței - și, bineînțeles, în fața Justiției Eterne, ei vor fi idealiști mai mari decât mulți mărturisitori ai teoriei idealism, adică la viață, dacă ar putea să-i ajute să găsească o bază mai largă, mai solidă, mai reală pentru idealismul lor practic S KOTLYAREVSKY dincolo de existența lui individuală - dar pentru acel sentiment al nemuririi binelui care rămâne atunci când trecem - cere de la el muncă asiduă, studiu chibzuit, răbdător, eliberare de noțiunile preconcepute și convențiile cunoașterii imaginare; într-un cuvânt, cere libertate intelectuală și realism adevărat Bun pentru cel a cărui fiecare zi a drumului său spinos de muncă prin lumea reală va reflecta obiective ideale eterne, așa cum fiecare picătură dintr-un mic pârâu reflectă fața soarelui S Kotlyarevsky Cea mai recentă metafizică rusă (dispută cu privire la posibilitatea metafizicii) eu După lungi rătăciri și căutări, gândirea filozofică rusă ajunge din nou la metafizică Și în spatele lui, publicismul Și, ținându-se de mână, ambele surori închid ciclul mental început în anii treizeci cu venerarea filozofiei lui Hegel, trecut printr-o fâșie de negare la începutul anilor șaizeci, transformat la mijlocul anilor șapte către pozitivismul lui Comte și Spencer și din nou, prin Marx și Kant, a ajuns la punctul de plecare în zorii secolului al XX-lea În această întoarcere la vechi se ascunde ceva fără

speranță, ca în învățătura mistică a lui Nietzsche despre ciclul etern al fenomenelor Drumul lung parcurs de gândire pare a fi un cerc vicios, eforturile și munca sunt zadarnice Îmi vin în minte etape ale drumului: fiecare dintre ele a fost luminată de o clipă de speranță, care s-a încețoșat curând în amurgul oboselii terne, apatice O nouă cotitură și o nouă cotitură, atrăgând din nou semnul unei lumini în flăcări, dar amurgul se schimbă mai gros, iar farul este înghițit de întuneric Este semnificativ faptul că o soartă similară cântărește foarte mult creativitatea socială Ca să nu mai vorbim de fluxul și refluxul care ridică periodic nivelul speranțelor și aspirațiilor publice și îl coboară din nou, programele tactice sunt înlocuite cu aceeași regularitate matematică, prin care speră să revigoreze și să reînnoiască viața Odată cu apariția fiecărui program nou, flacăra animației se aprinde O credință de neclintit în accesibilitate și apropiere prinde viață LEONID GABRILOVICH obiective Succesul pare asigurat Dar trece un an sau doi, iar valul merge lin Noul curs este recunoscut ca fiind incorect Și în confuzie, cu amărăciune și resentimente, se apucă să rupă programul Sunt conectate cele două circuite? Nu este rătăcirea gândirii o simplă reflectare ideologică a rătăcirii fără speranță a vieții? Sau poate ambele curg din aceeași sursă secretă? Iar întoarcerea filosofiei la metafizică nu înseamnă altceva decât epuizarea forțelor sociale, sfâșiate într-o luptă zadarnică cu contradicțiile insolubile ale vieții? Am pus un semn de întrebare aici Pentru prima dată, "întoarcerea la metafizică", ca slogan al unei mișcări avansate, a fost aruncată de P B Struve în prefața cărții lui Berdyaev "Subiectivism și individualism în filosofia socială" Această prefață strălucitoare, strălucitoare, care conținea o întreagă viziune asupra lumii într-o formă aforistică concisă, a servit ca un puternic ferment În jurul lui, tânărul jurnalism rus a început să se joace și să rătăcească A apărut un Literaturnoye Delo cu celebrele Paralele ale lui Bulgakov, în care, pentru prima dată, s-au auzit cuvinte de pe buzele unui marxist care au evocat gânduri ciudate despre articolele lui Homiakov și Aksakov Pe paginile uneia dintre reviste s-a ivit o "luptă pentru idealism" într-un spirit complet Volyn Și în cele din urmă, la sfârșitul anului , au apărut Probleme de idealism, în care necesitatea metafizicii nu mai era exprimată ca o teză de luptă, ci ca o premisă evidentă dincolo de orice îndoială Vina pentru această nouă "etapă" revine în mare măsură fostului lider al marxiştilor, P B Struve Desigur, "conversia" lui a răspuns unei nevoi urgente Dar el nu numai că a trezit la viață puterea adormită a misticismului, ci i-a dat o sabie în mâinile ei pentru a lupta pentru dreptul de a exista Metafizica și eforturile pentru metafizică sunt de mult timp în aer Dar neavând un sprijin ferm, ei nu s-au putut stabili și doar sporadic au spart în cercuri și curente izolate Erudiția filozofică a lui Struve l-a ajutat să găsească argumente pentru afirmarea căutărilor "de altă lume" pe temeiuri asemănătoare cu cele legale Este semnificativ faptul că "conversia" lui Struve a servit drept semnal pentru o rapidă și NOUĂ METAFIZICA RUSĂ "conversie" universală de-a lungul întregii linii a marxişti-revizioniştilor Ceea ce mai înainte fusese ascuns cast în spatele kantianismului, în dispozitivul lui Stammler, a fost dezvăluit decisiv și brusc Din modesta crisalidă a criticii a fluturat fluturele metafizicii și s-a repezit în lumina rătăcitoare a căutărilor religioase mistice De asemenea, mi se pare extrem de semnificativ că problema posibilității metafizicii a fost pusă cu toată seriozitatea doar în articolul lui Struve Alții s-au limitat la a recunoaște faptul ca împlinit: calea sacră către metafizică este fundamental deschisă

cunoașterii Teoreticienii - premisele cognitive stabilite în prefața lui Struve, au rămas în afara sferei de considerare Poate că li s-a părut convenabil să ia cuvântul unui tovarăș Dar, poate, au considerat chiar de prisos să ridice o întrebare inutilă despre ceva care nu necesită dovezi, ceea ce este evident de la sine Acest fapt arată clar cât de puternică este "nevoia metafizică" în sufletul gânditorilor noștri El vorbește despre clocotul sentimentelor, neglijând rigoarea logică Entuziasmul trebuie lăudat, dar fructele lui trebuie consumate cu prudență Teoria cunoașterii lui Struve nu pretinde originalitate deplină Autorul nu este de profesie filozof, dar este bine versat în acest domeniu De când profesorul Stammler a adus față în față critica și teoria lui Marx, este imposibil să fii scriitor marxist fără a-și dobândi propria filozofie, cel puțin pentru uz casnic În plus, lucrările lui Struve privind metodologia economiei politice se apropie de zona în care filosofia se îmbină cu sociologia Datorită contiguității zonelor, toate cele mai recente dezvoltări ale filosofiei au fost imprimate cercetării sociologice A rămas doar de ales, după direcția gândurilor Alegerea lui Struve a fost bine făcută - un alt argument în favoarea faptului că acest scriitor versatil posedă și un talent cu mai multe fațete, la fel de mobil și perceptiv atât în întrebările concrete, cât și în cele abstracte Dintre cele mai noi sisteme filozofice, cele mai populare în Rusia sunt pozitivismul, kantianismul normativ și învățăturile lui Mach și Avenarius Struve a fost primul din Rusia care a subliniat filosofia imanentă ca o sinteză subtilă a contradicţiilor care conţin LEONID GABRILOVICH Xia în aceste sisteme El a apreciat importanța lui Schuppe, fondatorul școlii imanente, și a pus prima piatră pentru cunoașterea învățăturii sale Acesta, fără îndoială, este un merit care nu este răsplătit de faptul că, "pe baza teoriei lui Schuppe", sau presupus bazându-se pe aceasta, talentatul nostru scriitor rus și-a construit doctrina, care a deschis larg ușile pentru construcții mistic metafizice Nu este sarcina noastră să prezentăm teoria lui Schuppe Dar o scurtă schiță a doctrinei este deja necesară pentru că altfel polemica împotriva lui Struve nu poate fi convingătoare II Ce se înțelege prin termenul "metafizică"? x) Definiția obișnuită a unui cuvânt este o simplă tautologie Ei spun: metafizica este cunoașterea care iese din domeniul experienței Dar ce este experiența și care este scopul ei? Pentru o persoană neinițiată în filozofie, relația cunoașterii cu lumea apare sub această formă Eu exist în lume și există diverse obiecte Aceasta este prima premisă imuabilă, prima condiție a experienței Dacă nu există "eu" în lume, o creatură înzestrată cu conștiință, atunci nu există nimeni pe care să-l cunoască și să experimenteze Dacă nu există obiecte în lume, atunci nu există nimic de știut și de experimentat Experiența presupune existența, în primul rând, a unui "eu" cunoscător și, în al doilea rând, a obiectelor cognoscibile Experiența mea este o simplă oglindă în care se reflectă lumea Am venit și, ca o oglindă, am reflectat acea secțiune a lumii exterioare în care căzusem accidental Prin simțuri, am simțit o serie de obiecte, le-am descoperit ființa, le-am descoperit existența pentru mine Au existat înainte, dar eu nu știam Acum, după ce am simțit, știu Prin ochii mei - organele vederii - am descoperit un cer albastru, un soare rotund strălucitor, trunchiuri de copaci colorate; prin urechi - organul auzului - a descoperit cântecul păsărilor; prin nas, organul mirosului, am detectat mirosul florilor etc , etc Nu pot să-mi explic cum are loc procesul de percepție Dar faptul Prin termenul "metafizică" mă refer la metafizică transcendentală, și nu la o ontologie complet legitimă NOUĂ METAFIZICA

RUSĂ faptul că proprietățile obiectelor - contururile, formele, culorile lor, sunetele și mirosurile pe care le emit - îmi pătrund într-un fel inexplicabil în conștiință Experiența mea vorbește clar și convingător despre existența unor astfel de obiecte cu așa și așa proprietăți definite Cu un astfel de concept de experiență, este metafizica admisibilă? Este permis și iată de ce Poate că sufletul uman nu reflectă tot ce există Poate că există obiecte care nu sunt simțite de simțuri În imaginea dată de oglindă sunt reproduse forme și culori Dar nici sunetele, nici mirosurile nu sunt reproduse Poate că simțurile noastre nu sunt capabile să perceapă totul O analogie simplă și transparentă deschide calea către presupunerea că, pe lângă obiectele corporale, există și altele, nemateriale, neavând capacitatea de a fi simțite Se creează o metafizică primitivă sub forma unor mituri despre "ființe supranaturale", despre spirite invizibile, intangibile Baza sa logică este presupunerea că conștiința și obiectele există independent unele de altele Metafizica mitologică primitivă se bazează pe realismul naiv și este posibilă doar pe baza acestuia din urmă Dar deja în epoca presocratică, prestigiul realismului naiv a fost în mare măsură zdruncinat Observațiile asupra iluziilor simțurilor au arătat că dacă obiectele există, cel puțin nu în forma în care sunt percepute de noi Modificările stării organismului, și mai ales ale organelor de simț, schimbă natura impresiilor primite de la aceleași obiecte Cerul mi se pare albastru, dar imediat ce iau o santonina se ingalbeneste O persoană care suferă de febră devine frig și tremură de frig într-o cameră cu căldură În anumite boli ale ficatului, chiar și zahărul pare amar Există sute de astfel de exemple Ele arată clar că nu toate proprietățile obiectelor sunt independente de conștiința umană Percepând un obiect în același timp, doi oameni experimentează lucruri diferite: unul simte un plan albastru, celălalt unul verde sau galben Trebuie, așadar, să admitem că ochiul a descoperit obiectul, a descoperit ființa cu el, dar nu l-a descoperit în forma în care obiectul există independent de senzația noastră (așa-numitul "realism fizic") Întrebări de filosofie, carte $ LEONID GABRILOVICH Realismul naiv credea că existența este dată în experiență Realismul fizic modern nu și-a pierdut această convingere El este sigur că unul?, percepția poate detecta un obiect, poate fi convins de existența lui Dar raționamentul simplu spune: în senzații se dau numai senzații Văd un cer albastru: aceasta nu este încă o garanție că un astfel de obiect există (indiferent de percepția aleatorie) La urma urmei, s-a dovedit că sunetele și mirosurile nu pot fi în afara mea, ci sunt doar în mine Ce poate, în percepția directă, să servească drept garanție pentru mine că restul proprietăților obiectelor, forma, greutatea, densitatea lor nu sunt același miraj subiectiv? Există percepția mea: este sigură și sigură Nu poate fi loc pentru scepticism aici Dar dacă există ceva în afară de mine, independent de percepția mea, care să răspundă la aceasta din urmă, este o întrebare nouă, complexă, de nerezolvat prin simpla senzație Dacă experiența coincide cu senzația, atunci afirmația că independent de mine, independent de percepția mea, există un "obiect extern" - depășește sfera experienței, trebuie recunoscută ca transcendentă, aparținând domeniului metafizicii Acest lucru nu determină încă dacă metafizica este deloc posibilă Dacă există o altă cale către certitudine decât certitudinea senzațiilor, atunci existența obiectelor exterioare este o afirmație demonstrabilă, adică poate fi descoperit cu certitudine Dacă doar senzațiile sunt sursa certitudinii, atunci nicio metafizică nu este posibilă Când spunem că lucrurile există, facem o presupunere arbitrară, care nu este protejată de

îndoială de nimic Pe baza comună a părerii că conținutul real al experienței este doar senzații, au crescut următoarele sisteme: În primul rând, filozofia senzaționalismului Cea mai înaltă expresie a sa este scepticismul englezesc (Yum) Sentimentele sunt date direct Prezența lor este certă și sigură: dar acesta este singurul fel de certitudine pe care o avem la dispoziție Spunând că alături de senzație există un obiect exterior, părăsim sfera experienței și, în plus, facem o presupunere care nu poate fi dovedită Oamenii cred de obicei că nu există nimic mai sigur decât existența unor obiecte în jurul lor Ei cred că acestea ultima metafizică rusă obiectele - mese, scaune, copaci - sunt date direct în experiență, ca ceva independent de noi Acesta este primul fapt "imuabil": orice altceva este recunoscut ca fiind ipotetic Chiar și oamenii de știință susțin această opinie Pentru ei, realitatea obiectelor nu este supusă niciunei îndoieli Scepticismul rafinat al lui Hume distruge această încredere Existența obiectelor exterioare nu poate fi dată într-o experiență care constă numai din senzații Nici nu poate fi dovedit, pentru că toată certitudinea se bazează fie pe senzație, fie pe inferență logică Din faptul că există o impresie, nu se poate concluziona în niciun fel că există altceva căruia îi corespunde Știința nu poate depăși pragul lumii percepțiilor: ea trebuie să se limiteze la studiul corectitudinii empirice, care poate fi observată în această lume Acesta este un punct de vedere Cealaltă este filosofia creștinismului Cea mai înaltă expresie a sa este idealismul critic al lui Kant Alături de certitudinea senzațiilor, ni se oferă o altă certitudine: că există un subiect care experimentează aceste senzații Se poate îndoi de tot, dar nu că eu exist Gândesc, deci exist Sentimentele sunt date direct, în limbajul scolasticii - gândurile Asadar, exista si cel caruia i se dau senzatii, care le traieste, traieste Realismul naiv spunea: exista o fiinta constienta, si sunt obiecte constiente A doua parte a declarației s-a dovedit a fi supusă îndoielii Este posibil ca obiectele să fie o iluzie, ca experiența să nu aibă obiect Dar pentru aceasta este necondiționat sigur că are un subiect Dacă n-aș fi eu pe lume, atunci n-ar fi nimeni să simtă, să raționeze, să se îndoiască și să se convingă Bazându-se pe acest adevăr, critica merge mai departe Toate senzațiile mele, cu toată diversitatea lor nemărginită, se aseamănă într-un singur lucru: în faptul că qșhjmju Toate sunt experimentate de mine Acest lucru creează o condiție care trebuie să fie satisfăcută de toate elementele experienței noastre Transplantând oricare dintre ele, ar trebui să pot salva permanent identitatea ta, rămâi eu hamim Altfel, sentimentele mele (și doar astfel de sentimente sunt date) nu ar fi ale mele (adică nu ar putea exista) *) Sakshin (spectator) Dogmatiști vedantici * LEONID GABRILOVICH Din această condiție a experienței decurg o serie de reguli cărora senzațiile trebuie să se supună, cu absolută necesitate Pentru ca eu să-mi pot recunoaște identitatea cu mine pe parcursul întregii experiențe, să rămân eu însumi, este necesar ca senzațiile trăite să se schimbe într-o anumită ordine, supunând unei anumite regularități Altfel, în haosul elementelor, care vin și pleacă la întâmplare, nu ar exista puncte de sprijin pentru conștiința imuabilității "Eului" Trebuie să existe regularitate în experiență Dar acesta din urmă nu constă în senzații (în proprietăți care le aparțin), ci, ca și spațiul și timpul, este o formă în afara căreia nici o experiență nu este posibilă pentru mine - ca subiect Ajungem la această concluzie Sunt posibile afirmații de încredere nu numai despre experiențele prezente, despre ceea ce se simte direct, acum, în momentul prezent, ci și despre ceea ce nu este dat acum; putem afirma

cu certitudine că regularitatea și regularitatea predomină pe parcursul experienței, deși acestea din urmă nu sunt niciodată percepute direct; știm că combinațiile de senzații se repetă într-o anumită ordine, dobândind o anumită independență față de percepția prezentă aleatorie Această corectitudine inerentă experienței ne duce dincolo de fluența instabilă a senzațiilor Permite cuiva să judeci nu numai despre sentimentele mele, ci și despre modul în care acestea sunt trăite de orice subiect conștient (organizat în același mod ca și mine) În acest fel, filosofia criticii sparge cadrul îngust al experienței imediate Fundamentează în mod fundamental posibilitatea unei cunoștințe de încredere care depășește aceste limite Dar rupând un gard, pune unul nou Certitudinea cunoștințelor noastre s-a bazat pe prezența lui "Eu" Prin urmare, domeniul său de aplicare este limitat de limitele subiectivității Modelul în cursul senzațiilor se datorează unității conștiinței de sine, identității neschimbate a "Eului" Acolo unde o astfel de unitate este absentă, acolo unde nu există un subiect de cunoaștere, se termină demonstrabilitatea afirmațiilor Acolo se poate spune "da" și "nu" cu drepturi egale Putem ști doar ce a intrat în conștiința "Eului", ceea ce a fost îmbrăcat în formele sale acela su-
NOUĂ METAFIZICA RUSĂ marșuri în afara "Eului" - rămâne o problemă eternă, insolubilă în esența ei Această zonă este complet de necunoscut Aici este tărâmul semnelor de întrebare care nu cunosc răspunsuri certe Din punctul de vedere al filozofiei criticii, este posibilă metafizica imanentă - stabilirea unor afirmații demonstrabile neconținute în experiența directă Dar metafizica transcendentală este imposibilă, trecând dincolo de limitele subiectului și ale formelor sale cognitive Dacă există o lume fără experiență, independentă de "Eul" nostru, atunci cunoașterea acestei lumi ne este pentru totdeauna închisă Îi putem vedea reflectarea doar în formele "Eului" nostru, adică în acele condiţii de experienţă în care este fundamental posibil să se păstreze unitatea conştiinţei de sine Pentru metafizici, o concluzie dezamăgitoare! Implacabil chiar și prin faptul că idealismul critic al lui Kant neagă imposibilitatea existenței obiecte experimentale, transcendente, ci doar cognoscibilitatea lor Ușile sunt deschise fanteziei Dar, în același timp, se stabilește dinainte că toate roadele inspirațiilor ei vor rămâne în mod necesar discutabile III Chiar mai ascuțit decât învățăturile lui Kant, cel mai recent pozitivism german (în teoriile lui Laas și Goering) neagă posibilitatea metafizicii Este de acord cu critica în recunoașterea faptului că tărâmul dat imediat, tărâmul experienței (spunând propriu-zis) coincide cu tărâmul senzațiilor Toate ideile și conceptele prin care știința încearcă să construiască lumea sunt determinate în întregime de organizarea facultății cognitive umane Nu poți sări din piele și să privești lucrurile altfel decât din unghiul gândirii tale Prin urmare, toate cunoștințele sunt relative Are sens numai în limitele minții umane Prin crearea celor mai abstracte sisteme, nu putem scăpa de lanțurile gândirii noastre umane Ne cunoaștem doar senzațiile, ideile și conceptele noastre, datorându-și în întregime particularitățile, dacă nu originea, structurii spiritului nostru Esența de altă lume a lumii (dacă există) este atât de ascunsă de noi de formele noastre LEONID GABRILOVICH cunoaștere pe care nici măcar nu suntem în stare să spunem despre asta, dacă este posibil sau nu Orice ne gândim, indiferent de adevăruri la care ajungem, ne învârtim în cercul vicios al propriilor noastre legi ale gândirii Nu putem gândi altfel Dar aceasta este departe de a fi o garanție că gândirea noastră subiectivă, conținută în mintea noastră, generată de gândirea noastră, corespunde adevărului

actual Prin urmare, nici o singură afirmație nu poate face fără o corecție: așa îi apar lucrurile unei persoane Pentru metafizicieni această concluzie este fără speranță Relativitatea deplină a cunoașterii, mărturisită de doctrina pozitivismului, ia ultimul temei de la filosofia de dincolo, "absolutul" Da sehr, dass ihr ticfsînnig crfasst, Was in des Menschcn IJirn nicht passt! Dar aici este posibilă o schimbare de față; Conceptul de subiect cunoscător, prin prisma căruia știința de refracție privește lumea, este supus aceleiași analize ca și conceptul de obiect exterior Ca urmare, ambele concepte sunt recunoscute ca fiind la fel de necritice Ni se spune că reprezentările și conceptele sunt condiționate de subiectivitatea umană Dar ce este acesta din urmă? De unde o cunoaștem? Se da direct? Daca nu, de unde se stie? Impresiile și conștiința "Eului" nostru sunt date direct Dar cum obținem certitudinea că acest "eu" nu este o simplă experiență, nu un simplu conținut al experienței, ci ceva care creează experiență? Ce ne permite să afirmăm că acest "eu" simte, gândește, că este un agent creativ? Nu există absolut nimic în conștiința imediată a "Eului" care să justifice astfel de afirmații Nici facultățile și nici acțiunile "eu-ului" nu sunt direct "simțite" de mine Desigur, sunt conștient că sunt, dar nu sunt în niciun caz conștient de acele procese, acele acte ale mele care, din impresii instabile, din stări subiective de conștiință, creează o lume experimentală Psihologii moderni spun că aceste acte au loc în inconștient Cel mai bun argument este că nu sunt date direct Realismul naiv credea că în experiență atât obiectul experienței, cât și cel care cunoaște sunt date cu aceeași certitudine ultima metafizică rusă subiectul său și chiar procesul de cunoaștere Atunci a trebuit să mă conving că existența obiectelor exterioare nu poate fi dedusă din simple impresii, că nu este dată, ci se construiește Dar s-a păstrat vechea credință că din prezența faptului cunoașterii decurge imediat certitudinea, că există și o activitate a cunoașterii De exemplu: se dă o senzație Din aceasta se concluzionează imediat - presupus cu o certitudine imediată - că cineva a înțeles ceva și îl poartă în sine, adaptându-l la organizarea sa Se crede că în prezența senzației se află o indicație sigură a activității de percepere a cuiva Între timp, în experiența senzației, nimic nu poate fi conținut în afară de senzația în sine Conceptul de activitate și proces nu este dat, ci doar construit Alt exemplu Diferența este recunoscută, de exemplu, între roșu și albastru Se ajunge imediat la concluzia directă că avea loc un proces de discriminare, că o figură spirituală a comparat cele două culori și a constatat că sunt diferite Ați experimentat un proces similar? Niciodată, nimeni și nicăieri De fiecare dată când sunt experimentate două calități (de exemplu, roșu și albastru, rece și cald, tare și moale), diferența lor este de asemenea recunoscută Dacă nu ar fi recunoscut, atunci nu ar exista două calități, ci doar una ar fi experimentată Prin urmare, procesul de diferențiere nu este dat în experiență directă, ci este construit doar secundar Psihologia o relegă în categoria actelor inconștiente, indicând astfel clar că nu este un dat incontestabil, ci o simplă presupunere problematică Această concluzie necesită o extindere a fostului concept de experiență Experiența nu este identică cu senzația Dacă activitatea subiectului ar fi un fapt neîndoielnic, atunci am putea spune totuși că impresiile sunt date în experiență, în timp ce diferențele, identitățile etc , sunt produse de munca minții Dar vedem exact contrariul Că diferențele sunt recunoscute este absolut sigur și fără îndoială Aceeași activitate a "Eului" cunoscător prin care se presupune că sunt creați nu este altceva decât o presupunere

problematică Prin urmare, diferențele, asemănările și alte elemente similare trebuie incluse în experiență, împreună cu impresiile senzoriale Domeniul de experiență este foarte extins Pozitivismul s-a bazat pe "axioma" conform căreia se produce cunoașterea LEONID GAVRILOVICH ne hrănește Certitudinea unei astfel de axiome părea fără îndoială Dar acum e zguduită S-a dovedit că "activitatea subiectului" este aceeași ipoteză problematică ca și existența obiectelor externe Pe baza a ceea ce este experimentat, nu avem dreptul să spunem că "eu" gol, rațiunea, gândirea noastră, participă la crearea obiectelor de cunoaștere Până în momentul în care o astfel de participare nu va fi stabilită cu suficientă certitudine, nu avem niciun motiv să atribuim relativitatea cunoașterii și să limităm sfera ei la cadrul îngust al subiectivității umane Acest nou concept de experiență elimină punctul de vedere al criticii Acesta din urmă a acționat mai precaut decât pozitivismul înrudit El nu a vorbit despre activitatea subiectului, ci despre identitatea neschimbătoare a "euului" ca fapt care determină experiența Dar această identitate neschimbătoare, ca și cum ar fi inerentă "eu" pe toată durata experienței, nu este un fapt, ci o presupunere arbitrară Ni se oferă doar conștiința "Eului", și în niciun caz identitatea "Eului" cu ceva care depășește tărâmul elementelor experimentate direct "Eul" de ieri nu există ca o conștiință vie Nu putem afirma cu certitudine că conținutul experienței trecute a fost experimentat de noi "Îmi amintesc" nu înseamnă încă exact ceea ce am simțit, ci doar ceea ce îmi amintesc Amintirea este trăită de mine, acel eu, care este recunoscut (există) în momentul prezent Dar dacă senzația în sine a fost trăită tocmai de același eu sau de altcineva care nu a fost complet identic cu mine, acest lucru nu rezultă din experiență cu certitudine și certitudine imediată Altfel, înșelăciunile și iluziile memoriei ar fi imposibile Identitatea imuabilă a "Eului" este o ipoteză la fel de problematică precum existența obiectelor exterioare sau noțiunea de activitate a subiectului Acesta nu este un dat incontestabil, ci o presupunere care nu este imună la îndoială De aceea predarea criticii, ca experienta este conditionata de subiect, este la fel de putin demonstrativa ca realismul naiv al unui salbatic Părerile pe care le prezentăm sunt stabilite prin învățătură imanentă Convingerea ambulantă a filozofiei în originea subiectivă a cunoașterii este supusă analizei critice în lucrări NOUĂ METAFIZICA RUSĂ Wilhelm Schuppe Aici, pentru prima dată *), s-a arătat că ideea activității subiectului nu este o axiomă, ci o presupunere arbitrară, că doar conștiința "Eului" este incontestabilă și nicidecum ea participarea la formarea conceptelor noastre Noțiunea obișnuită de subiectivitate a fost reelaborată radical Toată experiența este subiectivă în sensul că este conținută în conștiința prezentă Dar este în același timp obiectiv, deoarece toate elementele sale nu sunt determinate de conștiința noastră, ci îi sunt date ca gata făcute Un astfel de concept de experiență elimină în cele din urmă și pentru totdeauna nu numai posibilitatea metafizicii, ci și însăși concepibilitatea ei Experiența coincide cu conștiința, iar aceasta din urmă stă cu ființa Realitatea, "ființa obiectivă" nu se află în afara experienței, ci este cuprinsă în ea însăși Prin urmare, cunoașterea care depășește tărâmul experienței este, de asemenea, imposibilă Metafizica nu poate fi ceea ce pretinde a fi Ea este o iluzie completă, o înșelăciune cu inimă simplă și auto-amăgire Critica a negat metafizica, dar a admis posibilitatea existenței obiectului căutării sale: ființa, care se află în afara experienței Analiza sistemului imanent distruge și acest concept Desigur, ființa este imaginabilă în afara experienței prezente

aleatorii Dar în afara experienței, care coincide cu conștiința, nimic nu poate exista IV Să rezumam filosofia imanentă sub forma unor propoziții concise, aforistice Există - cu siguranță și fără îndoială - conținuturi gata făcute ale experienței: percepții, idei, sentimente Nu avem dreptul să spunem că aceste elemente ale conștiinței sunt produse de gândire sau rațiune Nu putem observa nicăieri munca acestui agent, pentru că peste tot ne întâlnim cu fluxul de conținuturi formalizate, nicăieri cu materia primă Spunând că gândesc, eu doar reprezent greșit procesul de curgere și agregare a gândurilor pe care le observ Dacă nu luăm ca semn de gândire un sentiment de oarecare tensiune, în spatele căruia i) În urma lui Schuppe, la aceeași concluzie au ajuns și alte tendințe recente din teoria cunoașterii: empiriocritica lui Avenarius, psihologismul lui Stumpf și Lipps LEONID GABRILOVICH uneori urmeaza oboseala sau migrena, atunci insusi procesul gandirii consta nu in vreo lucrare a unui agent inaccesibil observarii, ci intr-o simpla schimbare a gandurilor, i e sume aritmetice complexe ale celor mai simple conținuturi ale conștiinței (PIucpe) Fiecare imagine a lumii exterioare este o combinație de elemente ale conștiinței Dacă scădem dintr-o imagine corporală - de exemplu, dintr-o astfel de aparent solidă și "substanțială" ca acest tabel - tot ceea ce intră în domeniul conștiinței, atunci rămâne un zero gol și obiectul se estompează în neant Greutatea, densitatea, forma, culoarea - toate acestea sunt elemente ale conștiinței Timpul, locul și relațiile cauzale în care se află tabelul sunt, de asemenea, elemente ale conștiinței Existența coincide cu conștiința Un exemplu va clarifica ideea Există durere în lume Poate fi conceput altfel decât ca durere simțită, conștientă? Ce fel de ființă poate fi atribuită durerii, în afară de proprietatea ei că este percepută, recunoscută? Durerea imperceptibilă este un sens pop - un joc de cuvinte gol Durerea și conștiința durerii sunt doar doi termeni pentru aceeași realitate Același lucru se poate spune despre alte conținuturi ale experienței Albastru și conștiința de albastru, densitatea și conștiința densității, duritatea și conștiința de duritate, răceala și conștiința de răceală, formă și conștiința de formă - toate acestea sunt sinonime simple În cele din urmă, întreaga lume înconjurătoare este o lume conștientă, în caz contrar, conținutul conștiinței Existența sa este epuizată de această proprietate, la fel cum existența durerii este epuizată de proprietatea ei - de a fi, și prin natura ei, o senzație Existența coincide cu conștiința și, în plus, existența este obiectivă, deoarece mintea umană și opera sa creatoare nu sunt altceva decât presupuneri arbitrare Împreună cu aceasta, se rezolvă și întrebarea, care a apărut în mod repetat și apare atunci când facem cunoștință cu sistemul imanent - conținutul a cărui conștiință este lumea cognoscibilă? Filosofia imanentă răspunde: conținutul conștiinței în general, iar asta provoacă reproșuri pentru inventarea unei categorii metafizice, un fel de conștiință extra-umană care îmbrățișează lumea Reproșurile ratează ținta, mărturisind o lipsă de înțelegere NOUĂ METAFIZICA RUSĂ Conținutul a cărui senzație este, de exemplu, durere? Când este simțit de mine, atunci, desigur, (în acest moment) al meu Dacă tu, atunci al tău Dar în mintea mea și a ta, durerea apare doar întâmplător Proprietatea sa principală nu este că este simțită de noi, și anume de tine, tocmai de mine, ci că se simte în general, că prin însăși natura sa, prin însăși esența sa, nu este altceva decât o senzație Sentimentul nu este nici al meu, nici al tău, ci doar un sentiment în general, care poate apărea în orice experiență anume Nu este necesar să se creeze o ficțiune cu un fel de sensibilitate extra-umană pentru a dezvolta ideea că durerea este o

senzație în general și nu o senzație a unei persoane individuale În același mod, orice calitate - cum ar fi greutatea, albastrul, duritatea - poate apărea în conștiința oricărei persoane, de exemplu, a mea, a ta Dar acesta este un semn accidental, care nu are legătură cu natura calității Depinde în întregime de unde, când, în ce condiții a apărut această calitate Prin însăși natura sa, acesta din urmă nu este conținutul "subiectiv" al unei anumite experiențe individuale, ci pur și simplu conținutul experienței, conținutul conștiinței în general Aceasta înseamnă că nu este înlănțuit de conștiința individului "Eu", ci în principiu poate fi găsit în sfera experienței oricărui subiect De aceea, filosofia imanentă vorbește despre "conștiință în general" și chiar despre "subiect abstract" (ca să spunem așa, "subiect în general"), ca condiții ale oricărei ființe Sensul termenilor subiect și -obiect este în general destul de variabil Este diferit în diferite sisteme Cu un anumit drept se poate spune că conținutul pe care gânditorul îl pune în această pereche de concepte înrudite este cea mai bună cheie pentru înțelegerea învățăturii sale Aici este posibilă o gradație logică, corespunzătoare scarii sistemelor și clarificând continuitatea lor internă La prima etapă a gândirii, subiectul coincide cu corpul "Eul" meu corporal este opus lumii "obiectelor" care se află în afara pielii mele Până acum, urme ale unei astfel de vederi s-au păstrat în vorbirea de zi cu zi Spunem: "Mi s-a zgâriat mâna" și chiar "am făcut praf", deși nu eu am fost zgâriat, ci doar corpul meu, nici măcar corpul meu a făcut praf, ci doar jacheta pe care o purta În conversația unui bărbat nedezvoltat, "eu" înseamnă trup Purtătorul proprietăților spirituale nu este numit "eu", ci "suflet" ("eu" dorm și "sufletul" rătăcește) LEONID GABRILOVICH În a doua etapă a gândirii, corpul este recunoscut ca obiect Tot ceea ce are un caracter material este exclus din sfera "Eului" Psihicul devine subiect Senzații, idei, sentimente - întreaga lume mentală interioară este separată de lumea exterioară și opusă acesteia ca subiect Dualismul "eu" și nu "eu" se transformă într-o relație reală între natură și psihic, obiectiv și spiritual La a treia etapă a gândirii, lumea mentală interioară, la rândul ei, suferă descompunere Se împarte în subiect și obiect Elementele sale materiale - reprezentări, percepții, sentimente - capătă caracter de obiecte; subiectul devine "eu", care este conștient de ele Când sunt conștient de ceva, simt impresia de culoare, experimentez bucurie și tristețe, atunci aceste elemente ale conștiinței nu coincid cu subiectul meu, ci sunt experimentate doar de el Durerea mea nu sunt eu, este a mea doar în sensul în care sunt conștient de ea Odată cu abundența de elemente întâlnite în psihicul nostru, trebuie să existe un "eu" conștient de aceste elemente Acest "eu", recunoscut direct ca un singur centru real al tuturor actelor noastre spirituale, este subiectul nostru real, în contrast cu reprezentarea și sentimentele, care sunt obiecte pentru el De la acest al treilea pas are loc o tranziție la cea mai înaltă Individualitatea fiecărui "eu" - de exemplu, al meu, al tău - este determinată de ceva conștient: un sentiment, o senzație, un gând Mă deosebesc de tine doar prin faptul că mă recunosc ca fiind ceva diferit, simt, gândesc diferit Am văzut că întreaga lume psihică este obiectul subiectului - lumea de care sunt conștient Durerea a fost a mea, pentru că a fost trăită de mine Dar acest eu, la rândul său, ca eu concret, determinat, ca "eu" al unei persoane determinate, este o reprezentare vie, un act mental viu Se repetă întrebarea: a cui? Evident - "eu" impersonal, un subiect pur de cunoaștere, absolut neavând concretețe și ridicându-se deasupra tuturor diferențelor de "eu" personal, empiric Este ușor să cazi în

eroare și să recunoști această categorie logică ca un fel de spirit mondial, care cuprinde toate sufletele private) De- Doctrina filosofică a vedantiştilor cade într-o eroare asemănătoare, considerând "eu" abstract nu ca o simplă categorie logică, ci ca o lume reală dg]hom În același timp, se presupune inconștient că un subiect pur al cunoașterii poate exista separat, fără a fi subiect privat ultima metafizică rusă se repetă aceeași nedumerire ca și în problema conștiinței în general Ce este "subiect pur"? Semnul logic principal, proprietatea principală a realității Acesta din urmă nu poate fi trăit altfel decât ca un fel de "eu" Pentru ca obiectul să fie dat este necesară prezența subiectului Senzația, percepția, sentimentul nu este dat de la sine, ci întotdeauna ca senzație a cuiva, percepție, simțire a cuiva Oriunde există experiență, acolo unde realitatea este dată (există), trebuie să existe și un subiect Dar trăsăturile individuale ale acestuia din urmă sunt doar semne accidentale, incidente și, prin urmare, absolut nesemnificative Elementul experimentat al experienței nu este în mod fundamental legat de individ: el intră accidental în experiența mea, dar poate fi perceput de tine, de alții, de terți etc Natura sa, ca element al conștiinței, nu este determinată de momentul întâmplător că este trăit de mine, ci faptul că poate exista doar ca conținut al experienței unora și fără conținut Interpretul Vedantei Shankara (Çankara-asagua), care a scris comentariul clasic la tramvaiul brahm asu al Badarayanei, definește spiritul lumii ca o conștiință care nu are obiect, ca un "eu" pur, abstract, care nu are nicio definiție și de aceea se ridică deasupra individualităţii În teologia ezoterică vedantică (așa-numita "știință superioară"-para vidyâ), al cărei scop este cunoașterea universală (Samyagdarçanam) a lui Brâhman se numește nirgunam - ființă fără atribute: nu are guna (definiții), viçesha (diferențe), âkâre (forme) și apadhi (semne concrete) În psihologie, subiectul pur al experienței este identificat cu Brahman: sâkshin, (spectator) Acest sâkshin, conform lui Shankara, se distinge de "făcător" (sufletul individual), deoarece acesta din urmă este el însuși un obiect al conștiinței și nu poate fi "Făcătorul" diferă de Brahman, de "spectatorul" pur, impersonal, prin faptul că are definiții (apadhi - trăsături individualizatoare) Dar apadhi este cauzat de maya (înșelăciune, iluzie subiectivă) și depinde de cunoașterea incompletă (avidya-necunoaștere) Predicatul ființei reale nu poate fi atribuit decât "spectatorului", și nu a ceea ce contemplă el Este clar că se poate spune că premisele epistemologice ale dogmei ezoterice vedantice sunt aproape identice cu baza sistemului imanent Singura diferență este că în Shankara subiectul pur capătă o realitate independentă, în timp ce în învățătura lui Shuppe rămâne o categorie logică, de neconceput în afară de conținut Conștiința și obiectul conștiinței nu sunt două realități separate, ci două definiții abstracte ale unei singure realități de încredere LEONID GABRILOVICH sau subiect Prin urmare, subiectul său nu este un individ empiric, ci un "eu" abstract, impersonal, independent de subiectele concrete, deși întruchipat doar în ele Ajungem, așadar, la concluzia că experiența noastră este alcătuită din elemente care au o existență independentă, independentă de individul "eu" Toată bogăția "conținuturilor" trăite, inclusiv aici cele din care constă personalitatea noastră, trebuie numită obiect Un astfel de obiect cuprinzător i se opune nu un subiect anume cu anumite proprietăți și caracteristici, ci un subiect pur de cunoaștere, i e condiția logică că niciunul dintre "conținuturile" existente nu poate fi dat izolat, ci întotdeauna ca parte sau element al lumii subiective Caracter absolut obiectiv aparține nu numai "conținuturilor", ci și

conexiunilor și relațiilor lor interne, determinate de proprietățile lor comune Există conexiuni subiective, datorate exclusiv faptului că orice conținut dat este combinat accidental cu altele în sfera experienței individuale Dar există, sau pot exista, conexiuni de alt fel, datorate nu proximității accidentale în sferele mentale subiective, ci naturii însăși a "conținuturilor" Astfel de conexiuni sunt transsubiective Conținuturile legate de acestea sunt conectate în mod obiectiv, indiferent de acele combinații particulare în care sunt percepute accidental de cutare sau acel "eu" Acestea sunt teoremele geometriei și legile mecanicii raționale Ele sunt determinate de proprietățile "conținuturilor" spațiale în sine, și nu de ordinea aleatorie a percepției lor și, prin urmare, nu se limitează la sfera experienței subiective individuale, ci au o semnificație transsubiectivă Așa-numitele legi ale naturii găsite de științele fizice au sau ar trebui să aibă același caracter obiectiv De foarte multe ori sistemului imanent i se reproșează că a transformat lumea fizică într-o fantomă psihică Recunoașterea obiectelor reale ca o combinație a conținutului conștiinței pare să șteargă diferența dintre domeniul corporal și cel spiritual Acest lucru este complet neadevărat Între psihic și obiectul corporal rămâne o linie ascuțită Ambele insa, ultima metafizică rusă poliţişti ai conştiinţei Dar diferența este în unghiurile de vedere din care sunt priviți Prima (imaginea mentală) reprezintă conținutul conștiinței, considerat în conexiuni aleatorii ale sferei mentale individuale Al doilea (corp, obiect) este: conținutul conștiinței, considerat în conexiuni obiective care leagă elemente ale conștiinței pe lângă subiecții individuali S-a arătat mai sus că, alături de "conținuturile" în sine, conexiunile lor interne, determinate de proprietățile lor comune, au și un caracter absolut obiectiv Acestea sunt teoremele geometriei și legile mecanicii raționale Aceasta este, de asemenea, cauzalitate Omit expunerea argumentelor prin care filosofia imanentă fundamentează obiectivitatea cauzalității, precum și critica acestor argumente *) și mă mărginesc să dau formula Nici un singur conținut al conștiinței nu este dat în afara relațiilor cauzale Percepția este percepție (adică ceva subiectiv, mental) din punctul de vedere al unei combinații aleatorii în care este dată în psihicul concret al unei persoane, dar obiectiv este, ca o legătură în lanțuri de conexiuni mondiale Sper că punctele principale ale învățăturii imanente a lui Schuppe sunt suficient de clare pentru cititor Metafizica nu are locul în acest sistem Experiența coincide cu conștiința, în afara căreia nu există nimic Nu mai există o breșă în tărâmul de altă lume, fie prin "lucruri în sine" (sunt date prin experiență), fie prin lumea mistică a subiectului individual - același conținut al experienței ca și orice alt conținut v G Struve, după propria recunoaștere, "se bazează pe învățăturile lui Schuppe" Dar acesta din urmă, așa cum s-a arătat mai sus, nu se potrivește fundamental cu metafizica - cu cunoștințele despre ceva extraexperienţial Transcendentul nu este doar de necognoscibil, dar ego-ul este și mai imaginar; nu numai că este inaccesibil cunoaşterii, dar nu poate exista deloc Experiența coincide cu conștiința și cu cea din urmă) Ambele vor fi tratate în cartea mea despre "filosofia imanentă" (pe care o pregătesc pentru publicare) LEONID GABRILOVICH identic cu fiinţa Tot ceea ce există este dat în conștiință, există ca realitate conștientă Experiența este totalitatea realităților, recunoscute în conexiunile lor interne, în relațiile lor obiective, mondiale Aceste conexiuni unesc toate datele și, prin urmare, niciuna dintre acestea din urmă nu poate fi separată de experiență, recunoscută

ca o ființă separată care depășește cadrul experimental Aici este fundamentul filosofiei imanente Pentru a apăra metafizica și, în același timp, pentru a păstra aparența unei legături logice cu Schuppe, sau cel puțin cu acea parte a învățăturii sale, care a devenit bază în toate școlile cele mai noi (psihologism, empirio-critica etc) , este necesar să subminăm teorema privind identitatea conștiinței cu experiența Este necesar să demonstrăm cumva că conștiința nu este identică cu experiența, că este mai largă decât aceasta din urmă, că există o secțiune în conștiință care este separată de conexiunile lumii și, prin urmare, iese din experiență Cu o astfel de formulare a întrebării, alături de cunoștințele experimentale care studiază conținuturile conștiinței în relațiile lor universale, transsubiective, se va elibera un loc pentru metafizică, pentru o sinteză super-experimentală, super-științifică) Nu este de mirare că toate eforturile lui Struve sunt îndreptate către un singur punct: să demonstreze că câmpul conștiinței este mai larg decât câmpul experienței și sfera acesteia din urmă Această dovadă se bazează pe identificarea experienței cu gândirea și a conștiinței cu gândirea, voința și sentimentul "Psihologia și teoria cunoașterii învață", spune domnul Struve la pagina XIX din prefața sa, "și toate inovațiile, corecțiile și restricțiile, în esență, nu fac decât să reproducă și să întărească această veche învățătură care în experiențele integrale, viața mentală se manifestă mereu tot la fel în trei activităţi sau definiţii fundamental diferite Omul gândește, simte și vrea În același timp, o persoană are o capacitate limitată empiric, dar în continuă creștere și, prin urmare, într-o idee, capacitatea nelimitată de a-și gândi (imagina) propriile sale (în primul rând), apoi sentimentele și sentimentele altora Printre adepții filozofiei imanente găsim o astfel de încercare în I, Remke și Schzbert-Soldiern Printre oponenții unor metafizicieni adiacente școlii psihologice (voi numi, de exemplu, mѣr, Kulpe, CELE MAI NOUĂ PÝCCKÏE METAFIZICA β dorinte O persoană este capabilă să gândească nu numai percepții, ci și sentimente și dorințe, transformându-le în reprezentări: "experiența simpatică" este gândirea gândurilor, sentimentelor și dorințelor altor oameni Indiferent cât de necesar ar fi să le experimentăm subiectiv, o astfel de experiență subiectivă a definițiilor conștiinței altuia este profund diferită de gândirea lor Prima este într-adevăr subiectivă, în timp ce a doua este o etapă ulterioară, fundamental diferită de prima, etapa obiectivării În gândire, gânditorul se opune întotdeauna gândului-al meu, unitatea virginală a conștiinței se descompune aici în subiect și obiect (cursul meu) Subiectul este întotdeauna triun din punct de vedere psihologic și individual, el gândește, simte și dorește, dar epistemologic este unul, el doar gândește, adică știind A cunoaște înseamnă, în ultimă instanță, doar a gândi Aceasta nu înseamnă că cel care știe trebuie să-și golească sufletul, curățându-l de sentimente și dorințe; înseamnă doar că sarcina gândirii și, prin urmare, a cunoașterii necesită ca totul să fie transformat într-un obiect, căruia i s-ar opune subiectul pur al cunoașterii "prinzând" acest obiect Pentru subiectul cunoașterii, lumea întreagă este conținutul său și, în această privință, toate părțile lumii îi sunt supuse în mod egal Lumea, ca obiect, este fundamental cognoscibilă, adică accesibilă cunoștințelor experimentate Incognoscibilitatea începe acolo unde o persoană prin experiență dorește să se întoarcă în paradisul pierdut al experiențelor integrale, să restabilească unitatea subiectului și obiectului Domnul Struve face aici o referire: "Aici se află rădăcina problemei metafizice" Nota, poate, este de prisos, pentru că ochii atenți nu pot scăpa de scopul

spre care tinde raționamentul autorului Modul de gândire al lui Struve este În conștiința imediată, prezentă, nu este dat nici "subiect", nici "obiect", ci doar experiențe integrale, care sunt doar secundar descompuse în trăsături abstracte Se experimentează ceva singur, de exemplu, dorința, simțirea Dar în concepția acestei concepții unice a conținutului său este separată de concepția subiectului căruia îi este dat conținutul Când separarea a avut loc, începe cunoștințele experimentale i) Cf Rehmke, Lehrbuch der allgemeinen Psihologie Întrebări de filosofie, carte , LEONID GABRILOVICH Nu Cunoaștem nu datul în sine, ci doar ceva secundar, conținutul material al datului, separat artificial de subiect și logic opus acestuia "Conținutul" ca ceea ce este conținut, spre deosebire de ceea ce conține (și nu ca acea realitate holistică care a fost experimentată de fapt în conștiința "subiectivă" imediată) a "conținutului", ca material în dat, sunt compuse într-o știință experimentală, într-o lume experimentală cognoscibilă Li se opune mereu subiectul, subiectul abstract al cunoașterii Între aceste conţinuturi "abstracte" (abstrase din unitatea cu subiectul) domină relaţiile regulate, determinate de conexiuni obiective, în principal de legea cauzalităţii Dar studiul acestor conținuturi și studiul legăturilor care le unesc nu ne pot conduce niciodată la unitatea originară a experienței, la unitatea obiectului cu subiectul, deoarece condiția prealabilă a cunoașterii este respingerea conținutului din ceea ce conține iar studiul abstract al primului Legătura dintre ceea ce a fost inițial separat este o sarcină inaccesibilă experienței, prin însăși esența ei Aici domnește suprem metafizica, bazată pe o conștiință holistică, în forma ei concretă, necompusă, nefragmentată de abstracția experienței Metafizica este tărâmul realului Experiența este tărâmul abstracției Aceasta este "corecția" logică introdusă de învățătura lui Struve în filosofia imanentă a lui Schuppe Văd aici o neînțelegere și un pas decisiv înapoi în comparație cu sistemul imanent Modificarea introdusă de Struve, în acord cu mulți alți metafizicieni*), ar avea sens doar dacă subiectul abstract în care sunt cuprinse datele introduce ceva nou în conținutul acestor date, le completează sau le modifică pe acestea din urmă Dar ne amintim că "a fi conținut în minte" sau "a fi conținutul subiectului" este un predicat la fel de gol ca și simplu "a exista" sau "a fi" Distragerea atenției date de la subiect, gândindu-l ca ceva separat, ca obiect în contrast cu subiectul, nu introducem o singură trăsătură nouă în conținutul său, nu eliminăm x) miercuri Kulpg Introducere în filozofie SPb , I Remke "Psihologie" NOUĂ METAFIZICA RUSĂ nu luăm nici una dintre cele existente Conținutul, ca obiect al experienței, este aceeași realitate totală care a fost experimentată de fapt în "unitatea virgină a conștiinței" Este de neconceput să separăm experiența de experiența reală a datelor, deoarece este, în principiu, aceeași experiență reală, dar doar ca și cum ar fi continuat dincolo de limitele unei individualități separate Desigur, experiența științifică operează în principal cu reprezentări, și nu cu sentimente, percepții și dorințe Dar care este diferența dintre aceste clase? Este justificată afirmația metafizicianului, că reprezentarea este o simplă abstracție, separată de unitatea cu subiectul? Presupun că nu Reprezentarea este un datum special, al cărui conținut este o copie a percepției, sentimentului sau dorinței La fel ca la acestea din urmă, în momentul experienței lor, conștiința "Eului" a fost conținută, deci este prezentă și în reprezentări Îmi imaginez că nu "tristețea", ci întotdeauna tristețea cuiva, adică tristețea, ca un sentiment al subiectului Dacă ideea mea corespunde cu ceva experimentat efectiv este

o altă întrebare, care nu trebuie luată în considerare aici, și care nu joacă niciun rol în elucidarea punctului în litigiu Pentru noi, un lucru este important: ca în reprezentare, în principiu, să fie reprodus întregul conținut al realității prezente, cu toate definițiile ei Prin urmare, operând cu reprezentări, noi, parcă, operăm cu conținutul lor, dat în senzații vii, în percepții și dorințe vii Experiența descrisă în reprezentări acoperă în conținutul ei întreaga experiență a percepțiilor și sentimentelor și, prin urmare, coincide cu conștiința Lacuna în sfera transcendentală, principala presupunere a lui Struve că experiența este deja conștiință, trebuie să recunoaștem ca fiind imaginară Struve nu a apărat metafizica de critica sistemului imanent, nu a justificat posibilitatea acestuia Există o altă obiecție Se spune că nu toate experiențele sunt supuse experienței, ci doar acele clase și grupuri ale acestora care pot fi evocate, reproduse în orice conștiință subiectivă Numai că este cu adevărat obiectiv, care poate fi experimentat de toți Acest predicat este extensibil Cu excepția axiomelor matematicii și a formelor obiectelor corporale, nu cunoaștem niciun dat care să fie în mod fundamental accesibil tuturor La urma urmei, chiar și percepția de * LEONID GAVRILOVICH culorile nu sunt disponibile pentru așa-zișii daltonici De aici rezultă cu adevărat că experiența culorilor este transcendentă, că ea, ca "ireproductibilă în orice conștiință dată", este inaccesibilă experienței științifice? Majoritatea elementelor mentale nu sunt disponibile pentru toți indivizii, ci doar pentru grupuri și clase Așadar, sentimentul sexual normal este complet necunoscut pentru erotomani Dimpotrivă, o persoană sănătoasă este inaccesibilă voluptății rafinate, savurând exclusivitatea perversiunilor Sunt oameni care sunt incapabili să experimenteze emoțiile masochiștilor, sadiștilor etc Sunt sigur că senzațiile gustative de care se bucură gurmanzii constituie o zonă de experiență care este fundamental nereproducibilă în mintea omului obișnuit Există o mulțime de astfel de exemple Acum să ne punem întrebarea: sunt toate aceste experiențe accesibile cunoștințelor științifice obiective? Faptele vii ne răspund: desigur, sunt complet accesibile De aceea fiziologia, patologia, psihologia și psihopatologia există pentru a exprima în termeni "obiectivi", biologici, toată diversitatea elementelor care alcătuiesc țesătura pestriță a psihicului uman individual Care este sarcina cunoașterii? Înfățișează lumea ca un întreg, îmbrățișează-o cu o reprezentare Filosofia imanentă susține că experiența duce la aceasta, care determină conexiunile universale prin care conținuturile sunt unite în afara cadrului sufletului individual, în conștiința "generică", generală Legăturile descrise în reprezentare corespund conexiunilor reale care unesc totalitatea experiențelor și, prin urmare, reprezentarea lumii corespunde în mod fundamental lumii (cu cât mai aproape, cu cât mai multe experiențe au intrat în materialul reprezentărilor, cu atât mai larg este empiric) baza pe care merita stiinta) Dar Struve vine și spune: nu toată bogăția experiențelor este îmbrățișată de conexiuni universale Există o lume psihică individuală, nereproducibilă în fiecare conștiință și, prin urmare, izolată de tot ceea ce constituie materialul experienței Această lume este autosuficientă și independentă Relațiile nu se aplică lui, care domină asupra altor date El este inaccesibil, transcendent experienței Dintr-o astfel de lume transcendentă a experiențelor "individual-psihice" ultima metafizică rusă prezentarea lui diferă puternic Acesta din urmă este fundamental reproductibil în orice conștiință dată și, prin urmare, este obiectiv Se referă la experiență și este îmbrățișat de conexiunile sale Actele vii de voință și

sentiment, ca ceva "individual-psihic", nu se supun legii cauzalității Dar ideea acestor experiențe, ca element "obiectiv" al experienței, este supusă unei legi cauzale Doresc în afara timpului și spațiului, în afara lanțului cauzei și efectului, dar ideea acestei dorințe are un loc definit atât în acest lanț cauzal, cât și în extensia spațio-temporală Părerile lui Struve duc la un dualism atât de ciudat Nu este greu să subliniem greșeala lor Experiența "individual-psihică", deși nu are capacitatea de a pătrunde în fiecare suflet, totuși nu atârnă în aer, ci este dată în relații cauzale Acestea din urmă sunt în esență de așa natură încât nu permit conținutului dat să "ipară" în niciun psihic Am subliniat mai sus persoanele daltoniste Percepția curcubeului de culoare este determinată de astfel de condiții încât nu este disponibilă pentru toată lumea Nu în fiecare conștiință individuală toată bogăția senzațiilor de culoare poate deveni conținutul experienței Cu toate acestea, percepția culorilor nu este transcendentă pentru cunoștințele științifice Culorile nu sunt date tuturor, ci sunt legate cauzal de datele disponibile pentru toată lumea Reproductibilitatea în orice conștiință nu este nicidecum o condiție a obiectivității Aceasta este o definiție specială, accidentală, care nu joacă niciun rol în teoria generală a cunoașterii Faptul că ideile abstracte sunt reproduse în orice psihic nu le face mai obiective decât conținuturile individuale "vii" Reprezentările sunt aceleași date ca orice alte experiențe, la fel de subiective din punct de vedere psihologic, iar din unghiul epistemologiei, obiective Ele sunt nici mai mult nici mai puțin decât celelalte elemente ale conștiinței, acoperite de conexiuni universale Atunci când se creează experiență științifică, ceea ce joacă un rol nu este reproductibilitatea acelor sau altor conținuturi în orice conștiință dată, ci convingerea fundamentală că toate conținuturile sunt conectate printr-o rețea cosmică de relații inseparabile de "lume" Nu se oferă o singură experiență în afara nevoilor generale LEONID GABRILOVICH relaţiile noastre, unind într-un transsubiectiv, întreg, toată bogăţia conţinutului conştiinţei Așadar, întreaga sumă de experiențe, toată multitudinea lor nemărginită, oricât de caracter personal, intim, prin excelență subiectiv ar avea, sunt în principiu accesibile cunoașterii, accesibile experienței științifice Nimic nu poate fi transcendent Există doar: conținutul experienței și relațiile generale ale experienței Metafizica, ca cunoaștere despre străin, trebuie recunoscută ca o ficțiune Îmi cer scuze cititorului, obosit de ignoranța abstractă seologie Dar această dispută nu este un capriciu personal, iar această oboseală nu este inutilă Atracția pentru metafizica transcendentului devine o boală epidemică Fluxuri de energie s-au revărsat în această zonă a cunoașterii imaginare Este necesar cu cea mai mare răbdare, cu cea mai mare grijă și atenție, să rezolvăm problema incitantă: unde se îndreaptă aceste forțe; în gol, așa cum afirmăm noi, sau în cea mai înaltă lumină nepieritoare, așa cum gândește și crede Struve VI Din domeniul teoriei cunoașterii, ne îndreptăm spre sfera moralității Ne așteaptă un atac rapid, îndreptat nu spre rațiune, ci către voință Ni se spune că renunțând la metafizică, negând ființa transcendentă, cădem în solipsism moral și ne reducem idealul practic la nivelul capriciului subiectiv Odată cu căderea metafizicii transcendentului cade și criteriul obiectiv de a judeca binele și răul Lăsând cele mai sacre convingeri în seama arbitrarului întâmplător Recunoaștem moralitatea ca fiind obligatorie nu numai pentru noi, ci pentru toți Din punctul de vedere al sentimentului subiectiv care trăiește în pieptul nostru, evaluăm acțiunile oamenilor, idealurile lor, personajele, aspirațiile lor Facem

o evaluare a istoriei, spunând că în cutare sau cutare perioadă conceptele de bunătate au fost pervertite și curente imorale au pătruns în viața oamenilor și a națiunilor; că, dimpotrivă, în alte epoci, ideile corecte ale binelui au înălțat sufletele popoarelor și au epurat atmosfera socială Care este baza unor astfel de evaluări? Sentimentul nostru personal? Dar la urma urmei, acei oameni, acele popoare și clase pe care acum le condamnăm, s-au călăuzit și de ai lor NOUĂ METAFIZICA RUSĂ sentiment Și iată un exemplu viu pentru tine: societatea modernă este împărțită în două tabere ostile Unii se străduiesc să progreseze, alții tânjesc la stagnare, se încăpățânează să se retragă Cine are dreptate? Al cui ideal este adevărat? Unde este garanția că este sentimentul meu a mă chema în sus, la forme noi și viață nouă, este un sentiment adevărat și bun? De mai multe ori gânditorii au încercat să fundamenteze idealul moral, dar nici o singură încercare nu a reușit Se spunea că măsura binelui este fericirea întregii omeniri Au dat următoarea formulă: fericire maximă pentru toată lumea* Dar iată un bărbat în fața mea: se iubește doar pe sine, familia, pe cei dragi El spune că fericirea lui ZZ TÔ, și nu fericirea întregii omeniri, constituie ¿copo-ul lui Încerci să-l convingi Dar argumentele tale rămân neputincioase Nu-i poți demonstra că trebuie să iubești oamenii Vă puteți referi la faptul că progresul este imposibil altfel Dar el nu caută progres Își caută fericirea pentru sine, pentru soție, pentru copii, pentru un prieten El spune că moravurile sunt schimbătoare, că nu există bunătate absolută El dă exemple din istorie Iată carii, pentru care este bine să omori și să prăjim inamicul Iată fuegienii descriși de Darwin , care o recunosc ca o poruncă de sus de a ucide bătrâni și femei Iată un caucazian, sincer convins că cearta de sânge este o datorie Iată onoarea de clasă a nobilimii Iată, în sfârșit, moralitatea "burghezilor" - o predicare a câștigului și a acumulării Sistemele pestrițe de moralitate se schimbă unul pe altul la nesfârșit, fiecare pretinzând că este obligatoriu și neagându-le gelos pe toate celelalte Unde este criteriul absolut pentru a judeca toate aceste afirmații? Și dacă există, atunci de ce este în general obligatoriu? Se spune că morala este obligatorie în același sens ca adevărul științific Iar în știință există erori, iluzii, perversiuni ale adevărului, care se prezintă drept ultimele Istoria științelor individuale este istoria unor astfel de erori Și totuși, alături de iluzii, există și un adevăr "universal", obligatoriu pentru întreaga omenire Este exact la fel și în domeniul moral: întreaga istorie a moralei umane este un lanț continuu de erori, greșeli, evaziuni, căderi Dar, alături de astfel de erori, există și moralitatea adevărată Există o etică absolută, la fel cum există un adevăr absolut pentru cunoaștere LEONIDAS GABRILOVICH Dar pe ce se bazează caracterul obligatoriu al adevărului științific universal? De ce îl acceptăm ca fiind adevărat? Pentru că este demonstrabil Putem convinge pe oricine se îndoiește de obiectivitatea ei Întregul lanț de argumente logice pe care se sprijină adevărul este determinat de legile gândirii, aceleași pentru toți oamenii și independente de voința subiectului Punctul de plecare al lanțului este fie percepția externă, fie un fapt de contemplare (axiome ale geometriei etc), care are persuasivitate directă, independentă de arbitrariul subiectiv, în aceeași măsură cu legile gândirii Prin urmare, adevărul științific, numai dacă este corect exprimat, care este sivuiv în conexiuni logice, trebuie să fie recunoscut de toată lumea Nu poate fi negat Se impune cu forța, ca ceva imediat evident Un alt lucru este adevărul moral Nu se poate dovedi, pentru că orice comandă (nu ucide, nu fura etc) poate fi recunoscută clar și distinct în toate

legăturile ei logice și totuși, datorită instinctului, datorită sentimentelor personale, subiective, o tratează negativ Evaluarea moralității nu este demonstrabilă Recunoașterea lui se bazează nu pe constrângerea exterioară a unui fapt, ci pe o mișcare personală, un sentiment Struve polemizează ascuțit și just împotriva aducerii adevărului și bunătății sub același concept de normă Polemicile sale, neînțelese de Berdyaev, așa cum se poate vedea din articolele ulterioare ale acestui publicist strălucit, dar superficial, cu mari pretenții filozofice, dar fără o perspectivă teoretică suficientă, sunt strălucitoare și impecabile în construcție Prezența unui copac în pajiște, spune domnul Struve la p XXXVII, față de care stau, este un conținut obiectiv sau obligatoriu și poate fi negat doar de un subiect dement sau orb, dar nu normal organizat și funcțional ; toți suntem obligați de necesitatea naturală să legăm ideile conform legii identității și contradicției Dar să luăm ceva ce nu există, ci doar ceea ce ar trebui să fie ca atare, nu acceptăm nimic • În Questions of Philosophy and Psychology^ Domnul Aikhenvald pe bună dreptate de ce domnul Berdyaev mai trebuie să studieze ultima metafizică rusă avem nevoie de un sens precis și clar al cuvântului Pentru a face acest lucru, este necesar într-un fel sau altul să recunoaștem această datorie ca un act de voință Ne poate obiecta că adevărurile științifice trebuie și ele recunoscute Dar diferența lor față de dictaturile datoriei va fi imediat dezvăluită când vom aprofunda în chestiune Recunoașterea tuturor adevărurilor științifice se bazează în cele din urmă pe reducerea lor la percepții necondiționat coercitive, conectate conform legilor logicii necondiționat coercitive Nu se poate păstra în conștiința sa un "fapt", adică ceea ce este dat în contextul natural al percepțiilor și reprezentărilor, fără a recunoaște acest fapt; dar se poate păstra în conștiință o comandă și un întreg sistem de comenzi, negându-le Neobligația sau neobiectivitatea datoriei, sau comenzile, ca atare, diferă de fapte, iar aceasta, în esență, este ceea ce determină diferența calitativă, altfel nedeterminată, dintre ideile (judecățile) datoriei și ideile de a fi nici un conținut de conștiință care are caracter de datorie, nu este "recunoscut" de noi ca atare, din cauza necesității naturale, ci doar recunoscut datorită necesității naturale, fiind necondiționat obligatoriu pentru fiecare conștiință normal organizată și funcțională, poate fi numit necondiționat obligatoriu sau obiectiv Porunci morale separate pot urma cu necesitate logică din legea morală supremă, dar aceasta din urmă nu este deloc afirmată pe acea constrângere naturală care este inerentă reprezentărilor ființei și legilor logice, așadar, nici prin dovezi pur logice, nici prin experiență (adică prin constrângere combinată a percepțiilor și a dovezilor logice) este imposibil să se ajungă la recunoașterea obligației Analiza lui Struve este genială și din el rezultă clar că dictatele datoriei nu sunt dovedibile, că recunoașterea lor se bazează pe un sentiment pur proiectiv Pot conspira cu un om care simte la fel ca mine, închinându-se acelorași zei Dar este imposibil să convingi o persoană care nu iubește, de exemplu, muzica, că trebuie iubită, iar o persoană care nu-i milă de nefericit, că trebuie să-i fie milă Convingând adversarii principiali că idealul nostru este corect, ne întoarcem mereu la sentiment și, bazându-ne doar pe sentiment, obosim * LEONIDA GABRILOVICH adăugăm punctele de plecare de la care se trimite dovada Să presupunem că mai întâi suntem de acord că pentru noi doi este de dorit fericirea maximă a omenirii sau dezvoltarea maximă a individului; și, doar având consimțământul asigurat, noi mai departe, deja cu ajutorul logicii, încercăm să dovedim indiscutabil că

realizarea și întruchiparea acestor binecuvântări sunt posibile numai în așa și așa condiții, cu așa și așa organizare socială Dar dacă, din primul paragraf, suntem aruncați în față cu afirmația că în ochii dușmanului nostru tot ceea ce considerăm de dorit este imoralitate, urâțenie și murdărie și înrobirea maselor sau fericirea cutare sau cutare persoană cu prețul durerii altora este de dorit, atunci noi, cu toată logica noastră, neputincioși să dovedim ceva Ne rămâne, după ce am renunțat la convingere, să ne apărăm opiniile în luptă - nu de opinie, ci de forță Dar cum pot fi sigur că am dreptate și nu dușmanul, că valorile mele sunt adevărate, dar ale lui sunt imorale și urâte? Cine și ce îmi sancționează opiniile? Struve răspunde astfel: doar autoritatea transcendentului Bine, să nu fim pretențioși Să presupunem că transcendentul există, că nu a fost încă ucis de analiza teoriei cunoașterii Să presupunem că am făcut o greșeală, că viața este imaginabilă în afara experienței; e Un nou gânditor va veni, va corecta greșeala noastră și va găsi o breșă logică în lumea de dincolo a transcendentului Dacă este nevoie de acest transcendent pentru a da autoritate idealului, atunci este mai bine să renunți la epistemologie decât să te lipsești de un astfel de sprijin și să rătăciți în amurgul moral Dar care este acest suport și care este sancțiunea transcendentă pe care "sinteza metafizică" o promite moralității noastre? Metafizica, potrivit lui Struve, poate stabili postulatul "o ordine mondială morală obiectivă, independentă de conștiința subiectivă" Ne conformăm: permitem și asta Ei bine, există o ordine mondială independentă de sentimentul subiectiv Mai mult: lumea a fost creată pentru a întruchipa acel ideal moral pentru care noi - suntem noi, și nu dușmanii și adversarii noștri - suntem gata să ne dăm viața Sentimentele și ideile noastre despre bine coincid cu scopurile lumii Totul este pentru noi: atât procesul obiectiv, cât și voința universală supremă Ridicăm doar mâna, iar atotputernicul transcendent lovește Dar, la urma urmei, indiferent cât de serpuiește metafizica ultima metafizică rusă în cele din urmă, toate trucurile ei se reduc la stabilirea unui fapt, la afirmarea unei anumite bătălii Metafizica - legal sau ilegal, corect sau fals - înfățișează realitatea, ființa Și din uscat se poate deduce ce se datorează? Din faptul că ordinea obiectivă sau voința unei ființe superioare coincide cu dorința noastră, se deduce că această dorință este mai înaltă, mai nobilă, mai pură decât oricare alta? Nu universul critică omul, ci omul critică universul "Îmi rezerv pe deplin dreptul de a critica marea lume a lui Dumnezeu din punctul de vedere al bucății mele de creier" Și, în același timp, dacă se dovedește că "ordinea mondială obiectivă" a universului corespunde idealului meu, spun că universul este bun Dacă nu, îl recunosc ca fiind rău și devin pesimist, ca Schopenhauer Dar de dragul ordinii mondiale, de dragul a ceea ce este, nu pot renunța niciodată la ideea mea de bunătate Nu ordinea mondială obiectivă a universului mi-a sancționat idealul, ci, dimpotrivă, aceasta din urmă a sancționat justiția ordinii mondiale sau a respins-o Struve însuși a conturat strălucit abisul de nedeplasat și de netrecut dintre faptul "datoriei, existenței și datoriei" Dar el uită de acest abis când, în loc de cunoștințe experimentale, adică, simpla recunoaştere a unui fapt conform legilor "obligatorii" ale gândirii, devine cunoaştere metafizică, adică postularea acestui fapt, dar și nu ca firesc, ci ca existent Am văzut că cea mai înaltă sancțiune pe care ne-o promite metafizica este afirmarea unei ordini morale mondiale independente de sentimentul subiectiv Dar aceasta este o sancțiune imaginară Să existe o ordine obiectivă care să coincidă cu idealul meu Acest lucru este vesel și încurajator pentru mine, deoarece

existența Republicii Franceze este fericită pentru republicanii francezi Dar această ordine obiectivă, existând independent de mine, necreată și aranjată de mine, nu poate sancționa sentimentele mele Alături de republicanul francez, există și un socialist și un orleanist Poate republicanul francez, în justificarea idealului său, în dovada valorii acestuia, să se refere la faptul că adevăratul stat francez este aranjat după gustul lui? Desigur că nu Îi vor spune: francezii LEONID GABRILOVICH, Publicul există, dar nu este bine, ci rău Idealul tău și întruchiparea lui sunt în egală măsură supuse condamnării normelor noastre morale Viața este pentru tine Stau pentru tine Dar avem dreptate, nu tu La fel, justificând idealul nostru, nu ne putem referi la faptul că acesta este deja întruchipat în planurile pre-eterne ale zeității Încrederea într-o astfel de armonie hrănește și inspiră speranță, transformându-ne în optimiști Dar nu sancționează idealul, nu îi ridică valoarea morală Și, dimpotrivă, convingerea că scopul și structura lumii sunt contrare moralității noastre nu ne va obliga să o respingem Nu o recunoaștem ca imorală, ci cursul procesului mondial Pesimismul care izvorăște din conștiința că lumea zace în rău, că esența lumii este imorală, se bazează pe valoarea absolută pe care o acordăm simțului nostru moral Sancțiunea unui ideal moral nu poate sta în afara unei persoane, în ceva străin acestuia, existând alături de ea Trebuie să fie în interior, în sentimentul uman activ de judecător Cerul înstelat este peste noi, legea morală este în noi Sunt convins că eforturile metafizicienilor de a găsi o măsură de moralitate în afara domeniului sentimentului individual într-un întreg transcendental, lumesc, se bazează pe o neînțelegere profundă Lor li se pare că negând acest standard ajungem inevitabil la relativism, la recunoașterea faptului că moralitatea este relativă Dar acest lucru este complet neadevărat Caracterul absolut al datoriei nu este subminat în niciun fel de faptul că purtătorul standardului etic este întotdeauna o persoană și că ideile acestei persoane despre rău și bine sunt schimbătoare Fiecare act de evaluare morală se afirmă ca ao~ 'olyut Pot să admit rațional că concepțiile mele despre bine, ca urmare a procesului de dezvoltare, au doar o valoare relativă și sunt supuse unor modificări ulterioare Dar când nu raționez, ci sunt indignat, când vocea directă a conștiinței vorbește în mine, când aplic o evaluare, instinctiv, "recunosc cu forța că sentimentul meu moral este un bine absolut Dacă nu aș simți o asemenea încredere, nu aș putea nici judeca, nici evalua Pentru conștiința morală a fiecăruia, ideile lui despre bine nu sunt ultima metafizică rusă coincide în mod inevitabil și obligatoriu cu ideea de bunătate absolută Ni se va sublinia din nou că conținutul moralității este schimbător și că morala noastră modernă este rezultatul unui proces istoric Ni se va spune: pe ce bază vă permiteți să afirmați că codul vostru de moralitate este mai înalt decât codurile Carib și Hotentot? Vom răspunde sincer și sincer: pe baza sentimentului subiectiv Este imposibil să se dovedească logic că uciderea părinților este un păcat; trebuie simțit Nu există criterii obiective care să ne spună că este mai onorabil să lupți spre libertate, să te inspiri din creativitate și cunoaștere, decât să vezi scopul de a fi în umplutura continuă a burtei De asemenea, trebuie simțit Și dacă în tot universul singur am simțit așa, aș continua totuși să insist că bunătatea absolută este aici - în aceste sentimente, în pieptul meu, în conștiința mea morală Este necesar să fim pătrunși de convingerea că temelia bunătății este subiectivă, că se sprijină în întregime pe sancțiunea unei conștiințe vii Și nu este mai puțin absolută, pentru că o conștiință vie, atunci când vorbește cu

adevărat, nu poate decât să recunoască pentru sine o autoritate absolută, universală Din psihologie și istoria moravurilor, distingem etica normativă Ce este această știință? Care sunt metodele și sarcinile sale? Spre deosebire de științele obiective, etica vrea să prescrie Este știința a ceea ce se cuvine, este un sistem de porunci De unde acest credit? De unde vin comenzile? Răspunsul este clar și simplu: din conștiința morală a omului Cine scrie etica normativă nu reproduce decât în concepte revelația vie a sentimentului El ascultă cu sensibilitate ceea ce îi spune conștiința, își formulează instrucțiunile și le reduce la un cod complet Acest cod este acceptabil pentru cei care simt la fel ca autorul Pentru alții, este o literă moartă și nicio convingere a logicii nu este capabilă să o reînvie Etica normativă a kantienilor, recunoscând autonomia conștiinței ca bază și fundament al moralității, credea că au găsit un semn prin care poruncile morale puteau fi distinse de cele imorale Bazându-se pe caracterul absolut dat de conștiința morală oricărei comenzi vii, definește Kant LEONID GABRILOVICH a împărțit totul, ca ceea ce poate fi afirmat, ca regulă de conduită generală Dintr-o trăsătură comună precum o definiție formală a moralității, el a dedus conținutul acesteia Dar nu există o singură regulă, nici o singură lege morală, care să nu poată fi afirmată ca regulă universală de conduită Chiar și norma: "ucide-ți vecinii" J ar putea deveni o regulă universal obligatorie dacă distrugerea umanității ar fi recunoscută ca un bun absolut Există secte religioase (de exemplu, stranglerii în India) care recunosc norme similare Astfel, formalismul kantian nu a condus la stabilirea unei etici care să se poată baza nu doar pe evaluare subiectivă, ci și pe criterii obiective Orice moralitate trebuie să se întemeieze nu pe principii formale, ci pe anumite pre-descrieri materiale, care ar primi sancțiune din trăirile vii ale oamenilor, în caz contrar, anumite spume Trebuie să ascultăm vocea sentimentului nostru moral și să-i formulăm postulatele Acesta este scopul și sarcina urmărite de etică În conștiința subiectivă a unei persoane, o imensă multitudine de sentimente se împletesc, se încrucișează și se ciocnesc Aceste sentimente sunt diferite în calitate, diferite în conținut și în forța presiunii asupra subiectului Voința se supune celor a căror putere este mai intensă din punct de vedere psihologic Dar puterea - chiar și în suflet - nu coincide cu valoarea morală Un strat special dintre ele se ridică deasupra mării de dorințe și sentimente - adesea slabe în sens psihologic și incapabile să controleze voința, dar întotdeauna vizibile și palpabile Acesta este tărâmul conștiinței morale Din aceasta aruncă lumină asupra haosului din restul impulsurilor Aici se nasc aprecierile morale - adesea sub forma unor proteste slabe, incapabile să întârzie cursul motivației spontane a voinței, adesea sub forma reproșurilor, reproșurilor de conștiință etc Spre deosebire de impulsurile directe, care nu au pretenții la absolutitate și acționează în mintea oamenilor oi sub forma unor dorințe subiective pure, fiecare sentiment moral - chiar și cel mai slab, în sensul presiunii asupra voinței - apare ca fiind universal semnificativ, ca un singur adevăr universal Dacă vreau ceva - de exemplu, scris, faimă - atunci nu insist deloc ultima metafizică rusă a avea o astfel de dorință este obligatoriu pentru fiecare persoană, pretutindeni, în orice condiții Dar când condamn și aprob, recunosc drept moral și imoral, transform inevitabil sentimentul subiectiv în adevăr absolut Desigur, în lupta de motivație, cel mai puternic câștigă Cedez impulsului imperios, dar în același timp pot recunoaște că este urât moral Forța psihologică a moralității în acest caz este mai slabă decât impulsul; dar moralitatea este încă acolo;

conștiința morală nu tace; evaluarea este încă pronunțată Insist mai ales că, deși morala este un sentiment, acest sentiment este prin natura sa profund diferit de alții și că recunoașterea normelor etice nu echivalează cu respectarea lor Îmi dau seama în mod clar că insultarea unei persoane este rușinoasă și totuși provoc insulte dacă impulsul către această acțiune este mai puternic din punct de vedere psihologic decât sentimentul meu moral Conștiința morală a unui om nu coincide cu caracterul său: acestea sunt două domenii distincte S-a spus cu o baterie evidentă a unui mare publicist că convingerile lui erau bune, dar că el însuși nu era o persoană bună Glumerii înșiși nu bănuiau că, dorind să râdă caustic, exprimă un adevăr profund Convingeri strălucitoare și adevărate se găsesc și la oamenii răi Dar ei sunt totuși o garanție, acești oameni răi în judecățile lor morale nu vor fi de partea ticăloșiei Reținem dualismul kantian între caracter empiric și moralitate Dar pentru noi acest dualism este un simplu fapt psihologic Atât caracterul, cât și codul moral sunt plasate în conștiința subiectivă Dar ele nu se contopesc într-una, ci rămân strict separate, ca zona dorințelor subiective și sfera etică a evaluărilor, pe cea subiectivă aceleași sentimente, dar recunoscute ca norme obiective Etica normativă începe cu formularea următoarei întrebări: ce este recunoscut de mine ca ceva de la sine înțeles, ca adevăr absolut, universal? În psihicul unei persoane obișnuite, conștiința morală este tulbure: ceea ce se numește o convingere și este prezent în mod constant, de obicei, nu corespunde deloc cu adevăratele evaluări morale Omul însuși nu știe ce spune conștiința lui Deyu este că evaluarea corectă este atașată la nu GSO LEONID GABRILOVICH la o reprezentare corectă, la o reprezentare a unor fapte reale distorsionate de minciuni publice Astfel, adesea în știința pură o persoană care gândește corect ajunge la o concluzie falsă: logica funcționează corect, dar materialul său este pervertit și fals În acest sens, există într-adevăr o analogie între adevăr și bunătate, pe care Struve a trecut cu vederea Principala diferență rămâne: logica este aceeași pentru toată lumea, "normele" gândirii sunt proprietate comună, în timp ce normele morale sunt supuse anumitor variații Nu există o astfel de persoană în lume pentru care conștiința că X este patru să nu fie accesibilă, dar nu toată lumea poate simți că este rușinos să-i asuprești pe cei slabi Există nenorociți născuți, care nu numai că își găsesc plăcere în tortura brutală a omului, dar sunt și absolut incapabili să-și dea seama că o asemenea plăcere este urâtă Dar trebuie subliniat imediat: este o mare greșeală să credem că variabilitatea ideilor morale și diferențele de opinii ale oamenilor își au sursa diferențelor în conștiința morală Afirmăm cu îndrăzneală contrariul Conștiința morală a omului de-a lungul istoriei a suferit doar schimbări nesemnificative, poate chiar deloc Au existat și sunt încă excepții: dar marea majoritate a omenirii, în orice moment și în toate țările, a avut aceeași conștiință Diferențele de vederi morale se explică, după cum se spune, prin faptul că judecățile acestei conștiințe, normele acestei morale au fost aplicate ideilor greșite, pervertite de minciunile sociale, erorile sociale obișnuite În acest sens, se poate spune că progresul istoric al omenirii este îndreptat spre triumful adevărului, spre triumful - în conștiința personală și în ordinea socială a vieții - a unui cod moral absolut O persoană întruchipează în istorie acele comenzi supreme ale ooliei, care i-au fost stabilite din vremuri duioase, îndepărtate, din primele zile ale copilăriei sale Astfel, se rezolvă dualismul dureros dintre variabilitatea istorică a "morenţelor" şi absolutismul "normelor morale" Permis - fără ajutorul metafizicii Dar sarcina noastră nu sa

încheiat De asemenea, trebuie să arătăm cum etica normativă ajunge la construirea idealului său, cum normele morale sunt purificate de impuritățile istorice aleatorii și topite în aur pur Aici vine ultima metafizică rusă ajuta stiinta Ideile tradiționale, false, asupra cărora operează conștiința, cad sub cuțitul analizei Înțeleptul grec a susținut că sclavii nu sunt oameni adevărați, că psihicul lor este diferit de al nostru și, bazându-se pe o astfel de viziune, le-a negat drepturile omului Suntem, desigur Să nu presupunem că discipolul Gadfly din Atena, blândul, nobilul Platon, avea conștiința unui monstru, ca niște degenerați pe tronul roman Nu, el a simțit la fel ca și noi Dar, crescând într-o atmosferă de convingere că sclavii nu sunt oameni adevărați, a absorbit această idee falsă împreună cu laptele mamei sale și nu a putut scăpa de ea Atitudinea lui față de "oameni" era așadar diferită de cea față de sclavi și animale Dacă s-ar fi născut într-o epocă diferită, două mii de ani mai târziu, ar fi raționat, desigur, diferit Analiza științifică obiectivă distruge concepțiile greșite Prejudecățile false ard în focul său puternic El convinge - convinge prin forța logic coercitivă a faptelor și impecabilitatea științifică a argumentelor - că sclavii sunt aceiași oameni ca și cetățenii atenieni liberi Sentimentul, mintea, voința, totul îi face să-i recunoască drept oameni Și odată cu dezintegrarea erorii, odată cu moartea unei idei false, piere și minciuna morală, se destramă "morala" învechită Dar aceasta este doar o parte Să nu uităm că analiza obiectivă, întotdeauna posibilă din punct de vedere logic, nu este întotdeauna posibilă din punct de vedere psihologic Pentru a discuta ceva, a analiza ceva cu interes sporit, este necesar să fii stimulat să faci asta de mai mult decât de simpla curiozitate Foarte rare sunt acele cazuri în care atenția unei persoane a fost îndreptată către subiectul de studiu doar de interese obiective În majoritatea covârșitoare a cazurilor, suntem îndemnați să căutăm și să analizăm după grijile și "răutățile" zilei Concepția greșită a sclavilor ca ființe inferioare, non-umane a persistat multă vreme fără a trezi interesul nimănui Cetăţeanul liber atenian a fost copleşit de preocupările vieţii, care în ochii lui erau mai importante decât studiul psihologiei sclavilor Dar acum a sosit momentul în care sclavii - întunecați și supuși - s-au maturizat mental și s-au luminat A început lupta pentru libertate, interesul imediat a fost afectat, iar sub loviturile cunoașterii obiective, Întrebări de filosofie, carte θ LEONID GAVRILOVICH, încet, păzit de tradiție, luptând din ce în ce mai slab, vechea minciună a căzut Nu vom aduna ilustrații Ideea este deja clară În crearea unei etici normative, trebuie să distrugem înșelăciunile care au înconjurat simțul moral și i-au eclipsat strălucirea Trebuie să ne supuse analizei totalitatea acelor idei cu care opereaza constiinta Cine face treaba asta? Moralist? Fotoliu om de știință? Desigur, el este parțial Dar nu este rupt de societate Interesul său este îndreptat de lupta grupurilor umane Numai acolo, în această luptă, ciocanul analitic greu zdrobește idolii falși Nu voi repeta aici ceea ce am spus în altă parte *) și pe care Berdiaev l-a dezvoltat frumos în cartea sa despre Mihailovski Voi sublinia doar în treacăt, rezumând ceea ce s-a conturat, că zdrobirea idolilor falși se realizează în lupta socială printr-un atac al clasei progresiste asupra pozițiilor învechite ale celorlalți În acest sens, idealul de clasă al clasei celei mai progresiste constituie idealul absolut pentru un punct dat din istorie Numai el duce la triumful adevărului, restul la minciună și la declin Leonid Gabrilovich "New Delo" , *, nr "Rezultatele marxismului", articolul b Despre noul idealism rusesc "Băieții ruși încă funcționează cumva Mai sunt și

alții? Iată, de exemplu, hanul împuțit local, așa că converg, așezați într-un colț Nu se cunoșteau de toată viața, dar când au părăsit cârciuma, timp de patruzeci de ani nu s-ar mai cunoaște, deci ce, despre ce ar vorbi în timp ce prindeau un minut în cârciumă? Despre întrebările lumii, nu altfel: există Dumnezeu, există nemurire? Și cei care nu cred în Dumnezeu, ei bine, vor vorbi despre socialism și anarhism, despre transformarea întregii omeniri în funcție de noul stat, așa că e un lucru al naibii, toate aceleași întrebări, doar din cealaltă Sfârşit Și mulți, mulți dintre cei mai originali băieți ruși nu fac altceva decât să vorbească despre întrebări vechi din vremea noastră Nu-i aşa?* Dostoievski eu Creșterea căutărilor idealiste și a curentelor idealiste în filosofie, literatură și viață poate fi considerată principalul fapt al culturii spirituale rusești din ultimii ani Aici bate pulsul unui nou gând, pasiunile se desfășoară, nedumerirea și iritația sunt cauzate de unii, așteptările și speranțele de către alții Pozitiviștii revistei noastre par să-și fi pierdut capacitatea de a fi interesați de orice altceva decât de răsturnarea celui mai recent idealism și scot un zgomot ridicol, de parcă omenirea ar fi amenințată cu moartea din cauza invaziei idealismului, ca * /'*' *NIKOLAI BERDYAEV de parcă un alt dușman, cel vechi, comun nouă cu pozitiviștii, lovind la fiecare pas cu forță brută, se retrage în plan secund Deși suntem niște visători leneși și ne înghesuim într-o sete iluzorie, visele și fantomele li s-au părut adversarilor noștri mai puternice și mai periculoase decât un dușman real Și câte neînțelegeri și ignoranță s-au dezvăluit aici, câte neînțelegeri ciudate și triste, ce metode polemice neculte și ce dispoziții primitive! Vreau să vorbesc în articolul meu despre acest idealism rusesc, care se află acum în centrul atenției, și să risipesc cel puțin parțial o oarecare perplexitate În primul rând, trebuie spus că nu avem o viziune idealistă definită, clară și integrală, care să unească pe toți așa-zișii ((idealiști), și niciunul dintre noi care participă la mișcarea idealistă nu pretinde acest lucru Idealiștii sunt uniți nu atât printr-un figurativ definit și unic, o perspectivă și credință pozitivă, precum și o căutare și o atitudine negativă față de limitările pozitivismului, nemulțumirea față de spiritul cunoscător În idealism există multe nuanțe și fracții, iar reprezentanții săi nu au totuși ajuns la o viziune stabilă asupra lumii: multe căi se deschid înainte ѣ fracții de idealism: una este hotărât metafizică, cu o afinitate pentru religia transcendentului, cealaltă este etico-epistemologică, plutind în curentul principal al idealismului transcendental al lui Kant ъ asocieri expresie a primit un anumit gust de bunăvoință și dă naștere la cele mai absurde cerințe și spirit care nu se potrivește scopului Desigur, nu se poate opri asupra faptului că idealismul ca direcție filozofică, nu există nicio pretenție la o sublimitate și idealitate deosebite Nu am încercat niciodată să pătrundem în virtuțile înalte ale pozitiviștilor, am subliniat doar slăbiciunea lor filosofică, simplificarea și primitivitatea viziunii lor asupra lumii, contradicțiile dintre dispozițiile lor idealiste și teoriile lor Dar cuvântul idealism poate provoca și neînțelegeri din punct de vedere pur filozofic Cea mai mare confuzie este cauzată de termenul de idealism în despre noul IDEALISM RUS" teoria cunoașterii și aici este deosebit de ușor să conduci oamenii în ispită puțin despre cei familiarizați cu filozofia Cert este că idealismul în teoria cunoașterii nu favorizează metafizica și în majoritatea cazurilor duce la fenomenalism, sau, ceea ce este același lucru, la pozitivism, în timp ce realismul în teoria cunoașterii, desigur, nu naiv, deschide ușa către cunoașterea

metafizică, este, parcă, o justificare epistemologică metafizică Epistemologii moderni, idealiștii transcendentali în toate nuanțele lui, alăturați lui Kant, ajung în sfârșit la consolidarea pozitivismului Realitatea, ființa, existența cu adevărat este declarată ficțiune și iluzionismul real triumfă Teoria idealistă a cunoașterii, în esență, reduce totul la idei și categorii, în spatele cărora se află golul, care nu au purtător; ea nu poate ieși din cercul vicios * de scăldat al conceptelor și nu găsește căi către realitate, în adâncuri | fiind Genă Kp-j idealistă transcendentală pură și caracteristică, un dușman hotărât al metafizicii și un adevărat pozitivist, el doar pe baze de nezdruncinat, raționale (idei, categorii a priori) construiește o clădire pozitivă a cunoștințelor noastre și a moralității noastre Enigma ființei în abisul și misterul ei este complet desființată pentru astfel de idealiști, și tocmai pentru că sunt idealiști, pentru că pentru ei totul se rezumă la idei, rațiune, la un sistem de concepte, Windelband reduce realitatea obiectivă la normalitatea rațiunii; el nu iese din categorii și concepte, din idei și valori în întinderea ființei, a existenței; instanţa sa ultimă este mintea supraindividuală, sursa normelor şi valorilor obiective, dar această minte nu posedă viaţă, nu este) Școala spirituală și nu lipsită de chibzuință a monismului epistemologic imanent, condusă de Schuppe, aduce la concluzia ei logică și dezvăluie principalele defecte ale întregului) Cel mai apropiat asociat al lui Cohen, Natorp, în interesanta sa carte: în "Platos Ideenlehre Eme Einführung in den Idealísimas*, face o încercare caracteristică de a elimina toate elementele ontologice din Platon și de a interpreta ideile lui Platon în spiritul doctrinei neo-kantiene a categoriilor Platon se transformă aproape într-un adept al lui Cohen) Elevul talentat și plin de spirit al lui Windelband, Rickert, apără și mai viu rezoluția oricărei realități obiective în normativitatea rațiunii G NIKOLAI BERDYAEV epistemologie aproape germană Acesta este spectrul palid al panlogismului hegelian, cedându-ne în cele din urmă puterii iluziei; aici este absolut imposibil să transcendeți ființa, întrucât toată ființa este declarată imanentă în gândire, identică cu ea, și totul se rezolvă în "conștiință în general", într-o tautologie fără sens Unul dintre cei mai remarcabili pozitivişti şi empirişti, Laas, care este şi un idealist în teoria cunoaşterii, neagă şi realul, transformă lumea într-o aparenţă iluzorie, în fenomene relative fără substrat sau purtător Aici idealismul și pozitivismul converg în mod emoționant unul asupra celuilalt și susțin, în final, una și aceeași filozofie a predicatului fără subiect Toate aceste tendințe epistemologice sunt ostile cunoașterii metafizice, întrucât fie ignoră complet problema realității și nu analizează conceptul de ființă, fie conștiința noastră profundă a realității transcendente, conștiința de a fi în afara conceptelor, sunt declarate fictive, aparent, totul este recunoscut ca imanent gândirii cu categoriile sale, se rezumă la idei fără purtător, fără existent În monumentul grandios și maiestuos al idealismului german, în panlogismul lui Hegel, idealismul epistemologic și ontologic păreau să se fi unit în cele din urmă, ideii i s-a dat viață, ideea a fost înțeleasă ca ființă, ființă ca idee Dar acestui sistem idealist grandios nu i s-a dat puterea de a depăși iluzionismul ascuns în însăși natura idealismului abstract, raționalist La Hegel, distincția dintre ființă și neființă dispare, idealismul absolut duce la neantul absolut În spatele logo-ului universal nu exista nici o ființă adevărată, nici o ființă vie, individuală Din temnița sufocantă a conceptelor care ne legau, nu existau căi de a fi; acesta este păcatul fundamental al

raționalismului abstract, care încearcă să înțeleagă lumea prin deducerea conceptelor din minte, disecând în mod abstract natura noastră spirituală în numele laturii sale raționale Trebuie să restabilim drepturile experienței vii, nu experiența condiționată abstractă și particulară a empiricilor-pozitiviști, ci acea experiență în care intrăm direct în contact cu existentul cu adevărat, cu sufletul viu al lumii Trebuie să protestăm energic împotriva încercărilor raționaliste de a distruge punctul de vedere cu conceptul; această nevoie DESPRE NOUL IDEALISM RUS Schopenhauer era profund conștient de posibilitatea / "s-ar putea să fie mai aproape decât alții de cei care au abordat adevărata cale a cunoașterii metafizice Schopenhauer a fost unul dintre puținii iraționali din istoria filozofiei și în aceasta ne este aproape *) Se poate spune cu îndrăzneală că "soarta metafizicii", soarta oricărei gândiri filozofice a viitorului, este legată de depășirea a două cetăți care stau pe drum: Kant și "Hegel, idealism epistemologic, raționalist, în ciuda tuturor criticilor sale , cu care este infectată toată filosofia germană modernă, și idealismul absolut, abstract, și mai raționalist, acum uitat nemeritat de mulți, dar reprezentând punctul ultim în care ne lovim de o fundătură; pe această cale totul a fost deja epuizat și nou acestea trebuie căutate Goetherienii, în căutarea unui substrat, subiectul, existentul, în dorința lor de a ieși din atmosfera sufocantă a conceptelor abstracte, au trecut la materialism, iar în această încercare de a se sprijini ferm pe materie a existat o logică interioară profundă Dar nu avem ce face aici Gândirea filozofică rusă originară, pe care încă nu am învățat să o apreciem suficient, aparține • celei mai profunde și strălucite critici a hegelianismului și a întregului raționalism în general; totul gravitează spre realismul metafizic, spre spiritualismul concret, spre restaurarea acelei experiențe integrale în care dat/existentul este dat direct *) În aceasta văd sămânța din care va crește rusul educația noastră filozofică, ne putem aștepta la înflorirea gândirii filosofice în Rusia și a gândirii originale Acestea sunt speciale; Trăsăturile filozofiei ruse, filosofia viitorului, sunt stabilite în literatura rusă, în depozitul nostru spiritual național Rădăcinile unui idealism deosebit, care acum este dezvoltat în mod conștient de cea mai recentă filozofie și jurnalism rusesc, sunt adânc înrădăcinate în cultura spirituală rusă - asta am vrut să subliniez Cel mai nou idealism rus, în ciuda istoriei sale scurte și a caracterului nesigur, este național în cel mai bun și adevărat sens al cuvântului; el nu este produsul gândului şovăitor al unui pumn de scriitori instabili Întreaga istorie a culturii noastre natale este în spatele nostru și pentru noi, iar în aceasta este garanția dreptății și viabilității noastre Suntem profund conștienți de unitatea noastră spirituală cu Tolstoi și cu eu Dostoievski care surprinde întreaga lume *) Vezi "Convorbirile sale cu Socrate din Sankt Petersburg" publicate în "Cuvântul său"* Aceste "Convorbiri" ar trebui să ocupe un loc proeminent în istoria filozofiei ruse; Da, ar face onoare literaturii epistemologice germane De mare importanță este diferența dintre conștiință și cunoaștere pe care Kozlov încearcă să o stabilească; aceasta deschide calea spre afirmarea ființei transcendentale și elimină presupunerile raționaliste dăunătoare Kozlov poate fi numit cel mai probabil un neo-leibnizian Acum este foarte oportun și util să-l opunem pe Kant lui Leibniz, dar lui Leibniz, purificat de focul criticii din vechiul raționalism) Am subliniat deja lucrarea remarcabilă a lui Lopatin, Problemele pozitive ale filosofiei Potrivit concepțiilor sale epistemologice, care neagă realitatea spațiului,

timpului și materiei, Kozlov ajunge la un spiritism mai hotărât decât Lopatin și Solovyov DESPRE NOUL IDEALISM RUS '■ Întrucât voi fi acuzat de slavofil și "simpatii naționale", aici este necesar să se elimine toate posibilele neînțelegeri Doctrina slavofilă, cândva glorioasă și atrăgătoare în multe dintre trăsăturile sale, a murit; mai rău decât a murit: a degenerat în katkovism, în naționalism care urăște oamenii, în recționarism pur, în "adunare rusă" Din spiritul idealist al vechilor slavofili clasici nu a mai rămas nimic; toată dragostea lor, cu credința în marea misiune a poporului rus și dragostea directă pentru libertate, a renascut în patriotismul oficial, închinarea statului oficial, puterea materială brută Și aceasta a fost pedeapsa pentru acea greșeală fatală pe care slavofilii au făcut-o în doctrina lor asupra naționalității Și-au legat fatal credința lor de foc în spiritul național, în creativitatea originară, îndeplinirea datoriei naționale, cu idealizarea materialului național rii, înapoiate economice, juridice, politice, bisericești și toate fundamentele vieții în general și au căutat în mod greșit spiritul național în existența noastră istorică trecută Astfel, au înlăturat spiritul creator al națiunii, au stabilit limite pentru acea creație liberă, în care se poate exprima doar o cultură națională liberă) Slavofilii au idealizat comunitatea și înapoierea economică și lipsa de cultură, forme de stat-legale de mult condamnate de istorie, formele materiale înghețate ale conștiinței religioase Națiunea este un concept spiritual; numai creativitatea liberă a culturii poate fi individuală și originală; spiritul naţional nu poate fi protejat şi întărit prin nicio măsură violentă, materială, poliţienească - acesta este adevărul neîndoielnic, la care slavofilii nu l-au gândit până la capăt În numele culturii noastre naționale, în numele creativității noastre originare, avem nevoie în primul rând; în europenizarea întregului nostru sistem social, în implementarea și garantarea unor postulate juridice absolute; numai asta ne va elibera înlănţuiţii şi Acest lucru este arătat în mod strălucit în articolul lui P B Struve "Ce este adevăratul naționalism " Vezi Questions of Philosophy, nr ; acest articol a fost inclus în colecție "nick" "Pe diverse subiecte" Întrebări de filosofie, carte NIKOLAY BERDYAEV spiritul național persecutat din lanțuri din metal nu național și nu original-individual, ci din cea mai grosolană substanță comună nouă cu toate regatele violenței Individul și originalul în personalitatea umană este doar în libertate; în violență totul este impersonal și incolor Același lucru este valabil și pentru viața unui neam, care numai în libertate își realizează marile sale posibilități istorice, iar în violență și asuprire își pierde individualitatea Statalitate guvernamentală, pozitivism de stat - acesta este dușmanul de moarte care a ruinat visele romantice și misionare ale slavofililor Dacă fiecare națiune are propria sa vocație în lume, atunci calea spre realizarea ei este prin libertate, creativitate liberă, creație care nu cunoaște lanțuri, neînghețată de forme violente înghețate Religia, literatura, filozofia, renașterea morală, tot ceea ce alcătuiește cultura spirituală și în care se exprimă măreția și individualitatea oamenilor - toate acestea necesită libertate și nu tolerează violența împotriva impulsurilor creative, toate acestea nu pot fi privite conform utilitarismului criteriile pozitivismului de stat Da, putem și trebuie să fim mândri de marea noastră literatură, care reflectă temperamentul național al sufletului și să vedem în ea garanția locului nostru independent în cultura mondială; dar gândul la acele forme violente care ne îngăduie creativitatea liberă ar trebui să trezească în noi o roșie de rușine De-; De aceea ne întoarcem indignați de la

erorile politice ale slavofililor și îi tratăm cu dezgust pe moștenitorii lor degenerați Prin aceasta nu vreau să neg marile merite ale slavofilismului în a pune problema națională Pe lângă cosmopolitismul abstract fără sânge și naționalismul violent și imoral, poate exista și un al treilea punct de vedere, idealist, asupra naționalității, care poziționează spiritul național nu în sarcinile statului, ci în implementarea originală, creativă a universalului, universal sarcini x) ,) Cea mai adevărată și profundă, singura soluție nu numai în limba rusă, ci și în literatura europeană, a chestiunii naționale a fost dată de Vl Solovyov, care a dezvoltat doar cele mai bune aspecte ale slavofilismului și a făcut mai mult decât oricine pentru a răsturna naționalismul sălbatic Vezi și cartea lui S Bulgakov "De la marxism la idealism, în care DESPRE NOUL IDEALISM RUS Cel mai nou idealism rusesc își are rădăcinile nu numai! în cultura noastră națională, dar și în mii de ani de istorie - gândire filosofică, pe care pozitiviștii moderni sunt atât de înclinați să o ignore Creativitatea filozofică nu poate fi fructuoasă decât dacă este legată de trecut - cele mai mari revoluții din domeniul gândirii au o istorie anterioară Am dori să evocăm amintiri ale trecutului clasic al filosofiei în epoca noastră decolorată și degradată de pozitivism Este necesar să creăm și să descoperim noi valori, dar nu credem că această sarcină creativă poate fi îndeplinită fără a recurge la valorile eterne ale trecutului Și acum să trecem la fundamentele teoretice ale noului idealism rusesc, așa cum mi se par Această interpretare a idealismului va fi în mare măsură individuală III ■' · • Există două probleme - problema personalității, judecătorul individual al sufletului uman, drepturile sale, valorile sale și problema progresului, soarta omenirii și a lumii, scopul și sensul istoriei; cea mai abstractă, teoretice și cele mai multe interesele noastre concrete, vitale, și întregul idealismului rus modern, s-a format în încercarea de a ridica și de a rezolva aceste întrebări A transforma soarta personalității umane și soarta progresului uman într-un singur destin este tema istoriei noi, la care ea lucrează din greu și dureros la monism și pluralism, iar marea dificultate a oricărei construcții filozofice constă în combinarea acestor tendințe aparent opuse Imens aspectele negative ale slavofilismului sunt denunțate, iar naționalismului i se opune nu un cosmopolitism plat, ci o înțelegere idealistă a naționalității și o credință arzătoare în vocația Rusiei, în marea ei semnificație pentru cultura mondială Nikolay Berdyaev; eroarea majorității sistemelor filozofice a fost în predominanța exclusivă a tendinței universaliste și moniste Acesta a fost păcatul fundamental al vechii gândiri filozofice, păcatul raționalismului, moștenit de tot pozitivismul Pozitivismul de toate felurile și nuanțe nu poate construi nici o teorie a personalității, nici o teorie a progresului; nici măcar nu poate înțelege aceste probleme, nu știe să le pună și trăiește din firimiturile care i-au trecut clandestin în mâini de pe masa metafizică Însăși conceptele de personalitate și progres, fără de care pozitivismul nu se poate lipsi, deoarece susținătorii săi sunt oameni vii care se străduiesc să înțeleagă viața, sunt imposibile pe baza pozitivismului și sunt complet impregnate de presupuneri metafizice De aici au început "idealiștii"; au ajuns la concluzia că acele concepte cu care pozitiviștii operează atât de inconștient, la care toată ființa noastră, tot ceea ce în viața noastră are valoare, duce - | goale și înălțătoare-* că aceste concepte sunt metafizice în întregime, că prin existența și semnificația lor pentru noi sunt | resping deja pozitivismul Care ar fi semnificația oricărei mișcări sociale, a

creației istoriei, a luptei și a muncii la care suntem chemați, dacă persoana umană este un sunet gol, o combinație accidentală de energie și materie, un joc de senzații, * dacă progresul este un proces fără scop și sens? Lupta și munca pot îneca în noi întrebarea dureroasă despre sensul vieții, ne pot slăbi setea spirituală, dar aceasta este o cale de ieșire rușinoasă și umilitoare L Tolstoi are de o mie de ori dreptate când, în "Inacțiunea" sa, ne cheamă să luăm o pauză în această lucrare nesimțită și agitată pentru a privi în jur, pentru a pune problema semnificației acestei lucrări, pentru a înțelege viața Munca nu ar trebui să fie acel drog care îneacă formularea conștientă a problemelor vieții Idealiștii sunt adesea calomniați ca reacționari, sunt acuzați că sunt tăiați de viață, că sunt distrași de la sarcinile urgente ale vremii Dar de la ce înălțime pozitiviștii își permit să facă asta, în numele a ce, pe baza ce valori? În numele propriilor noastre valori idealiste, urcând pe propriul nostru munte, introducându-ne clandestin propriile concepte metafizice Che despre NOUL IDEALISM RUS chemați la lupta pentru progres, venerați libertatea, dar nu îndrăzniți să recunoașteți deschis caracterul metafizic al tuturor acestor lucruri sacre Când începeți să ne denunțați nobil și sublim, știm dinainte că ne veți bate cu bunătatea noastră, că nu veți inventa nimic de la voi, pentru că este imposibil să inventați și noi odată pentru totdeauna v-am recunoscut toate ardoare ca indicator al zelului tău moral, combinat, din păcate, cu un nivel scăzut de conștiință filozofică Am înțeles de mult secretul psihologic că cineva poate fi ateu dintr-o nevoie religioasă, un imoralist dintr-o nevoie morală, un materialist dintr-o nevoie metafizică, un cosmopolit dintr-o nevoie națională Acest lucru este adesea nobil, dar uneori dreptul nu este deosebit de inteligent Nu, nu ați inventat și nu veți inventa nimic în care să nu avem motive să vedem contrabanda cu bunurile noastre Ați fi oameni buni dacă nu ați avea această tendință pentru contrabandă; dar înțelegem că ai nevoie să trăiești undeva, că riști să mori de foame spirituală, că nu poți trăi după legile naturii și statisticii, abstracțiile biologiei și sociologiei și suntem gata să-ți furnizăm deschis scrisul; meritati sa fiti proprietarii acestor idei teoretic urate de voi, dar practic atat de iubite de voi idei de personalitate, progres, libertate, etc idealism Și acum să trecem la o considerație filozofică a problemei personalității, individualității Problema individualității este problema de bază a timpului nostru; este legat de experiențele noastre cele mai profunde; toată arta contemporană este saturată de ea și fiecare luptă pentru drept, fiecare formulare morală semnificativă a problemei sociale se întoarce la ea Nu există nicio întrebare care are nevoie de elucidare și dezvoltare filozofică atât de mult decât această întrebare a individualității Știința pozitivă se oprește în perplexitate în fața misterului individului; ea este interesată doar de legile naturii, doar de cele generale, tipice, incolore; pentru scopurile sale speciale, este prea economic în gândire să se apropie de individ NIKOLAY BERDYAEV alom Și știința pozitivă a dreptului Din atingerea cunoștințelor științifice, tot ceea ce este viu și individual moare, totul concret se transformă în abstracții *}· Toată așa-zisa experiență științifică, bazată pe opoziția condiționată a subiectului și obiectului, nu duce la existentul cu adevărat, la real; în ea sunt date numai semne condiţionale ale fiinţei reale În altul, voi încerca să justific punctul epistemologic al zroasului, conform căruia mama și fundamentul dezvoltării înțelegerii vieții, această înțelegere filozofică de bază, luăm datele directe ale conștiinței, cunoașterea celor vii ,

transcendentală, și nu de către gnosa -subiectul nostru nativ, care creează și creează e așa-numita "natura" *) Aceasta este principala greșeală a oricărui raționalism, precum și a criticii emanate de Kant, și a empirismului pozitivist, oricât de renegat ei de raționalism, de a considera că subiectul epistemologic, gândind cu categoriile sale, îmbrățișează ființa și întunericul: prin aceasta îl limitează, face este imposibil să transcensăm Această eroare se bazează pe confuzia conștiinței cu cunoașterea, cu subiectul, cu rațiunea redusă la rațiune, pe interpretarea oricărei conștiințe ca logică și deja divizată artificial) Raționalismul taie spiritul uman, creează o opoziție artificială între ceea ce vine din "rațiune" și ceea ce vine din "experiență", în plus, atât rațiunea, cât și experiența sunt la fel de limitate și stoarse Este necesar să restabilim unitatea și integritatea ființei noastre care cunoaște și să construim o teorie a experienței metafizice, îmbrățișând și experimentată condiționat! și cunoașterea condiționată rațională Viziunea și intuiția trebuie în sfârșit eliberate de această oprimare a "conceptelor" care cântărește și așa-zisa experiență direct *) Vezi cartea lui Rickert "Die Grenzen der naturvissenschaftlichen Begriffsbil-dung" Aceasta este una dintre cele mai bune cărți despre teoria cunoașterii din literatura filozofică modernă) Pregătesc un articol epistemologic special pe această temă, la care trimit cititorul) Remarci foarte profunde despre acest subiect pot fi găsite în "Cuvântul lui" al lui Kozlov Aceasta este o carte excelentă, reprezentând un fenomen foarte neobișnuit în literatura filozofică rusă DESPRE NOUL IDEALISM RUS dat, preîntemeiat *) nu este un subiect, nu gândirea rațională, ci conștiința *) în infinitul ei, și aici suntem în strâns contact cu însuși profunzimile ființei, cu existentul Trebuie sa? repet cu insistență că fiecare ființă este transcendentală în gândire? Știu că nu este cuprinsă în concept și, în același timp, este imanentă în natura noastră integrală, ființa noastră metafizică, așadar, este posibil, aș spune, transcendent,'? experiență metafizică / mișcare nesfârșită în oceanul conștiinței, în care intrăm în contact cu existența, | și nu numai experiența așa-zisă științifică condiționată și deducerea conceptelor din minte Aceasta este foarte apropiată de teoria epistemologică a percepției mistice a lui Vl Solovyov, dar există și o oarecare diferență În primul rând, am obiecta împotriva, împotriva identificarea aproape completă a cunoștințelor filozofice cu | credință religioasă Experiența (percepția directă), care oferă materiale pentru cunoașterea metafizică a existentului, 'obya-· este inteligibil pentru toate ființele cunoscătoare și numai prin erorile intelectuale ale raționalismului nu își găsește credibilitatea! interpretarea sa și rămâne adesea necunoscută Cel mai important rezultat al unei astfel de epistemologie va fi o construcție specială a conceptului de ființă Fiecare ființă este conștiință, fiecare ființă este vie și individuală, adică fiecare ființă este un spirit concret, o substanţă vie şi individuală) J Spiritualismul este justificat de primii pași ai epistemologiei; este absurd din punct de vedere epistemologic să investim în conceptul de a fi orice sens, în afară de ceea ce este extras din viața direct conștientă a spiritului Categoria substanței *)) Folosesc în mod deliberat termenul avenariusian Vorgefundenes, deoarece -Avenarius și-a pus și sarcina de a începe epistemologia la opoziția obișnuită dintre subiect și obiect Vezi "Der menschliche Weltbegriff" al său Din păcate, el s-a rătăcit pe vechea cale pozitiv-naturalistă și a adoptat prea multe "premise" raționaliste) Nu există un cuvânt mai bun în limbajul uman și nu va avea niciun câștig dacă îl înlocuim cu vreo literă sau semn

convențional) Diferența care stabilește Vl Solovyov între viață și uscăciune foarte duh și chibzuit, vezi "Începuturile filozofice ale întregii cunoștințe" IV' cap Dar este convenabil din punct de vedere terminologic să păstrezi cuvântul în timp ce îl interpretezi cum ar fi) Direcția energetică la modă în prezent alungă complet categoria substanței din cunoștințele științifice și distruge fantoma substanței ;' Nikolai Berdiaev este principala categorie de cunoștințe metafizice despre ființă; este folosit de mintea "mare" metafizică atunci când procesează materialul conștiinței vii directe Și ce concept de ființă ne oferă pozitivismul, critica, raționalismul? Pozitivismul pur și simplu nu este interesat de existența cu adevărat, ființa reală; el declară că este un concept fictiv sau incognoscibil, sau înclină spre un concept materialist naiv și absurd al ființei, despre care nu merită să vorbim acum Critica în acest sens este foarte aproape de pozitivism și doar mai subtil și mai bine își stabilește poziția Pentru unele facțiuni ale neokantianismului, ființa este și o ficțiune, pentru altele este de necognoscibil, alții, ca și Kant însuși, postulează un concept spiritualist al ființei, neavând nicio bază pentru aceasta în teoria cunoașterii lor Raționalismul tuturor nuanțelor încearcă să descopere ființa prin deducția conceptelor, deduce ființa din rațiune și ajunge în final la panlogism, la înțelegerea ființei ca idee, ca logos; el încearcă să reducă totul la relaţii logice Toate posibilitățile empirismului, criticii și raționalismului au fost epuizate, iar incapacitatea lor de a dezvolta conceptul de ființă, care este fundamental pentru epistemologie și metafizică, trebuie considerată neîndoielnică, în ciuda corectitudinii frecvente a acestor puncte de vedere Nu există nici în experiența fluidă a empiricilor-pozitiviști, nici în categoriile și conceptele criticilor, nici în ideile ontologizate ale raționaliștilor Iar problema ființei este principala și, în cele din urmă, singura chestiune a filosofiei și numai în legătură cu aceasta sau alta înțelegere a ființei poate fi rezolvată problema individului pe care ne-am pus-o* În fluxul fenomenelor empirice există culori și diferențe, există o varietate infinită, dar nu există individualitate, personalitate dacă se ține pe un punct de vedere ps:itivist consti- raționalitatea materiei Acest lucru este foarte util și numai în avantajul nostru, dar încercările energizilor de a se face pe sine un întreg sistem metafizic sunt naive și jalnice Energeticismul nu poate face nimic cu substanțialitatea spiritului și este complet neputincios să dea o doctrină a ființei: competența sa este pur științifică Vezi Natur-Philosophy a lui Ostwald Această carte este foarte interesantă și instructivă din punct de vedere științific, dar filozofic foarte naivă Încă o dată trebuie să subliniez marile merite ale regretatului Kozlov în analiza conceptului de ființă O NOVOMA RUSSKOMA IDEALISM ç Semnul tutiv al conceptului de individualitate este indecompusa sa, unitatea sa substanțială, incapacitatea de a deduce natura acestei individualități din exterior, din natura neindividuală, unicitatea ei Individualitatea este o ființă-în-sine, o ființă primordială, iar toate stările ei, actele sale creatoare, interacțiunea cu ceilalți presupun această natură metafizică interioară a ei: nu poate fi produsul unor procese fluide externe Raționaliștii au dezvoltat un concept abstract de personalitate, ideea de personalitate, dar o ființă vie, concretă, unică în originalitatea ei nu există pentru ei; ei subordonează ființa gândirii, pentru ei nu există decât viață în concepte Și astfel o întreagă tendință de critică, o manifestare foarte caracteristică mișcării idealiste germane, încearcă să pună problema individului; Mă refer la Windelband,

și mai ales Rickert și Lask*) Această direcție recunoaște iraționalitatea individului a dualului și recunoaște valoarea din spatele acestui individ Cunoașterea științifică șterge individul; diversitatea concretă dispare în conceptele generale dezvoltate de cogniție; așa este creată "natura" cu legile ei și se bazează pe normele universal obligatorii ale rațiunii Pe lângă aceste norme, generalul, "natura", mai există și individul, irațional, nesupus cunoașterii raționale, "istoria", prin care Rickert înțelege totul concret și viu Acesta este și pozitivism, care respinge formularea metafizică și rezolvarea problemei de a fi în general și a fi individual în special; dar pozitivismul este de o calitate superioară, deoarece ridică insistent marea problemă ignorată de pozitivismul vulgar Această tendință nu vrea să admită că pe lângă cunoașterea științifică, pentru care nu există individualitate, mai poate exista și cunoașterea metafizică, care se ocupă doar de individ, pentru că vrea să cunoască ființa, ființa La - Pozitiviștii consideră individualitatea ca fiind un concept biologic, ei văd în el o formațiune biologică Mulți în) Luați în considerare cartea deja citată a lui Rickert "Die Grenzen der naturvissen-schaftlichen Begriffsbildung" și cartea plină de spirit a lui Lask "Fichtes Idealismus und die Geschichte" Lask poate găsi acele firimituri metafizice care sunt caracteristice acestui trend pozitivist NIKOLAY BERDYAEV" timpul nostru în instinctele biologice și dispozițiile psihologice văd esența individualității Dar la urma urmei, instinctele, proprietățile biologice sunt comune omului cu animalele, cu natura; tocmai acesta este ceea ce îl face cel mai asemănător cu toți ceilalți, ceea ce este complet non-individual sau mai degrabă subindividual, nici măcar nu duce la acea stare pe care o numim personalitate Din punct de vedere biologic și în general naturalist, nu se poate afirma nici măcar faptul individualității, nu se poate înțelege, iar pozitivistul poate cel mult să considere acest fapt ca fiind dincolo de competența cunoașterii științifice, un fel de mister Dacă o persoană este doar o picătură în valurile existenței naturale, dacă este doar un fragment al procesului natural, un produs accidental al necesității, atunci nu este o persoană, nu o individualitate, pur și simplu nu există Indiferent de teoria pe care o susținem, trăim în acea conștiință imediată că omul este o ființă metafizică, că rădăcinile individualității trebuie căutate mai profund decât biologia și psihologia Individualismul psihologic este puternic propagat de tendințele moderne în artă; este foarte la modă și aproape de inima omului modern, deși printr-o neînțelegere, printr-o eroare intelectuală grosolană Dacă experiențele și stările psihologice nu au un purtător într-un spirit viu, unificat, dacă ne înțelegem psihicul nu ca o substanță sau o monada spirituală, ci ca un fragment temporar al unui proces necesar al naturii, un joc de stări mentale format din afară, atunci toate pretențiile noastre individualiste vor atârna în aer, tot ceea ce visele titane ale unei puternice individualități umane la care visează omul modern vor fi o autoînșelare jalnică Individualitatea nu este în moment, ci * în eternitate Iar înțelegerea substanțială a sufletului nu numai că nu contrazice actualul, ci chiar este asumată de acesta din urmă, și anume, un proces activ, creativitate liberă; toate actele şi stările mentale au nevoie de un purtător, un interior, o unitate originală*) -\ ) Nu poate fi vorba de interpretarea substanței în spiritul lui Gerhart, ca punct matematic fix, complet separat de procesele mentale Aceasta este o greșeală pur raționalistă Pentru noi, substanța este un spirit viu în care toate procesele active sunt organic inseparabile de purtătorul lor DESPRE NOUL IDEALISM RUS "Când

spunem în mod conștient eu, afirmăm deja substanțialitatea sufletului Marele individualist Nietzsche a demonstrat cel mai bine prin exemplul său imposibilitatea unei înțelegeri biologice și psihologice a individualității; întregul Nietzsche este un strigăt de dor imens pentru o individualitate metafizică pierdută Știu că este prea obișnuit să considerăm individul empiric, dar metafizic comun și unic Nici Schopenhauer nu a îndrăznit să recunoască ființa atemporală și atemporală a individului și astfel a devenit contrar celor mai profunde tendințe ale sale metafizica Dar pentru mine acesta este cel mai elementar, cel mai important adevăr Iluminarea este posibilă numai cu o reelaborare radicală a teoriei cunoașterii, care va pune la baza ei problema realității și analiza conceptului de ființă Ne cunoaștem în mod direct și apoi ne cunoaștem ca fiind, ca substanță spirituală, ca D, necompunebil, indeductibil din "natură", unul și singur Acesta este un exemplu al fiecărei ființe, care altfel nu poate fi considerată eu, ca individual, viu și spiritual Pentru metafizică, voluntarismul va juca, fără îndoială, un rol important, care se afirmă în cele din urmă în psihologia modernă și duce totodată o luptă împotriva raționalismului b experiență, natură În general, trebuie să protestăm împotriva decalajului dintre imanent și transcendent care vine de la Kant, trebuie să recunoaștem imanența transcendentalului și să deschidem ușa experienței metafizicului Toate acestea au nevoie de justificare și dezvoltare; dar nimeni nu a infirmat vreodată cu adevărat această cunoaștere directă și cunoaștere a otravii noastre substanțiale, nu eu epistemologic, ci ontologic, sursa oricărei ființe adevărate Gnoseologii încep întotdeauna cu opoziţia dintre gândire şi fiinţă, subiect şi obiect; dar acesta nu este începutul; chiar înainte de această opoziție, găsim un dat imediat, care se numește de obicei conștiință, și reflexiv) Vezi cartea deja citată de N Lossky Despre Voluntarism** NIKOLAY BERDYAEV Rațiunea ruinătoare ar trebui să se îndrepte nu numai acolo unde totul este condiționat, totul se învârte în conceptele gândirii noastre, care creează experiență științifică, ci și aici, unde este dată ființa necondiționată, unde se dezvăluie experiența transcendentală și cunoașterea metafizică Aici se deschide în fața noastră o cale fără sfârșit în recunoașterea stării de conștiință, în trecerea lor la cunoașterea adevărată Dacă există un adevăr de neclintit în filozofie, j * așa este că fiecare ființă este substanțială și spirituală, că fiecare ființă este un sine individual, că lumea este un sistem complex) de interacțiune a substanțelor spirituale de diferite ordine, superioare și inferioare Spiritismul concret este singurul sistem metafizic posibil si singura rezolvare a problemelor individului, singura justificare pentru formularea insasi a problemei personalitatii Panpsihismul este legat de cele mai vechi si mai profunde credinte si sentimente umane, iar aceasta convingere ineradicabila in spiritualitatea lumii este neputincioasa sa preia departe de noi teoriile pozitiv-raționaliste ale cunoașterii ъ pictura de Becklin k credința în viața spirituală a lumii, în populația ei de spirite vii Și aceasta nu are nimic în comun cu panteismul plat, care absoarbe totul individual și se rezolvă prin afirmaţii pur verbale şi tautologice "alism și sunt de natură antiraționalistă S-ar putea să fim mai aproape de filosofia europeană modernă * la întrebarea fundamentală, problema realității și problema ființei," și căutăm un rezultat al crizei dureroase a gândirii moderne Toate afirmațiile pozitive legate de problema j personalității sunt impregnate de acea presupunere metafizică', j · că personalitatea este o substanță liberă, autodeterminată, spirituală) Numai un spirit viu, concret, atemporal și

atemporal prin natura sa, poate avea o valoare absolută, verbală, doar el poate avea drepturi naturale necondiționate, inalienabile, doar destinul său individual poate avea un sens profund și numai deasupra ei ;; noua istorie cu motivul ei principal - elaborarea şi afirmarea individualităţii - putea gândi atât de profund Pozitiviștii militanti obiectează: dacă spiritul uman este deja liber, dacă nu poate exista nicio îndoială cu privire la valoarea lui, * DESPRE NOUL IDEALISM RUS dacă adevărurile lui sunt absolute și inalienabile, atunci de ce să lupți pentru libertate, pentru drept; un asemenea spirit nu poate fi asuprit / · numai aparenţa empirică este asuprită Aceasta este o neînțelegere sau un sofism Spiritul substanțial nu este ceva îndepărtat să mă distrug pe mine și pe alții pentru satisfacția și bunăstarea lor viitoare? Acesta este necesar, acesta este singurul: răspunsul pe care îl auzim de la pozitiviști; acest lucru este necesar; există o viață în creștere și dezvoltare, pe care o închinăm ca fiind cel mai înalt altar; vei pieri ca nepotrivit dacă nu ne slujești progresului Acest răspuns jalnic arată clar că pentru pozitivistul consecvent nici măcar nu există și nu poate exista problema progresului, așa cum nu există nici o problemă a personalității; încetează să înțeleagă care este întrebarea, îneacă în sine vocea naturii umane imediate Ideea de progres, ca și ideea de personalitate, poate fi apărat doar de idealiști, iar pozitiviștii nu au dreptul să facă acest lucru; în cele din urmă nu pot apăra decât legile naturii, acest fe- tăcerea celei mai recente invenții, și înclinație în toate formele și! "formează" cuvântul "viață" - viață luată din cărți de biologie și reprezentând cel mai gol și fără sens concept Suntem pregătiți să ne alăturăm pe deplin acestor imnuri ale vieții, care sunt compuse de poeții pozitivismului, dar asta nu va spune nimic despre înțelegerile noastre sau dezacordurile noastre, deoarece asta nu înseamnă absolut nimic *) Vom trăi, vom aprofunda și vom extinde viata, dar sa nu abuzam de metaforele biologice! Dar trebuie rezolvată problema justificării progresului, a mântuirii victimelor sale, a relației dintre progres și soarta individului, fără aceasta o persoană conștientă nu poate participa la lucrarea progresului, nu poate servi acestui idol fără sens, o grămadă a viitorilor oameni fericiți Metafizica spiritualistă, o interpretare mono-pluralistă a ființei, ne poate aduce mai aproape de soluția acestei probleme O persoană individuală care participă creativ la progres, creează un viitor mai bun, lucrează pentru sine, își creează propriul viitor Tu-) În acest sens, colecția pozitivistă Essays on a Realistic World Outlook este foarte caracteristică etc DESPRE NOUL IDEALISM RUS Cel mai mare munte al progresului este Împărăția lui Dumnezeu, în care vor intra toți indivizii, în care orice urmă, pata unui copil, va fi răscumpărată și transformată în bucurie Ceea ce în aparență empirică pare a fi alungit în ordine cronologică în secvența temporală, apoi în ființa metafizică, atemporală este tras într-o singură linie și, în aceasta, o singură linie va fi toate substanțele spirituale ale lumii, toate generațiile umane din cotidianul nostru limba Numai aceasta face posibilă o participare plină de bucurie și de semnificație la progres, la creativitate și perfecționare eternă, dureroasă și dificilă, la eliberarea omenirii, legată de eliberarea întregii lumi Aici, destinul uman individual intră în contact și se intersectează cu destinul universal al omenirii și al lumii, iar monismul universalist este înțeles ca desăvârșirea finală a pluralismului individualist, întrucât pluralitatea își găsește în Unul nu negația, ci plenitudinea afirmării sale Oamenii secolului al XIX-lea au vrut să înlocuiască credința în Dumnezeu cu credința în progres, dar

s-a dovedit că, respingându-L pe Dumnezeu, era necesar să respingem și progresul, * întrucât își pierde sensul și nu poate fi justificat Și pozitiviștii să nu fie prea mândri de progresul lor și de progresivitatea lor: în limba lor este un cuvânt fără sens; și că ei iubesc viața, deci cine nu o iubește Să încercăm totuși să subminăm una dintre ideile preferate ale pozitiviștilor și, prin aceasta, slujind omenirii ca scop cel mai înalt al vieții; aici găsim o confirmare suplimentară a cât de imposibil este să construim o teorie pozitivă a progresului Scopul progresului și cel mai înalt criteriu al progresivității se învârte pentru pozitivism în limitele conceptelor de om și umanitate și duce la religia umanității Ni se pare important să subminăm acest concept fictiv și nominal al umanității și să arătăm că în rândul pozitiviștilor nu se substituie în mod critic supraomenului, care este inevitabil presupus de recunoașterea valorilor necondiționate Minciuna fundamentală a filozofiei și religiei omenirii constă în poziția că aproapele meu are o valoare mai mare decât mine, că "mulți" cresc în comparație cu "unu" calitatea valorii, că generațiile viitoare sunt mai valoroase decât prezentul și trecutul cele, că o persoană există ceva durere-Întrebări de filosofie, carte $ θ NIKOLAY BERDYAEV gâtul și mai sus decât la un bărbat Prin instinct adevărat căutăm ceva mai înalt decât omul, doar pe acesta mai înalt considerăm posibilă stabilirea unei estimări şi determinarea relaţiei omului cu om Pe omul individual, ca dat faptic, nimic nu se poate construi, din el, ca fapt empiric și accidental, este imposibil să se obțină foc pentru progresul uman, și astfel pozitiviștii au început să însumeze teoretic aceste zerouri și să le mute cronologic înainte, am pus la punct conceptul de umanitate, ademenitor, chemând imperios înainte, neobservând că din punct de vedere psihologic acest concept era saturat de elemente supraomenești și metafizice, eram logic nominal și fictiv Să aruncăm o privire mai atentă asupra acestui lucru și să o abordăm dintr-un unghi complet diferit Există o persoană "eu" și mai este o altă, vecină, "tu" Din punctul de vedere al pozitivismului, sunt ele conectate prin conceptul biologic de persoană? de genul vedic și conceptul sociologic al generalului uman? stva Da, sunt părți ale aceleiași "naturi", și conform "legilor" acesteia se mănâncă unul pe altul; sunt părți ale aceleiași "societăți" și conform "legilor" acesteia sunt angajați într-o luptă de moarte între ei Aceasta este necesitatea pe care pozitiviştii o păzesc cu atâta pasiune împotriva noastră în numele libertăţii lor, şi această necesitate este atât de "infinit dezolată"; în ea nu se poate găsi nici măcar o oază de stabilire a valorii și nu se poate distinge în ea mâna dreaptă de mâna dreaptă În numele ce poate fi unitate între "eu" și "tu", în numele căruia unul vede în celălalt un bărbat și un frate, în numele cărora ne recunoaștem reciproc valoarea absolută? În numele a ceva îndepărtat, în numele unei treimi, mai sus decât "eu" și "tu", supraomenesc, în numele acelei naturi cele mai înalte, pe care o reflectăm amândoi, pe care o purtăm în noi înșine; ca scop cel mai înalt al nostru și ca conștiință a dreptului nostru de naștere, pe care nu-l vom vinde pentru o supă de linte a fericirii umane, a binelui comun și a altor pozitive fabricate | whist În conceptul pozitiv de umanitate, nu există un conținut calitativ mai mare, o valoare mai mare decât la o persoană separată, aceasta ar fi o simplă adăugare, iar această acțiune nu are scopul de a forma valoare și calități Omul nu poate și nu trebuie, dacă nu vrea să-și piardă aspectul uman, să se servească ca un fapt pozitiv, DESPRE NOUL IDEALISM RUS sau a-și sluji aproapele, același fapt, sau acea sumă de vecini, care se denotă prin cuvântul tare "omenire" Omenirea, compusă din

vecinii mei, este un avion fără un singur vârf; "Eu" nu-l pot iubi și sluji, dacă nu există a treia, mai înaltă decât una și cealaltă persoană / supraomenesc, munte înalt, pe care toți avem nevoie să-l urcăm Egoismul și altruismul, între care oscilează toate teoriile pozitive, sunt la fel de mizerabile, nesemnificative și plate, în egală măsură nu au crescut până la conștiința că persoana umană este deasupra egoismului și altruismului, deasupra intereselor "ale mele" și "străine", căreia se numește a servi ceva, în al treilea rând, a întruchipa în mod individual și universal supraomenul, care nu poate fi obținut prin nicio adăugare, prin nicio combinație cantitativă Pe acest al treilea, nu umanul meu și nici un alt om, stă cea mai înaltă demnitate, valoarea absolută a fiecărui sine uman O persoană poate fi mândră de sine numai în ceea ce îl înalță în propriii ochi, ceea ce îl conduce de la starea naturală la cea supranaturală Pur și simplu nu-ți poți iubi aproapele și nici nu poți recunoaște în el natura ta umană nativă; "Eu" nu pot iubi în el decât acea treime, care este mai înaltă decât noi și a cărei imagine individuală suntem; drumul de la om la om este doar che- tăiați pe Unul, numai Unul poate fi iubit, numai El poate fi iubit în fiecare persoană A organiza relațiile reciproce ale oamenilor astfel încât omul să nu fie un lup pentru om, ci un frate, este posibil doar la începutul supraomenului, în numele Unului, Cel Mai Înalt, iar această organizare presupune scopuri supranaturale Aceasta este profund înțeleasă, filozofia creștină Ilustrații pur psihologice pot fi găsite pentru ceea ce a spus el mai sus Indiferent ce teorii, chiar și cele mai pozitive, le susține o persoană, o treime, mai sus decât el și vecinul său trăiește în sufletul său, deși apare sub diferite nume l Când un om servește unei "idei", socialismului, progresului, științei, artei, adevărului sau dreptății, el devine) Trebuie să spun că, dacă aș avea ocazia să-mi dezvolt părerile religioase, aș apăra cu fermitate individualismul și simbolismul religios în interpretarea unui număr de adevăruri religioase ' NIKOLAY BERDYAEV ridică această "idee" deasupra sinelui și aproapelui, deasupra omului și omenirii; va fi pentru el expresia psihologică a supraomenului, a treia în comparație cu el și cu toți ceilalți Acest al treilea a fost atât de dureros tânjit de Nietzsche când spunea că trebuie să iubești departele mai mult decât aproapele, lucrurile și fantomele mai mult decât oamenii, când și-a creat imaginea de supraom Dar dacă acest supraom îndepărtat este doar un om perfecționat din punct de vedere biologic, avansat în timp, atunci nesemnificația rezultatului* nu corespunde grandiozității căutării Ar fi o jalnică autoconsolare să te mulțumești cu o creștere a mușchilor, un plus cantitativ pentru un bărbat Supraomul în Nietzsche, nu în design, ci în execuție, este același om al pozitiviștilor, dar poetizat artistic Visul mândru al unui om-zeu, drag noii omeniri, nu poate avea decât un singur sens demn - sensul mișcării omului către Dumnezeu, în sus dinspre natură Omul-zeu naturalist este o invenție fără sens Nu vreau să fiu un mijloc, un instrument al altora egal cu mine și al întregii omeniri, alcătuit din aceleași sine, și un supraom, doar mai puternic, dar nu mai valoros, asta ar fi contrar demnității mele, a sinelui meu - suficienta Supraumanitatea lui Nietzsche și viitoarea umanitate fericită și armonioasă a religiei pozitive nu mă pot obliga să-mi părăsesc eu, să trec la alții, să iau parte la progresul colectiv: toate acestea sunt prea umane, plate, toate acestea sunt valori imaginare ■ Un spirit uman liber, o substanță originară nu își poate pune datoria și vocația în supunerea naturii sale exterioare, a unui tot social exterior numit umanitate; aceasta contrazice fundamental

tendintele individualiste inerente in noi si astfel doar universalismul mecanic, strain noua, ar triumfa; demnitatea și vocația personalității constă în a recunoaște ca fiind cel mai înalt și supraomenesc doar interiorul, imanent în natura noastră, un fel de substanță spirituală de care fiecare este legat în interior prin firele cele mai intime, cele mai individuale, în numele cărora doar se poate vedea un frate într-o altă persoană și se poate uni într-o armonică DESPRE NOUL IDEALISM RUS loe; Omenirea trebuie organizată nu din afară, "forțat, prin formarea și adaptarea personalității umane la societatea umană, ci "din interior, în mod liber, prin auto-facere, din adâncurile omului, intrupându-se în supraomenesc viaţă Legătura metafizică a substanțelor, în virtutea căreia ele alcătuiesc întreaga lume, cosmosul, nu poate exista decât într-o singură substanță, cea mai înaltă, în care este dată plinătatea tuturor ființelor și căreia îi este dată toată multiplicitatea lumii, toate individualitățile gravitează, în ceea ce privește perfecțiunea și puterea supremă, spre aprobarea lor finală Aici individul și universalul încetează să mai fie principii opuse ' Teoria pozitivă a progresului consideră îmbunătățirea nesfârșită ca absența unui sfârșit în timp; în această mișcare, totul va crește cantitativ, dar "un cer nou și un pământ nou" nu vor fi niciodată create Hegel a numit progresul fără sfârșit un infinit rău Infinitul real, bun nu este în absența unui sfârșit în timp, ci în depășirea oricărui timp și a oricărui sfârșit, în atemporalitate Nu poate exista contact cu eternitatea în această perspectivă plictisitoare a mișcării temporale cu micile sale îmbunătățiri Aceasta este una dintre contradicțiile fundamentale ale teoriei pozitive a progresului ÎN Am văzut că problema progresului nu poate fi pusă și rezolvată decât metafizic Progresul presupune o singură, supraomenească, mai înaltă- în comparație cu omul și cu alți oameni, umanitatea, apoi a treia, în numele căreia omul pentru "omul nu este un lup, ci un frate, în virtutea căruia comunicarea indivizilor spirituali este posibil, acesta este scopul și sursa valorilor Dar pentru a determina adevăratul sens al progresului, trebuie să ne întoarcem la ideea de bază a celui mai nou idealism pe care încercăm să-l caracterizăm, ideea de libertate În analiza libertății, trebuie să arătăm încă o dată inconsecvența pozitivismului și necesitatea metafizicii Filosofia viitorului trebuie numită filozofia lui ·■ · ■'NIKOLAI BERDYAEV bauds Libertatea este în egală măsură o idee religios-metafizică și co-), tsialo-politică, iar adevărata filozofie va fi filo-'· Sophia eliberării Nu pozitiviștii au fost cei care au elaborat ideea de libertate, atât în sensul filozofic, cât și în cel politic al acestui cuvânt *) Pozitiviștii sunt adesea devotați aproape la infinit libertății și sunt gata să-și dea viața pentru aceasta, dar teoretic acesta este întotdeauna un sunet gol pentru ei și nu sunt capabili să înțeleagă sarcina vieții umane și a istoriei umane ca eliberare; pentru ei, scopul este victoria asupra naturii, organizarea socială a oamenilor, fericirea și satisfacția, orice, dar libertatea își face drum către ei doar prin contrabandă Pozitivismul este neputincios să atingă o astfel de înălțime încât să recunoască că libertatea este mai presus decât fericirea și mulțumirea, mai presus decât bazele puternice ale vieții, mai înaltă poate fi viața însăși, că libertatea este Dumnezeu, că Dumnezeu este libertatea absolută, ca ființă Pozitivismul nu va înțelege niciodată că sarcina omenirii, misiunea sa mondială, nu este ordonarea și organizarea vieții pentru binele oamenilor, ci eliberarea, că, prin urmare, o persoană trebuie să slujească nu mulțumirii sale sau satisfacției aproapelui], ci libertății în numele Celui Prea Înalt, în numele libertății absolute

Clădirea puternică în care se așează omenirea este doar un remediu temporar Aici diferența este uriașă Adevăratul pozitivism consistent trebuie să renunțe la cuvântul libertate din lexicul său; nu poate opune nimic necesității, naturii, violenței exterioare Pozitivismul și semipozitivismul, prin care mă refer la neokantianism, s-au luptat să salveze libertatea, pentru că au simțit că fără ea toată frumusețea vieții va dispărea, dar nu a rezultat nimic din ea Încercările gnoseologice de a da o interpretare pur negativă a libertății, spre deosebire de necesitate, nu pot satisface pe nimeni și au doar semnificație metodologică Și aici, ca și în filozofie în general, se simte nevoia urgentă de a lua un punct de vedere ontologic, de a dezvălui acele presupuneri metafizice care sunt cuprinse în ideea de libertate Nu ne putem baza pe doctrina negativă și iluzionistă a x) Acum se uită prea des că declarația drepturilor omului și cetățeanului a fost scrisă din rațiune metafizică • ■ , i' ■ - *y DESPRE NOUL IDEALISM RUS - ' • ·- υ'* libertatea neo-kantienilor, nici pe vechea doctrină kantiană a ob; "·· caracter inteligibil Mai ales revoltătoare sunt toate acestea ■ argumente polițienești pur exterioare în apărarea libertății, ca ■ ceva necesar și util, fără de care cade distincția dintre bine și rău, vocea conștiinței tăce, pedeapsa își pierde sensul etc , un asemenea curs de dovezi nu este demn a filozofiei Este timpul să trecem la o înțelegere pozitivă a libertății, libertatea ca ființă Nu va fi greu să arătăm că libertatea este strâns legată de recunoașterea unor substanțe spirituale care nu pot fi deduse din nimic, individual de necompunet, din intestinele energiei lor creatoare în curs de dezvoltare *) Dacă libertatea poate fi opusă naturii și ființei empirice, / atunci în niciun caz nu poate fi opusă ființei substanțiale a spiritului Libertatea este puterea creativă substanțială a unei ființe spirituale care creează viitorul din sine Această înțelegere a libertății este legată de o teorie specială a cauzalității, cu o doctrină pur metafizică a cauzalității ca cauză, crearea de efecte de către un substrat spiritual activ Se stabileşte apoi o strânsă legătură între categoriile de libertate, cauzalitate şi substanţă) Toate acestea nu vor contrazice deloc înțelegerea științifică convențională a cauzalitatea ca relație funcțională și încercarea ingenioasă a lui Mach de a alunga complet din cunoașterea științifică pretențiile metafizice asociate cauzalității nu pot decât să elibereze temeiul cunoașterii metafizice Dar libertatea este o forță irațională și poate crea atât bine, cât și rău, atât rațional, cât și nerezonabil; este slabă doar cu o înțelegere voluntaristă și alogică a ființei Pentru un raționalist, totuși un pozitivist sau un metafizician care subordonează totul experienței raționale sau rațiunii "mice" raționale, libertatea este un mister de neînțeles și teribil Ra) Acum recunosc meritul deosebit al lui P B Struve pentru indicarea lui despre legătura strânsă dintre libertate și substanțialitatea sufletului Vezi prefața sa la cartea mea Subiectivism și individualism) Cel mai bun studiu al problemei cauzalității și libertății în literatura filosofică modernă îl găsiți la L Lopatin în al doilea volum al sale "Probleme pozitive de filosofie"* Vezi și articolele îndrăznețe, interesante ale lui S Askoldov "În apărarea miraculosului" din "Întrebări de filosofie și psihologie" NIKOLAY BERDYAEV raționalistul încearcă mereu să atașeze libertatea de necesitate; îi este frică de libertate, de această adâncime întunecată a ființei, din care s-a născut în lume nu numai binele, ci și răul Rationalist si | pozitivistul nu va înțelege niciodată că binele necesar nu are preț, este contradictoriu în interior și chiar dezgustător, că numai binele gratuit poate fi

recunoscut drept cea mai înaltă * valoare, numai binele care a trecut prin tragedia lumii întregi, prin căderea liberă și negație , care a ajuns la rege - , indică reperele călăuzitoare în cursul gândirii lui Avenarius, nu întotdeauna distincte Pentru a face acest lucru, a trebuit să se abată în multe privințe de la ordinea de prezentare adoptată de însuși Avenarius, să adere nu atât la ordinea fundamentării logice a opiniilor sale, cât la istoria psihologică a apariției lor Autorul păstrează, totuși, o parte semnificativă a terminologiei dezvoltate de Avenarius, în convingerea că mulți dintre termenii lui auto-făcuți au destul de mult succes și vor deveni în cele din urmă parte a nomenclaturii recunoscute a fenomenelor psihofizice Digresiunile pe care le face Petzoldt privesc, însă, nu numai ordinea prezentării Rămânând în principiu pe același teren cu Avenarius, și Petzoldt nu este de acord cu el în multe privințe și în esență, supunând criticii sale anumite concluzii și teorii Dar aceste digresiuni și această critică ajută doar la stabilirea punctului de vedere corect asupra empiriocriticii Să subliniem cele mai caracteristice puncte de dezacord Prima digresiune semnificativă se referă la relația dintre "seria vieții" psihică și cea fiziologică Avenarius dă mai întâi (în primul volum al criticii sale) fundamentele biomecanice ale seriei mentale, i e construiește o schemă complexă de fluctuații independente ale sistemului nervos, fără a lua niciodată în considerare seria mentală corespunzătoare, ca și cum fluctuațiile sistemului nervos ar fi procedat fără nicio manifestare de conștiință și apoi deja (în al -lea vol) caută corespunzătoare experiențe mentale dependente Petzoldt, dimpotrivă, trece de la seria mentală și elementele sale până la stabilirea acelor date biomecanice, prin care se realizează o definire fără ambiguitate a elementelor mentale Această digresiune a lui Petzoldt ușurează munca cititorului Primul volum "Kr ch op ", cuprinzând fundamente fiziologice formale, constituie o piatră de poticnire pentru oricine se angajează în studiul empiriocriticii: sensul oscilațiilor sistemului nervos, scopul pentru care se construiește schema acestor oscilații, rămâne ascuns, de neînțeles Deja din retrospectivă, citind vol , chestiunea este oarecum lămurită Bun Întrebări de filosofie, carte θ RECENZIE DE CARTE confirmarea a ceea ce s-a spus poate servi drept "Introducere la Kr ch op ", întocmit de domnul Karstanien și tradus în limba rusă orașul Lesevici G Karstanien se limitează la prezentarea primei părți fiziologice și, datorită acesteia, "Introducerea" sa introduce puțin în înțelegerea lui "Kr h op Este mai dificil chiar și decât Critica în sine Având în vedere acest lucru, tehnica lui Petzoldt nu poate decât să fie recunoscută ca fiind destul de reușită, ca conducând de la final la mijloace, de la mai cunoscut la mai puțin cunoscut Dar nu înseamnă acest dispozitiv ceva mai mult decât o simplă schimbare în ordinea prezentării? Petzoldt crede că ordinea pe care a adoptat-o corespunde cursului natural al descoperirii teoriei serii de viață, că Avenarius însuși a mers în această descoperire de la datele de autoobservare la procesele cerebrale Lăsând aici deoparte problema genezei teoriei psihofiziologice a lui Avenarius, ne îndrăznim totuși să afirmăm că întemeietorul empiriocriticii nu putea în niciun caz să fie de acord cu o asemenea interpretare Avenarius concluzionează de la omogenitatea și universalitatea schemei fiziologice la omogenitatea tuturor seriilor mentale și nu invers El acordă o importanță deosebită luării în considerare separată a seriei fiziologice și mentale Natura unei serii de viață fiziologică independentă este compusă din astfel de elemente, care posedă astfel de proprietăți, care nu au putut fi descoperite prin

autoobservare, a căror acțiune în sfera psihică este ascunsă sub masca anexelor subiective Aceste dependențe subiective trebuie găsite după schema unui experiment psihofizic: se modifică condițiile în care se desfășoară anumite forme de oscilații și se constată o schimbare corespunzătoare a seriei mentale Suntem deci înclinați să vedem în ordinea de prezentare adoptată de Petzoldt o anumită concesie, dacă vreți, la psihologia introspectivă Acesta, prin urmare, este unul dintre punctele care trebuie examinate critic în evaluarea empiriocriticii și nu a scăpat de atenția unor critici Unele dintre remarcile lui Ierusalem (vezi monografia sa d, Urtheilsfùnktion) privind relația dintre metoda biologică și cea introspectivă în psihologie merg în această direcție Dezacorduri ulterioare se referă la una dintre cele două clase principale de fapte psihice acceptate de Avenarius, deci RECENZIE DE CARTE P numite personaje Petzoldt nu este de acord cu unele definiții ale anumitor tipuri de "caracteristici", găsește defecte în clasificarea lor, extinde parțial conceptul de caracter În primul rând, Petzoldt se oprește asupra definiției unei caracteristici afective Pe lângă sentimente, în sensul strict al cuvântului, Avenarius admite și uneigentliche Gefûhle, pe care o numește co-afecțională și reprezintă o dependență psihică a ceea ce este cunoscut în psihologie sub denumirea de mișcări expresive În aceste "sentimente false" autorul refuză să vadă o clasă independentă de sentimente, dar le consideră ca o fuziune a sentimentelor cu senzațiile În același timp, autorul nu a atins o întrebare interesantă care se sugerează: în ce relație se află co-afecționalitatea lui Avenarius cu teoria emoțiilor James-Lange? Poate că analogia existentă între ele ar ajuta la clarificarea naturii co-afecționalului De la caracteristica afectivă, Petzoldt trece, plecând de la ordinea personajelor din Avenarius, la mijloacele de determinare a "gradelor de conștiință", care corespunde "prevalenței" lui Avenarius Acest termen acoperă parțial faptele relativității fenomenelor mentale Considerând o astfel de relativitate condiția oricărei caracterizări în general, a conștiinței în general, Petzoldt refuză să recunoască drept predominant dreptul la poziția unui personaj independent Într-un astfel de caz, crede el, ar trebui să admitem posibilitatea unor stări mentale inconștiente, ceea ce nu este permis în filosofia experienței pure S-ar putea, totuși, obiecta la aceste remarci că Avenarius distinge între simpla dată a unui fapt psihic (Setgung) și distincția sa formală și materială (prevalența), care corespunde distincției făcute în mod obișnuit între percepție și apercepție Dăruirea, conștiința, a elementului mental stă în legătură cu simplul fapt al exercițiului, iar accentul său, prevalența acestuia depinde de împărțirea și modificarea deprinderilor dobândite prin exercițiu Inconștientul, ca caz extrem al conștientului, nu este negat în totalitate de Avenarius Este necesar să distingem, în opinia sa, două puncte de vedere: punctul de vedere al celui căruia inconștientul O Ë P Ъ CARTE stări - inconștientul în acest sens este un concept negativ, un punct limitativ; iar punctul de vedere al celui care le afirmă existența - inconștientul în acest din urmă sens este experiența psihică conștientă a persoanei date Tăiind caracterele predominante din tabelul de caractere, Petzoldt reduce și numărul acestora, care combină două personaje independente într-un singur grup de caracteristici adaptative, adaptative, în spiritul teoriilor lui Avenarius: identic (identitate și diferență) și confidențial (existență, cunoaștere) Este important totuși să remarcăm diferența lor, care este întunecată de autor În primul grup de stări mentale, actul de comparație este o parte exprimată conștient a

experienței mentale; în a doua grupă, care presupune şi o trecere de la un fapt psihic la altul, această trecere joacă doar rolul unei stări fiziologice, fără a constitui conţinutul propriu-zis al experienţei psihice actuale O digresiune importantă este făcută de Petzoldt cu privire la problema "lucrurilor" și "gândurilor" La Avenarius, "lucrurile" și "gândurile" sunt una dintre varietățile de caracteristici ale proceselor mentale, apropiate de caracteristicile afective, la Petzoldt, "lucrurile" și "gândurile" sunt un dat de necompus, regăsit în experiența primară Acest pas decisiv poate avea consecințe importante în dezvoltarea ulterioară a ideilor empiriocriticii Apărând unitatea primară a experienței, Avenarius încearcă să elimine dualismul "lucrurilor" și "gândurilor", pe care îl reușește, deoarece echivalează aceste personaje cu sentimente de plăcut și neplăcut sau cu alte caracteristici ale stărilor psihice și le conectează cu un lanț de verigi intermediare Petzoldt recunoaște această diferență ca fiind fundamentală, fără legături intermediare: diferența constă în ceea ce găsim în experiență, și nu în forma ființei Digresiunile enumerate tindeau să reducă numărul de caractere; dar în expunerea ulterioară, Petzoldt introduce o nouă clasă de personaje superioare, îmbrățișând caracteristicile logice, etice și estetice Potrivit lui Avenarius, acestea nu sunt personaje primare, ci modificări derivate ale altor personaje de bază care s-au dezvoltat sub influența vorbirii Avenarius a conturat această idee doar în termeni generali, nu a dezvoltat-o mai departe Petzoldt se gândește să completeze sistemul lui Avenarius cu o teorie formală a eticii și esteticii, RECENZIE DE CARTE construit pe principiile filozofiei experienței pure Este interesant de observat că recunoașterea din partea lui Petzoldt a acestui grup independent de personaje superioare merită în legătură cu concesionarea metodei introspective despre care am vorbit mai sus Avenarius în analizele sale a plecat de la vibrațiile sistemului nervos și, negăsind aici astfel de vibrații independente care să corespundă acestor forme de cea mai înaltă caracteristică, nici nu le-a recunoscut independența psihologică Petzoldt, plecând de la datele autoobservării, trebuie să le recunoască independența Aceste caractere superioare corespund, potrivit lui Petzoldt, unor sisteme nervoase speciale, în timp ce Avenarius evită în mod deliberat chestiunile de localizare neuro-cerebrală, vorbește la infinit despre oscilațiile sistemului nervos fără definiții spațiale ale acestora Problema localizării faptelor psihice are o importanță fundamentală în empiriocritică, având în vedere noua concepție asupra stărilor psihice pe care aceasta o dă și relația în care acestea sunt plasate cu procesele nervoase Încercările de localizare neuro-cerebrală a funcțiilor psihice, care și-au avut loc până acum, au fost supuse unor critici temeinice în excelentul studiu al unui alt student al lui Avenarius Hauptmann (Die Metaphysik in der modernen Physiologie) După ce am terminat cu personajele, i e dependenți de psihic, Petzoldt continuă să prezinte părerile lui Avenarius cu privire la pregătirea și instalarea sistemului nervos, iar apoi la procesele de dezvoltare Aici se învecinează în întregime cu Avenarius; Mecanica dezvoltării este dedicată în special celui de-al doilea volum al "Introducerii" În ultimul capitol, semnificația lui "Kr ch op ", de altfel, Petzoldt se referă și la cunoscuta, în opinia sa nereușită, critică a filozofiei experienței pure, care aparține condeiului lui Wundt Avenarius și-a propus să investigheze ideea de experiență pură, cerințele conținute în ea și să arate posibilitatea realizării acestora Ceea ce a dat nu corespunde în totalitate intențiilor sale · Potrivit autorului, sensul

durabil al lui "Kr h op " este determinată nu atât de această latură epistemologică, cât de cea psihologică: Avenarius aparține primului serios ^ · larg și · profund RECENZIE DE CARTE o încercare continuă de definire fără ambiguitate a proceselor mentale Aici se află, în opinia noastră, una dintre sursele dezacordului dintre Petzoldt și Avenarius Sarcina acestuia din urmă nu este în întregime psihologică Nu atât istoria vieții mentale în general, cât istoria judecăților umane îl ocupă Vorbind de fapte psihice, Avenarius înseamnă în principal doar acele experiențe care sunt modelate în forma de exprimare verbală; Petzoldt, dimpotrivă, se concentrează pe latura psihologică a materialului analizat de Avenarius și, prin urmare, își extinde cercetarea asupra unor astfel de domenii ale vieții mentale care nu ar putea atrage atenția lui Avenarius, ca neavând nicio semnificație pentru "general", "formal" "Teoria cunoașterii Al doilea volum al "Introducerii" conține, după cum sa spus, un studiu al ideii generale a dezvoltării, al naturii sale, oferă teoria evoluției Învățăturile lui Darwin, transferate în sistemul empiriocriticii, au trebuit să sufere modificări semnificative, dar nici Avenarius, nici Mach nu își dau seama de importanța acestor schimbări Petzoldt face o completare importantă în acest sens Dacă iniţial evoluţioniştii au subliniat fluiditatea şi variabilitatea produselor dezvoltării, atunci Petzoldt, v în spiritul lui Fechner, dezvoltă și fundamentează în detaliu ideea că orice dezvoltare are propriile sale scopuri naturale, a căror realizare se presupune a fi limita dezvoltării ulterioare Dezvoltarea nu poate merge la infinit; are ca rezultat forme stabile, tipuri constante Dintre cei doi factori de dezvoltare, externi, i e mediu și condițiile acestuia și interne, de ex forțele corpului, centrul de greutate este transferat ultimului factor intern Pe lângă plasticitate, o substanță vie are și activitate, activitate de sine, inițiativă Dezvoltarea depinde în mare măsură de dacă vrea sau nu să se adapteze, repetă Petzoldt cuvintele lui Mach Dezvoltarea din interior, dezvoltarea de ordin superior, se desfășoară într-un ritm mai rapid, în comparație cu care mediul pare să fie nemișcat Aceasta este dezvoltarea omului în prezent - singurul proces de dezvoltare observat în mod direct și efectiv și nu restaurat ipotetic Nu poate fi explicată prin principiile învățăturilor lui Darwin Teoria evoluției trebuie să fie antropologică Proces de dezvoltare RECENZIE DE CARTE Lumea în care se află o persoană poate învăța multe în înțelegerea istoriei dezvoltării altor organisme Caracteristicile dezvoltării umane sunt indicate în al doilea capitol Dezvoltarea arbitrară a spiritului uman este determinată nu de fenomenele geologice sau climatice, nu de schimbările cosmice ale sistemelor solare, ci de imaginația creatoare, capacitatea de a crea ceva complet nou, original Prin urmare, acumularea treptată a abaterilor nesemnificative nu poate juca un rol decisiv în dezvoltarea omului Ideile creative apar - imediat Dezvoltarea omenirii se desfășoară rapid, cu salturi vertiginoase Progresul omenirii în ultimele trei secole nu ar fi fost posibil dacă dezvoltarea ar fi mers în ritmul melcului pe care majoritatea biologilor cred că ar trebui să fie Nu ereditatea, nici transmiterea prin plasma germinativă fixează noile achiziții ale spiritului uman Influența creierului asupra creierului, comunicarea verbală, imitația - instrumente de transmitere Noile idei creative nu sunt create de lupta pentru existență în primul sens al cuvântului, o astfel de luptă nu precede apariția lor Sunt deja pregătiți, ca să poată lupta cu vechile idei În timp, toate progresele vor fi făcute fără luptă Aceste trăsături ale dezvoltării umane sunt explicate prin trăsăturile dezvoltării cortexului cerebral, a cărui

stare oferă o imagine adevărată a stării unei culturi date În comparație cu dezvoltarea omului, natura care îl înconjoară a atins o stare de imobilitate: leii și tigrii, vulturii *și șoimii, viespii și muștele nu sunt capabile de o dezvoltare spontană ulterioară și doar o schimbare a condițiilor externe le-ar putea scoate la iveală a unei stări de echilibru stabil O stare de echilibru stabil îl așteaptă și pe om În psihicul uman, în mentalul lui, volitiv? și viața afectivă, iar acum există deja destul de multe forme stabile: aptitudini automate secundare, forme generale de percepție și reprezentare, generalizări populare și științifice, concepte, reguli, legi, metode de evaluări etice și estetice Tendința mentală către stabilitate, străduința funcțiilor mentale pentru constanță, pătrunde în toate sferele vieții mentale Cu acest efort biologic, autorul explică nevoia minții noastre de unitate RECENZIE DE CARTE înțelegerea lumii, luptă pentru monism Principiul stabilității (Stabilitati ar trebui să înlocuiască, în opinia sa, principiul economiei gândirii sau cea mai mică măsură de forță, propus de Mach și Avenarius Se extinde și asupra întregii naturi fizice, atât organice, cât și anorganice Acțiunea sa se manifestă aici în faptul că diferențele în procesele fizice în continuă scădere, tinzându-se pentru egalizare, apropiindu-se de un minim Tendințele psihice spre stabilitate corespund proceselor de egalizare a diferențelor chimice și fizice în substanța creierului Cu ajutorul principiului său formal de stabilitate, Petzoldt consideră că este posibil să prezică viitoarele forme stabile ale gusturilor estetice și credințelor etice ale omenirii că aceste domenii practice vor fi în întregime supuse cunoștințelor științifice Autorul prezice triumful final al intereselor spirituale și morale, realizarea păcii eterne, exproprierea capitalului, egalitatea juridică, socială și economică, realismul sănătos în artă Să ne oprim mai în detaliu asupra ultimului capitol - vom logischen Dauerbestande^ i e despre o formă stabilă de înțelegere a lumii, care se va dezvolta în timp în umanitate ca urmare a dezvoltării organice, ca o stare stabilă dependentă a părților corespunzătoare ale sistemului nervos Din punct de vedere formal, această înțelegere a lumii se caracterizează prin realizarea completă a ideii de experiență pură Toate elementele neempirice ale conceptelor noastre vor fi eliminate de la sine sub influența procesului biologic de adaptare a gândurilor la fapte Tot ceea ce este metafizic, suprasensibil, supranatural, transcendent și mistic este sortit dispariției - din punct de vedere biologic Această convingere fundamentală a lui Avenarius și Mach se realizează la Petzoldt mai clar și mai clar Normele logice sunt supuse și principiului stabilității: legile identității și ale contradicției sunt în slujba echilibrului spiritual O mărturisire care este interesantă, printre altele, pentru că la Avenarius întrebarea relației dintre punctele de vedere logic și psihologic rămâne fără un răspuns complet cert Cu toate acestea, chiar și Petzoldt arată o oarecare ezitare RECENZIE DE CARTE Conținutul înțelegerii viitoare a lumii nu poate fi determinat cu ajutorul principiului formal al stabilității Punctul principal al acestui conținut este realismul naiv, independența lumii sensibile față de actul percepției, autorul crede să confirme prin dovada contrariului, prin dovada inconsecvenței logice a idealismului Autorul acordă o mare importanță "refuzării idealismului" sa Ideea principală a acestei respingeri se rezumă la următoarele: mentalul și fizicul sunt esența conceptelor corelative, unul este de neconceput fără celălalt, distrugerea unuia dintre membrii acestei corelații îl distruge pe celălalt membru O astfel de întreprindere imposibilă este esența

idealismului: după ce a distrus conceptul de material, idealistul încearcă să rețină conceptul de psihic în primul sens al cuvântului, ceea ce este imposibil Materialistul cade și el într-o eroare similară, dar în sens invers Spirituale și materiale, interne și externe, eu și nu-eu sunt concepebile doar împreună, inseparabil și simultan La fel ca Mach și Avenarius, Petzoldt atribuie lumii ambele predicate în același timp, reduce diferența dintre spiritual și material la o diferență de puncte de vedere Elementele lumii, considerate în coexistența și continuitatea lor directă reală, sunt înzestrate cu predicatul spiritualității și conștiinței; aceleași elemente, considerate în dependența lor funcțională reciprocă, din punctul de vedere al unei definiții lipsite de ambiguitate, primesc sensul de obiecte fizice Dacă ne amintim că neechivocitatea și regularitatea sunt introduse în seria mentală de către funcțiile sistemului nervos, atunci relația viziunea lui Petzoldt cu concluziile empiriocriticii devine evidentă Cu toate acestea, culoarea originală rămâne Autorul este destul de aproape de empirio-critica asupra chestiunii naturii senzațiilor Cel care începe o nouă înțelegere a lumii cu vechea idee a senzațiilor ca stări subiective nu o va înțelege Petzoldt are în vedere "teoria fiziologică a cunoașterii" a lui Ziegen și psihologia lui Cornelius Acești susținători ai filozofiei experienței pure se întorc la Berkeleyism, abordând neo-kantianismul, panpsihismul și solipsismul În plus, autorul atinge cunoscutul dezacord care desparte reprezentanții empiriocriticii și filosofiei imanente, RECENZIE DE CARTE şi anume problema subiectului şi poziţia pe care acesta o ocupă în experienţa primară Schuppe consideră subiectul ca o condiție prealabilă necesară pentru experiența primară în spiritul kantianismului clasic Avenarius consideră "Eul" doar o parte integrantă a experienței primare, echivalentă și subordonată altor părți Mach vede în subiect doar o generalizare practic utilă, fără a recunoaște o semnificație teoretică în spatele ei Petzoldt este, de asemenea, de acord cu opinia lui Mach Înțelegerea lumii a filozofiei experienței pure, în tratarea critică a lui Petzoldt, este formulată de acesta în felul următor: "facem ca conceptul existenței lumii să depindă de conceptul gândirii lumii Numai ceva care se poate crede că poate exista; incompatibil cu gândirea figurativul nu poate exista Și gândirea și-ar pierde orice semnificație definită dacă nu i s-ar opune ființa imaginabilă)) Nu-i așa că este hegelianism? O nouă înțelegere a lumii s-a conturat sub influența criticii la adresa neokantianismului, sub influența luptei împotriva lucrului în sine Filosofia idealistă, de la Fichte la Hegel, a trecut și ea prin școala unei astfel de lupte împotriva lucrului în sine Cu toată marea diferență de mentalitate, unele analogii în punctele de plecare sunt de netăgăduit Această analogie se extinde la anumite concluzii În concluzie, câteva sfaturi practice despre cum să folosiți cartea lui Petzoldt Propriile sale opinii filozofice sunt interesante ca una dintre varietăți, ca o dezvoltare ulterioară a filozofiei experienței pure Cititorul interesat de acest aspect al cărții sale se poate limita la a citi prima secțiune din primul și prima secțiune a celui de-al doilea volum Cine dorește să se familiarizeze cu conținutul "Kr experiență pură", va trebui să apeleze la a doua secțiune a primului volum Înțelegerea generală a filozofiei experienței pure este reprodusă în ultimul capitol al celui de-al doilea volum Apariția în școala empiriocriticii a unor astfel de lucrări excelente precum cartea în cauză indică faptul că ideile empiriocriticii satisfac unele dintre nevoile gândirii filozofice moderne În limitele acestor nevoi, ele sunt vitale și fructuoase David Viktorov RECENZIE DE CARTE Autobiografie de

Alexander Bain (p VIII - Londra,) Numai pentru cei care sunt familiarizați cu lucrările lui A Bain despre logică, psihologie și etică, autobiografia sa cu portrete ale autorului atașate poate prezenta un oarecare interes, există atât de puțină diversitate externă în ea și orice nu ar fi se referă exclusiv la cariera sa științifică și la lucrările sale științifice, în care a fost absorbit de-a lungul lungilor lui optzeci și cinci de ani de viață Dar modul în care a început această viață muncitoare, independentă, dedicată muncii științifice, este de interes general A Bain s-a născut în în familia unui țesător scoțian, o persoană multifamilială, harnică și severă religioasă și a fost al doilea fiu La sfârșitul școlii elementare, a trebuit să câștige pâine ani de zile, intrând de băiat cu un licitator, unde a făcut curățenie și mătura camere și a participat la licitații După ani, a părăsit acest loc și a fost pus de tatăl său la războaie, seara a continuat să studieze mai ales matematica cu ajutorul cărților luate din bibliotecă Acest lucru a durat cinci ani, iar această perioadă a autoeducației s-a dovedit a fi extraordinar de fructuoasă De când avea un an, folosește orele de seară, de la la , pentru a vizita școala de matematică, unde face progrese rapide Abilitatea de a munci era remarcabilă: după o zi de muncă ca țesător, trei ore seara la școală și apoi o oră sau mai mult de citit cărți acasă În acest timp, mai multe cunoștințe importante i-au permis să se pregătească pentru facultate Între timp, de la vârsta de ani, a început să citească mesaje pe subiecte științifice în orele de educație reciprocă care se deschiseseră în acel moment În cele din urmă, la vârsta de ani, a intrat ca bursă la Colegiul Marischal Această admitere la facultate o consideră o epocă a vieții sale În același capitol introductiv, Ben atinge educația sa religioasă Două fapte sunt semnificative: de la vârsta de ani, seriozitatea cererilor sale religioase și refuzul său, la împlinirea vârstei potrivite, de la împărtășirea bisericească Împărtășania bisericească Atunci întreaga viață a lui A Bain este una extraordinară RECENZIE DE CARTE venerabilă constanță în munca mentală și succesul treptat corespunzător al carierei sale academice O serie de cunoștințe cu oameni remarcabili, precum Carlyle, Auguste Comte, J S Mill, Grot, Darwin și alții, introduce o oarecare varietate în cursul progresiv al lucrărilor sale științifice și al activităților sale didactice consemnate imparțial de A Bain în autobiografia sa De-a lungul autobiografiei lui Ben există o asemenea predominanță a intelectului, încât se învață foarte puțin despre bărbatul însuși "Citește-mi scrierile, sunt cu toții acolo", pare să spună Ben tot timpul O viață atât de lungă, Ben a murit la de ani ( ), a fost tot dedicat monografiilor despre psihologie (Simțurile și intelectul, Emoțiile și voința etc), despre științe morale (Știința mentală și morală), lucrările la logica si gramatica engleza Gânduri constante despre aplicarea metodei științifice în domeniul științelor despre spirit și această viață lungă, muncitoare, neobișnuit de consistentă și constantă a fost umplută Când citește logica, psihologia, Bain * trebuia adesea surprins de simplitatea și claritatea prezentării, de acuratețea și certitudinea gândirii Seriozitatea și modestia autorului au fost recunoscute clar Citirea autobiografiei confirmă toate acestea, iar aici Ben a rămas fidel cu sine Conform ordinului său, înmormântarea a fost cea mai simplă, fără nici un fel de rituri religioase și fără discursuri Dacă ar fi existat un crematoriu în Aberdeen, trupul lui ar fi ars; dar cea mai mare dorință a lui era să provoace cât mai puține tulburări cu înmormântarea lui De asemenea, a cerut să nu fie pusă nicio piatră funerară pe mormântul lui: cărțile mele, a spus el, să fie

singurul meu monument Cum să nu spun cu un sentiment de profund respect că acest om ferm, consecvent, sincer și puternic, care a ieșit din oameni, până la moarte, după de ani de viață muncitoare, a rămas fidel cu sine N A Abrikosov cărți noi și vroshyuva Cărți și broșuri noi primite de la editori Evgheni Anichkov Imagini și opinii literare Sankt Petersburg, Art C i r B Bekhterev Fundamentele doctrinei funcțiilor creierului Emisiune IL Spb , Art C p Nikolai Buh-Poltev Date de mecanică pentru clarificarea problemelor socio-economice Harkov Art IV-r C o k Robert Geyer Eroii lui Ibsen din punct de vedere psihiatric Transl cu fr G R Moscova, Art C N Dubnitsky Cum seamănă toate obiectele între ele Moscova, Art C k Ed Comisii pentru alcătuirea unei colecții de picturi în umbră Viața protopopului Avvakum, scrisă de el însuși Ed A E Belyaeva SPb , Art C K Începutul despărțirii Moscova, Art Ts k Ed Comisii pentru alcătuirea unei colecții de picturi în umbră Georges Lechalas Introducere în geometrie generală Paris, P IX+ C ï fr c P Melford Puterile tale necunoscute Kiev, Art C jo k M Maeterlinck Înțelepciunea și Destinul Transl N Mihailovskaia SPb , Ï G St C i r Raport despre activitățile tutelei împărătesei Maria Feodorovna, sub auspiciile Majestăților Lor Imperiale, pentru surdo-muți în Sankt Petersburg, Art Dar Raport al Bibliotecii Pușkin a orașului Iaroslavl pentru Iaroslavl, Art Biblioteca pedagogică editată de A P Nechaev Problema III Pedagogie și pedologie SPb , Art III C k Papus Informații primare despre ocult Sankt Petersburg, i ° St XVIII + C h R Prof L I Petrazhitsky Despre motivele acțiunilor umane, în special despre motivele etice și varietățile lor SPb , Art C J la de cărți și broșuri noi N Richter Vulcanii din Moscova Art C k Ed Comisii pentru alcătuirea unei colecții de picturi în umbră th Ribot La logique des sentimente Paris, St X-|- oo C fr c Editați | × F Alcan I Bondar Sindicatele profesionale social-democrate din Germania de la publicarea legii împotriva socialiștilor Traducere cu germana I Davidson, editor S N Prokopovicia Sankt Petersburg, Art Ts i r k A M Shcherbina Doctrina lui Kant despre lucrurile în sine Kiev, Art VIII + Revizuirea revistelor Revue philosophique nr - Vernon Lee "Psychologie d'un écrivain sur l'art" Înțelegând propria psihologie, gusturile și înclinațiile sale, particularitățile temperamentului, organizării fizice, memoriei, sensibilității etc , ca material estetic, autorul subliniază în special următoarele puncte: i) existența memoriei afective abstracte,) relația factorilor individuali ai plăcerii estetice,) dependența sentimentelor estetice de sensibilitatea generală,) rolul fenomenelor estetice în viața individuală F E Maugé "L'idee de quantite" Ideea de cantitate este legată de ideea de ritm și își găsește baza psiho-fiziologică în sentimentul muscular Teoria propusă, opusă lui Kant și asemănătoare cu Maine-de-Birand și Bergson, nu este contrazisă nici de aplicabilitatea matematicii la științele fizice, nici de omogenitatea cantității, nici măcar de divizibilitatea numărului D-g Wijnaendts Francken "Psychologie de la croyance en l'immortalite" Credința în nemurirea personală este una dintre cele mai răspândite, în ciuda obstacolelor pe care le întâmpină pe drum Deși nemurirea poate fi înfățișată ca ceva natural, care decurge din esența sufletului, dar în cele mai multe cazuri se stabilește o legătură strânsă reciprocă între credința în nemurire și credința în Dumnezeu sau religie REVIEW JOURNALOV Există totuși o religie (budistă, - Nirvana), care consideră încetarea existenței personale drept binele suprem În mod similar, Confucius pozitiv, practic, nu vorbește despre existența sufletului după moarte Sursele credinței în nemurire sunt: setea de viață (la care ideea unei existențe viitoare depinde de ideea individuală a unei vieți fericite),

puterea imaginației, nevoia de sentiment și rațiune, nevoia pentru răzbunare pentru bine și pentru rău și, în cele din urmă, dorința de îmbunătățire morală L Arreat "Observation sur une musicienne (-)" Schița psihologică a unui tânăr muzician - obiectul de observație Dr G Dumas "Les obsessions et la psychasthenie" ■ Un raport detaliat, alături de cea mai favorabilă trecere în revistă, a operei lui Pierre Jean, care, sub numele de psihastenie, desenează o psiho-nevroză extinsă, îmbrățișând idei obsesive și o serie întreagă de alte tulburări psihice, diferite ca aparență, dar în esenţă omogenă Partea analitică a lucrării stabilește însăși tulburările și subiectul acestor tulburări (ideile de sacrilegiu, sinucidere, demoni etc) și atinge, de asemenea, originea acestor idei obsesive În cea de-a doua, partea sintetică, Janet discută diverse ipoteze care explică aceste tulburări și o propune pe a lui, care este foarte remarcabilă în profunzime și se bazează pe lucrările anterioare F Paulhan "Simularea în caracter - Unele forme particulare de simulare" O analiză psihologică a diferitelor manifestări ale prefăcătorii, indiferent dacă această pretenție este instinctivă, voluntară sau complet neintenționată, în funcție mai degrabă de subiectul care observă Autorul analizează următoarele manifestări de prefăcătorie: i) Sinceritatea și secretul, luând cele mai diverse forme, de altfel, franchețea poate da impresia de falsitate și invers Sinceritatea presupune două elemente diferite: sinceritatea - abținerea de la minciună și expansivitatea, așa cum falsitatea presupune secretul și falsitatea) Naivitatea, puritatea inimii și neîncrederea REVIEW JOURNALOV) Mândria și modestia) Timiditate Timidul se preface adesea a fi insensibil, apoi îndrăzneț, arogant etc) Forța și slăbiciunea voinței, curaj și răutate Aceste proprietăți pot fi doar o reflectare a mediului) Bunătate și mânie, blândețe și nepoliticos Blândețea nu poate fi asociată cu bunătatea) Fericire și gândire Prima poate părea a fi generozitatea, bunătatea, a doua, o proprietate opusă celor menționate Astfel, un personaj poate da o impresie cu totul opusă celei reale Este greu de trasat o linie între prefăcătorie și acea amăgire în care o persoană, fără să vrea, o introduce pe alta din vina subiectului care observă însuși Astfel, acest fenomen, fiind rezultatul unui fel de cooperare schimbătoare și preponderent inconștientă, poate fi pus pe seama ordinii fenomenelor sociale Fiecare manifestare de caracter este un prilej de iluzie și, în consecință, un fel de pretenție Opoziţia elementelor de caracter este o cauză constantă a unei anumite pretenţii, întrucât manifestarea oricărei proprietăţi presupune, în general, o victorie asupra proprietăţii opuse, pe care o ascunde astfel în spatele ei * O proprietate bună ascunde adesea o proprietate proastă, una bună, cel puțin sub forma unei valori minime De aceea ne este atât de greu să-i judecăm pe alții și chiar pe noi înșine Și la aceasta se adaugă o altă pretenție în sensul propriu al cuvântului Dar din moment ce pretenția este omniprezentă, ea nu mai poate fi absolută; conform legii psihologice, reprezentarea tinde să treacă în acţiune Mecanismul prefacerii este o manifestare specială a legii, asocierea sistematică și activitatea independentă a elementelor mentale Fiecare persoană trăiește într-o lume imaginară creată de pretenția altcuiva și de propriile sale iluzii Îi înșelam nu doar pe ceilalți, ci și pe noi înșine, în cele mai multe cazuri din autoapărare Întrebări de filosofie, carte REVIEW JOURNALOV Pretenția se modifică în funcție de epocă, vârstă, gen, individualitate, dar cu greu poate dispărea complet E Goblot "La finalite en biologie" Compararea teoriei cauzelor finale ale anilor Richet, Sully-Prudhomme și alții și declarând că studiul

acestor cauze este exclusiv subiectul fiziologiei, autorul indică relația cauzelor finale cu libertatea, necesitatea și, de asemenea, cu teoria transformismului La articol este atașată o scrisoare a domnului Richet pe același subiect V-te Brenier de Montmorand "L'érotomanie des mystiques chrétiens" Criticând un articol al lui Leiba (într-unul din numerele anterioare ale Revue philosophique), care i-a numit pe mistici erotomani, autorul notează diferitele semnificații ale termenului "erotomania" și diferența dintre erotomanie și mania erotică În opinia sa, misticii creștini nu pot fi numiți erotomani decât într-un anumit sens, cu anumite limitări Dacă ar fi adevărat că fiecare emoție tandră excită centrii sexuali, atunci nu numai misticii, ci toate dodiile ar fi erotomani L PugAȘ "La pudeur: etude psychologique" g ύ Înțelegând întrebarea - ce este sfiala și care sunt originea și scopul ei - autoarea exprimă ideea că sfiala nu este altceva decât o luptă a unei inimi iubitoare cu dragostea, cu asta, pentru a lăsa această iubire să se maturizeze, să-și completeze evoluția Modestia nu este cochetărie, ci este uneori însoțită de ea Ea întruchipează o înțelegere serioasă și profundă a iubirii După compoziția sa, este o emoție urmată de o reacție; în raport cu obiectul - frica de eroare în dragoste Acesta este un fenomen extrem de complex Rușinea fie învinge iubirea, fie este cucerită de ea, fie se unește cu ea În primul caz, aceasta este asceză, în al doilea, senzualitate grosolană, în ultimul, dragoste reală, adevărată E de Roberty "Le concept sociologique de liberté" Este necesar să renunțăm la conceptul metafizic al libertății și din domeniul hazardului, ignoranței, cunoștințelor empirice și religioase REVIEW JOURNALOV - v încercați să pășiți în domeniul validității, cunoașterii, logicii științei abstracte Libertatea este asemănătoare cu despotismul: eliberatorul devine un tiran Libertatea este condiționată de cunoaștere: cunoașterea mare dă libertate mare, cunoașterea puțină dă libertate limitată; despotismului corespunde ignoranţei Adesea confundam toleranta cu libertatea, dar aceasta este doar calea catre cunoastere si libertate, doua laturi ale aceluiasi fenomen social Cunoașterea, căreia îi aparțin atât filosofia, cât și arta, este libertatea acumulată în stare de imobilitate, iar libertatea este știință, filozofie, estetică manifestată în acțiune A Binet "De la sensation à l'intelligence" Autorul introduce experimentele pe care le-a făcut pentru a determina subtilitatea simțirii, atingerii la subiecții selectați, folosind o metodă oarecum înțărcată de cea a lui Weber și constituind o combinație a metodei cazurilor adevărate și false cu metoda diferenței minime G Descrierea rezultatelor obținute este analitică, notând caracteristicile individuale în fiecare caz individual Clasificarea este următoarea: toți subiecții sunt repartizați în două grupuri mari - inconștienți, sau complet "nu sunt conștienți de existența criteriului lor" Pentru comparație, distanța dintre injecțiile percepute sau nu numai capabili să explice pentru ce este acest criteriu ei, și - conștient, explicând procesul la care recurg, cu care indică procese principale: i) interpretare bazată pe natura atingerii, } comparare folosind abstract și) localizare specifică,) interpretare bazată pe senzație caustică Tipurile înrudite aici sunt împărțite în: ï) normale,) deviante de la normal, care sunt vizuale și sporadice și h) două tipuri cu hipersensibilitate Pe lângă cele de mai sus, s-a realizat o altă serie de experimente, constând în descrierea de către subiecți a senzațiilor trăite de aceștia, cu scopul de a aduce în prim-plan interpretarea propriu-zisă * REVISTA JURNALOV Ca urmare a observațiilor făcute, autorul concluzionează că rolul minții în percepția lumii exterioare este neîndoielnic, acea senzație,

în sine, este ceva lipsit de formă, care nu poate fi descris, și dobândind sensul ei doar datorită interpretării , în mare măsură în funcție de subiectul sti individual, cu decât fenomenul de hiperestezie subliniază în special rolul minții, în comparație cu forța exterioară a excitației ÎN "percepția externă iMot "Les principes de la morale positiviste et la conscience contemporaine" Filosofia practică a lui Auguste Comte nu a atras atenția cuvenită în rândul adepților și apologeților săi, în ciuda faptului că Comte însuși o considera cea mai esențială parte a întregului său sistem Comte își lasă moralității subiectivitatea, fără a încerca să o reducă, ca o disciplină științifică, la orice principiu de bază și să o construiască într-o lege cosmică sau metafizică care plutește peste lume Kont crede fără margini în forța și completitatea moralității sale Dogma de bază a moralității lui Comte este dogma Autonomiei omenirii, care se sprijină pe Unitatea omenirii Moralitatea pozitivismului împacă libertatea cu disciplina Ca teză, Comte propune altruismul înnăscut, sub influența instinctului sexual, a diviziunii muncii și a progresului intelectual, subordonând treptat egoismul Moralitatea pe care o expune constă în disciplină și supunere, subordonarea individului față de umanitate Dreptul este ascuns pentru a face loc Datoriei Cu toate acestea, individualitatea lui nu este redusă la zero: disciplina trebuie să fie voluntară; responsabilitatea rămâne Libertatea de gândire este aspru criticată, dar cu toate acestea sistemul nu poate fi numit intolerant, întrucât recunoaște libertatea de învățare și, cu o anumită limitare, libertatea presei În ceea ce privește libertatea politică, politica este supusă moralității, forța face loc bunăvoinței universale Moralitatea lui Comte, pe de altă parte, este exclusiv socială; individual REVIEW JOURNALOV morala duală nu poate fi separată de morala socială Dacă nu ar fi utopia religioasă a lui Comte, care i-a discreditat moralitatea, aceasta din urmă ar putea oferi nu puține elemente valoroase conștiinței moderne Kont este un pozitivist, deoarece respinge orice principiu abstract, absolut, dar în același timp este un idealist, protestând împotriva utilitarismului îngust și a materialismului practic Moralitatea lui este spiritualistă, dar, datorită punctului de vedere social, evită erorile subiectivismului Nu este un intelectualist, dar cu atât mai puțin un sentimental sau mistic Nefiind nici individualist, întrucât legea individuală pentru el este principiul anarhiei, nici socialist, întrucât nu recunoaște constrângerea, el aparține, ca să spunem așa, socialismului moral Nu este un liberal în sensul obișnuit al cuvântului, dar nici intolerant, nici revoluționar, nici retrograd Ca urmare, sistemul lui Comte, nefiind sincretism, se distinge prin originalitate și merită cea mai atentă atitudine din partea conștiinței moderne L Marillier și Dr J Philippe "Sur l'aperception des differences tactiles" Spre deosebire de James, care crede că, în sensul atingerii, diferența de formă a obiectelor care ating pielea are o importanță mică, de fapt, după cum au arătat experimentele, dacă picioarele unei busole sunt înarmate cu o minge și un cilindru sau un cilindru și o prismă, atunci ambele atingeri diferă fără a se contopi într-una singură, la o distanță incomparabil mai mică decât în cazul în care ambele picioare ale busolei au aceeași formă; în plus, sensibilitatea depinde de individ și de ce parte a pielii este testată și crește odată cu vârsta, în timp ce distincția dintre două atingeri similare este cea mai subtilă în copilărie și apoi slăbește treptat Deci simțul tactil nu este atât de orb pe cât se presupune, fiind capabil să distingă forma La Lalande "Les recents dictionnaires de philosophie" REVIEW JOURNALOV Prezentare

generală a celor mai recente dicționare filozofice: goblot Le vocabulaire philosophique, JM Baldwin Dicţionar de filosofie şi psihologie F Kircbner Worterbuch der philosophischen Grundbegriffe, ed a IV-a "Vocabulaire technique et critique" al Societății Filosofice Franceze Zeitschrift fur Philosophie und Philosophisehe Kritik aa F Theodor Elsenhans Theorie des Gcwissens Sfârșitul articolului Conținutul a fost conturat într-un raport pentru Von Prof M GuggOnheim "Beitrãge zur Biographie des Petrus Ramus" Arătând interesul tot mai mare pentru Peter Ramus pe baza scrisorilor rămase, autorul notează opiniile religioase și politice ale lui Ramus, se oprește asupra relației dintre Ramus, Sturm și alte persoane contemporane Ramus, pe parcurs află datele biografice ale lui Peter Ramus, caracterizându-l ca persoană O Schneider "Die schõpferische Kraft des Kindes in der Gè-stai tung seiner Bewusstseinszustănde bis zum Beginn des Schul-unterrichts" Sarcina pe care și-o propune autorul este, pe baza observației celor două fete ale sale, de a indica creativitatea, i e puterile originare, a priori, ale copilului în opoziţia lor cu conţinutul preluat din experienţă, şi prelucrarea lor a acestui conţinut, astfel încât să urmărească apariţia treptată a stărilor de conştiinţă până la începutul şcolarizării Autorul notează zâmbetul unui copil încă din a cincea săptămână după naștere și, pe baza acestor și a altor observații, concluzionează despre extraordinara diversitate și puterea sentimentelor chiar și la o vârstă atât de tânără ca primul și al doilea trimestru al primul an Aparând în timpul celui de-al treilea trimestru, odată cu dezvoltarea sunetelor, o creștere consistentă a capacității de observare REVIEW JOURNALOV Distincția și legarea reprezentărilor verbale cu cele obiective indică apariția unei unități a conștiinței În timpul celui de-al patrulea trimestru, exercițiile sonore nedefinite devin nume destul de definite, semnificative ale obiectelor, și se observă manifestarea proceselor de gândire de excitare a sentimentelor și a forțelor voliționale Anul II, trimestrul i Dezvoltarea vorbirii continuă odată cu procesele de comparare, identificare, distincție și asociere, legând chiar și idei foarte eterogene Se remarcă manifestarea activității de expediție Manifestarea dorinței egoiste și a reținerii de sine pregătește conștiința morală Cântarea și muzica trezesc un sentiment de bucurie Doar manifestarea reflecției este limitată Trimestrul Complicarea și dezvoltarea proceselor indicate în primul trimestru Se manifestă sentimente altruiste, dar capacitatea de gândire este încă slabă Trimestrul IŒHTEMTb CREAȚIA FERICITULUI VEODIRIT, EPISCOP, NIRSIAGO În Academia Teologică din Moscova: * va continua să editeze lunar "Buletinul Teologic", în cărți de peste cincisprezece coli tipărite, conform următorului program) Creațiile Sf tați în traducere rusă) Cercetări și articole de științe teologice, filozofice și istorice, care în cea mai mare parte sunt lucrări ale profesorilor Academiei) Din viața modernă: recenzii ale celor mai importante evenimente din viața bisericească Rusia, estul ortodox, țările slave și vest-europene și mesaje din domeniul vieții interne a Academiei) O privire de ansamblu asupra actualului jurnalist rus, în principal spiritual, precum și critică, recenzii și bibliografie privind științele teologice, filozofice și istorice) Anexe, în: care vor fi publicate note autobiografice ale IPS Sava, Arhiepiscopul Tverului, și procesele-verbale ale Consiliului Academiei pentru anul expirat (în întregime) În , toți abonații săi vor fi trimiși ca supliment propriu al revistei Buletinul Bogoslovski: PRIMELE DOUĂ VOLUME LUCRĂRI FERICITULUI TEODORIT, EPISCOPUL KYROIAGO-ULUI Vb TRADUCEREA IN RUSA OPT RUBLE CU

TRANSPORT Lrgyi Fără expediere, baldachin ", ruble, în străinătate - zece Este permisă abonamentul, la jurnal fără aplicații și în rate Prețul abonamentului pentru un jurnal fără apendice este de ruble: termene de rate prin acord cu editorii Adresa editorială: Sergiev Posad, Moscova lip , în redactor "Buletinul Teologic(r) Editor prof J POPOV ANUNTURI ABONAMENTUL ESTE DESCHIS PENTRU LA REVISTA LUNARĂ ARTĂ, LITERATURĂ ȘI VIAȚA PUBLICĂ (ANUL PUBLICĂRII P) JURNAL DE PROGRAM Az) Ficțiune - romane, nuvele, eseuri, piese de teatru, poezii etc , atât originale, cât și traduse) Critică și bibliografie) Articole pe probleme de estetică, morală și filozofie) Articole * pentru diverse departamente arte - pictură, sculptură, arhitectură, artă scenă, muzică, poezie și așa mai departe) Articole pe probleme de istorie și cultură ") Recenzii ale vieții sociale a țărilor interne și străine) Cronica de artă - teatru, muzică, expoziții de artă) Rapoarte asupra activităților societăților - artistice, filozofice, științifice etc) Cronica celor mai importante descoperiri și invenții - tehnice, comerciale, științifice etc) Departamentul pedagogic - articole despre educație și educație) ¡Cronică judiciară) Departamentul general - scrisori către redactor, căsuță poștală, știri diverse, râsete și așa mai departe) Portrete ale personalităților artistice și publice și ale acestora biografii) Ilustrații pentru textul revistei) Anunturi AU PARTICIPAT LA JURNAL: Pentru JB Avilov, Leonid Andreev, V Bazarov, K D Balmont, A Bogdanov, V L "Bogochursky, προφλ-Ê Z Buzeskul, Iv A Bunin, Iv A Belousov, K I Wentzel, A^^L Verbitskaya, V Veresaev, Sergey Glalol, G Galina, C N Holovachevskyi, Maksym, Gorkyi, JE I Goslavskyi, G A Grossman, Shchhutsvych, JE V Degen, A K Zhigvlev, R I Dmitrieva, ^ S Eleonskyi, prof V N Ivanovskii, A V Igelstrom, N Iordanskyi, M I Kovalensky, P A Kozhevnikov, A JM Kollontai, Acad θ JE Karsh, prof JEL A Kotlyarevsky, pr -doi S A Kotlyarevsky, A R Krandivvskaya, S N , Dranshsfeld', N A Krasheninnikov', A IL Kuprin', M K Landau, M B Lemke, Max-Lee, A J E Lositsky, JL V Lunacharsky, M G Lunts, M L Mandelshtam, I I Maslov, S JS Melgunov, pr -conf L , -Minor, instituții v'alkh,; " dreptul de a depune prin G G Kazyaacheev-Două rate, cu un salariu lunar de o rublă, ce bani locotenenții ^ se adaugă la redacția lui G G Trezorieri ^ '· ' (Adresa': € -Petersburg, Heedtòìt pr , casa; ABONAMENTUL ESTE DESCHIS PENTRU I"O ANI PE REVISTA "LECTURĂ CREȘTINĂ Preț semnat ^ 'F'r:, 'cu * springing' al unsprezecelea volum al creațiilor lui Evil> toust p B k , în ^ Mzyashchigom legarea p Abonații pentru , care doresc să · Mmѣ "" zedage volume de tyayu^ayy-Vlatouov, · creștere pentru fiecare trde , până la două ruble de Jurnalul Academiei Dudan din Sankt Petersburg cu ^ u ^ t ^ înmormântat# gr , ^съ -мъ : shoyu Zdatrusrga ,Ц $ l iъ derep^· "r Abonarea ooa a revistei de actualizare a ruble *, cu al -lea volum de Hrisostom ruble Prețul pentru k&dago-volum de Hrisostom într-o vânzare separată este de r '* ' ·' :(Redactor Profesor I&tr* €miryn - = ț ; : g*-gght-?"ytttp- j-~ ang t- t-g:- - i g ' i ή :■ g · ψ Γ·· \ VL\ '·<■·: -V·· ·· · ': <"<ί ;·Λ;· ÎN REDACȚIA REVISTEI "Întrebări de filozofie psihologie" M Nikitskaya, strada Georgievsky, d Solovieva, de vânzare "Proceedings of the Moscow Psychological Society": Emisiune IL Immanuel Nantes Prolegomene la orice metafizică viitoare Pe Vlad Solovyov Ed al doilea Preț g rub copeici, cu transfer eu r k Problema III Despre liberul arbitru Rezumate și articole ale membrilor Societății de Psihologie Prețul este de ruble, cu transfer p k Problema IV G V Leibnits Lucrări filozofice alese cu portret Leibniz Traducere ed V P Preobrajenski C și r k , per transfer k Problema VI E Kerd Hegel Traducere din engleză sub redacție și cu prefața cărții S N Trubetskoy Cu anexa unui articol despre Hegel

Vl S Solovyova Preț și r k Edițiile Societății de Psihologie din Moscova: N Fisher Arthur Schopenhauer Transl cu germana ed V P Preobrajenski M XVI + p C p G A Girn Analiza universului în elementele sale Traducere din franceza Cu o prefață de S I Starynkevich Preț ruble pr Paulsen Introducere în filozofie a -a ed Pe cu el ed V P Preobrajenski Preț ruble probleme de idealism Culegere de articole Ed P I Novgorodtseva C freacă M Troitsky Psihologia germană în secolul actual Un studiu istorico-critic cu o schiță preliminară a succeselor psihologiei în Anglia încă de pe vremea lui Bacon și Locke Volumul I și II Pret redus de la p pentru p cu redirecționare I A Walter Principalul motor al eredității C k Mijloc și constanță Tradus din chineză de D P Ko-nissi Ts J la k" M S Korelin Early It Álian with Kiy 'umanismul şi istoriografia sa Studiu critic Moscova, , vol VIP și Preț ruble k Al lui Eseuri din istoria gândirii filosofice în Renaștere Contemplarea lumii de Francesco Petrarh Odată cu aplicarea necrologelor lui M S Korelin, întocmite de Vl S Solovyov și V O Klyuchevsky Artă +XV C k V N Ivanovski Eseu despre viața și opera lui p l Grotă C k N Ya Grot Despre suflet în legătură cu învățăturile moderne despre putere Experiență de construcție filozofică C k L Lopatin Probleme pozitive de filosofie, vol I și II C p Al lui Conceptul de inducție C k Dr Karl du Prel Filosofia misticismului sau dualitatea unei ființe umane Transl cu el; M S Aksenova SPb C p $o k SE DESCHISĂ ABONAMENTUL Anul XVI PE REVISTA "Întrebări de filosofie și psihologie EDIȚIA SOCIETĂȚII PSIHOLOGICE DE LA MOSCOVA CU ASISTENTA S -PETEREURGSKDGO SOCIETATEA FILOZOFICA, LA Õ CONDIȚII DE ABONARE: timp de un an (de la ianuarie până la ianuarie) fără livrare - în ruble, cu livrare la Moscova - ruble de copeici, cu expediere în alte orașe - ruble, în străinătate - ruble Studenții din instituțiile de învățământ superior, profesorii rurali și preoții rurali beneficiază de o reducere de ruble Abonarea în condiții preferențiale este acceptată numai în biroul revistei, direct sau în scris Abonament, cu excepția librăriilor: "Timp Nou" (Sankt Petersburg, Moscova, Odesa și Harkov), Karbasnikov (Sankt Petersburg, Moscova, Varșovia), Wolf (Sankt Petersburg și Moscova), Ogloblin (Kiev), Bashmakov (Kazan) iar altele, acceptate ÎN BIROUL REVISTA: Moscova, M Nikitskaya, Georgievskiy per , satul Solovyeva Copii anuale complete ale revistei pentru al treilea (nr -) al patrulea í№№ -), al cincilea (№№ -), al șaselea (№№ -), al șaptelea (Nr -) - al optulea (Nr -), câte ruble pentru același ani, al nouălea (nr -), al zecelea (nr -), al unsprezecelea (nr -), al doisprezecelea (nr - o) și al treisprezecelea (nr -), ruble fiecare pentru fiecare an Copiile pentru sunt vândute pentru ruble iar pentru pentru ruble, transport pe distanță Abonații pentru primesc jurnalul, la emiterea tuturor anilor anteriori de publicare imediat, câte ruble fiecare pentru anul până în inclusiv Toate cărțile pot fi emise la livrare, prin plată, iar fiecare rublă este taxată cop Pentru schimbarea adresei se plătesc de copeici; în cazul neprimirii oricărui număr al revistei, ei sunt rugați să notifice acest lucru oficiului cel târziu până la lansarea numărului următor după numărul neprimit Revista va conține reclame plătite - exclusiv despre cărți și publicații de artă - pentru rub per pagină I Toate articolele livrate redacției, dacă este necesar, sunt supuse reducerii și modificărilor editoriale - Momentul publicării articolelor și distribuirea lor între cărți sunt stabilite de redactori în funcție de materialul disponibil - Articolele trimise redacţiei fără a indica condiţii sunt la dispoziţia acesteia deplină - Valoarea plății pentru articole cu o taxă se stabilește conform regulilor speciale elaborate de redactori - Articolele neacceptate de editori sunt trimise înapoi

autorilor ramburs la livrare Toate articolele pentru jurnal și scrisorile către editor ar trebui să fie adresate redacției: M Nikitskaya, Georgievsky per , satul Solovyeva Λ Í Cartea S N Trubetskoy Editori; (m Lopatin